

BISERICA ORTODOXĂ

REVISTA SFINTEI EPISCOPII A ALEXANDRIEI ȘI TELEORMANULUI
ANUL XX, NR. 1 IANUARIE - IUNIE 2018

BISERICA ORTODOXĂ

Revista Sfintei Episcopii
a Alexandriei și Teleormanului

ANUL XX, NR. 1
Ianuarie - Iunie
Editura Cartea Ortodoxă
Alexandria 2018

COMITETUL DE REDACȚIE

Președinte
Preasfințitul Părinte Episcop
† Galaction

Vicepreședinte
P.C. Pr. Dr. Ciulei D. Marian

Membrii
P.C. Pr. Lector Univ. Dr. Ionuț Vlădescu
P.C. Pr. Păunescu Eugen - Cătălin
Consilier Administrativ-Bisericesc
Stângă Alin - Vasilică
Redactor responsabil

Tehnoredactare - Delia Vâlcu
Copyright 2018 © Editura Cartea Ortodoxă
– Toate drepturile rezervate –
ISSN 1582-1544

Cuprins

PASTORALA LA ÎNVIEREA DOMNULUI

† GALACTION, Episcopul Alexandriei și Teleormanului	5
---	---

ARTICOLE ȘI STUDII

Documente privind moșiile Zbrăgleze și Lixandra din județul Teleorman ale Spitalului Sfântul Pantelimon - partea I-a

Maria VERTAN	14
---------------------------	----

Euharistia ca taină și jertfă a Bisericii

Pr. Sorin-Daniel SCĂUNAȘU	34
--	----

Calitățile duhovnicului și importanța lor pentru vindecarea sufletească a creștinului ortodox

Drd. George SĂHOȚEANU	56
------------------------------------	----

Acrivia și Iconomia bisericească - partea a II-a

Diac. Cristian NEDELEA	67
-------------------------------------	----

Ateismul științific în scrierile lui Richard Dawkins

Pr. Drd. Mirea VIRTEJANU	147
---------------------------------------	-----

Practica Botezului din perspectivă adventă

Pr. Drd. Claudiu MIROȘ	158
-------------------------------------	-----

„Eternizarea memoriei” lui Gheorghe Gheorghiu-Dej

Drd. Teodor LEȚA	172
-------------------------------	-----

VIAȚA BISERICEASCĂ

Agenda de lucru a Preasfințitului Părinte Episcop Galaction

Secretar Eparhial Pr. Vasile NEACȘU	189
--	-----

LITERATURĂ CREȘTINĂ

Deșertăciune

Dora GHIBIRDIC	203
-----------------------------	-----

Sfinții

Adriana MIU 205

Țărmuri...

Adriana MIU 206

Mărturisirea

Pr. Marius DINCĂ 207

RECENZII

Adriana Miu, „Orice clipă este un timp”, Editura Cartea Ortodoxă, Alexandria, 2018, 128 pag.

Pr. Adrian DRĂGHICI 225

RESTITUIRI

Restaurarea Schitului Crasna

CRONICAR 232

Un schit necunoscut, metoh al Mănăstirii Aninoasa la Rîca Nouă (Teleorman) (1678-1787)

Pr. Ilie Gh. DIACONESCU 239

† GALACTION

DIN MILA LUI DUMNEZEU,
EPISCOP AL SFINTEI EPISCOPII A
ALEXANDRIEI ȘI TELEORMANULUI

TUTUROR DREPTCREDINCIOȘILOR CREȘTINI,
CINULUI MONAHAL, PEA CUCERNICILOR
ȘI PEA CUVIOȘILOR PĂRINȚI DIN ACEASTĂ
SFÂNTĂ ȘI DE DUMNEZEU PĂZITĂ EPISCOPIE,
HAR ȘI PACE DE LA HRISTOS DOMNUL
CEL ÎNVIAT, IAR DE LA NOI PĂRINTEASCĂ
ÎMBRĂȚIȘARE ȘI ARHIEREASCĂ
BINECUVÂNTARE

*„Prin crucea Ta, Hristoase Mântuitorule,
puterea morții s-a dezlegat și înșelăciunea
diavolului s-a surpat, iar neamul omenesc, prin
credință fiind mântuit, cântare Ție totdeauna aduce.”
(Stihirile Învierii, glasul al 3-lea)*

Iubiții noștri fii duhovnicești,

Hristos a înviat!

Sărbătoarea Sfințelor Paști aprinde în sufletele noastre văpaia unor simțăminte de nespūsă bucurie. Izvorul acestei bucurii nu-și are temeiul în „înțelepciunea omenească, ci în adevărarea Duhului și a

puterii”¹ lui Dumnezeu care a rupt pecetea și a prăvălit piatra de la ușa mormântului, care a dat viață Celui răstignit și a culcat la pământ pe străjerii al căror sutaș mărturisise pe dealul Golgotei: „Cu adevărat, Fiul lui Dumnezeu a fost Acesta!”²

Prăznuind Învierea Mântuitorului Hristos, se cuvine să mulțumim lui Dumnezeu pentru nemărginita Sa Iubire, Iubire pentru noi Răstignită și Înviată. Să mulțumim și să dăm slavă, deoarece noi, astăzi, nu doar sărbătorim „aleasă și sfântă zi, praznic al praznicelor și sărbătoare a sărbătorilor”, ci trăim cu adevărat taina mântuirii, trăim prezența lui Hristos Cel Înviat în sufletele noastre. De aceea, prăznuirea Sfintelor Paști nu poate fi sărbătorită doar ca un eveniment social și istoric, deși covârșește prin măreție și strălucire întreaga istorie a omenirii, ci ca unul existențial, care ne cheamă și pe noi să ne împărtășim din harul Învierii.

Învierea Domnului, deși a avut loc în timp, acum aproape două milenii, este un eveniment contemporan cu noi și cu veșnicia. Ea este săvârșită „o dată pentru totdeauna” și se imprimă în istorie ca izvor de viață și de nemurire. „El a intrat o dată pentru totdeauna în Sfânta Sfintelor nu cu sânge de țapi și de viței, ci cu Însuși sângele Său, și a dobândit o veșnică răscumpărare.”³ Unicitatea arhieriei lui Hristos vine din consistența jertfei Sale. El nu aduce jertfă ceva străin de Sine și înlocuitor, ci pe Sine Însuși Se jertfește pentru viața lumii: „Căci El a făcut aceasta o dată pentru totdeauna, aducându-Se jertfă pe Sine Însuși.”⁴ Iar valoarea inestimabilă a jertfei, ca act de iubire supremă, rezidă din faptul că este făcută de bunăvoie: „Pentru aceasta Mă iubește Tatăl, fiindcă Eu îmi pun sufletul, ca iarăși să-l iau. Nimeni nu-l ia de la Mine, ci Eu de la Mine Însumi îl pun. Putere am Eu ca să-l pun și putere am iarăși să-l iau.”⁵

Hristos Domnul a murit o dată pe Cruce, dar a înviat pentru totdeauna. De aceea, Învierea Sa este actuală, permanentă și veșnică, aparținând fiecărei zile. Fiecare dintre noi Îl poate astfel cunoaște personal

1. I Corinteni II, 4;

2. Matei XXVII, 54;

3. Evrei IX, 12;

4. Evrei VII, 27;

5. Ioan X, 17-18;

și, prin credință, se poate împărtăși de lumina Învierii, făcându-se părtaș „dumnezeieștii firi”. În Hristos, viața omului poate mereu să înceapă din nou, oricât de împovărată ar fi de păcat. În lumina veșniciei Jertfei și Învierii Fiului lui Dumnezeu cei credincioși îi pot totdeauna dărui viața lui Hristos, așa încât El să o reașeze, curată și eliberată de povara păcatului, pe drumul către împărăția lui Dumnezeu.

Însă, cum am putea fi sensibilizați noi, creștinii de astăzi, de faptul că, datorită Învierii, trăim deja un timp al pregustării Împărăției lui Dumnezeu, un timp în care simțim deja adierea veșniciei? Un prim fapt ar fi acela de a conștientiza necesitatea ca noi să ne facem părtași la mântuirea care a fost dobândită în Hristos. Apoi, să înțelegem că Hristos este prezent în viața noastră și ne ajută, dar și să conștientizăm că El este Cel care biruiește, omul fiind doar vasul prin care Dumnezeu lucrează.

Prin Învierea Sa din morți, Mântuitorul Hristos nu este un simplu izbăvitor al oamenilor Care, după eliberarea din păcat și din moarte, îi lasă singuri, încredințându-le doar învățătura Lui cea dreaptă. Hristos oferă pentru cei ce cred în El un nou mod de viață, în care mântuirea devine un fapt concret, împlinit numai în Sfânta Biserică. Viața omului în Biserică devine o succesiune de morți și învieri spirituale, prin curățire de patimi și prin întoarcerea la Dumnezeu. Timpul Bisericii este un timp al lui Hristos extins în lume, timpul prezenței Sale, al Crucii și al Învierii, un timp al pocăinței în care trebuie să ne întoarcem în Vinerea cea Mare, a durerilor, pentru a primi Bucuria din Duminica Învierii.

Cel mai adesea noi ne dorim doar bucuria, fără a înțelege că pentru a ajunge la ea trebuie să ne asumăm „Crucea”. Ne-am dori asemenea ucenicilor Lui, să stăm de-a dreapta și de-a stânga Lui în slava Împărăției Sale. Ne-am dori un Dumnezeu care să ne rezolve, ca prin minune, toate greutățile vieții noastre, să ne ridice din incertitudinea și fragilitatea noastră. Suntem mult mai fericiți cu Dumnezeul nostru din ceruri decât cu Cel răstignit pe cruce și poate, la vreme de ispită, ne și lepădăm de El zicând ca și Sfântul Apostol Petru: „Nu-L cunosc pe omul acesta.”⁶ Hristos, însă, nu ne-a făgăduit o viață pașnică pe pământ, ci una a încercărilor: „... Vine ceasul când tot cel ce vă va ucide pe voi va crede că aduce închinare

---

6. Matei XXVI, 72;

lui Dumnezeu.”⁷ Hristos a biruit moartea! Dar noi vrem doar viața veșnică, nu și Crucea!

Sărbătoarea Sfințelor Paști este pentru noi o chemare la înțelegerea că Taina Învierii poate fi trăită de fiecare creștin numai dacă trăiește și durerea Crucii. Pentru a învia din nou, trebuie să murim. Să murim față de egoismul nostru, să murim față de temerile noastre, să murim față de tot ceea ce face ca lumea să fie atât de rece, atât de săracă, atât de crudă. Să murim păcatelor pentru ca sufletele noastre să poată descoperi izvorul Vieții.

De aceea, nu este alt prilej mai potrivit de a face un nou început vieții noastre decât Ziua de astăzi - Ziua Sfântă a Învierii, care aduce în mijlocul vieții noastre pe Cel care, prin omorârea morții și sfârșirea iadului, ne cheamă la o „altă viață”, făgăduind să fie cu noi, mai cu adevărat, până la sfârșitul veacului.

În acest sens ne spune Sfântul Apostol Pavel: „Așa și voi, socotiți că sunteți morți păcatului, dar vii pentru Dumnezeu, în Hristos Iisus, Domnul nostru”⁸, căci „dacă am murit împreună cu Hristos, credem că vom și viețui împreună cu El”⁹ și „precum Hristos a înviat din morți, prin slava Tatălui, așa și noi să umblăm întru înnoirea vieții.”¹⁰ Tot astfel glăsuiește și cântarea Sfintei Biserici: „Ieri m-am îngropat împreună cu Tine, Hristoase; astăzi mă ridic împreună cu Tine, Cel ce ai înviat... Însuși împreună mă preamărește, Mântuitorule, în împărăția Ta.”¹¹

„Dacă ați înviat împreună cu Hristos, căutați cele de sus”, ne învață iarăși Sfântul Apostol Pavel; „Cugetați cele de sus, nu cele de pe pământ; căci voi ați murit, iar viața voastră este ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu”.¹²

„Drept aceea, omorâți mădularele voastre, cele pământești; desfrânarea, necurăția, patima, pofta rea și lăcomia... lepădați... mânia, răutatea, defăimarea, cuvântul de rușine din gura voastră. Nu vă mințiți unul pe

7. Ioan XVI, 2;

8. Romani VI, 11;

9. Romani VI, 8;

10. Romani VI, 4;

11. Utrenia Învierii, Cântarea a 3-a;

12. Coloseni III, 1-3;

*altul, fiindcă v-ați dezbrăcat de omul cel vechi, dimpreună cu faptele lui și v-ați îmbrăcat cu cel nou care se înnoiește, spre deplină cunoștință, după chipul Celui ce l-a zidit.”*¹³ „Îmbrăcați-vă, dar, ca aleși ai lui Dumnezeu, sfinți și prea iubiți cu milostivirile îndurării, cu bunătate, cu smerenie, cu blândețe, cu îndelungă-răbdare. ... Iar peste toate acestea, îmbrăcați-vă întru dragoste, care este legătura desăvârșirii.”¹⁴

Așadar înțelegem că Taina Sfintei Învieri, a Paștilor, Taina mântuirii noastre, constă în a trece de la moarte la viață, în a păși permanent spre o viață nouă, dăruind și primind iubire, în Hristos și cu Hristos. Viața veșnică este, de fapt, tocmai această unire cu Hristos, iar moartea veșnică este refuzul conștient de a-L iubi, deși a murit și a Înviat pentru noi.

Iubiți fii ai Învierii Domnului,

În învățătura creștină, moartea și Învierea Mântuitorului au o importanță covârșitoare, iar valoarea lor nu este simbolică sau relativă, ci reală și esențială creștinismului, căci fac din acesta nu o istorie a unei religii, ci istoria reală, faptică și propriu-zisă a mântuirii neamului omenesc. De aceea, pe lângă caracterul sublim, ca învățătură revelată, creștinismul este o realitate a nașterii, vieții, morții și Învierii Mântuitorului Hristos. Pentru a înțelege această operă de mântuire este necesar să înțelegem moartea Lui pe cruce, deoarece dumnezeiasca Sa învățătură devine valabilă numai în lumina Jertfei Sale. A crede în Hristos înseamnă a simți durerea și a cunoaște prețul de suferință și de iubire cu care ne-a mântuit pe cruce. Crucea este momentul culminant al iubirii Lui față de oameni, momentul predării și dăruirii Lui pentru noi, iar Învierea Sa este puterea și biruința asupra morții și garanția învierii noastre.

Învierea Mântuitorului nu a schimbat caracterul ontologic al morții, ci înțelegerea acesteia. Nu a schimbat firea omenirii, ci soarta ei, oferindu-i calea spre îndumnezeire. Astfel moartea însăși, ca final al vieții pământești, devine ușă, se preschimbă în început al învierii.

---

13. Coloseni III, 5, 8, 10;

14. Coloseni III, 12,14;

La aceste adevăruri a cugetat și Sfântul Atanasie cel Mare, neobosit apărător al Ortodoxiei, care ne grăiește astfel: *„Despre faptul că moartea a fost nimicită și crucea a adus biruință asupra ei și că ea nu mai are putere, ci este ea însăși moartă cu adevărat, ne dă o dovadă și un temei vădit de credință și aceea că toți ucenicii Lui au disprețuit-o și toți pornesc spre ea și nu se mai tem de ea, ci o calcă în picioare, ca moartă, prin semnul Crucii și prin credința în Hristos. Odinioară, înainte de a fi avut loc venirea dumnezeiască a Mântuitorului, toți jeleau pe cei ce mureau ca pe unii ce se stricau. Dar acum, după ce Hristos și-a înviat trupul, moartea nu mai e înfricoșătoare, ci toți cei ce cred în Hristos o calcă în picioare ca pe ceva de nimic și aleg mai degrabă să moară, decât să se lepede de credința în Hristos. Căci știi că murind nu se pierde, ci se fac vii și nestricăcioși prin înviere.”*¹⁵

Această bucurie și tărie de a muri pentru Hristos este cea a Sfinților Mucenici, care au înțeles și au crezut cu toată ființa lor că în Crucea lui Hristos este puterea pentru înviere și viața de veci. Această înțelegere l-a făcut pe Sfântul Apostol Pavel să exclame: *„Căci pentru mine viață este Hristos și moartea un câștig.”*¹⁶ Aceasta este starea în care cei credincioși pot trăi Taina Învierii încă din viața aceasta și, prin ea, transcend moartea și stricăciunea legate de lumea văzută.

Despre felul în care Taina Învierii se petrece pururea în chip duhovnicesc în sufletele celor care, lepădând deșertăciunea lumii acesteia, prin pocăință și smerenie se fac urmași ai mântuitoarelor patimi ale Domnului, ne învață și Sfântul Simeon Noul Teolog prin aceste cuvinte: *„Hristos Dumnezeuul nostru, după ce a fost spânzurat pe cruce și a pironit pe ea păcatul lumii și a gustat moartea, S-a pogorât întru cele mai de jos ale iadului. Deci așa cum, urcându-se iarăși din iad, a intrat în neprihănitul Lui trup, de care nu s-a despărțit nicidecum pogorându-Se acolo și îndată a înviat din morți, iar după aceea S-a înălțat la ceruri cu slavă și putere multă, așa și acum, atunci când ieșim din lume și intrăm prin asemănare cu Patimile Domnului în mormântul pocăinței și al smereniei, El Însuși pogorându-Se din ceruri intră ca într-un mormânt în trupul nostru, și,*

15. Sfântul Atanasie cel Mare, *Tratat despre Întruparea Cuvântului*, Editura IBMO, București, 2010, p. 181;

16. Filipeni I, 21;

*unindu-Se cu sufletele noastre, le învie în chip mărturisit pe ele, care erau moarte, și dă celui ce a înviat astfel împreună cu Hristos puțința de a vedea de pe acum Slava Învierii Lui tainice.”*¹⁷

Adevărul acesta este întărit și de Sfântul Teofan Zăvorâtul când spune: „Viața viitoare este înfățișată ca fiind desprinsă de tot ceea ce este truesc: acolo nu se vor însura, nici se vor mărita, nu se vor hrăni cu mâncare moartă și însuși trupul pe care îl vor primi va fi duhovnicesc. Și astfel, cel ce trăiește desprins de cele trupesti va primi în sine sau va readuce în sine elementele vieții de după înviere. De vei ajunge până acolo ca în tine să moară tot ce este truesc, vei deveni înviat mai înainte de Învierea cea de obște.”¹⁸

Iubiți fii suflați,

Patimile, Moartea și Învierea Mântuitorului s-au încrustat adânc în sufletele noastre de creștini, ca fapte care ne aparțin și care ne privesc. Acestea au fost săvârșite anume pentru noi. Prin ele sporim duhovnicește, credem și simțim ca ucenici ai lui Hristos Cel Înviat, trăim, după cuvântul Apostolului, prin El și în El. Noi Îl facem părtaș suferinței, batjocurii și morții; El ne face părtași iertării, dragostei și bucuriei.

Constatăm cu tristețe că, odată cu trecerea vremii, viața creștinilor a dobândit înfățișări noi, virtuțile mucenicilor de altă dată fiind înlocuite cu un creștinism lipsit de consistență lăuntrică, un creștinism mai mult de etichetă și nu de conținut. A devenit tot mai evidentă nepotrivirea dintre fond și formă, dintre ceea ce spune creștinul și ceea ce face, o prăpastie adâncă dintre vorbe și fapte.

Este un fapt de netăgăduit că în zilele noastre secularizarea omului a luat dimensiuni fără precedent. Omul s-a transformat din persoană în individ, iar popoarele tind să-și piardă identitatea într-o globalizare a populațiilor. Mecanicizarea și tehnologizarea vieții l-au împins pe om,

---

17. Sfântul Simeon Noul Teolog, *Cateheze - Scrieri II*, ediția a II-a, Editura Deisis, Sibiu, 2003, p. 172;

18. Sfântul Teofan Zăvorâtul, *Tâlcuiri din Sfânta Scriptură pentru fiecare zi din an*, ediția a III-a, Editura Sophia, București, 2015, p. 73;

chip al lui Dumnezeu, spre autosuficiență și egoism. Se constată adesea că „lumea s-a înrăit”, că „lumea este rea”, apropiindu-ne cu durere de expresia ateistă că „ceilalți sunt iadul”. În goana după câștig material, bunăstare și confort, omul viețuiește departe de lumina Învierii, căutând un sens al existenței și o împlinire sufletească printre bucurii de-o zi și coșuri de cumpărături umplute din abundență, uitând că de fapt „toată darea cea bună și tot darul desăvârșit de sus este” pogorând de la Părintele luminilor. Foarte deslușit ne învață Sfânta Scriptură zicând: „Deci, nu duceți grijă, spunând: Ce vom mânca, ori ce vom bea, ori cu ce ne vom îmbrăca?” căci „știe Tatăl vostru Cel ceresc că aveți nevoie de ele”.¹⁹ Înainte de Înviere, Mântuitorul satură mulțimea în pustie cu numai cinci pâini și doi pești, iar după Sfânta Înviere, arătându-Se Apostolilor la marea Tiberiadei, nu numai că îi ajută cu puterea Sa dumnezeiască să prindă „mulțime de pește”, ci, într-o familiaritate plină de iubire, le și dă să mănânce: „Deci a venit Iisus și a luat pâinea și le-a dat lor; și, de asemenea, și peștele.”²⁰ „Nu numai ei I-au adus darul lor; ci și El le-a dat darul Său, hrana de la El, pregătită în focul dragostei Lui”.²¹ De ce este lumea rea, dacă Dumnezeu pe toate le-a făcut „bune foarte”? Din vina noastră, a tuturor!

Întrebându-ne conștiința și cugetul nostru ne dăm seama că nu suntem vrednici de o asemenea Jertfă și de atâta iubire din partea lui Dumnezeu. Depășirea acestei stări a omului contemporan se face doar prin credință curată, prin participare la bucuria Învierii Domnului și prin împlinirea cu râvnă neîmpuținată a poruncilor Sfintei Sale Evanghelii.

„Aștept învierea morților și viața veacului ce va să fie!”, mărturisim noi la finalul Simbolului de credință. Dar pentru a putea fi părtași la viața veșnică trebuie mai întâi să credem și să-L iubim pe Hristos Domnul, Cel pentru noi Înviat, „cu toată inima, cu tot sufletul și cu tot cugetul” nostru. „Așteptarea” vieții veacului ce va să fie implică astfel un timp de pregătire, de pocăință. Și Dumnezeu așteaptă de la noi această împărtășire din roadele Învierii. Chiar putem vorbi de un timp al răbdării lui Dumnezeu:

---

19. Matei VI, 31-32;

20. Ioan XXI, 13;

21. Dumitru Stăniloae, *Chipul evanghelic al lui Iisus Hristos*, Editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2016, p. 418;

„Iată, Eu stau la ușă și bat; de va auzi cineva glasul Meu și va deschide ușa, voi intra la el și voi cina cu el și el cu Mine.”²²

Să deschidem larg ușile zăvorâte ale sufletelor noastre și să-L auzim precum oarecând ucenicii Săi, vestindu-ne și nouă: „*Pace vouă!*” Și, precum aceia au plecat la propovăduire, urmând porunca Domnului, și noi să stăruim în săvârșirea faptelor bune știind că „*osteneala noastră nu este zadarnică în Domnul*”.²³ Să statornicim în viața noastră iertarea și iubirea, încredințați fiind că „*El Și-a pus sufletul Său pentru noi, și noi datori suntem să ne punem sufletele pentru frați*”, căci „*cine nu iubește pe fratele său rămâne în moarte*”.²⁴ Numai astfel ne vom învrednici de „*haină luminată*” și împărtășire binecuvântată în Cămara cea de Taină a Învierii Domnului Hristos.

Primind Lumina Sfintei Învieri în candela sufletelor noastre, să veghem a o păstra nestinsă prin untdelemnul milosteniei și al iubirii jertfelnice față de semenii, trăind și împlinind legea lui Hristos până la vremea cuvenită, când „*vom cina cu El și El cu noi*” în Împărăția lui Dumnezeu.

Împărtășindu-vă cu dragoste părintească aceste învățături și duhovnicești povățuiri, avem nădejdea că le veți sădi în inimi, unde „*crescând, să facă rod însutit*” spre viața cea fără de moarte. Vă binecuvântăm și vă dorim zile îndelungate, cu pace și sănătate deplină, purtându-vă pururea în rugăciunile Noastre și adresându-vă biruitoarea și de mântuire purtătoare vestire: *Hristos a înviat!*

Al vostru de tot binele doritor și către Domnul Cel Înviat totdeauna rugător,

† GALACTION

EPISCOPUL ALEXANDRIEI ȘI TELEORMANULUI

---

22. Apocalipsa III, 20;

23. I Corinteni XV, 58;

24. I Ioan III, 16, 15.

ARTICOLE ȘI STUDII

DOCUMENTE PRIVIND MOȘIILE ZBRĂGLEZE ȘI LIXANDRA DIN JUDEȚUL TELEORMAN ALE SPITALULUI SFÂNTUL PANTELIMON - PARTEA I-A -

Maria VERTAN

În urma epidemiei de ciumă din primăvara anului 1735, domnitorul Țării Românești, Grigore al II-lea Ghica, nepotul lui Alexandru Mavrocordat, înființează fundația „Sfântul Panteleimon” și începe construcția mănăstirii „Sfântul Mare Mucenic și Tămăduitor Panteleimon” și a clădirilor spitalului pentru săracii bolnavi de boli nemolipsitoare, precum și pentru cei bolnavi de ciumă sau alte boli epidemice. Întrucât Grigore Ghica în noiembrie 1835 a devenit domn al Moldovei, lucrările mănăstirii și spitalului s-au încheiat abia în anul 1750, după ce ctitorul revenise ca domn al Țării Românești în anul 1748.

Mănăstirea Sfântul Pantelimon a fost beneficiara mai multor danii de moșii și alte bunuri, în primul rând din partea ctitorului, ale căror venituri asigurau funcționarea spitalului și a azilului de săraci de aici. Unul dintre primii monahi și donatori a fost slugerul Pană Conțescu din Rușii de Vede. Acesta, la bătrânețe, s-a călugărit aici și a dăruit mănăstirii moșiile Zbrăgleze și Lixandra din județul Teleorman, dar și alte bunuri pe care le avea în alte județe. Din mai multe acte emise de slugerul Conțescu în ultimii ani de viață (1750-1753) rezultă că beneficiarul bunurilor dăruite de el era spitalul din cadrul mănăstirii.

De-a lungul anilor, cele două moșii provenite de la slugerul Pană Conțescu, devenit monahul Partenie, au fost hotărnicite de mai multe ori, la cererea epitropiei spitalului sau a proprietarilor moșiilor cu care acestea

se învecinau. Astfel, în anul 1837 moșiile Zbrăgleaza și Lixandra au fost hotărnicite de către logofătul al treilea Barbu Degeanu, desemnat hotarnic de Epitropia Spitalului Sfântul Pantelimon. Lucrările lui au fost însă contestate de către inginerul hotarnic Alexandru Popovici, împuternicitul proprietarului moșiei vecine Mavrodin, motiv pentru care, în anul 1840, pitarul Grigore Pleșoianu va face altă hotărnicire. Ambele lucrări topografice consemnează documente mult mai vechi, folosite ca probe pentru identificarea liniilor de hotar dintre moșiile spitalului și moșiile învecinate precum Stoenеști (sau Bujorești) a lui Costache Bujorescu, Boeni (sau Călinești) a lui Alexandru Zădăriceanu, ginerele serdarului Marin Butculescu, Zaverca și Viesparii ale Mănăstirii Dintr-un Lemn sau moșiile Sfântul Ioan, Mușăteștii și Băbueștii (sau Albeștii) ale marelui agă Alexandru Bellu.

Atât actele de hotărnicire propriu-zisă cât și cele care au servit ca probe în restabilirea hotarelor moșiilor oferă informații prețioase despre evoluția așezărilor umane, despre situația socială, mai ales a țăranimii, ca și date semnificative despre istoria toponimică a zonei. Publicarea acestor documente cu respectarea formelor lingvistice originale permite cunoașterea trăsăturilor limbii române folosită în Valahia și în special în Teleorman în perioada abordată. Întrucât exprimarea arhaică este greu de înțeles pentru cititorul de astăzi, am procedat la includerea între paranteze unghiulare a unor cuvinte menite să ușureze înțelegerea sensului celor afirmate de autorii documentelor. De asemenea, cuvintele din documente scrise în formă prescurtată au fost întregite în același tip de paranteze.

Documentele sunt scrise pe hârtie cu caractere chirilice.

Deoarece cele 15 documente referitoare la hotărnicirea moșiilor menționate ocupă un număr mare de pagini, ele vor fi publicate în două părți, respectiv în prezentul număr al revistei și în următorul număr.

1. 1837 iulie 6. Împuternicirea dată de baronul Costandin Sachelarie inginerului Alexandru Popovici de a-l reprezenta la hotărnicirea moșiilor Epitropiei Spitalului Sf. Pantelimon cu moșia sa Mavrodin (Arh. Naț. Biroul jud. Teleorman, fond Trib. jud. Teleorman, pachet 162, dosar 44/1837, f. 45, orig.)

După răspunsul ce s-au dat la 2 <ale> aceștii luni următoare cinstiții prezedenții sud Teleorman în pricina hotărnicii moșiilor

Bârclezile ¹ i Alecsandra <ale> Spitalului Sfântului Panteleimon ce să învecinește cu moșia noastră Mavrodin și pe temeiul oțnoșenii însemnată cu no. 1136 a arătatei prezedenții, am orânduie vechil din partea noastră pe dumnealui Alexandru Popovici ingineru, la care să află sineturile și harta acestor prigonitoare părți, ca să stea de față la măsurătoare, fiind învoire ca să puie și pietre sau, nefind, să stea de față la judecată la întâia cercetare. Și toate cele după pravilă lucrate de către mai sus pomenitul nostru vechil vor fi primite și de către noi.

București, iulie 6, 1837

ss (grecește) B<aron> Sachelarie ... (ilizibil)

2. 1837 iulie 12. Adresa inginerului Alexandru Popovici, împuternicitul casei Sachelarie, către hotarnicul Barbu Degeanu, împuternicitul Epitropiei Spitalului Sf. Pantelimon, privind neîncrederea dintre ei. (Arh. Naț. Biroul jud. Teleorman, fond Trib. jud. Teleorman, pachet 162, dosar 44/1837, f. 44, copie).

Copie după oțnoșenia ce am scris dum<nealui> hotarnicu<lui> Barbu Degeanu no. 76.

Astăzi sânt 7 zile de cându sântu venit aice și niceun felu de lucrare pravilnică nu văz că să face. Semnile cele firești ale acestor două moșii Repizi și Bârglezile nu voiți a le lua în băgare de samă și vă munciți în tot chipul a încurca treaba hotărnicii și a apăra călcarea ce au făcut-o moșia Șetrari moșiei Alicsandrii și moșia Bojorăștii moșiei Bârglezile și prin aceasta vă depărtați cu totul de glăsuirea hotărniciei și de sineturile Alicsandrii.

Cu ce cuvânt voiți a vă face casă și a împlini stânj<enii> Repizilor nu știu, după ce moșia Repezi la hotarul cel pă din sus de cătră Bârgleze are semne firești, după cum știi, adecă la:

1-ia trăsură, muchia Văi<i> Câinelui;

2-lea, la trăsura mijlocului, Vadu Albu, pă care vad îl știu și copiii, și <unde> să află parii podului și fântâna;

3-lea trăsură, la lacu<l> cu gârnița, care lacu toți îl mărturisăscu că acela este <cel> de care scriu sineturile. Așîșderea și zapisul Alecsandrii zice ritos că <aceasta> dă în capu cu moșia Bârglezile.

---

1. Numele moșiei Zbrăgleze apare scris în mai multe forme: Bârcleze, Brăgleze, Bârgleze, Zbrăgleze, Zbrăgleaza ș. a.

Dacă dumne<a>voastră aceste luminate sineturi nu voiți a le înțălege, toată lucrare<a> este zădarnică și eu nu mă cunosc dator a prăvi la nelegiuirile ce dumne<a>voastră voiți a le face numai și numai ca să apărați călcare<a> arendașilor care după vremi s-au întinsu și să băgați casa baronului în zmăcinări și cheltueli zădarnice. De aceea vă poftescu ca să-m<i> dați răspunsu curat de voiți a cunoaște semnele și a înțălege sineturile, ca să mai șezu aice, sau voiți cu totul a le defăima și a căuta lipsa stânenilor ce socotiți a avea în moșii nevinovate.

La 12-lea iulie 1837

A. Popovici inginer

3. 1837 iulie 13. Răspunsul lui Barbu Degeanu către inginerul Alexandru Popovici privind neînțelegerile legate de hotărnicie. (Arh. Naț. Biroul jud. Teleorman, fond Trib. jud. Teleorman, pachet 162, dosar 44/1837, f. 43-43 v, 50, copie)

Copie după oțnoșenia ce au trimis-o d<umnea>lui Barbu Degeanu 3-logofăt însămnată cu no. 74 de la 13-le iulie <1>837.

Cuvertu<l> dum<itale> de la 12 ale următoar<e>i cu no. 76 la 13 ale următoar<e>i cu aducătorul am primit-o și cele cuprinzătoare am văzut. Cu cinste răspunz.

Duminică și luni ne-am întâlnit. La întâia întâlnire am cerut de la dum<neata> ca un vechil ce ești din partea dum<nealui> baronului, după orânduiala și datoriia unui hotarnicu, mai l-iu să-m<i> arăți vechilimeaua formală ca pe temeiul acelora să poci cere dumitale a arăta sineturile ce va fi având dum<nealui> baronu<l> și, văzându-le cuprindere<a> – după ale căroră semne – și după hărțile spitalului, să ne înțălegem, puindu și în lucrare. Niceunile din acestea nu mi-ai arătat. Dumneata nu că nu știi orânduiala, ci te faci adiaforos și mă zorăști să-m<i> arăți semnele lucrării dum<itale> ce ai făcut mai înainte și-m<i> pui înainte hărțile spitalului, că după acele<a> ai făcut lucrarea. Dacă odată zici că lucrare<a> o ai făcut-o după documenturile spitalului ce le ții oglindă înaintea ochilor, de ce nu ai păzit semnele și te-ai abătut din semne afară, făcând lucrare<a> după pofta dumitale? Și cum ai găsit cu cale și te aprinzi și străgi că sânt semne firești movila și lacul unde stau cu capul toate moșiile? Nice lacu<l> ce-l arăți nu este lacu, ci o pădișoară, departe de semnu<l> dumitale.

Eu am găsit toate semnalele și pietrele cele puse după cum să cuprindă în cartea de hotărnicie, iară pentru 2 pietre și Vadu Albu ce sânt despre moșia Repezi și acele<a> o să le găsești, pe care dum<neata> le știi și le cunoști pre<a> bine, <dar pe> care le acoperi <ca> să-ți cinstești lucrare<a>. De aceea, de vreme că ești vechil, arată să-ți cunoști și sineturile ce are moșia Repezi, după orânduiala hotărnicilor și povața pravilii. Dum<neata> nu mi-ai arătat cu niceunile dintr-acestea ce mai sus arăt dumatăle și ca un fel ... făcându-te întâiu stăpân.

Al 2-lea. Hotarnicu și ingineru ai fost aceștii lucrări <cu semne> la care mă silești să mi le arăți, pă care eu le-am văzut singur fără de a mi le arăta și zici că mai mult nu ești dator să mai șezi. Și dacă era venire<a> dum<itale> numai pentru arătare<a> acestor semne – de prisos d<om>n baronu cheltuind cu trimitere<a> aice –, și că nu poți să șezi față la lucrare, ce o să să faci față și cu celelalte părți vecine?

Al 3-lea. Asară, aflându-te la locu<l> ce era a ne întâlni, fiind și dum<nealui> gospodarul ², i-ai și datu stăpânire pă unde ai făcut semne și că dumnealui această mărginire a dumatăle o să o prejuiască cu arnăuți și să vază de poci face eu vreo lucrare. Să înțelegă că noi până acum sculat de frica arnăuților și armiei toate laudile în băgare de samă poci judeca și de ești formale, vino să ne înțelegem pentru toate arăta pricinuiuri deșarte. ³ În cele de pe urmă fă cum știi și de primire mă vei cinsti cu răspunsu.

3 logofăt Barbu Degeanu, hotarnicu inginer.

(Completare:) În cele de pe urmă eu voi începe lucrarea și, <de> voi vide<a> vreo împotrivire despre parte<a> dum<nealui> gospodarului, voi înceta și voi înainta unde să cuvine.

4. 1837 iulie 15. Plângerea inginerului Alexandru Popovici către Judecătoria Teleorman privind neînțelegerile dintre el și hotarnicul Barbu Degeanu. (Arh. Naț. Biroul jud. Teleorman, fond Trib. jud. Teleorman, pachet 162, dosar 44/1837, f. 42-42 v, 51, orig.)

No. 1504 iul<ie> 16

Inginerul Alecsandru Popovici și
vechilul casi<i> baron<ului> Sachelarie

2. Este vorba de administratorul moșiei Repezi-Mavrodin, Dumitru Novacovici.

3. Pasaj copiat greșit, cu conținut confuz.

Mavrodin la 15-lea iulie <1>837

Cătră cinstita Judecătorie sud Teleorman

Văzând că toată lucrarea dumnealui 3-logofăt Barbu Degeanu la hotărnicia moșiei Bârglezile este împotriva pravilii și a sineturilor, că dumnealui au pus sineturile moșiei Bârglezile deoparte și s-au luat după arătările unui rumân ce-i zicu Păun nebunu<l> din satu<l> Spăriatu, fiindcă <la> hotărnicia Bârglezilor, după cum să va vede<a> de cătră cinstitul tribunal, scriu ritos că întâia trăsură la capul moșiei spre Vale<a> Căinelui au făcut-o din hotarul Repizilor până în hotarul Stoenestilor; a 2-a trăsură, la mijlocul moșiei, iarăși din hotarul Repizilor, din Vadul Alb, până în hotarul Stoenestilor; a 3-lea trăsură, la capu<l> moșii, din hotarul Blotorilor până în hotarul Stoenestilor, la Bălțatu. Arătându mai în urmă acei hotarnici cum au și împietrit-o <și> scriind: pus-au o piatră la capul moșiei despre Vale<a> Căinelui despre hotaru Repizilor, în muchia dealului; pus-au altă piatră la trăsura de la mijloc, de la Repizi, în gura Vadului Albu, în marginea drumului în vale, iară la capul moșiei, la trăsura a triia, unde să hotăraște cu Blotori și cu Vispara ⁴ (astăzi Blotori<i> Mitropoliei și Vătășani<i> baronului), au pus piatră la gârniță, în marginea lacului.

Însămnare. Moșiile Vispara și Blotori au lungul lor despre Vede spre miezulnoptii, iară moșia Bârglezile îi merge lungul la răsărit și apus și lovescu în capete pe Bârgleze. Așisdere, că moșii Repizi ai baronului au fost împietriți și hotărâți de mai înainte vreme și acei hotarnici au pus pietrele lor pentru moșia Bârglezile pă unde au făcut trăsurile.

Urmare<a> hotarnicului că s-au luat după <vorbele> arătatului martur au fost (până a ceti sineturile vecinilor împrejurași) ca să apere călcare<a> ce au fost făcut-o arendași<i> moșii Mavrodinu pentru care domnu<l> baron au pus secvestru, nevrându a înțălege că duhul arătatului sinet să împotrivește cu totul lucrări<i> dumisale și arătărilor acelu rumân nebun știut de toți.

Mai întâiu prin graiu am provalisit la trăsura dintăiu că sinetul nu-l lasă nici într-un chipu să treacă Vale<a> Căinelui, fiindcă n-are a trage moșia Repizi, ci Bârglezile, și hotarnicii acei vechi au scris că au pus piatră la capul moșiei despre Vale<a> Căinelui, despre hotarul Repizilor, în muchia dealului. Hotarnicul Barbu Dăgeanu au trecut Vale<a> Căinelui cu stâneni 465 și au pus momăie în mijlocul moșiei Repizilor. Așa au urmat

4. Vispara, Vispari = Viespari, moșie și sat dispărut.

și la trăsura mijlocului, că n-au vrut nice într-on felu a veni ca să arăt prin marturi zdraveni unde stă Vadu Albu cu pari<i> podului și fântâna cu ștubeiu. Tot așa au urmat și la trăsura a triia, că n-au vrut a veni ca să-i arăt lacul cu gârnița a căriia rădăcini să află până în ziua de astăzi în ființă și pă care îl mărturisescu vătăfu<l> Vasile, Voicu Spânu, Stoica pârălabu<l>, Opre<a> isprăvnicelu<l> și alți împrejurași. Ci au călcat moșia Repizilor la trăsura mijlocului cu stânj<eni> 912, făcându-i mijlocul aproape de latul sau de trăsura dintâi. Așa au fost urmare și la trăsura a triia, că în locu să cunoască lacul cu gârnița unde s-au dovedit, dumnealui aleargă la lacul cu ploi ce este cu stânj<eni> 1100 în moșia Mitropoliei și Vătășani și prin aceasta voește a scurta moșia Vi<e>spari sau Vătășani cu totului.

Văzând eu aceste grozave călcări și nelegiuiri și mai vartos că dumnealui mă poartă din zi în zi cu vorbe și făgăduință, ca să-i aflui și mai bine scoposul i-am scris alăturata oțnoșenie cu no. 76 litera A. Răspunsul dumnealui așîșdere îl alăturez supr. litera B spre dovadă ca să vază cînstitu<l> tribunalu ce-i scriu eu și ce-mi răspunde dumnealui hotarnicu<l>. În cea de pe urmă mă face și apostat și zavergiu.

De aceea, ca un vechil al casi<i> domnului baron Hristofor Sachelarie (care vechilime<a> o alăturez aice supt litera C) în putere<a> pravili<i>, ale bunor orândueli și a dreptăților proprietărești facu protestu asupra acestui nelegiuit hotarnicu care nu știe nici a scrie cum să cade, necum a pricepe coprindere<a> sineturilor, vrând cu dreptate sau fără dreptate a băga casa baronului Sachelarie în judecări și zmăcinări. De aceea plecat mă rogu cînstitului tribunal ca să binevoiască a scrie arătatului hotarnic ca să mărginească lucrarea sa în moșiile dom<nului> baron până ce-și va trimite ori alt vechil sau îș<i> va scoate hotarnicu pă cine va găsi cu cale, că eu unul categorisit și necînstit nu poci fi, nice vechil nice hotarnicu mai mult și mai ales că eu cu Barbu Degeanu nu mă poci înțălege nici într-un felu. Și de urmare<a> ce să va face mă rog să am cînstit răspunsu. La 14-le iulii <1>837.

Ss Alecsandru Popovici inginer

(Rezoluție:) Ca să să precurmeze aceste prigoniri să va da la amândoo părțile în cunoștință ca să vie spre înfățișare ca să să dea hotărârea judecătorii. Ss Z. Crețeanu

5. 1837 iulie 22. Adresa lui Alexandru Popovici către Judecătoria Teleorman privind litigiul cu Barbu Degeanu legat de efectuarea hotărnicirii. (Arh. Naț. Biroul jud. Teleorman, fond Trib. jud. Teleorman, pachet 162, dosar 44/1837, f. 59, orig.)

No. 1584 iulie 26

Alecsandru Popovici inginer și vechilu<l> casi<i>
d<omnului> baron Sachelarie la moșia Mavrodinu
Anul 1837 luna iulie 22

Cinstitei Judecătorii sud Teleorman

Aici în București aflându-mă, mi s-a înfățișat la 21 ale următoarii oțnoșenia acelu cinstit tribunal de la 15-le tot ale următoare<i>, supt no. 1517, însoțită și cu copie după raportul ce au fost trimis cătră acea cinstită judecătorie dă 3-logofăt Barbu Degeanu, orânduitul hotarnicu din partea Spitalului Panteilimon. La care și cu plecăciune răspunzu că toate sânt neadevărate, când din parte-m<i> nice o urmare împotrivă nu s-au făcut stându de față, ceea ce am scris și cinstitii judecătorii și dumnealui chiar, hotarnicului, de împleticirile ce voește să facă pricini<i> cu călcare<a> semnilor și a hotarălor celor adevărate ale moșiilor vecinate.

ss Alecsandru Popovici inginer
(Rezoluție:) Să să pue la delă.
ss Z. Crețeanu

6. 1837 iulie 25. Cererea baronului Costandin Sachelarie către Marea Logofeție a Dreptății de a fi despăgubit de către vechilul Epitropiei Spitalului Sf. Pantelimon pentru cheltuielile prilejuite de hotărnicirea moșiilor Brăgleze și Licsandra. (Arh. Naț. Biroul jud. Teleorman, fond Trib. jud. Teleorman, pachet 162, dosar 44/1837, f. 75-76, copie)

Priimită iulie 26 <1>837 No. 4583
No. 1703 avg<u>st 10.

Cinstită Mare Logofeție a Dreptății,

Fiindu că dumnealui Alecsandru Popovici, ingineru<l> pă care l-am fost orânduit vechil în pricina ceriri<i> ce au făcut Spitalul Panteilimonului a descoperi semnale și hotarale moșiei sale Bărglezile și Lixandra de cătră moșiile mele Mavrodinu, Repizi și Vătășani sud Teliorman, mergându acolo

– după cele ce s-au îndestulat de măsurile ce au văzut că ia 3-logofăt Barbu Degeanu, cerutu<l> hotarnicu din partea spitalului –, încunoștiinț<e>ază că lucrările numitului hotarnicu la niceun sfârșit nu privescu decât numai a mă băga în zadarnice cheltueli și zmăcinări, lăsând la o parte semnale și hotărâle cele adevărate și mărturisite prin cărți de hotărnicie. Și pentru că eu nu poci cunoaște dacă numitu<l> hotarnicu Barbu Degeanu poate a fi în stare a mă despăgubi descoperindu-să lucrările sale netrebnice și fără niceun temei, de aceea rogu pă cinst<ita> Mare Logofeție să binevoiască ca ori spitalu<l> cel ce l-au ales sau însuși numitu<l> hotarnicu să să îndatoreze, unu din doi, cine să va cuveni, ca să de<a> chizășie mai întâi, vrednică cu coprindere că, dacă lucrările numitului hotarnicu să vor descoperi netemeinice, să mi să facă despăgubirea cheltuelilor și a zmăcinărilor ce vor cerca. Și așa, pă acest temei, voi trimite și vechil și hotarnicu și inginer și orice alt vor mai cere.

La 25 iulie <1>837

ss B<aron> C<ostandin> Sachelarie

(Rezoluție:) Judecătoria județului Teleorman să cerceteze aceasta și să dea pravilnică hotărâre. Marele log<o>f<ă>t al Drept<ă>ii ss Ș. Știrbei

7. 1837 iulie 27. Adresa vechilului Spitalului Sf. Pantelimon, Pancu Hagi Hristea, către Judecătoria Teleorman privind hotărnicirea moșiilor Zbrăgleze și Lixandra. (Arh. Naț. Biroul jud. Teleorman, fond Trib. jud. Teleorman, pachet 162, dosar 44/1837, f. 65, orig.)

No. 1600, iulie 28

Ci<n>st<itului dumnealui preze<de>ndului Judecătorii Teleorman

Cu plecăciune să alătură jalba cinstitei Epitropii a Spitalului S. Panteleimon ce au dat-o către cinstita Mare Logofeție <a> Dreptății în pricina tragerii moșiilor Zbrăglezile și Licsandra de la care îndestulă pliroforie va lua prezedenția voastră de cererea ce face. Ci, fiindcă acum lipsește hotarnicu<l> la alte hotărnicii, neputând pierde vreme adăstând și, după sorocu<l> ce ș-au pus, viind, voi înștiința prezedenția voastră ca să să facă cele de cuviință.

Să alătură și oțnoșenia cinstitei prezedenții ce s-au fost trimis către dumnealui aga Belu, care ni s-au întors de către cinstita epitropie supt cuvânt că nu deslușește cu care moșie a dumnealui să învecinește anume. De aceea va binevoi a-l înștiința de al doilea că se învecinește cu moșiile Albești

și Plosca ce sânt unite cu moșia Peretu a dumnealui baronului Costandin Belu, ca la 15 august să aștepte negreșit cu sineturile ce va fi având.

Pentru gospodaru<l> Dumitru, epistatu<l> moșii Mavrodinu, știut este prezenții voastre că au tăiat mumăile, dar s-au întins și cu stăpânirea cât au vrut în moșiile spitalului, pentru care să roagă cinstita epitropie ca să i se dea nizam a nu să mai întinde până când va lua hotărnicia izbrânire, fiindcă aduce mare pagubă.

1837 iulie 27

Al cinstitii prezenții voastre
plecată slugă,
vechilu<l> Spitalului S. Panteleimon ss Pancu Hagi Hristea

8. 1837 octombrie 16. Hotărnicia moșiilor Brăgleaza și Licsandra ale Spitalului Sf. Pantelimon făcută de trei logofăt Barbu Degeanu (Arh. Naț. Biroul jud. Teleorman, fond Trib. jud. Teleorman, pachet 162, dosar 44/1837, f. 174-179, copie; altă copie, semnată de Alexandru Popovici f. 173-173 v, 182-185).

1837 oct<om>vr<ie> 16. Alegerea moșiilor Brăgleaza și Licsandra din sud Teleorman ale Spitalului Sfântului Panteleimon.

Cinstita Epitropie a Spitalului Sfântului Panteleimon din politia București, dând jalbă cinstitei Mari Logofeții a Dreptății din anul cu leat 1836 oct<omv>r<ie> 5 prin care m-au cerutu de hotarnic ca să-i hotărăscu și să-i alegu doaa moșii din sud Teleorman și anume Brăgleaza și Licsandra de către vecini<i> răzași de acolo, după rizuluția cinst<itei> Mari Logofeții cu no. 6725 îndreptată către cinstita judecătorie locală, prin hârtia cinstitei judecătorii cu no. 337 <din luna> mai 19 poruncindu-mi-să ca să fac alegerea moșiilor de mai susu pomenite după pravilă și Organicescul Regulamentu, pă al căriia temei făcându-să cuviincioasa urmare și aducându-se la fața locului și părțile vecinate, amu cerut mai întâi de la vechilul cinst<itei> epitropii, d<umnealui> chir Pancul Hagi Hristul ca să-mi arate vechiletul cinst<itei> epitropii a spitalului, fiind cu deplină putere și adeveritu, ca pă temeiul acela să poci cere de la dânsul ca să-mi arate cărțile ce are spitalul pentru trupurile moșiilor de mai susu arătate, însă:

Leat 1836 oc<tom>vr<ie> 5, no 149, vechiletu<l> adeveritu dă cinstita epitropie a spitalului, 1836 oc<tom>vr<ie> 5, no. 852, adeveritu și

de cinstita comisie a Văpselii Roșie.

După aceasta au datu de față cele mai josu însemnate sineturi, însă:

- 7212 (1703) oc<tom>vr<ie>, de sântu ani 133. Carte de hotărnicie a doisprezece boeri, în copie și adevărită, prin care arată că, luați fiind de dum<nea>lui Barbul Urdăreanu biv vel pah<a>r<nic> prin răvașul domnului Costandin Basarab v<oie>v<o>d ca să-i hotărască moșia și anume Brăgleaza din sud Teleorman, carea i-au fostu de cumpărătoare de la moșnenii din Brăgleaza cu zapisu de la mâinile lor, văzându porunca mării sale împreună și cu sluga mării sale, Costandin vt<ori> portar, s-au strânsu toți la acea moșie ce să cheamă Brăglează, fiind și toți moșnenii de față care au fostu vânzători și au trasu moșia prin trei locuri, după obicei.

Trăsura întâi, la capul moșiei spre Valea Căinelui, din hotarul Repezilor, și în susu până în hotarul Stoenestilor, au aflu st<ân>j<in>i 3000. Și a doă trăsură la mijlocul moșiei, din hotarul Repezilor, din Vadul Albu și în susu până în hotarul Stoenestilor, au aflu st<ân>j<in>i 2980. A treia trăsură la capul moșiei despre Vedea, din hotarul Blotorilor și în susu până în hotarul Stoenestilor la Bălțatul au aflu st<ân>j<in>i 2700. Pus-au latul la îngustu și au făcut moșia masă.

Deci, după aceasta au cetit toate zapisele dum<nea>lui Barbul pah<a>r<nic> și le-au alesu care au fostu bune și drepte cu toți moșnenii de față și au aflu dreaptă cumpărătoare st<ân>j<in>i 2663 și au împetrit-o după obicei. Pus-au o peatră la capul moșiei despre Valea Căinelui, despre hotarul Repezilor, în muchea dealului, și în susu<l> și în latul moșii unde să hotăraște cu Boenii și pă din susu cu Stoenestii. Altă peatră, la trăsura dă la mijloc, dăspre Repezii au pusu peatră în gura Vadului Albu, în marginea drumului în vale; și în susu, în latul moșiei despre hotarul Stoenestilor au pusu peatră. La al treilea trăsură, la capul moșiei despre Vedea unde să hotăraște cu Blotorii și cu Vispera ⁵, au pusu peatră la gârniță, în marginea lacului; și în susu, spre capul moșiei la Crângul Bălțatului dăspre moșia Băbueștilor și a Mușăteștilor, au pusu peatră d-a curmezișul. Și între petrile ce au împetrit-o au mai rămasu st<ân>j<ini> 206 ai lui Drăgoiu Cerul și, neștiindu-se unde este, i-au alăturat lângă st<ân>j<ini>i dă mai susu arătați, carii s-au făcutu peste totu st<ân>j<ini> 2869 tot trupul de moșie, mai rămâind din hotarul Brăglezilor în susu afară din petre st<ân>j<ini> 23 ai lui Pătru vistierniculul.

5. Este vorba de Viespari.

- Leat 7221 (1713) iun<ie> 11, de sântu ani 124. Zapisul Barbului Urdăreanu la mâna lui Pană Conțescul căpitanul ot Ruși prin care arată că Barbul Urdăreanu pah<a>r<nic>, având trebuință de bani, au vândut de a lui bunăvoină lui Pană Conțescul toată suma stânjiniilor din Brăglează, dându-i și toate zapisele de cumpărătoare dimpreună și cu cartea de hotărnicie a doisprezece boeri. Pă lângă aceasta mai având Barbul Urdăreanu pah<a>r<nic> și altu trup de moșie, anume Licsandra – cumpăratu de la Ioana, fâmeia lui Tudor dorobanțul din satu<l> Repezii și de la feciorii ei, anume Sin i Reanță i Tudor – și <care> să lovește în capu cu moșia Brăglezile din josu despre Teleorman, st<ân>j<ini> 490, dându-i și pă aceștia totudeodată cu Brăgleaza lui Pană Conțescul, precumu în zapisul său să coprinde.

- 7259 (1750) de<cem>vr<ie> 4, de sântu ani 86. Zapisul lui Pană Conțescul sin Mihai Conțescul prin care arată că la Sfânta Mănăstire a Sfântului Pandleimon ce este din temelie zidită de răposatul întru fericire Grigorie Ghica v<oie>v<o>d –, îndelungatu fiind de zile, ajungând la vârsta bătrânețelor și cu multă slăbiciune, din tot sufletul lui cugetând să ia cinul călugărescu puindu-și metania la Sfânta Mănăstire a Sfântului Pandleimon –, din agoniseala tineretilor lui dă danie la Sfânta Mănăstire moșia Brăglezile și moșia Licsandra din sud Teleorman, st<ân>j<ini> 3359, și toate zapisele împreună și cu cartea de hotărnicie a doisprezece boeri ce să arată mai susu. Și altele au mai datu Sfintii Mănăsitri, precumu în carte să arată, rugând și pă Măria sa vodă dă l-au miluit cu t<a>l<eri> una sută de s-au plătit de datorii. Și, spre încredințarea Sfintii Mănăstiri, au pusu mărturii pe boerii cei mari.

- 7259 (1750) dec<em>vr<ie> 2, de sântu ani 86. Cartea lui Pană Conțescul slugeru<l> sin Mihai Conțescul prin care arată <că>, făgăduit fiind cinului călugărescu, au mersu la Sfânta Mănăstire de s-au călugăritu și au șăzutu la mănăstire <unde>, întărind dania, arată iarăși că au dat la Sfânta Mănăstire moșia Brăglezilor din sud Teleorman, st<ân>j<ini> 2869, și moșia Licsandra care să lovește în cap cu aceea, st<ân>j<ini> 490, peste totu st<ân>j<ini> 3359, și alte daruri care sântu într-alte județe <și care> mai pe largu se arată în cartea de danie. Și la sfârșit leagă cu blestemu pe cei carii vor îndrăzni a da vreo scandală să strice cele ce au dăruit Sfintii Mănăstiri de bunăvoința sa.

- 1751 ghen<a>r<ie> 12, de sântu ani 86. Hrisovul răposatului întru fericire Grigorie Ghica v<oie>v<o>d prin care arată să fie Sfintii Mănăstiri unde să prăznuiește hramu<l> Sfântului Pandleimon, din temelie zidită de domnia sa, să aibă a ținea și a stăpâni o moșie ce să cheamă Brăglezile în sud Teleorman, st<ân>j<ini> 2869, și altă moșie ce să cheamă Licsandra ce să lovește în capu cu Brăglezile, st<ân>j<ini> 490, și altele ce au mai datu danie Sfintei Mănăstiri Pană Conțescul slugerul de bunăvoia sa și <care> și-au pusu metania sa la Sfânta Mănăstire și s-au călugărit, puindu-i nume Partenie monah, căruia i-au dat și t<a>l<eri> una sută, făcându-i orânduială să șază în mănăstire. Și toate ce prin cinstitul hrisov să arată, celelalte danii și suma st<ân>j<ini>lor moșii Brăglezile și Licsandra din sud Teleorman, peste tot st<ân>j<ini> 3359, și le întărește. Dreptu aceea au datu domnia sa cinstitul hrisovu Sfintii Mănăstiri a Sfântului Pandleimon ca să stăpânească toate cu bună pace de către feciorii lui și de către totu neamul lui, nestrămutatu în veci întăritu și cu iscăliturile boerilor celor mari, precumu în hrisov să arată.

- 7261 (1752) dec<em>vr<ie> 29, de sântu ani 84. Zapisul lui Partenie monah Conțescul, ca o diată totu la Sfânta Mănăstire, <în> care iarăși arată <că>, speriiindu-se de moarte, au chematu pă duhovnicul său, mărturisindu-și toate ce i-au mai rămasu afară din ce au datu danie la Sfânta Mănăstire a Sfântului Pandleimon, ca după moartea sa să le împarță după cumu lasă cu sufletul său.

- 7261 (1753) fevr<uarie> 7, de sântu ani 84. Altu zapisu al lui Partenie monah, ca o diată, prin care arată că, văzându-și sfârșitul vieții, au învățat pă fiul său și ce le-au lăsatu cu sufletul său lor, să le stăpânească, iar dă cele ce au datu Sfintii Mănăstiri a Spitalului Sfântului Pandleimon să nu să atingă.

Toate aceste ce mai susu să arată sineturi în ființă cele adevărate sântu la cinstita epitropie a spitalului suptu păstrare pentru totdeauna pă viitorime.

După aceasta amu vestitu după orânduială prin formalitățile cerute pă vecinii răzași ce să învecinescu și să răzorescu cu moșiile spitalului de mai susu arătate, care au și venitu cu sineturile (carii dintrânșii au avutu), și din partea d<umnealui> baron Hristofor Sachelarie ⁶ vechilu<l> Alecsandru

---

6. Baronul Hristofor Sachelarie era mort la această dată, succesor al averii lui era fratele Costandin Sachelarie care în acest timp era în procedură de vânzare a moșiei Mavrodin

Popovici, și la toți făcându-le cunoscutu copriinderea poruncii cinsti<tii> judecătorii ce mai susu să arată și lucrarea ce o să să facă și copriinderea sineturilor spitalului. Și ceilalți vecini toți o au primitu de bună și a se face, iar Alecsandru Popovici s-au împotrivitu și nu m-au cunoscutu de hotarnic, nici copriinderea poruncii, nici hârțiile spitalului și <a cerut ca> mai multu din semnele lucrării lui de mai nainte să nu mă întinz mai la vale, ci din semnele lui în susu să caut moșiile spitalului.

Și nici după hârțiile spitalului nu m-amu îndestulatu, prin care arată toate semnele cu deslușire. Și amu lătu oameni bătrâni, născuți și crescuți în satul Repezii, și din satul Speriatul și pe ceilalți vecini răzași și vechilul ci<n>sti<tii> epitropii și amu mersu de mi-au arătat și am văzutu toate semnele și pe unde au fost și petrile puse ale moșii Brăgleaza și Licsandra după copriinderea cărții de hotărnicie. Și din toate semnele și petrile puse ce prin carte să arată, numai trei semne firești amu găsitu în ființă și nestrămutate, adică muchea dealului despre Repezi, unde au fostu și peatra pusă, Vadu Albu unde au fostu și peatră – care peatră s-au văzutu de toți împrejurenii, iar de câțiva ani nu s-au mai văzutu –, lacul cu gârnița unde au fostu peatră – iar peatra de la gârnița acum o am văzutu și eu scoasă și aruncată într-altu lac mai la vale ca la 40 st<ân>j<ini> – și am rădicatu momâi pă la toate semnele spre punerea în lucrare a facerii hotărniciei.

Amu cerutu după aceasta la vecinii răzași să-mi arate și ei sineturile ce au dă starea moșilor lor. Și din partea casii sârdarului Marin Butculescul au arătat sineturile moșii Boeni și sineturile moșii Călineștii și le-amu văzutu copriinderea cu sumă de st<ân>j<ini>, petre și semne firești care nu să potu strămuta niciodată. Iar din partea moșnenilor Stoenăștii ce să zic acumu Bujoreștii, din partea și celorlanți moșneni, Costache Bujorescul au datu răspunsu că ce hârții au nu să poate îndeletnici a le aduce, fiind la mâna altuia din moșneni<i> ce sânt pă de la dealu de stăpânirea lor, și numai o copie are după acele sineturi și nici pă aceea nu o au adus-o să-i vedemu copriinderea.

Am cerutu după aceasta și la vechilul d<umnealui> baron Hristofor Sachelarie să-mi arate sineturile moșii Repezii (de le are) să le văzu copriinderea. Au răspunsu, cu toate că s-au arătat dă vechilu la hotărnicia ce este a să face moșilor spitalului și este venitu ca să-mi arate lucrarea ce au

făcutu mai nainte cu hotarnic d<umnealui> sărdar Gheorghe ⁷ Poenaru și inginer însuși. Și depărtându-se cu acestea, s-au dus, cunoscându-și lucrarea nedreaptă, făcută cu vicleșug și <ca> hotarnic au ieșitu din datoriile sale, <căci> vrut-au să robească cu totul drepte și bune moșiile spitalului. Și mai pă urmă au venitu de mi-au tăiatu și momâile rădicate pe la semnile cele firești ce prin cartea de hotărnicie să arată, zicând și din parte-și lui căpitan Dumitru Novacovici, îngrijitorul moșii Repezii, să-și caute cu stăpânirea pe la arătatele semne de însuși făcute.

De aceea și eu, văzând împedecările și împotrivirile lor, nu amu pututu face nicio lucrare, dându în cunoștința ci<n>st<itei> judecătorii locale toate împotrivirile și împedecările ce amu cercatu de la numitu<l>, dându-i să înțeleagă a nu să mai împotivi <ca> să poci face lucrarea cuviinciosu. Și pă de altă parte amu încunoștiințatu cinst<itei> episcopii a spitalului pentru unile pricini ca acestea să dea jalbă unde să cuvine, cerând a să trimitte și carte de blestem, că făr' de aceea nu să poate mărgini.

Al doilea, după priimirea poruncii cinst<itei> judecătorii județului locală prin care mi să poruncește să viu spre cercetarea ce este a să face amândurora părților cu vechilu<l> Alecsandru Popovici pentru împotrivirile ce amu cercatu din partea numitului de nu amu pututu face nicio lucrare, următor fiind cinsti<tei> porunci, viind la numitele moșii amu încunoștiințatu venirea mea și unde este a să cerceta pricinile dintre noi. Și spre răspunsu, prin oțnoșenia cu no. 3004, s-au făcutu cuviincioasa punere la cale cu darea al 2-lea în cunoștința vecinilor răzași a veni iarăși a fi de față pân' va lua săvârșire facerea hotărniciei, trimițându și cartea de blestemu prin suptuocârmuitorul plășii Târgului pentru locurile dă prigonire. Aflându-ne la fața locului la numitele moșii unde s-au adunatu și ceilanți vecini și trimisul din partea suptuocârmuitorului cu cartea de blestemu, iar din partea d<umnealui> baron Hristofor Sachelarie nu s-au arătat nimini, luându de știre că s-au trimisu cartea de blestemu și urma a fi de față la cercetarea ce să va face pentru descoperirea ființii adevărului a hotarălor moșiilor Brăgleaza și Licsandra ale numitului spital despre moșia Repezi care sântu în prigonire.

Orânduitu<l> din partea suptuocârmuitorului, urmând poruncii cinsti<tei> judecătorii cu no. 2007, au adunatu oameni bătrâni născuți și crescuți în satul Repezii și din satul Speriatu dinprejuru acestor moșii,

7. S-a copiat greșit, prenumele corect este Grigore.

adică:

- Oprea al Anastasii, isprăvnicelu<l> ot Repezii;
- Vasile vătafu<l> ot Fundături;
- Stancul ot tam;
- Gheorghe Miglea ot tam;
- Costea Buciuc ot Mavrodin carele au ținutu aceste moșii;
- Păun ciobanul ot satul Speriatul.

<Acești> 6 să adună <fiind> oameni de vârstă ca de ani 70 până la 90 și, cetindu-le cartea de blestemu în auzul vecinilor răzași și în auzul mărturii lor, întrebând pă fieșcare să arate în frica lui Dumnezeu ce știință au de aceste hotare între moșia Brăglezile și Licsandra și între moșia Repezilor și de semnale ce să coprink în cartea de hotărnicie și petrile, și toți deodată au arătat în frica lui Dumnezeu – și oriunde vor fi chemați arată – că, de cându s-au pomenitu ei din copilărie, muchea dealului despre Repezii, unde au fost și peatră, au pomenitu stăpânind mănăstirea, dar stăpânirea o avea pă vale, că după dealu nu avea ce să ia. Și pentru Vadu Albu știu unde să cunoaște gura Vadului Albu, în vale dă marginea drumului erea. Și știu și peatra, iar acumu nu să vede; și până acoloa stăpânea mănăstirea. Dar dă este Vadul Albu acela nu potu să știe. Și peatra dăspre ce hotar de moșie este nu știu. Iar mănăstirea ș-au avutu stăpânirea și de acoloa dreptu la deal până la capul cu gărnița, iar peatra ce erea la rădăcina gărniții o vād și ei că este scoasă și aruncată într-altu lacu mai la vale, spre moșia Repezilor, și de acoloa merge până în drumul Vătășanilor.

Și <la> această arătare ce au datu mărturiile de mai susu arătate au fost față și d<umnealui> log<o>f<ă>t Ene ot Păru Rătundu, orânduitu de d<umnealui> suptuocârmuitoru<l> plășii. Și pentru că numiții marturi nu s-au iscălitu după obicei în dosul cărții de blestemu, prin raportul său le-au făcutu cunoscute la d<umnealui> suptuocârmuitor de unde au fostu orânduitu. După care raport scoțând copie, o alăturez a să vedea. Și cu toate că nu s-au iscălitu martorii în dosul cărții de blestem, dar, precumu arātu mai susu, au zisu că veriunde vor fi chemați vor arăta dreptul adevăr.

Dreptu aceea, după cercetarea ce s-au făcutu, urmând și eu poruncii cinsti<tei> judecătorii, glăsuitoare a da săvârșire hotărnicii moșilor de mai susu arătate – față fiind și celelante părți ce să vecinescu cu numitele moșii și vechilul cinsti<tei> epitropii și, din partea orânduitului d<umnealui> baron Sachelarie, Alecsandru Popoviciu –, văzând pricinuiuri deșarte și fără

de cuvântu și necunoscându-mă mai multu dator, amu măsuratu moșia Brăglezile și, fiindcă în cartea de hotărnicie nu să coprinde cu ce stânjinu au măsuratu, măsurătoarea o amu făcutu cu stânjinul răposatului Șarban vodă.

Trăsura întâi o amu făcutu la capul moșii despre răsăritu, pă unde au măsuratu și hotarnicii cei de atunci, din muchea dealului spre Valea Căinelui pă linie dreaptă, trecând Valea Căinelui de-a curmeziș și în susu înainte, prin colnicul din Licurici, până în hotarul Stoenestilor unde arată că au pusu peatră, care peatră acumu nu amu găsitu. Au eșit st<ân>j<ini> 2950 și cu st<ân>j<ini> 50 ce au găsitu călcare de către moșnenii Stoenestii ce le zic acumu Bujoreștii, st<ân>j<ini> 3000. Atâția să coprind și în cartea de hotărnicie. Și amu făcutu semnu mușuroi de pământu.

A doa trăsură, la mijlocul moșii, din hotarul Repezilor din Vadu Albu în susu, pă linie dreaptă pă unde au măsuratu și hotarnicii cei de atunci, până în hotarul Stoenestilor unde arată că au pusu peatră – care peatră acumu nu o amu găsitu –, au eșitu st<ân>j<ini> 2800 și cu st<ân>j<ini> 180 ce s-au găsitu călcare de numiții moșneni de mai susu, st<ân>j<ini> 2980. Atâția să coprind și în cartea de hotărnicie. Și amu făcutu semnu mușuroi de pământu.

A treia trăsură, la capul moșii despre Vede, din hotaru Blotorilor, de la rădăcina gărniții din marginea lacului unde arată că au pusu peatră – iar peatra nu o amu găsitu acoloa, ci scoasă și aruncată aiurea într-altu lac mai la vale ca la 40 st<ân>j<ini> –, și în susu pă linie dreaptă pe unde au măsurat și hotarnicii cei de atunci, până în hotarul Stoenestilor la Bălțatul, unde arată că au pusu peatră de curmeziș, care peatră acum nu o amu găsitu. Au eșitu st<ân>j<ini> 2480 și cu st<ân>j<ini> 220 ce s-au găsitu călcare de numiții moșneni de mai susu, st<ân>j<ini> 2700. Atâția să coprindu și în cartea de hotărnicie. Și amu făcutu semnu mușuroiu de pământu. Adunând câte trele trăsurile fac st<ân>j<ini> 8680, masă st<ân>j<ini> 2893 palme 4, adică douămii optsute nouăzeci și trei, palme patru.

Amu trasu și lungul aceștii moșii, însă pe răzorul din josu despre moșia Repezi, din muchea dealului unde-i stă și capul și înainte, spre apusu, până la trăsura al doilea la Vadul Albu, suptu coastă, st<ân>j<ini> 1406. Și de aci înainte până la trăsura al treilea, la rădăcina gărniții din marginea lacului, st<ân>j<ini> 1070, și de aci înainte și până în drumul Vătășanilor unde-i stă și capul, st<ân>j<ini> 140. Și peste tot la acestu răzor,

st<ân>j<ini> 2216.

Tras-amu și răzorul pă din susu, însă din hotarul Boenilor și al Stoenestilor în susu și totu înainte spre apusu până în trăsura al doilea, trecând valea Speriatului d-a curmezișu, st<ân>j<ini> 1600; și de aci totu înainte până la trăsura al treilea la Bălțatul unde stă cu capul, st<ân>j<ini> 1402. Și peste totu la acestu răzoru st<ân>j<ini> 3002 și să închie totu ocolu<l> moșii, curmezișurile și lungul jur-împrejur.

După aceasta amu măsuratu și moșia Licsandra ce este tot a numitului spital. Această moșie nu are nici trăsuri, nici semne, ci numai sumă de st<ân>j<ini>. Au cerutu trebuința ca, după hârtiile vecinilor răzași având toată deslușirea cu coprindere de semne și sumă de st<ân>j<ini>, amu săvârșitu mai întâi despărțirea răzorului părții de moșie Licsandra de către moșia Călinești a casii răposatului sărdarului Marin Butculescul. Apoi amu dat și suma st<ân>j<ini>lor moșii Licsandra masă st<ân>j<ini> 490, după cum să coprinde în zapisulu ot leat 7221 (1713) iunie 11.

Trăsura întâi o amu făcutu la capul moșii despre răsăritu, din hotaru<l> moșii Călineștii, din răzorul de țelină, pă linie dreaptă de la dealu la vale, trecând Drumul Furului ce este despărțitor de moșia Lăceni a lui Andrei Poenaru și de moșia Licsandra, și până în hotaru<l> moșii Repezii s<tân>j<ini> 250; și amu făcutu semnu mușuroi de pământu.

A doaă trăsură o amu făcutu la mijlocul moșii iarăși din hotarul moșii Călinești, de la dealu la vale pă linie dreaptă până în hotarul moșii Repezilor, s<tân>j<ini> 490; și amu făcutu semnu mușuroi de pământu.

A treia trăsură o amu făcutu la capu<l> moșii dăspre apusu, din răzorul dintre arături unde să lovește în capu cu moșia Brăglezile, iarăși din hotarul moșii Călineștii de la dealu la vale pă linia moșii Brăglezilor, trecând Valea Cânelui d-a curmezișul până în muchea dealului, hotar despărțitor de moșia Repezii, s<tân>j<ini> 730; și amu făcutu semnu mușuroi de pământu. Adunând câte trele trăsurile fac s<tân>j<ini> 1470, masă s<tân>j<ini> 490, adică s<tân>j<ini> patru sute noăzeci; atâția să coprind și în zapisul vânzării.

Am trasu și lungul aceștii moșii, însă pă răzoru<l> de la dealu, despre moșia Călinești din Drumul Furului, capul moșii Lăceni a lui Andrei Poenaru, despre răsăritu dreptu spre apusu pântre doaă drumuri și până la trăsura a doilea, s<tân>j<ini> 889 palme 4. Și de aci totu înainte spre apusu până în Valea Cânelui, pântr-o măgurice, și totu înainte trecând Valea

Câinelui d-a curmezișu și pă coastă la dealu, pă răzorul dintre arături, până unde să lovește în capu cu moșia Brăglezile la trăsura a treilea, s<tân>j<ini> 889 palme 4. Peste tot la acestu răzoru, s<tân>j<ini> 1789.

Tras-amu și răzorul pă din josu despre moșia Repezii, iarăși despre răsăritu din Drumul Furului, capul moșii Lăcenii a lui Andrei Poenaru, și în susu spre apusu și până la trăsura a doilea, s<tân>j<ini> 816. Și de aci tot înainte până la trăsura a treilea, în muchea dealului, s<tân>j<ini> 816. Peste tot și la acestu răzor s<tân>j<ini> 1632 și să închee totu ocolu<l> și aceștii moșii.

La această alegere și măsurătoare ce amu făcutu moșiilor de mai sus arătate, cu toate că au fostu față și moșnenii Bujorești care n-au avutu să-mi arate niciun sinetu, câtu și d<umnealui> Costache Butculescu din partea casii răposatului sărdarului Marin Butculescu carele, după cumu arātu mai sus, ș-au arătat sineturile și s-au văzutu coprinderea lor, amu cerutu a-mi da înscrisu de mulțumire după orânduială și n-au voitu să dea. De aceea, văzând nemulțumirea lor, am făcutu numai semne după cumu mai susu să coprindă, iar din partea d<umnealui> baron Hristofor Sachelarie văzând pricinui deșarte și netemeinice împotriva sineturilor moșiilor spitalului și necunoscându-mă mai multu dator, am făcutu măsurătoarea moșiilor după cumu mai susu să coprindă.

Deci, eu, făcând urmarea după îndatoririle puse asupra-mi și după porunca cinsti<te> judecătorii, trăgând amândoa moșiile ale numitului spital le-amu îngrăditu cu semne după cumu mai susu să coprindă, făcând pă lângă aceasta alăturata hartă și totudeodată arātu și pricinile.

Dreptu aceea, pă temeiu hârtiilor de mai sus arătate, amu datu această carte de hotărnicie și alegere la cistita Epitropie a Spitalului Sfântului Pandleimon ca să stăpânească moșiile mai susu arătate după dreptele și bune sineturi și întocmai după cumu mai susu să coprindă.

Anul 1837 luna oc<tom>vr<ie> 16

Această alegere a moșiilor spitalului, Brăglezile și Licsandra din sud Teleorman, <este> copie întocmai după cea adevărată ce s-au datu la cinstita Epitropie a Spitalului Sfântului Pandleimon.

ss Barbu Degeanuu 3-log<o>f<ăt>

1837 oc<tom>vr<ie> 28

9. 1837 noiembrie 26, București. Adresa baronului Constantin Sachelarie către Judecătoria Teleorman că nu este mulțumit de hotărnicia făcută de Barbu Degeanu. (Arh. Naț. Biroul jud. Teleorman, fond Trib. jud. Teleorman, pachet 162, dosar 44/1837, f. 135, orig.)

No. 2496 no<i>emvr<ie> 28

Cinstittii Judecătorii a județului Teleorman

Spre răspuns la oțnoșenia acei cinstittii judecătorii de la 15 noemvr<ie> supt no. 2502 însoțită și cu cele într-ânsa hârtii, am cinstea a face cunoscut că moșia mea Repezii și Vătășanii este hotărâtă încă din leat 1827 avgust 2 de dumnealui păharnicu<l> Gheorghie ⁸ Poenaru și chiar prin știrea cinstitei Epitropii a Spitalului Sfântului Panteleimon. Iară hotărnicia făcută acum de dumnealui Barbu Degeanu 3-logofātu fiind cu totul privitoare de călcarea mărturisirilor hotară și a semnelor moșiilor mele – care semne să dovedescu de adevărate și prin hotărnicile vecinilor împrejurași –, de aceea nu pociu rămânea mulțumit pe lucrarea de mai sus a dumnealui 3-logofăt Barbu Degeanu. Către acestea, după cererea acei cinstitei judecătorii, alătureauz înlăuntru aceștia copia hotărnicii mai sus pomenitului hotarnic din l<ea>t 1837 octomvrie 16 care mi s-au trimis pă lângă mai sus arătata oțnoșenie și rămâiu cu tot reșpectul.

ss b<aron> C. Sachelarie

Anul 1837 (Rezoluție:) Să să facă țitație dă soroc la amândoă luna no<i>emvr<ie> 26

părțile ca la 12 dec<e>mvr<ie> să vie spre înfățișare.

București

ss. Z. Crețeanu

---

8. Prenumele corect este Grigore.

EUHARISTIA CA TAINĂ ȘI JERTFĂ A BISERICII

Preot Sorin - Daniel SCĂUNAȘU

O atentă incursiune în Istoria bisericească creștină ne ajută să constatăm faptul că Anaforalele euharistice ale Liturghiilor bizantine, precum și întreaga structură a Sfintei Liturghii așa cum o săvârșim noi astăzi, au cunoscut o dezvoltare dinamică prin intervenția minunată a unor personalități duhovnicești creștine de excepție, dintre care cele mai importante sunt, pentru cercetarea noastră, Sfinții Vasile cel Mare și Ioan Gură de Aur.

Constatăm, fără putință de tăgadă, faptul că eforturile marilor Dascăli ai Bisericii nu au fost unele strict raționale, ci unele duhovnicești, raportate la scopul final al omului: îndumnezeirea. Marii Părinți au căutat să lupte cu duhurile răutății și, implicit, cu patimile stârnite de acestea. Experiențele lor duhovnicești erau oferite ca model creștinilor simpli, aflați în căutarea desăvârșirii. Însă, atunci când a fost nevoie, marii Părinți s-au implicat cu tărie în lupta cu diferitele erezii care au frământat Biserica, rezultând astfel lucrări teologice monumentale ce s-au adăugat la moștenirea dogmatică a creștinismului și care au constituit premise importante pentru formularea dogmelor în cadrul Sinoadelor Ecumenice.

Experiența duhovnicească a arătat însă faptul că viața Bisericii cuprinde mai multe planuri, ce se întrepătrund simfonic: dogma, slujirea liturgică, asctica și mistica, toate urmărind același scop: viața în Hristos. De aceea, s-au depus eforturi extraordinare pentru stabilirea formelor principale de cult, între care Sfânta Liturghie ocupă un loc privilegiat.

Acest efort a fost asumat și de către Sfinții evocați mai sus: Vasile cel Mare și Ioan Gură de Aur, care au intuit centralitatea Tainei Euharistiei pentru viața Bisericii creștine.

De aceea, în lucrarea de față ne propunem, pe măsura puterii și înțelegerii noastre, o elucidare a originii textelor anaforelelor euharistice, o explicare a modului în care acestea au evoluat, o încercare de stabilire a paternității vasilienne și hrisostomice a textelor și, nu în ultimul rând, o interpretare, potrivit dogmelor Bisericii Ortodoxe, a semnificațiilor teologice ale acestor texte euharistice.

Demersul nostru are în vedere faptul că Liturghia euharistică este slujba fundamentală a Bisericii Ortodoxe, concentrând în sine toată teologia și experiența duhovnicească a Bisericii, fapt pentru care toate celelalte Taine și rânduiri liturgice gravitează în jurul ei.

Având în vedere faptul că Liturghia dezvăluie tainic sensul și rațiunile omenirii și cosmosului întreg, se cuvine ca fiecare slujitor al altarului, dar și fiecare credincios implicat în desăvârșirea personală, să cunoască sensurile și semnificațiile adânci cuprinse în această mare Taină a Împărăției lui Dumnezeu. Studiul liturgic și dogmatic ar putea deschide fiecărui creștin o perspectivă lăuntrică asupra slujirii liturgice, dând sensuri noi și trăiri noi fiecărei participări la Sfânta Liturghie.

Documentarea pentru realizarea lucrării de față, însă, a dezvăluit dificultăți numeroase. O cercetare mai atentă arată faptul că problematica anaforelelor euharistice nu a fost abordată de foarte mulți specialiști în probleme de Liturgică. Multe studii și lucrări au fost alcătuite de cercetători străini și doar o parte au putut fi traduse până în acest moment. Perioada comunistă a lăsat urme adânci în studiul liturgic, neoferind teologilor români accesul la numeroasele materiale occidentale. Abia în ultimii ani, tineri teologi români au reușit să publice lucrări științifice de mare relevanță pentru tema lucrării noastre.

În aceste lucrări, teologii evidențiază faptul că, așezând Taina Sfintei Euharistii, Mântuitorul Hristos a aruncat în pământ sâmburele viitorului cult al Bisericii sale, sau al slujirii lui Dumnezeu după Legea cea nouă. Acest cult sau slujire poartă astăzi, la noi ortodocșii, numele de *Liturghie*, cuvânt care înseamnă: Slujire obștească, fiindcă se săvârșește pentru toți la un loc, ca și pentru fiecare în parte. Ea nu este altceva decât Taina Sfintei Euharistii, așa cum a fost așezată de Mântuitorul Hristos la Cina cea de Taină, cu toate rugăciunile și cântările ce o însoțesc, aduse în formele acestea sub paza și îngrijirea Sfinților Părinți călăuziți de Duhul Sfânt.

Și în lucrarea de față vom încerca să evidențiem același fapt, și anume că săvârșirea Sfintei Liturghii are ca obiect prefacerea darurilor de pâine și vin în dumnezeiescul Trup și Sânge, iar ca scop, sfințirea credincioșilor, care, prin acestea, dobândesc iertarea păcatelor și moștenirea Împărăției cerurilor.

Sfânta Liturghie este cea mai importantă slujbă bisericească creștină, în cadrul căreia are loc prefacerea cinstitelor daruri în Trupul și Sângele Mântuitorului Hristos.

Vom arăta că Sfânta Liturghie este slujba cea mai sfântă, prin care Biserica creștină aduce lui Dumnezeu prinosul ei de recunoștință și de cinstire pentru binefacerile primite de la El. Ea este o prelungire sau actualizare a jertfei Mântuitorului pentru mântuirea noastră, dar ritualul sau rânduiala ei simbolizează întreaga viață a Mântuitorului, de la naștere și până la înălțarea Sa la ceruri.

Această sfântă slujbă mijlocește credincioșilor întâlnirea reală și adevărată cu Hristos Mântuitorul, pe care Îl avem prezent sub chipul pâinii și a vinului, care, în momentul invocării Duhului Sfânt de către preot, se prefac în Trupul și Sângele Domnului.

De aceea, Sfânta Liturghie ne procură darul cel mai de preț pe care l-a dat Dumnezeu oamenilor și ea constituie centrul întregului cult divin public ortodox.

Întreaga Sfântă Liturghie este întemeiată pe această credință a prezenței reale a adevăratului Trup și a adevăratului Sânge al lui Hristos. Prin urmare, sub chipul acestor două elemente naturale, pâinea și vinul, folosite la Sfânta Liturghie, este prezent cu totul real Însuși Iisus Hristos. Așa încât împărtășindu-ne cu pâinea și vinul euharistic, ne unim chiar cu El Însuși, ca Om și Dumnezeu, precum singur ne-a încredințat: „Cel ce mănâncă Trupul Meu și bea sângele Meu, întru Mine petrece și Eu întru El” (Ioan 6, 56).

Biserica Ortodoxă socotește că mântuirea nu se finalizează în moartea lui Hristos pe cruce, ca echivalent juridic al jignirii aduse de omenire lui Dumnezeu, ci în unirea lui Hristos cel răstignit și înviat cu oamenii ce cred în El, pentru ca și ei să poată muri păcatului și învia. De aceea, Sfintele Taine, ca mijloace prin care se realizează această unire, capătă o mare importanță.

Părintele profesor Dumitru Stăniloae arată că „în Hristos umanitatea a realizat și realizează aspirația sa de a se transcende până la unirea cea mai deplină cu Dumnezeu, Absolutul personal. Pentru aceasta a trebuit ca unirea cu El să se facă în trei moduri: trebuia ca umanul să se unească cu dumnezeirea într-un unic ipostas, cel al Fiului lui Dumnezeu, pentru oameni, ca aceștia unindu-se cu el ca și cu un om, să se unească în El cu Fiul lui Dumnezeu Însuși, devenind pentru veci fii ai Tatălui ceresc; pentru aceasta Fiul lui Dumnezeu trebuia să se unească în mod deosebit cu o Fecioară, luându-și din ea umanitatea curată de păcat, deschisă spiritual total lui Dumnezeu; oamenii trebuiau să se unească cu Fiul lui Dumnezeu făcut om, ca persoane distincte, așa cum au fost creați de Dumnezeu, neconfundați nici cu Dumnezeu, nici între ei. Al treilea mod se realizează în trepte numite Taine”.¹

„Datorită Sfintelor Taine – care vestesc moartea și îngroparea Domnului – ne naștem și noi la viața duhovnicească, cu ajutorul lor creștem în ea și ajungem să ne unim în chip minunat cu Însuși Mântuitorul nostru. Căci prin aceste lucrări sfinte viem, ne mișcăm și suntem, cum spunea Sfântul Pavel... Prin lucrarea acestor Sfinte Taine, Soarele Dreptății intră, ca printr-o mare deschizătură a firii, în această lume întunecată și omoară tot ce-i pieritor în ea, împrăștiind peste tot duh de viață nemuritoare, căci Lumina lumii biruiește lumea arătând că prin aceasta trupul muritor și stricăcios se face vrednic de o viață veșnică și netrecătoare ... Prin Sfintele Taine oamenii ajung dumnezei și fii ai lui Dumnezeu, iar firea noastră omenească, care altfel e praf și cenușă, se învrednicește de cinstea care numai Domnului I se cuvine, se ridică la atâta mărire, încât ajunge părtaşă la însăși cinstea și firea dumnezeiască”.²

La baza concepției despre Taine a Bisericii Ortodoxe stă încrederea în putința lucrării Duhului dumnezeiesc al lui Hristos printr-un om asupra altui om, prin mijlocirea trupurilor și materiei dintre ele, în ambianța Bisericii, ca trup tainic al lui Hristos. Prin mâna omului se scurg puteri spirituale asupra altui om fie direct prin trup, fie prin altă materie. În Taină nu se poate trage o frontieră între mișcarea omului care lucrează și puterea

1. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, vol. I, Editura Cristal, București, 1995; p. 202.

2. Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1997, pp. 29-33.

Duhului dumnezeiesc. Nu materia și nici cuvintele rostite sau gesturile săvârșite, luate în ele însele, constituie Taina, ci ea se constituie în întâlnirea în credință a celor două persoane în ambianța Bisericii plină de Duhul Sfânt și în atingerea trupestă între cele două persoane, odată cu mărturisirea prin cuvinte a acestei credințe a lor: a uneia care săvârșește Taina și a alteia care o primește.³

Definiția clasică a Sfintei Taine este redată de *Mărturisirea Ortodoxă*: „Taina este o lucrare sfântă în care, sub forma văzută, harul nevăzut al lui Dumnezeu este împărtășit credinciosului”.⁴

Într-un înțeles mai special, „Tainele sunt lucrările invizibile ale lui Hristos săvârșite prin acte vizibile, prin care se constituie Biserica și care se săvârșesc în Biserică. Hristos și Sfânta Treime nu se cunosc decât prin Biserică în eficiența lor, dar, pe de altă parte, sunt cunoscuți ca Taine, pentru că sunt cunoscuți în realitatea sensibilă a Bisericii. Astfel, caracterul și numele de Taine îl au câteva lucrări vizibile ale Bisericii, instituite de Hristos, prin care Hristos unește cu Sine, și deci cu Biserica, persoanele singulare care cred în El și prin care dezvoltă unirea aceasta cu ele”.⁵

Sfântul Iustin Popovici spune: „Toate în Biserică sunt Sfântă Taină, toate: de la lucrul cel mai mărunț, până la cel mai mare, pentru că totul este cufundat în negrăita sfințenie a Dumnezeu-Omului celui fără de păcat, a Domnului Hristos”.⁶

Într-un înțeles mai larg, totul într-o viață creștină este bisericesc, așadar de natură sacramentală; totul este harismă, slujire, dar în slujba Bisericii. În afară de acestea, mai avem un mare număr de lucrări sfinte: sfințirea bisericii, a crucii și icoanelor, a apei, a roadelor pământului, slujbele înmormântării, binecuvântarea liturgică și preotească, semnul crucii, rugăciunea. Toate aceste rituri ne împărtășesc și ele harul Duhului Sfânt. Orice Taină include o acțiune de sfințire, dar nu orice acțiune de sfințire este și o Taină. Aceasta comportă voința lui Dumnezeu ca actul acesta să aibă

3. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. II, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1997, pp. 7-8.

4. Paul Evdokimov, *Ortodoxia*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996, p. 285; Serghei Bulgakov, *Ortodoxia*, Editura Paideia, București, 1997, p. 125.

5. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 12.

6. Sfântul Iustin Popovici, *Biserica Ortodoxă și ecumenismul*, Editura Mănăstirii Sfinții Arhangheli – Petru Vodă, 2002, p. 53.

loc; actul însuși, iar în al treilea rând mărturisirea Bisericii că a fost primită această Taină, și care confirmă darul dat și primit. Astfel, în practica veche, poporul credincios pronunța „axios” – care însoțea orice act sacramental, și toate Tainele duceau la Euharistie care desăvârșește mărturia Bisericii cu privire la realitatea pnevματοforă a oricărei Taine. O Taină este întotdeauna un eveniment în Biserică, prin Biserică și pentru Biserică; el exclude orice individualizare care desparte lucrarea și pe cel ce o primește. Orice Taină se răsfrânge asupra Trupului tuturor credincioșilor. Orice botezat și uns cu sfântul mir înfățișează o naștere în Biserică și ea se îmbogățește cu încă un membru; orice iertare îl „redă” pe cel ce se pocăiește Bisericii, „comuniunea sfinților”; în orice euharistie noi toți care ne împărtășim dintr-o pâine și dintr-un potir, să ne unim unul cu altul prin împărtășirea aceluiași Sfânt Duh... Hirotonirea unui episcop asigură euharistia, prin care Biserica se manifestă. Soțul și soția vin înainte de toate la adunarea euharistică, în noua lor existență conjugală.⁷

Orice Taină își are originea în instituirea euharistică, este cuprinsă în ea. Nu este nevoie să căutăm o expresie anumită a Domnului Hristos, pentru instituirea fiecărei Taine. Desigur, se cere întotdeauna o referință scripturistică, dar orice Taină își are izvorul în puterea Tainei Tainelor, care este Biserica-Euharistie. În Sfintele Taine nu lucrează nicidecum latura formală, juridică. Dacă din motive întemeiate în săvârșirea unei Taine sunt deficitare condițiile canonice, atunci harul suplinește neputința omenească, iar integrarea în Euharistie poate mărturisi că Duhul Sfânt S-a pogorât, iar harul a fost primit. De aceea, în practica veche, orice Taină era o parte a Liturghiei euharistice și se desăvârșea cu Cina Domnului.⁸

Același lucru îl afirmă Ioannis Zizioulas: „Biserica veche nu avea concepția târzie despre Taine, ci vorbea despre o singură Taină, „Taina lui Hristos”, cum e numită în Scriptură. Euharistia poate fi înțeleasă numai hristologic: este trupul lui Hristos, Hristos Însuși, Hristosul întreg. Euharistia nu trebuie privită așadar ca un mijloc al harului, al unui har abstract și independent de hristologie, ci ca pe Hristos Însuși care mântuiește lumea și pe om și ne împacă cu Dumnezeu prin Sinele Său”.⁹

---

7. Paul Evdokimov, *op. cit.*, pp. 286-287.

8. *Ibidem*.

9. Ioannis Zizioulas, *Creația ca Euharistie*, Editura Bizantină, București, 1999, p. 13.

Așadar, creștinismul primar și tradiția patristică au înțeles Euharistia – după afirmația lui John Meyendorff – ca „Taina adevăratei și concretei împărtășiri cu Hristos”.¹⁰

Biserica veche nu avea concepția târzie despre Taine, ci vorbea despre o singură Taină, „Taina lui Hristos”. Numai astfel putem înțelege în mod corect relația Euharistiei cu Sfintele Taine. Orice Taină este o intrare în comuniune cu Hristos ca Persoană, este o Taină de întemeiere a comuniunii cu Hristos în general și a comuniunii cu ceilalți membri ai Bisericii uniți cu Hristos.

De aceea, alături de Botez și de Mirungere, prin Sfânta Euharistie se realizează inițierea sau introducerea credinciosului în Biserică, se pun bazele edificiului spiritual cu care noul creștin va spori permanent în viața duhovnicească prin asceză personală și prin harul sălășluit tainic în el o dată cu primirea celor trei mari Taine. Chipul lui Dumnezeu în om, restaurat complet prin Botez și Mirungere, este potențat, dinamizat și condus spre asemănarea cu Dumnezeu prin unirea cu Însuși Hristos, Care Se oferă în Sfânta Euharistie.¹¹

Sfântul Maxim Mărturisitorul surprinde în mod minunat această relație: „Prin Botez, luăm asupra noastră ostenele de bună voie, pentru a învinge păcatul și a dobândi virtutea, iar prin Euharistie luăm puterea de a suporta și încercările fără de voie și chiar moartea pentru Hristos”.¹²

Putem spune că Euharistia continuă, adâncește și desăvârșește comuniunea cu Hristos și între ei a celor care au primit Botezul, făcând din aceștia un singur trup. Unindu-se cu Hristos în chip real și desăvârșit în Sfânta Euharistie, creștinul dobândește noi puteri spirituale, care îl ajută să sporească în această unire deplină, umplându-se neîncetat de daruri duhovnicești și înaintând în comuniunea cu ceilalți. În Sfânta Euharistie se realizează unificarea comunitară care stă la temelia Bisericii, afirmându-se identitatea și unicitatea fiecărui membru, dar promovându-se, în același timp, unitatea sau comuniunea tuturor în Hristos.

---

10. John Meyendorff, *Teologia Bizantină*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996, p. 268.

11. Pr. Marius Ciobotă, *Sfânta Euharistie, izvor și țință a spiritualității creștine*, în „Glasul Adevărului”, nr. 138, 2004, p. 733.

12. Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Thalasia*, în „Filocalia”, vol. 3, p. 114.

Prin Euharistie, Hristos este deplin în comunitatea eclesială și în fiecare membru al acestei comunități, iar comunitatea și fiecare membru al ei cresc în Hristos, Care S-a situat în centrul ei și în adâncul de taină al fiecăruia în parte.¹³

Dacă Mirungerea dă puterea dezvoltării vieții celei noi în Hristos primită prin Botez, prin Euharistie se desăvârșește această viață ca unire deplină cu Hristos. Euharistia este Taina care încoronează Botezul și Mirungerea nu numai ca plenitudine a puterii și a vieții celei noi, începută virtual prin Botez și având în ea puterea virtuală, dezvoltată prin Mirungere, ci implică puterea morții depline față de existența separată de Dumnezeu, începută prin Botez și dezvoltată prin Mirungere.¹⁴

Taina Spovedaniei nu poate fi nicidecum separată de Euharistie. Ea este, de fapt, extrem de importantă prin faptul că pregătește calea către cuminecare. Spovedania este „Taina readucerii penitentului în comuniune cu Hristos și cu Biserica, pregătindu-l pentru comuniunea lui cu trupul lui Hristos”.¹⁵ Sfânta Taină a Spovedaniei, primită cu o conștiință adâncă a păcatelor și a greșelilor săvârșite, îl vindecă sufletește și îl pregătește pentru a-L primi pe Hristos în Sfânta Euharistie. De altfel, majoritatea rugăciunilor din cultul ortodox așează Mărturisirea păcatelor în legătură cu pregătirea și cu vrednicia pentru primirea Euharistiei.

Pentru ca să ne prezentăm înaintea lui Dumnezeu, la cina euharistică și la sfântul potir, este nevoie de curățire de păcate și lucrul acesta nu-l face decât Spovedania. Este adevărat că niciodată nu vom fi așa de curați de păcate ca să putem spune că pentru această curățenie merităm să primim Sfânta Împărtășanie, dar nici fără totală pregătire nu ne putem prezenta înaintea sfântului potir. A veni la cina euharistică total nepregătiți înseamnă o profanare a Sfintei Împărtășanii, un dispreț total al ei este ca și cum ne-am așeza la masă fără să ne spălăm, după ce am căzut într-o mocirlă și spurcăm și mâncarea pe care o consumăm cu noroiul de pe noi. Căci, ce altceva este păcatul decât o mocirlă în care cădem și de care trebuie să ne spălăm și să ne curățim prin Taina Spovedaniei?¹⁶

13. Pr. Lect. Dumitru Radu, *Caracterul eclesiologic al Sfintelor Taine și problema comuniunii*, în „Ortodoxia”, 1978, Nr. 1-2, p. 263.

14. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. II, p. 56.

15. *Ibidem*, p. 88.

16. Pr. Prof. Dr. Nicolae Neca, *Tradiție și înnoire în slujirea liturgică*, vol. II, Editura

Taina Hirotoniei îl face pe cel ce o primește săvârșitor al celorlalte Sfinte Taine și, implicit, și al Euharistiei. Astfel Hirotonia asigură Euharistia, fiind condiția celorlalte Taine, deși ea nu-și poate îndeplini menirea fără acelea.¹⁷ În săvârșirea Tainelor prezbiterul-preot se roagă de fapt în numele credincioșilor și în numele lor aduce jertfa cea nesângeroasă. Dar el sfințește cinstitele daruri și săvârșește toate Tainele și lucrează toate în numele lui Hristos și cu împuternicirea Lui, al Cărui slujitor și reprezentant este, deși nevrednic.¹⁸

Dacă primele patru Taine sunt inițiatice și pun pe creștin în legătură nemijlocită cu Hristos, Nunta este Taina prin care omul e pus în legătură strânsă, chiar intimă cu un semen al său. În acest context, Euharistia este cea care oferă puterea și trăinicia relației dintre bărbat și femeie.

Și Maslul este în strânsă legătură cu Euharistia, căci oferă ajutor pentru trup, sănătate și mijlocește iertarea păcatelor. Rugăciunile Maslului sunt concludente în acest sens: „Însuși Îndurate Stăpâne, caută din înălțimea Ta cea sfântă, umbrindu-ne pe noi păcătoșii și nevrednicii robii Tăi cu harul Sfântului Tău Duh în ceasul acesta și-L trimite peste robii Tăi, care și-au cunoscut păcatele lor... Care și pe mine smeritul și păcătosul și nevrednicul robul Tău... m-ai chemat la sfânta și prea înalta treaptă a preoției, ca să intru în ceea ce este dincolo de catapeteasmă, în Sfânta Sfințelor, unde Sfinții Îngeri doresc să privească și să audă glasul Evangheliei Domnului Dumnezeu și să vadă cu ochii lor chipul Sfintei Jertfe și să se îndulcească de dumnezeiasca și Sfânta Liturghie...”¹⁹

În acest context, Euharistia poate fi considerată sursa vieții spirituale a creștinului, „substanța pentru înnoirea ființei”²⁰, hrana vieții veșnice (Ioan 6, 54). Prin împărtășirea cu Hristos, creștinul nu numai că se transformă duhovnicește prin harul Lui, ci este potențat și dinamizat la maxim în integritatea ființei sale psiho-fizice pentru a dori și a aspira tot mai intens la unirea cu Hristos. Viața lui interioară tinde spre culmi de trăire tot mai înalte, la care nu poate ajunge decât prin Hristos. Astfel, Cel

Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 2001, p. 282.

17. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. II, p. 98.

18. *Ibidem*, p. 105.

19. *Micul Molitfelnic*, Editura Arhiepiscopiei Cluj, 1997, p. 125, p. 138.

20. Pr. Prof. Dr. Ioan Bria, *Dicționar de teologie ortodoxă A-Z*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994, p. 157.

care izvorăște viața adevărată a creștinului devine însăși ținta acestei vieți și încununarea urcușului spiritual pe treptele căruia credinciosul se angajează prin participarea tot mai adâncă la viața Bisericii.

Prin Sfânta Euharistie, Fiul lui Dumnezeu coboară în ordinea creată, prefăcând elementele materiale în Trupul și Sângele Lui, prin lucrarea Sfântului Duh, și Se unește cu întreaga ființă a creștinului, pătrunzând-o și transformând-o cu energiile Sale îndumnezeitoare. Natura umană este ridicată în planul vieții dumnezeiești, este înălțată la nivelul comuniunii Sfintei Treimi, prin Hristos.

În Euharistie, Mântuitorul ne asumă în totalitate prin extinderea în ființa noastră a umanității Sale jertfite și transfigurate, zidind prin aceasta comuniunea dintre El și noi, dar și începând în noi, prin puterea Sfântului Duh, procesul îndumnezeirii noastre. Prin această Taină, Hristos ne împărtășește harul Său, care trebuie să întâlnească în noi o anumită dispoziție sufletească de acceptare și primire pentru a rodi în interiorul nostru înnoirea duhovnicească totală, prin lucrarea Sfântului Duh. Când lucrarea Duhului persistă în om, prin libera voință a acestuia, produce în el o putere și mai mare sau o stare permanentă, care se reflectă în fapte bune, în evitarea păcatelor, într-o stare de puritate, de credință mai vie, mai puternică și sporire continuă în iubire. Procesul înnoirii și sfințirii creștinului prin comuniunea directă și plenară cu Hristos în Sfânta Euharistie are un caracter sinergic, de colaborare strânsă între harul dumnezeiesc și sufletul creștinului. Acesta se deschide liber harului și iubirii divine, care pătrund în profunzimile ființei sale, înnoind-o și transfigurând-o la maxim. În structura interioară a credinciosului, harul imprimă funcții spirituale noi, care, actualizate permanent prin voința în bine a celui care se împărtășește, îl conduc pe acesta spre unirea tot mai deplină cu Hristos. Prin libertatea umană, efectele lucrării Duhului Sfânt în Euharistie devin active și eficiente, iar creștinul înaintează în itinerariul spiritual al desăvârșirii în Hristos.²¹

Iată minunata mărturie a lui Nicolae Cabasila în acest sens: „Cugetul lui Hristos se face una cu cugetul nostru, voia Lui una cu voia noastră, Trupul și Sângele Lui una cu trupul și sângele nostru! ... Așa încât Îl facem să locuiască în noi, să ne pătrundă până în măduvă și în măduarele noastre, ba chiar să nu mai formăm decât unul și același trup împreună. Fiindcă îndată după Împărtășanie, trupul, sufletul și toate puterile noastre

21. Pr. Marius Cioboată, *op. cit.*, pp. 74-75.

se înduhovnicesc, atunci înseamnă că trup se unește cu trup, sânge cu sânge și suflet cu suflet. Urmarea este că binele biruiește răul tot mai cu tărie, iar cele dumnezeiești stăpânesc peste cele omenești”.²²

Euharistia este pentru sufletul credinciosului ceea ce este hrana materială pentru trup, însă hrana materială se transformă în trupul care o consumă, în timp ce Sfânta Împărtășanie schimbă ființa celui ce o primește, astfel încât primitorul devine el însuși trup al lui Hristos. Unirea cu Hristos în Sfânta Împărtășanie este o unire deplină, desăvârșită, în care Domnul nu mai este lucrător în noi numai prin harul dumnezeiesc împărtășit de Duhul Sfânt, ci cu Însuși Trupul și Sângele Lui, imprimate în trupul și sângele nostru.

Desăvârșirea creștină este legată incontestabil de harul Sfintelor Taine. Botezul constituie începutul procesului de îndumnezeire a omului, care culminează în Sfânta Euharistie. Prin împărtășirea cu Hristos euharistic, creștinul devine o ființă îndumnezeită pentru că se împărtășește cu Însuși Izvorul îndumnezeirii sale. El participă, în mod real și conștient, la Jertfa lui Hristos, care se reactualizează permanent în Euharistie. Mântuitorul nu Se jertfește din nou, ci Se extinde în noi cu Trupul Său jertfit și înviat, într-o continuă stare de jertfă, în care ne cuprinde și pe noi, creștinii, dându-ne posibilitatea jertfirii noastre personale Tatălui, după modelul Lui. În jertfa euharistică, o dată cu Sine, Hristos ne aduce într-un fel jertfă și pe noi Tatălui. Dar nu ne aduce ca pe niște obiecte, ci ca persoane, deci aducându-ne și noi pe noi înșine. Aceasta trebuie să o facem noi printr-o viață trăită pentru Dumnezeu și o moarte față de patimi care ne leagă de lume sau ne închid în noi înșine.²³

Sfânta Taină a Euharistiei reprezintă, așadar, izvorul spiritualității creștine, dar și scopul ei ultim, împlinirea ei. După primirea Sfintelor Taine ale Botezului și Mirungerii, în cadrul inițierii creștine, unirea efectivă și reală cu Iisus Hristos, sub chipul pâinii și al vinului, prefăcute în Trupul și Sângele Lui prin puterea Sfântului Duh, sădește în ființa creștinului sămânța sau germenul vieții spirituale. Lucrarea Duhului Sfânt continuă prin dinamizarea și întărirea firii creștinului în aspirațiile și trăirile lui spre Hristos și în Hristos. Astfel, credinciosul începe un urcuș spiritual pe

22. Nicolae Cabasila, *op. cit.*, p. 195.

23. Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, *Îndrumări Misionare*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1986, p. 541.

treptele căruia va îmbina efortul ascetic personal cu lucrarea Duhului Sfânt prezent în el. Această ascensiune spirituală își atinge punctul culminant și împlinirea în aceeași unire cu Hristos în Sfânta Euharistie.²⁴

În Sfânta Euharistie avem experiența adâncă a înaintării spre Hristos Cel jertfit și înviat, dar și spre Hristos Care va veni la sfârșitul veacurilor. Dacă Sfânta Euharistie înseamnă permanenta actualizare a morții și Învierii Mântuitorului, prin tainica unire cu Acesta, creștinul este trecut și el, cu anticipație și în chip spiritual, prin moarte și înviere, unind viața de aici cu cea de dincolo. Creștinul descoperă, astfel, în Taina Euharistiei, dar nu independent de celelalte Sfinte Taine, punctul de convergență al vieții sale duhovnicești, trăind cu maximă intensitate Taina Jertfei și Învierii lui Iisus Hristos în planul vieții prezente, dar și în perspectivă eshatologică, Euharistia fiind o prefigurare a lui Hristos plin de slavă. Adevărata dimensiune a vieții omului este cea spirituală, care se poate realiza și desăvârși numai prin trăire vie și adâncă în mediul sacramental al Bisericii.

În afară de socinieni și arminieni, care acceptă, în mod raționalist, potrivit cu noțiunea fundamentală despre Taine, că Euharistia este o simplă ceremonie, prin care vestim moartea Domnului, celelalte Biserici învață că Sfânta Euharistie este o Taină care ne dă har mântuitor. Totuși, ele definesc în multe feluri și în chip deosebit prezența Trupului și a Sângelui Domnului în Euharistie, precum și raportul lor cu elementele pământești.²⁵

Biserica Ortodoxă și Biserica Apuseană învață că, prin chemarea Sfântului Duh și sfințirea de către preot a elementelor euharistice, pâinea și vinul se schimbă, în realitate, în însuși trupul și sângele lui Hristos, încât pâinea și vinul, după binecuvântare, sunt pâine și vin numai în formă exterioară și după gust, în timp ce prin ființă, ele sunt trupul și sângele lui Hristos. Astfel Sinodul de la Trident proclamă că prin binecuvântarea pâinii și a vinului se schimbă întreaga substanță a pâinii în substanța corpului și întreaga substanță a vinului în substanța sângelui Lui. Iar Mărturisirea lui Dositei, în mod excelent și cu o precizie vrednică de admirație, rezumă cele referitoare la prezența reală a Domnului, în următoarele cuvinte: „La săvârșirea Euharistiei credem că Domnul Iisus Hristos este prezent nu în sens tipic, nici figurativ, nici printr-un har excepțional, ca în celelalte Taine,

24. Pr. Marius Cioboată, *op. cit.*, p. 80.

25. Hristu Andrușos, *Simbolica*, Editura Episcopiei Argeșului și Muscelului / Anastasia, București, 2003, p. 468.

nici prin singură prezență, cum au spus unii Părinți cu privire la Botez, nici prin pătrunderea pâinii, încât să se unească dumnezeirea Cuvântului cu pâinea Euharistiei pusă înainte, în mod ipostatic, cum învață luteranii, cu multă neștiință și în chip greșit, ci cu adevărat și în mod real, încât, după sfințirea pâinii și a vinului, pâinea se schimbă, se transsubstanțiază, se preface, se transformă, în însuși adevăratul trup al Domnului, în care S-a născut în Betleem din Pururi Fecioara, s-a botezat în Iordan, a pățimit, a fost îngropat, a înviat, S-a înălțat, șade de-a dreapta lui Dumnezeu și a Tatălui, va veni peste norii cerului; iar vinul se preface și se transsubstanțiază în însuși adevăratul sânge al Domnului, care s-a vărsat pentru viața lumii, când El era răstignit pe cruce”.²⁶

Totuși acești termeni, ca și temelia lor, transsubstanțierea, au fost respinși de unii teologi ortodocși. Ortodoxia nu este de acord cu doctrina latină a transsubstanțierii, în care se distinge o substanță ce se schimbă și accidente, care nu se schimbă. Hristos, Care se oferă în Taina cinei, este acolo prezent cu adevărat. Uzul „sfintelor daruri” este limitat, în Ortodoxie, la împărtășire. Ortodoxia nu practică, în afară de Liturghie, cultul elementelor sfinte: expunerea ostiei, binecuvântarea dată cu ea, adorația ostiilor rezervate, așa cum face catolicismul.²⁷ Credința comună a Părinților în prefacerea darurilor, în Euharistie, este însă incontestabilă, chiar dacă uneori terminologia este neclară și imprecisă. Prezența reală a Domnului în Euharistie este lucrarea atotputerniciei dumnezeiești, adică minune.

Există, de asemenea, teologi care consideră că menționarea Euharistiei în manualele de teologie printre Taine deformează tradiția și duce în mod fatal la greșeala de a nu mai socoti Euharistia, ci Hirotonirea ca „maică a tuturor Tainelor”.²⁸ Instituirea Preoției este inclusă în instituirea de la Sfânta Cină, pentru că episcopul este, înainte de toate, cel care are puterea să adeverească: „Cuvântul S-a făcut trup” și „Acesta este însuși trupul și sângele Domnului” și, lucrând în numele lui Hristos, el este cel care transformă o adunare în sinaxa euharistică și în arătarea Bisericii lui Dumnezeu. Cu toate acestea, mărturisirea nu poate fi mai presus decât ceea ce este mărturisit. Nu există vreo scară de comparație cu putință, Euharistia nu este cea mai importantă dintre Taine, ci în ea Biserica se

26. *Ibidem*, pp. 468-469.

27. Serghei Bulgakov, *Ortodoxia*, Editura Paideia, București, 1997, pp. 129.

28. Paul Evdokimov, *op. cit.*, p. 288.

împlinește și se manifestă, iar orice Taină este legată de Euharistie și lucrează prin puterea ei proprie care este cea a Bisericii însăși. Biserica este acolo unde se săvârșește Euharistia, iar membru al Bisericii este cel ce ia parte la această săvârșire, pentru că Hristos este cu noi până la sfârșitul veacurilor în Euharistie, după propria Sa făgăduință. Prin împărtășire, credincioșii devin consangvini, contrupești cu Hristos, ceea ce îngăduie părintelui Serghie Bulgakov să afirme: „În veacul de acum, Biserica, Trupul lui Hristos, deși este invizibilă în realitatea ei adâncă, ea este acest trup euharistic în care se prefac darurile euharistice”.²⁹

În Taina Euharistiei se realizează adevărata unificare între noi și Hristos. Și întrucât unificarea între persoane poate spori continuu sau poate slăbi și trebuie refăcută, ne împărtășim adeseori de Hristos. Prin unificarea aceasta Hristos se imprimă până în carnea și sângele nostru, producându-se o adevărată comuniune de carne și de sânge, purificate și penetrate de Duhul. Intimitatea dintre noi și Hristos este acum cu atât mai strânsă cu cât El și-a deschis drum spre noi prin faptul că a dus slujirea Sa pentru noi până la moartea pe cruce și Înviere. Astfel comuniunea deplină cu Hristos realizată prin Euharistie este și o comuniune deplină a credincioșilor între ei. Toți se întâlnesc în același trup al lui Hristos, toți formează împreună extinderea Trupului lui Hristos. În acest sens, Euharistia este prin excelență Taina unității. Prin faptul că acum credincioșii nu se mai împărtășesc numai de o energie a lui Hristos, corespunzătoare unei anumite stări din viața Lui, ci de însuși trupul Lui, care devine în ei înșiși izvor al tuturor energiilor divine, în calitate de trup înviat, în Euharistie se realizează și se menține Biserica în sensul deplin al cuvântului, ca Trup al Domnului, ca unitate potențial completă a credincioșilor cu El și întreolaltă.³⁰

În acest sens, Nicolae Cabasila spune: „Sfintele Taine sunt trupul și sângele Domnului, dar sunt totodată hrana și băutura adevărată a Bisericii lui Hristos; iar prin împărtășire, nu Biserica le prefacă pe ele, în trup omenesc, ca pe oricare altă hrană, ci Biserica se prefacă în ele, deoarece cele mai tari biruiesc; precum fierul înroșit în foc ni se arată aievea ca foc nu ca fier, deoarece însușirile fierului sunt absorbite cu totul de cele ale

29. Serghie Bulgakov, *Le dogme eucharistique*, apud Paul Evdokimov, *op. cit.*, pp. 288-289.

30. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Din aspectul sacramental al Bisericii*, în „Studii Teologice”, Anul XVIII, Nr. 9-10, 1966, pp. 544-545.

focului, tot așa și cu Biserica lui Hristos: dacă ar putea cineva să o cuprindă cu privirea, n-ar vedea decât însuși trupul Domnului, prin aceea că e unită cu El și că se împărtășește din trupul Lui”.³¹

Biserica este poporul lui Dumnezeu adunat în Trupul lui Hristos și acest Trup e dat ca hrană a ei în Euharistie. Euharistia e cea care dintr-o simplă adunare zidește Biserica. Euharistia face Biserica.³²

Ca în toate Tainele, așa și în Euharistie, prin Taină se inaugurează o relație personală sau o treaptă nouă a relației personale a lui Hristos cu fiecare persoană, deși aceasta are loc în cadrul comunității, într-o legătură a fiecărei persoane cu celelalte. Harurile Tainelor se dăruiesc persoanelor, pentru că lor li se încredințează răspunderea pentru actualizarea și dezvoltarea lor, prin eforturile unei vieți de jertfă, din puterea jertfei lui Hristos.

Euharistia este „singura dintre Taine care desăvârșește celelalte Taine”. Creștinii se împărtășesc din ea „neîncetat”, deoarece ea este Taina desăvârșită pentru toate scopurile, și nu este nimic din cele care, cine se împărtășește din ea, să aibă trebuință și să nu i se dea în chip excepțional. Euharistia mai este și „mult lăudată nuntă potrivit căreia Mirele preasfânt ia ca Mireasă Biserica”, adică Euharistia este însăși Taina care transformă o obște umană în Biserica lui Dumnezeu și este deci criteriul suprem și baza structurii bisericești.³³

Dacă prin Taină Dumnezeu ne împărtășește lucrarea Sa, ca har și ca dar, iar prin Jertfă noi oferim lui Dumnezeu cele ale noastre și însăși ființa noastră, în Euharistie se întâlnesc aceste două mișcări: de la noi la Dumnezeu și de la Dumnezeu la noi, în modul cel mai complex și mai accentuat.³⁴

Euharistia se constituie din numeroase simțiri, acte și semnificații ce pornesc de la noi spre Dumnezeu și de la Dumnezeu spre noi, întocmai ca o față umană care se constituie din întâlnirea într-un desen complex a nenumărate linii ce vin din noi, din natură și de sus, ca să-i dea direcția spre cer, spre exterior și spre interior.

31. Nicolae Cabasila, *Tălcuirea Dumnezeieștii Liturghii*, București, 1946, pp. 90-91.

32. Fr. Symeon, *The Eucharist as the Sacrament of Unity*, în „Sobornost”, nr. 11, 1964, p. 642, apud Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *st. cit.*, p. 545.

33. John Meyendorff, *op. cit.*, p. 274.

34. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. III, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1997, p. 71.

Aspectul de Jertfă și cel de Taină al Euharistiei sunt nedespărțite. Chiar ca Jertfă ea este o Taină, căci dăruindu-ne lui Dumnezeu ne înălțăm și ne împărtășim de sfințirea și de binecuvântarea Lui. Și chiar Taina este o Jertfă, căci trupul Domnului care ni se dă este în stare de trup jertfit și înviat și ne imprimă starea de jertfă, prin care ne înălțăm și înaintăm spre înviere.³⁵

Pățimind și înviind pentru noi, Hristos ne face părtași pătimirii și învierii Lui, făcându-ne capabili acum nu atât să murim ca făptură veche și să ne naștem ca făptură nouă, ceea are loc prin Botez, ci să suferim pentru ceilalți și să înviem prin aceasta la un mod superior de existență, să devenim cu adevărat vii pentru ei și pentru noi. În felul acesta, precum pentru Hristos ca om pătimirea și învierea sunt o treaptă nouă nu numai față de simpla existență curată de păcat, obținută prin nașterea din Fecioară și din Botez, ci și față de slujirea la care a pornit în urma ungerii cu Duhul, așa și pentru credinciosul care se împărtășește de El în Euharistie, pornirea spre jertfă și capacitatea de ea este un grad superior de viață spirituală și de comuniune cu Hristos și cu ceilalți. Desigur, întrucât Hristos prin jertfa și învierea Sa s-a așezat în condiția de a ne comunica orice energie a Sa prin Taine, se pune și Botezul într-o legătură cu moartea și învierea Domnului, în special cu apa ce a curs din coasta Lui pe cruce, apă în care se află energia Lui dumnezeiască prin care a suportat moartea pe cruce și redă capacitatea Lui de jertfă și gradul de desăvârșire a naturii asumate, realizat prin actul de jertfă. Apoi în fiecare Taină credinciosul moare pentru o stare veche și învie într-una nouă.³⁶

De altfel, toate Tainele au nu numai caracter de Taină, ci și de Jertfă. Căci în toate Hristos Se dă pentru noi și ne dă împreună cu Sine Tatălui, dar ni Se dă și nouă. În Botez, El ne sădește o viață nouă capabilă să se jertfească lui Dumnezeu cu El, în Mirungere ne dă puterea înaintării în virtuți, care sunt forme de autojertfire. Pocăința e harul iertării care se întâlnește cu renunțarea noastră la plăcerile egoiste. Preoția e consacrarea celui ce se hirotonește lui Dumnezeu și puterea pentru o viață închinată Lui și Bisericii. Căsătoria e un dar al iubirii și dăruirii adevărate, îmbinată cu o frânare a egoismului.³⁷

35. *Ibidem*, pp. 71-72; Hr. Andrușos, *Simbolica*, p. 486.

36. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Din aspectul sacramental al Bisericii*, p. 544.

37. *Ibidem*.

Prin acestea toate, Tainele stau într-o legătură cu jertfa lui Hristos. În toate Tainele primim puterea de a ne jertfi, din starea de jertfă a lui Hristos. Nu din amintirea jertfei Lui de pe Golgota, căci în acest caz puterea și-ar da-o omul și deci Tainele n-ar mai fi Taine, ci dintr-o stare actuală de jertfă a Lui, care e o prelungire a predării Sale ca om Tatălui, predare pe care, aflându-Se în trup capabil să moară, a dus-o până la capăt, acceptând moartea sângeroasă; dar după moarte trupească o menține ca predare spirituală totală a umanității Sale Tatălui, pentru a fi umplută desăvârșit de dumnezeire, care o ține ridicată la starea de înviere, înălțare și pnevmatizare.

În Euharistie, Hristos nu ne dă numai o iradiere a stării Sale de jertfă și de înviere, ci însuși trupul Său în această stare. De aceea Euharistia este culminarea tuturor celorlalte Taine. Credincioșii urcă spre ea sau se pregătesc pentru primirea deplină a lui Hristos la început prin Taina Botezului și a Mirungerii, iar după aceea, dacă au făcut păcate, prin Taina Pocăinței sau, în orice caz, prin post și printr-o deosebită ferire de gânduri și de fapte necuvenite. Astfel, întăriți de primirea lui Hristos în Euharistie, ei pot primi și puterea jertfei Lui spre închinarea sau jertfirea vieții lor lui Dumnezeu și Bisericii sau îndatoririlor pline de Duhul lui Hristos față de semenii.³⁸

Învățătura Bisericii creștine despre Euharistie ca Jertfă, nu numai ca Taină, se întemeiază atât pe Scriptură cât și pe Tradiție. Nu numai în multe locuri ale Scripturii jertfa de pe cruce este pusă în legătură cu victimele ispășitoare și îndeosebi cu mielul de Paști al Vechiului Testament, care prefigurează jertfa lui Hristos, dar și cuvintele Domnului, la instituirea Euharistiei, care o leagă de moartea Sa pe cruce, numind paharul „sânge al Noului Testament, care se varsă pentru mulți, spre iertarea păcatelor” (Matei 26, 28), arată limpede caracterul Euharistiei ca Jertfă. De altfel, marea jertfă de pe Golgota, izvorul făcător de viață al răscumpărării omenirii, pentru a revărsa bunurile ei, în orice timp și peste toți, trebuia să fie continuată, îmbrăcând o formă văzută în Biserică, iar Dumnezeu-omul, sub forma pâinii și a vinului, să fie înțeles, în toată lucrarea Lui de răscumpărare, ca marele jertfitor în raport cu Tatăl Lui ceresc.³⁹

Dacă există vreo deosebire între jertfa din Euharistie și jertfa de pe Golgota, aceasta nu se referă la firea jertfei, deoarece acolo și aici, Cel care

38. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. III, p. 72.

39. Hr. Andrusos, *Simbolica*, p. 487.

se jertfește este unul și același miel, ci la modul jertfei. În Euharistie, prin preot, Domnul se aduce pe sine jertfă fără de sânge, sub forma pâinii și vinului. Jertfa de pe Golgota s-a făcut, o dată, cu sânge, pentru toată lumea, împăcând pe Dumnezeu cu oamenii. Întrucât în Euharistie este prezent Iisus Hristos întreg, iar credincioșii se cuminecă din adevăratul trup care s-a jertfit pe Golgota și din sângele care a fost vărsat pe cruce, este limpede că Iisus este de față, împreună cu lucrarea Lui arhierească neseparată de El, jertfindu-se pe Sine, ca arhiereu veșnic în cer, și aducându-se pe Sine lui Dumnezeu Tatăl, prin preot; iar Biserica, săvârșind Euharistia continuă jertfa care a fost adusă pe Golgota. În acest fel, jertfa Euharistiei devine, pe de o parte, reprezentare a jertfei de pe cruce, iar pe de altă parte, jertfă reală. Este reprezentare, deoarece, prin sfințirea pâinii și vinului, ea reprezintă sau simbolizează jertfa sângeroasă, separația reală dintre trupul și sângele lui Hristos, pe cruce. Este și jertfă reală, deoarece Iisus Hristos, prezent în realitate în Euharistie, este de față în Liturghia Sa arhierească, săvârșind pe pământ ceea ce se săvârșește în cer. Este prin sine evident că o asemenea aducere a lui Iisus Hristos ca jertfă lui Dumnezeu Tatăl, care reprezintă și, totodată, continuă opera Domnului de răscumpărare, este bineplăcută Lui.⁴⁰

Aspectul de Jertfă al Tainei Euharistiei, atât de bine conturat în învățătura ortodoxă, este minimalizat sau trecut cu vederea de teologii occidentali, protestanți și catolici.

Protestantismul, socotind că problema mântuirii noastre s-a rezolvat în mod juridic, prin suportarea de către Hristos a morții în locul nostru, e firesc nu numai să nu admită Euharistia ca jertfă, ci și să ia temelia tuturor Tainelor, al căror conținut interior e puterea stării de jertfă actuală a lui Hristos.⁴¹

Catolicismul, considerând problema mântuirii rezolvată tot într-un mod juridic, a menținut Euharistia ca Jertfă și toate celelalte Taine pe baza Tradiției Bisericii vechi, dar nu mai pune Jertfa euharistică în legătură cu starea de jertfă actuală a lui Hristos, ci recurge la tot felul de alte explicații neconvingătoare ale caracterului de jertfă al Euharistiei și nu mai vede strânsa legătură între împărtășirea credincioșilor de Hristos și starea Lui de Jertfă; deci separă caracterul de Taină al Euharistiei de cel de Jertfă și,

40. *Ibidem*, pp. 490-492.

41. Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. III, p. 72.

în acord cu aceasta, nu mai vede nici în celelalte Taine un aspect de Jertfă.⁴²

Pentru teologii ortodocși, în Euharistie, Hristos se aduce jertfă Tatălui ca om, dar nu în mod juridic, ci El ne deschide prin aceasta calea spre Tatăl. Deci pentru aceasta se pune El la dispoziția noastră în Euharistie: ca odată cu Sine să ne ofere și pe noi Tatălui. Căci, întrucât la Tatăl nu putem intra decât în stare de jertfă curată, starea aceasta de jertfă curată n-o putem dobândi decât numai din starea de jertfă curată a lui Hristos, Care în sensul acesta Se aduce continuu Tatălui, pentru a ne da puterea să ne aducem și pe noi cu Sine. Însă, Hristos ne aduce ca jertfe nu ca pe niște obiecte, ci ca persoane, deci ca jertfe care ne aducem și noi pe noi înșine. De aceea, puterea noastră de a trăi o viață de jertfă o luăm din starea de jertfă în care ne transpunem cu Hristos în Euharistie. Prin comuniunea noastră cu Hristos, jertfa noastră face parte din jertfa Lui și jertfa Lui din jertfa noastră, sau noi suntem în El, Cel ce Se aduce, și El în noi care ne aducem. Jertfa Lui nu e jertfă pentru El, ci pentru noi. Nu există o separație individualistă între jertfa lui Hristos și jertfa noastră.⁴³

Însă nu există o separație individualistă nici între jertfa mea și jertfa celorlalți oameni. De aceea, Euharistia este a Bisericii, a comunității. Iar comunitatea bisericească s-a oferit nu numai prin pâine, ci prin toate rugăciunile ei, prin toate declarațiile de predare lui Dumnezeu. Ea se ridică spre unificarea cu Hristos prin rugăciunile de cerere a Duhului Sfânt peste viața ei și, în momentul culminant, prin invocarea Duhului Sfânt, când preotul spune: „Trimite Duhul Tău Cel Sfânt peste noi și peste aceste daruri ce sunt puse înainte”.⁴⁴

Duhul preface jertfa de pâine și vin a comunității, a vieții ei, în jertfa lui Hristos, în trupul Lui jertfit, pe care Hristos îl aduce Tatălui, dar apoi îl dă spre mâncare și băutură comunității, pentru a se umple și ea și mai mult de trupul Lui jertfit. În scopul acesta a prefăcut pâinea și vinul în trupul și sângele Său, aducându-Se Tatălui și împărtășindu-Se credincioșilor sub chipurile acestora. Trupul Său personal jertfit se întâlnește cu trupul Său tainic, jertfit în pâinea și în vinul euharistic. Trupul jertfit al Domnului în Euharistie e numai trupul Lui, dar are în El darul comunității sau jertfa ei, ca să o prezinte astfel în sine, și pe aceasta, Tatălui. Comunitatea, deși

---

42. *Ibidem*.

43. *Ibidem*, pp. 73-74.

44. *Ibidem*, p. 75.

prezentă ca jertfă în pâinea prefăcută în trupul Lui, nu se confundă totuși cu trupul lui Hristos cel personal, ci rămâne mai departe într-un raport dialogic cu El, ca rezervă infinită de daruri. Comunitatea și-ar pierde în cazul confundării în Hristos cel personal caracterul comunității de persoane, depersonalizându-se. Credincioșii păstrează totdeauna conștiința că prin Hristos se aduc și ei înșiși, deși se aduc prin puterea lui Hristos și prin aceasta îi aduce și Hristos. Îi aduce însă în jertfa Lui ca persoane distincte, nu ca obiecte amalgamate.⁴⁵

Așadar, totdeauna omul rămâne om, partener al dialogului cu Hristos, împărtășindu-se de Hristos, iar nu de ceilalți oameni. Niciodată comunitatea nu se împărtășește de ea însăși.

De aceea, Sfântul Chiril al Alexandriei spune: „Așadar, ne vom opri și noi în Hristos de la străduințele pământești, împlinind sabatismul spiritual. Dar, nu ne vom opri de la faptele sfințite, adică de la datoria de a aduce lui Dumnezeu jertfe duhovnicești și daruri spirituale. Ci pășind pe urmele lui Hristos, ne vom jertfi ca preoți noi înșine; și nu vom cinsti pe Dumnezeuul tuturor prin junghieri de oi și prin sânge de viței, ci ne vom dăruia mai degrabă pe noi înșine într-un miros de bună mireasmă”.⁴⁶ Întâlnim aici afirmată atât includerea noastră în jertfa lui Hristos, cât și deosebirea jertfelor noastre de jertfa Lui.

În Euharistie, nu numai Hristos se aduce pe Sine și aduce și comunitatea ca jertfă, ci și comunitatea, aducându-se pe sine jertfă din puterea jertfei lui Hristos, Îl aduce pe Hristos. Prin aceasta se afirmă și mai mult persistența comunității ca o comunitate de persoane și reciprocitatea dintre Hristos și comunitate în aducerea jertfei, așa cum reiese din epicleza liturgică. Aceasta arată că momentul aducerii lui Hristos ca jertfă coincide cu momentul prefacerii darurilor. Totuși, întrucât sfințirea deplină depinde de împărtășirea de jertfă, se intercalează o distanță între momentul prefacerii sau al realizării Euharistiei ca jertfă și cel al împărtășirii sau al realizării ei ca Taină. Acest spațiu e umplut de rugăciuni, pentru pregătirea credincioșilor în vederea împărtășirii cu trupul și sângele Domnului. Propriu-zis, de-abia prin actul împărtășirii credincioșilor se încheie

---

45. *Ibidem*.

46. Sfântul Chiril al Alexandriei, *Închinarea și slujirea în Duh și Adevăr*, în „Scrieri”, Partea I, colecția „Părinți și Scriitori Bisericești”, vol. 38, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1991, p. 543.

Euharistia ca Jertfă și ca Taină, căci abia acum se înfăptuiește scopul ei de jertfă adusă Tatălui, dar și pentru sfințirea credincioșilor; abia acum se rostește numele fiecărui credincios, ca la toate Tainele.⁴⁷

BIBLIOGRAFIE

I. IZVOARE

1. *Biblia sau Sfânta Scriptură*, tipărită sub îndrumarea și cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988;

2. *Liturghier*, Tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod și cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2012;

3. *Noul Testament cu Psalmii*, Ediția Sinodală, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1991;

II. AUTORI PATRISTICI

4. Cabasila, Nicolae, *Tâlcuirea Dumnezeieștii Liturghiei*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1997;

5. Cabasila, Nicolae, *Despre viața în Hristos*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1997;

6. Chiril al Alexandriei, Sfântul, *Închinarea și slujirea în Duh și Adevăr*, în „Scrieri”, Partea I, colecția „Părinți și Scriitori Bisericești”, vol. 38, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1991;

---

47. Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. III, pp. 77-78; Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, *Iisus Hristos sau restaurarea omului*, Editura Omniscop, Craiova, 1993, pp. 245-246.

7. Iustin Popovici, Sfântul, *Biserica Ortodoxă și ecumenismul*, Editura Mănăstirii Sfinții Arhangheli – Petru Vodă, 2002;

8. Maxim Mărturisitorul, Sfântul, *Răspunsuri către Talasie*, în „Filocalia”, vol. III, Editura Harisma, 1993;

III. ARTICOLE, STUDII, LUCRĂRI TEOLOGICE

9. Andrutsos, Hristu, *Simbolica*, Editura Episcopiei Argeșului și Muscelului / Anastasia, București, 2003;

10. Bulgakov, Serghei, *Ortodoxia*, Editura Paideia, București, 1997;

11. Cioboată, Pr. Marius, *Sfânta Euharistie, izvor și țință a spiritua-lității creștine*, în „Glasul Adevărului”, Nr. 138, 2004;

12. Evdokimov, Paul, *Ortodoxia*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996;

13. Meyendorff, Jean, *Teologia bizantină*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996;

14. *Micul Molitfelnic*, Editura Arhidiecezana Cluj, 1997;

15. Necula, Pr. Prof. Dr. Nicolae D., *Tradiție și înnoire în slujirea liturgică*, vol. II, Editura Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 2001;

16. Pr. Prof. Dr. Ioan Bria, *Dicționar de teologie ortodoxă A-Z*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994;

17. Radu, Pr. Lect. Dumitru, *Caracterul eclesiologic al Sfintelor Taine și problema comuniunii*, în „Ortodoxia”, 1978, Nr.1-2;

18. Radu, Pr. Prof. Dr. Dumitru, *Îndrumări Misionare*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1986;

19. Stăniloae, Pr. Prof. Dr. Dumitru, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, vol. I-II, Editura Cristal, București, 1995;

20. Stăniloae, Pr. Prof. Dr. Dumitru, *Iisus Hristos sau Restaurarea omului*, vol. I-II, Editura Omniscop, Craiova, 1993;

21. Stăniloae, Pr. Prof. Dumitru, *Din aspectul sacramental al Bisericii*, în „Studii Teologice”, Anul XVIII, Nr. 9-10, 1966;

22. Zizioulas, Ioannis, *Creația ca Euharistie*, Editura Bizantină, București, 1999.

CALITĂȚILE DUHOVNICULUI ȘI IMPORTANȚA LOR PENTRU VINDECAREA SUFLETEASCĂ A CREȘTINULUI ORTODOX

Drd. George SĂHOȚEANU

Introducere

Orice terapie presupune stabilirea unei relații interpersonale între cel ce solicită ajutor și cel ce oferă ajutor. Această relație este normată de existența așa numitelor „coduri de relaționare” ce definesc roluri specifice atât pentru terapeut, cât și pentru client.

În cadrul spiritualității ortodoxe, codul de reguli îl reprezintă învățătura evanghelică, iar terapeutul consacrat este cel îndeobște numit părinte duhovnicesc, părinte duhovnic sau, pur și simplu, părinte. Acest apelativ nu este metaforic, paternitatea fiind una reală, întrucât rolul său este acela de a iniția nașteri spirituale, de a transforma omul psihic în om pnevmatic, înduhovnicit sau spiritualizat („psihic e omul al cărui spirit e îndreptat către lucrurile create, pnevmatic e omul renăscut în har care trăiește după model divin” ¹), această transformare fiind condiție a stării de sănătate plenară. De asemenea nici denumirea de „pacient” nu este o metaforă, părintele duhovnicesc fiind cu adevărat doctor, de vreme ce scopul său este vindecarea penitentului. Acest obiectiv are la bază poruncile date de Hristos Apostolilor și succesorilor lor, episcopii și preoții, de a continua lucrarea Sa vindecătoare în lume „Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, așa vă trimit și Eu pe voi” (Ioan 20, 21) sau „Mergând învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh” (Matei 28, 18).

Se ivește prin urmare întrebarea dacă toți preoții sunt capabili să

---

1. Nichifor Crainic, *Sfințenia - împlinirea umanului*, Editura Trinitas, Iași, 1993, p. 30.

vindece. Pentru a răspunde este necesară expunerea condițiilor ce trebuie îndeplinite pentru a face posibilă atingerea acestui deziderat al vindecării.

I. Principalele condiții ale vindecării

În primul rând, puterea de vindecare este conform textului de la 1 Corinteni 12, 8 un „dar al Duhului Sfânt”. Acesta nu aparține tuturor: „Vouă vi s-a dat să cunoașteți Tainele împărăției cerurilor, pe când aceora nu” (Matei 13, 11) sau „Oare toți au darul vindecărilor?” (1 Corinteni 12, 30), ci doar aceora care au dobândit harul divin, bază a tuturor darurilor, în urma primirii Tainelor (lucrări văzute de împărtășire a harului), săvârșite „la întâlnirea a două subiecte umane deschise Duhului Sfânt lucrător în ambianța Bisericii, întâlnire care se prelungește și în atingerea trupească directă între ele, sau prin mijlocirea unei materii”².

Acestea sunt: Botezul, prin care omul devine membru al Bisericii, Mirungerea, dezvoltarea darurilor virtuale primite prin Botez, Euharistia sau unirea cu Hristos prezent sub chipul pâinii și al vinului, bază a dobândirii puterii de transcendere, de ridicare deasupra vieții pământești, Pocăința sau Taina iertării păcatelor. Aceste patru Taine privesc în special relația omului cu Dumnezeu, în timp ce Taina Căsătoriei reglează legătura cu un semen al omului, iar cea a Maslului vizează relația omului cu sine însuși, având ca efect întărirea puterilor trupului și sufletului. Taina Hirotoniei este condiție a celorlalte Taine și constă în consacrarea unei persoane în scopul administrării lor.

Necesitatea lor în procesul vindecării decurge din practicarea lor în cadrul activității taumaturgice a lui Hristos. Vindecările Lui sunt precedate de iertarea păcatelor - ex.: slăbănogul din Capernaum (Matei 2, 5) sau a femeii păcătoase (Luca 7, 48). De aici necesitatea investirii Apostolilor și succesorilor lor episcopii și preoții cu această putere „Luați Duh Sfânt, cărora veți ierta păcatele, iertate vor fi și cărora le veți ține, ținute vor fi” (Ioan 20, 23).

Și totuși, afirma Mitropolitul Hierotheos Vlachos: „una este a ierta păcatele cuiva și alta a vindeca pe cineva”,³ întrucât mai spune el „Teologia

2. Pr. Prof. Dr. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. III, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1997, p. 8.

3. Hierotheos Vlachos, *Psihoterapia ortodoxă*, Editura Învierea, Arhiepiscopia Timișoarei,

(cunoașterea Tainelor lui Dumnezeu - n.n.) ortodoxă este atât rod al terapiei, cât și îndreptar al ei. Cu alte cuvinte, numai cei ce au fost vindecați sufletește și au atins comuniunea cu Dumnezeu pot fi teologi și numai ei sunt cei care pot călăuzi pe ceilalți creștini pe calea ce duce spre «locul» vindecării lor”⁴. În sprijinul acestei idei vin și alte argumente biblice și patristice: „Doctore, vindecă-te pe tine însuși” (Luca 4, 23); „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor ca văzând faptele voastre cele bune să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri” (Matei 5, 16), Sfântul Grigorie: „Să se curețe mai întâi și apoi să curețe, să se înțeleptească și astfel să înțeleptească, să devină lumină și să lumineze, să se apropie de Dumnezeu și să apropie pe alții, să se sfințească și să sfințească”⁵, Sfântul Talasie Libianul: „Mintea care s-a tămăduit pe sine însăși și tămăduiește și pe alții cu cele ce s-a vindecat pe sine este doctor”⁶.

Prin urmare, darul vindecării e propriu doar celor ce au parcurs stadiul purificării, ce au ajuns în stadiul iluminării îndreptându-se spre cel contemplativ al desăvârșirii: „Pe cât este absurd să spunem despre cineva care nu vindecă pe nimeni sau care nu știe cum să vindece oameni că este medic, pe atât de nepotrivit e să-l considerăm teolog pe cel care nu se află într-un stadiu de iluminare duhovnicească, pe cel care nu știe ce înseamnă iluminarea sau înduhovnicirea sau cum se pot dobândi acestea și prin urmare nu e în stare să vindece pe nimeni”⁷.

Această autodesăvârșire se referă într-o anumită măsură la ceea ce psihoterapia numește formare și experiență profesională sau mai exact așa numitul proces de „analiză didactică sau profesională”⁸.

Înțelegerea ortodoxă cu privire la vindecare are în vedere pe om ca întreg – suflet și trup, nu doar vindecarea trupească vizibilă și exterioară. Înțelegerea profundă a vindecării se face plecând de la adâncul inimii omului, fiind vorba de o vindecare interioară. Vindecarea sufletească este mai grea și mai obositoare decât cea trupească, deoarece medicina trupului se ocupă doar de ceea ce se vede la nivelul trupului, pe când terapia

---

1998, p. 54.

4. *Ibidem*, pp. 38-39.

5. *Ibidem*, p. 287.

6. *Ibidem*, p. 54.

7. *Ibidem*, p. 56.

8. Winfried Huber, *Psihoterapiile*, Editura Știință și Tehnică, București, 1997, p. 212.

ortodoxă, săvârșită de preot, trebuie să vindece adâncul inimii omului.⁹

Am amintit deja că natura primordială a omului și integritatea omului dinainte de căderea lui Adam sunt refăcute cu ajutorul Sfintelor Taine. De aceea, rolul Sfântului Duh în taina Botezului și a Mirungerii, dar și a omului prin pocăința ca tratament terapeutic de purificare sunt fundamentale. De asemenea, reiterăm faptul că vindecarea este condiționată de îmbinarea vieții mistice comunitare și a celei ascetice, cele două fiind fundamentale pentru refacerea comuniunii cu Dumnezeu și pentru mântuirea lumii.

În procesul vindecării toate tainele sunt necesare ca făcând parte din activitatea taumaturgică a Mântuitorului Hristos. Și în activitatea pământească, vindecările săvârșite de Mântuitorul sunt precedate de iertarea păcatelor.

Se pot face multe greșeli când este vorba de nevoința ortodoxă. Unii oameni cred că nevoința ortodoxă cuprinde doar împlinirea unor porunci ale lui Hristos. Însă nevoința, care alcătuiește meșteșugul ortodox de tămăduire, are o perspectivă mai largă. Întâi de toate, aș vrea să subliniez că meșteșugul ortodox se cuprinde în cele trei trepte ale vieții duhovnicești, care sunt curățirea inimii, luminarea minții și desăvârșirea sau îndumnezeirea.

Vindecarea omului se realizează progresiv, străbătând cele trei trepte care definesc caracteristicile sufletului tămăduit.

Curățirea, luminarea, îndumnezeirea sunt numite în gândirea filocalică, filozofie practică, contemplare firească și teologie mistică. Astfel, curățirea inimii este numită făptuire, luminarea minții este numită contemplare, iar unirea cu Dumnezeu sau îndumnezeirea se cheamă teologie mistică. Există, de asemenea, trei categorii de oameni care se străduiesc pentru mântuire: cel ce se curăță de patimi, cel ce se luminează și cel mistic sau desăvârșit. Prin aceste trei trepte omul crește până la desăvârșirea în Hristos.

Prima treaptă este strâns legată de pocăință și de prefacerea omului nou prin dezintegrarea omului vechi sau pământesc. Pocăința este însoțită în această treaptă de post și priveghere, de darul lacrimilor într-o viață eminamente de nevoință.

---

9. Hierotheos Vlachos, *op. cit.*, p. 281.

Treapta luminării reprezintă întâia experiență de nepătimire. Omul dobândește cunoașterea existențelor, ajunge să contemple rațiunile zidirii, dar și împărtășirea de Duhul Sfânt. Roadele luminării se văd în curățirea minții și a inimii, omul dobândind rugăciune minții neîncetată și dobândirea cunoașterii lui Dumnezeu.

Treapta a treia este prin excelență tainică și desăvârșitoare, caracterizează pe cei desăvârșiți care au ajuns a fi teologi ai Bisericii. Omul îndumnezeit are comuniune cu îngerii, cu lumina cea necreată și cunoaște în Duhul Sfânt adâncurile lui Dumnezeu. Totodată, cunoaște tainele regăsite în Sfânta Scriptură. Se înalță precum Sfântul Apostol Pavel la al treilea cer și aude cuvinte negrăite și vede ceea ce ochiul nu poate să vadă. Cel care depășește treapta curățirii este eliberat de durerea ce vine prin simțuri. Nu mai este stârnit de plăcerea simțurilor și nu mai suferă de ispitele ce îi vin prin prigonirea de la oameni.

Omul luminat este izbăvit de patima uitării și a necunoașterii lui Dumnezeu, pomenindu-L pe Dumnezeu în inimă. Cel care este desăvârșit și îndumnezeit a fost curățit de întinarea venită de la închipuire, ajungând la starea dinainte de cădere pe care o avea Adam, stare ce îi permite vederea luminii celei necreate. Omul curățit aude cuvântul lui Dumnezeu în pilde, cel luminat este în stare să cunoască tainele împărăției cerurilor, dar nu în pilde, cel îndumnezeit se face ca unul din ucenicii de pe muntele Taborului și experiază împărăția cerurilor – lumina cea necreată.

Străbaterea succesivă a acestor trei trepte duhovnicești este văzută ca o metodă de vindecare. Teologia îndreaptă și conduce terapia. Vindecarea se referă, cum spuneam, atât la suflet, cât la trup pentru că boala cuprinde atât sufletul, cât și trupul. „Darul vindecării este dat celor ce au parcurs stadiul purificării și care se află în stadiul iluminării, îndreptându-se spre cel al îndumnezeirii”¹⁰.

Înainte de a aborda problema vindecării în Ortodoxiei și a relației dintre părintele duhovnicesc și penitent, pe de o parte, și a psihoterapeutului cu clientul, pe de altă parte, ar trebui să facem o incursiune cu privire la preocupările tămăduitoare înainte de Hristos. Astfel, Hipocrate, marele vin-

---

10. Vezi Cuviosul Nichita Stithatul, *Cele trei sute de capete despre făptuire, despre fire și despre cunoștință*, în Filocalia, vol. 6, Editura Institutului Biblic și de Misiune al BOR, București, 1977, pp. 321-324; Mitropolit Hierotheos Vlachos, *Boala și tămăduirea sufletului în tradiția ortodoxă*, Editura Sophia, București, 2007, pp. 114-119.

decător al antichității, pune bazele științifice ale artei medicale. El este în același timp medic filozof, istoric și supus zeilor protectori ai vindecărilor de tot felul, dar nu-i recunoaște ca forțe reale, ci este convins de foloasele câștigate de individul bolnav, apelând vindecătorul la forțe externe lui. De fapt, hipocratismul este o religie a naturii umane, este un cult al salvării vieții. Așa se explică de ce mulți antici și chiar în vremea noastră unii istorici s-au îndoit de existența reală a marelui vindecător, iar alții l-au trecut în legendă.

Hipocrate se naște în insula Cos în jurul anului 460 î. Hr. și moare în Tesalia la adânci bătrâneți, 90 sau 120 de ani. A fost contemporan cu Socrate și coleg cu Platon. A studiat medicina în Egipt și Mesopotamia și probabil că a lucrat cu mama lui Socrate, moașa Penerate. Date biografice nu se prea cunosc, abia în ultima vreme s-au reconstituit și comentat unele inscripții care scot în relief prezența sa. Mulți istorici susțin că era de origine tracă, de aceea s-a retras în părțile Tesaliei în lumea lui Asklepios, fiul lui Apollo, tot o zeitate tracă ¹¹.

Începutul medicinei grecești rămâne obscur și misterios. Hipocrate, omul care întruchipează geniul grec în medicină, se înscrie, de fapt, într-o lungă tradiție. Înainte de a fi inițiator, el a fost un continuator, al doilea, ca nume în propria sa școală și moștenitor direct al eforturilor făcute de numeroase generații; doar mai târziu opera lui devine punct de plecare și model demn de urmat ¹². Hipocrate se minunase de practicile din temple și sanctuare, mai ales la Epidaur, se convinsese de forța tainică vindecătoare a muzicii lui Orfeu etc. ¹³

Orice terapie presupune stabilirea unei relații interpersonale între cel ce solicită ajutor și cel ce oferă ajutor. Această relație este normată de existența așa numitelor „coduri de relaționare” ¹⁴ ce definesc roluri specifice atât pentru terapeut, cât și pentru client.

Legătura psihoterapeutică dintre pacient și terapeut nu este radical diferită de cea dintre aspirantul la duhovnicie și îndrumătorul său spiritual: părintele duhovnic și fiul său duhovnicesc. Vom ajunge să înțelegem astfel

---

11. Nicolae Vătămanu, *Originile medicinei românești*, Editura Medicală, București, 1979, p. 53.

12. Diac. Petru I. David, *Hipocratism și creștinism în lumea veche și la strămoșii noștri*, în *Glasul Bisericii*, nr. 4-6, 1982, p. 372.

13. *Ibidem*.

14. Ion Dafinoiu, *Elemente de psihoterapie integrativă*, Editura Polirom, Iași, 2000, p. 91.

mai bine natura îndrumării duhovnicești, deoarece vom pătrunde semnificația părintelui duhovnic (terapeutul) și a fiului duhovnicesc (pacientul), precum și a rolului și limitelor îndrumării spirituale. De asemenea, vom putea identifica punctul în care psihoterapia interacționează cu spiritualul și acela în care îndrumarea duhovnicească încetează să aibă orice legătură cu psihoterapia, cu metodele și protocoalele acesteia.¹⁵

În gândirea patristică, clericii sunt în egală măsură și tămăduitori, aceasta deoarece cu puterea lui Dumnezeu tămăduiesc bolile sufletești ale oamenilor. De aceea, marii Părinți ai Bisericii (Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Grigorie de Nazians) au fugit de preoție înțelegând responsabilitatea slujirii lui Dumnezeu, dar totodată simțindu-se nevrednici să tămăduiască bolile oamenilor. Lucrarea iconomică este numită de Părinți tămăduitoare, fiind lucrarea lui Hristos în dimensiunea creației, iar pe Mântuitorul îl numesc pe drept cuvânt tămăduitorul omului.

Preoția era văzută ca știința vindecării și ca o slujire spre tămăduire. Astfel, preoții sunt tămăduitori ai poporului lui Dumnezeu. Ei mai sunt numiți și doctori duhovnicești ce tămăduiesc bolile sufletești ale celor care sunt botezați în numele Sfintei Treimi¹⁶.

II. Duhovnicul și calitățile sale

Înainte de a expune aceste calități, să enumerăm mai întâi pe cele necesare unui bun terapeut după concepția lui Parsons¹⁷:

1. Competența tehnică.
2. Universalism.
3. Specificitate funcțională.
4. Dezinteres și altruism.
5. Obligația pentru medic de a obține consimțământul bolnavului.
6. Neutralitatea afectivă.

Aceste trăsături se regăsesc sub diferite nuanțe și în cadrul ortodox cu excepția celei din urmă care capătă conotații cu totul diferite. De asemeni

15. Hrisostom de Etna, *Elemente de psihologie pastorală ortodoxă*, Editura Egumenița, Galați, 2003, p. 190.

16. Mitropolit Hierotheos Vlachos, *Boala și tămăduirea sufletului în tradiția ortodoxă*, pp. 94-96.

17. Ioan Bratu Iamandescu, *Psihologie medicală*, Ediția a II-a, Editura Infomedica, București, 1997, p. 134.

apar după cum se va vedea și caracteristici implicite.

Manifestarea afectivității ce apare ca tabu în psihoterapia laică, în ortodoxie devine lege, condiție esențială, primară în raport cu celelalte daruri: „De-aș avea darul proorociei, și toate tainele le-aș cunoaște și orice știință, și de-aș avea atâta credință cât să mut și munții, iar dragoste nu am, nimic nu sunt” (1 Corinteni 13, 2). Afirmția aceasta are dublă valabilitate în sensul că iubirea e o datorie atât pentru duhovnic, cât și pentru cel cu care este în relație ucenicul sau penitentul. În termeni psihanalitici transferul e urmat de contratransfer, dar nu în sensul instituirii unei dependențe a unuia față de celălalt, ci aceste procese se referă la actele de dăruire și primire. Ceea ce dă părintele duhovnicesc ucenicilor nu este un cod de reguli scrise sau orale, nici un ansamblu de tehnici meditative, ci o relație personală”¹⁸.

Caracteristicile acesteia sunt pe de o parte libertatea, întrucât ascultarea față de duhovnic e o modalitate de dăruire de bună voie: „Eu stau la ușă și bat, de va auzi cineva glasul Meu și va deschide ușa voi intra la el [...]” (Apocalipsa 3, 20). Alte caracteristici sunt reciprocitatea și dinamismul duhovnicesc, ucenic și duhovnic sunt chemați atât la dăruire, cât și la primire permanentă, continuă.

Creșterea spirituală sau schimbarea se produce de ambele părți, întrucât Dumnezeu îi călăuzește pe amândoi. De fapt această relație nu este bivalentă, ci trivalentă, întrucât are la bază modelul filial arhetipal înțeles ca și comuniune a Tatălui cu Fiul în Duhul Sfânt. Părintele Ilarion Felea afirmă că acest schimb se realizează după principiul vaselor comunicante „așa cum apa se ridică la același nivel în toate vasele cu care e în legătură, la fel și duhul se transmite prin ucenicie și se revarsă dintr-un suflet în altul”¹⁹.

Alături de iubire, Kallistos Were, episcopul Diokleei mai menționează necesitatea altor două harisme: discernământul și transfigurarea mediului uman. Cele trei condiții menționate mai sus corespund celor trei misiuni pe care duhovnicul trebuie să le îndeplinească: cea de judecător, de doctor sufletească și de învățător.

În raport cu actul medical, misiunea de judecător corespunde atât momentului anamnezei și diagnozei, cât și al prognozei. Harisma absolut

---

18. Irénée Hausherr, *Paternitatea și îndrumarea duhovnicească în Răsăritul creștin*, Editura Deisis, Sibiu, 1999, p. 21.

19. Ilarion Felea, *Pocăința*, Editura Scara, București, 2000, p. 204.

necesară e discernământul („funcție axiologică de apreciere ce are în vedere principiul funcției realului”²⁰) în scopul sesizării chipului lui Dumnezeu în om, a valorii lui unice, a potențelor, dar și a patimilor existente, precum și în prescrierea sfaturilor, a soluțiilor necesare având în vedere cuvintele Sfântului Ioan Scărarul care zice „Ceea ce pentru unul este medicament, câteodată se întâmplă ca pentru altul să fie otravă”²¹. Calități implicite²²: spirit de observație, capacitate de decodificare a informației semiologice și integrării sale în contextul unui raționament exact și precis, intuiție, știință și arta dialogului”.

Misiunea de doctor sufletesc coincide cu etapa tratamentului propriu-zis. De maximă necesitate e virtutea iubirii, întrucât darul vindecării aparține celor ce „au ajuns la iubirea naturală de oameni după înlăturarea totală a iubirii păcătoase de sine”²³. Urmările firești ale acestei iubiri sunt „smerenia, blândețea, îndelunga răbdare” (Efeseni 4, 2).

Cea de-a treia misiune, de învățător decurge din cea de doctor, întrucât acest cuvânt etimologic provine din latinescul „docere”, de aceea „el este sau trebuie să fie nu numai vindecător, ci și educator”²⁴. Acest fapt îl regăsim spre exemplu exprimat și de părintele Galeriu: „Duhovnicul deplin și autentic trebuie să fie un martor viu, un receptor al învățăturii și al experienței duhovnicești, fiindcă harul implică viața și învățătura. Harul e tainic, dar nu mut. Harul se exprimă în învățătură, dar și în viață”²⁵.

Legat de experiență, menționăm că ea nu se leagă de vârstă, ci așa cum descrie O. Clement, este legată de maturitatea duhovnicească, însemnând că cel ce vindecă trebuie să fie „un om unificat și iluminat care dincolo de adulterele și alterările adultului regăsește harul copilăriei [...], eliberat de sine și de «nevrozele» sinelui este deschis atât lui Dumnezeu,

20. Paul Evdokimov, *Femeia și mântuirea lumii*, Asociația filantropică medicală creștină Christiana, București, 1995, p. 86.

21. Mitropolit Hierotheos Vlachos, *Boala și tămăduirea sufletului în tradiția ortodoxă*, p. 56.

22. Alexandru Sen, *Laboratorul de psihologie clinică*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1975, p. 23.

23. Mitropolit Hierotheos Vlachos, *Boala și tămăduirea sufletului în tradiția ortodoxă*, p. 65.

24. Ioan Dafinoiu, *op. cit.*, p. 100.

25. Părintele Galeriu, Gabriel Liiceanu, Andrei Pleșu, S. Dumitrescu, *Dialoguri de seară*, Editura Harisma, București, p. 126.

cât și aproapelui pe care Dumnezeu i-l dezvăluie, dăruindu-i darul deosebirii duhurilor, darul de a găsi cuvântul sau fapta care să-i deștepte pe cei adormiți, să sature suficiența individuală sau colectivă, să descifreze suferința ascunsă, să îndrume pașii prin preschimbarea «inimii de piatră» în «inimă de carne»²⁶. Prin urmare primează experiența duhovnicească în raport cu achizițiile pe plan intelectual. Acestea nu sunt un scop în sine, ci mijloace prin care se însușește limbajul necesar exprimării realităților intuite în virtutea experienței duhovnicești anterior menționate.

Împărtășirea doctrinei hristologice bazată pe experiența personală prin intermediul unei relații personale și nu în mod abstract face ca duhovnicul însuși să devină un factor terapeutic, având în vedere că sfatul său, pe lângă funcția informativă, are și o funcție formativă prin aceea că duhovnicul dând sensuri noi existenței, devine factor activ al organizării acesteia și, nu în ultimul rând, menționăm funcția de securizare afectivă, aceasta fiind dată și de personalitatea duhovnicului, dar în primul rând de autoritatea lui. Cuvântul lui este cuvântul lui Dumnezeu: „Cine ascultă de voi de Mine ascultă” (Luca 10, 16), el fiind doar un mijlocitor, așa cum exprimă rugăciunile ce preced și succed momentului săvârșirii Tainei Spovedaniei: „Iată fiule (fiică) Hristos este prezent în mod nevăzut ca să-ți primească mărturisirea. Să nu te rușinezi, să nu te temi și să nu ascunzi nimic, ci fără reținere spune-mi tot ce ai făcut, ca să primești iertarea Domnului nostru Iisus Hristos. Iată în fața noastră icoana Lui; eu nu sunt decât un martor ce depune mărturie în fața Lui tot ceea ce-mi spui. Dacă-mi ascunzi ceva păcătuiești de două ori. Veghează așadar, căci ai venit la doctor și să nu pleci fără să iei vindecare”²⁷. „Domnul și Dumnezeul nostru Iisus Hristos cu darul și cu îndurările iubirii Sale de oameni, să te ierte pe tine fiule (fiică) și să-ți lase toate păcatele. Și eu nevrednicul preot și duhovnic, cu puterea ce-mi este dată, te iert și te dezleg de toate păcatele tale, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Amin.”, în felul acesta reamintindu-se că adevăratul vindecător este Dumnezeu.

Spre a înțelege mai bine specificul lucrării duhovnicului și al harului divin cităm spre exemplificare cuvintele lui Toma de Kempis:

---

26. Olivier Clement, *Fericita întristare*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1997, p. 20.

27. Kallistos Ware, *Împărăția lăuntrică*, Editura Asociația filantropică medicală creștină Christiana, București, 1996, p. 52.

„[Duhovnicii - n.n.] pot vorbi cuvânt însă duh nu pot da. Cuvântul lor e frumos, însă tăcând Tu Doamne, inima nu se aprinde. Ei învață tainele, însă cheia tainelor e la Tine. Ei vestesc poruncile Tale, însă Tu dai ajutor spre a se împlini. Ei arată calea, însă Tu întărești umblarea. Ei lucrează asupra simțurilor din afară, însă Tu luminezi și înveți inimile. Ei udă pe dinafară, însă Tu dai rodire înlăuntru. Cuvintele lor ajung la ureche, însă ușa înțelegerii Tu o deschizi”²⁸.

Concluzii

Prin această prezentare am arătat și în ce constă competența duhovnicului care, după cum am observat, este mai mult decât o „competență tehnică”, mai mult decât acel „savoir faire” menționat de Huber și mai mult decât o competență doctrinară. Prin urmare, sensul existenței îl constituie în Ortodoxie urmarea sensului oferit de Hristos, urmarea exemplului Său, a poruncilor instituite de El spre dobândirea unei sănătăți mintale și corporale plene. Un îndrumător spre dobândirea acestui sens este duhovnicul care, prin intervenția sa, reorientează persoana în sistemul axiologic, dând prin aceasta un nou curs vieții penitentului, un nou sens mai aproape de ținta sa finală.

---

28. *Urmarea lui Hristos*, Editura I. P. Arta grafică, București, 1990, p. 155.

ACRIVIA ȘI ICONOMIA BISERICESCĂ

- partea a II-a -

Diac. Cristian NEDELEA

CAPITOLUL III

ROLUL SPOVEDANIEI ÎN ADMINISTRAREA SFINTELOR TAINE

Când vorbim de pregătirea pentru primirea Sfintei Împărtășanii, primul gând ne zboară la o altă Sfântă Taină și anume aceea a Pocăinței. Nu se concepe ca unul dintre cei care vor să se unească cu Hristos prin Euharistie să nu se fi mărturisit înainte duhovnicului său, de la care să nu fi luat dezlegare și un canon, îndreptar pentru păcatele sale; canonul nefiind pedeapsă pentru păcat, ci terapie pentru vindecarea și nerepetarea lor.

Astăzi se observă, în special în Bisericile din Apus, o tendință de împărtășire a credincioșilor de mai multe ori cu o singură mărturisire a păcatelor în prealabil, tendință care începe să se facă simțită și la unii creștini ortodocși, unii chiar din părțile noastre. Vom vedea mai jos foarte scurte referiri ale Sfinților Părinți despre felul în care se săvârșea Taina Spovedaniei.

3.1. Mărturisirea păcatelor în Biserica primară

Tradiția Bisericii ne dă încă de la începuturile ei știri despre o mărturisire a păcatelor. Astfel Epistola lui Barnaba adresându-se creștinului îi spune: „să-ți mărturisești păcatele tale” (cap.19). La fel îi spune creștinului Clement Romanul: „e mai bine să-ți mărturisești păcatele tale decât să-ți împietrești inima” (I Cor 5,7), el făcând mențiune și la rolul preotului în primirea mărturisirii și impunerea penitenței ce urma. „Prin adresarea

către persoana a doua la singular, căreia îi cere să-și mărturisească toate păcatele, acești Părinți ai Bisericii arată că se gândesc la o mărturisire individuală și nu în masă”¹.

În secolul al III-lea, în mod clar despre mărturisirea păcatelor vorbește Tertulian. El definește pocăința ca fiind actul prin care ne mărturisim păcatul nostru Domnului. Domnul ne cere acest act de mărturisire, nu pentru că n-ar cunoaște păcatele noastre, ci pentru că penitența ce urmează se naște din ea și e determinată de ea, adică e în funcție de calitatea și mărimea păcatelor mărturisite și de dispoziția sufletească a celui ce le mărturisește.

„Pentru Tertulian, păcatele se arată lui Dumnezeu prin om, prin Biserică, ceea ce înseamnă prin preot. Din toate expresiile lui Tertulian se vede că mărturisirea era una personală, era o arătare de către fiecare a păcatelor sale, nu o consimțire printr-un simplu – da – căci în cele din urmă nu ar fi putut fi vorba de un sentiment de rușine la cei care le mărturiseau. Mai mult chiar, mărturisirea aceasta era secretă, publică fiind doar penitența ce urma, începând din secolul III, în anumite cazuri, mărturisirii secrete.”²

Mult s-a ocupat cu mărturisirea păcatelor și cu penitența pentru ele Sfântul Ciprian al Cartaginei la mijlocul secolului III. Mărturisirea este pentru Sfântul Ciprian o condiție pentru obținerea milei lui Dumnezeu în strămtorări și în necazuri, dat fiind că acestea vin din pricina păcatelor. De aceea el îi îndeamnă pe păstoriții săi din timpul lui Deciu să-și recunoască fiecare păcatele sale și să expună viața omului vechi. De își vor mărturisi păcatele lor, Tatăl Ceresc îi va curăța și întări în timpul persecuției. În același timp preoții din Roma sfătuiesc pe cei din Cartagina că au datoria ca pe credincioșii care au căzut în păcat, în timpul persecuției, să-i îndemne să se mărturisească, pentru a-și corecta greșeala. Sfântul Ciprian istorisește mai multe cazuri de împărtășire fără mărturisire. Astfel relatează cazul unei fete pe care părinții, fugind în timpul persecuțiilor, au lăsat-o cu doica. Aceasta a dus fetița la magistrați, în fața idolului. Întrucât fetița nu putea mânca carne de la jertfele idolești, aceia i-au dat pâine și vin din cea rămasă de la jertfe. Mai târziu mama și-a reluat fetița, fără să știe de ce s-a întâmplat,

1. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Mărturisirea păcatelor și pocăința în trecutul Bisericii*, în periodicul „Biserica Ortodoxă Română”, București, 1970, p. 223.

2. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 224.

întrucât copila nu putea vorbi. Ducându-o să o împărtășească, copila plângea mereu și nu voia să primească, inima ei mărturisindu-se ca nevrednică, așa cum putea. Împărtășită cu forța, Sângele Domnului n-a putut rămâne în trupul ei întinat. Era în ea o întinăciune ascunsă și nemărturisită.³ Sfântul Ciprian continuă – aceasta s-a întâmplat unei copile care nu avea încă etatea de a mărturisi păcatul străin, săvârșit cu ea. O alta însă, care, înaintată în vârstă și sporită în ani, s-a apropiat de cei care aduceau jertfa, ea primind nu mâncare, ci sabie și luând în gâtlee și în piept un venin mortal a început să se sufoce și, slăbindu-i inima, să se sfârșească. Și sub apăsarea nu a persecuției, ci a păcatului ei, a murit palpitând și tremurând. Sfântul Ciprian ține să repete că Dumnezeu nu poate fi înșelat. Cu cât crede cineva că îl poate înșela pe Dumnezeu, nemărturisindu-și păcatul, cu atât păcătuiește mai mult.

Existența mărturisirii individuale în secolul III e certificată și de Didascalia Apostolilor. Didascalia spune episcopului: „Să nu dai pentru fiecare păcat aceeași sentință, ci pentru fiecare una proprie, judecând cu chibzuială mare greșeala, pe cele mici și pe cele mari, și într-un fel pe cea cu lucrul, într-altul pe cea cu cuvântul, deosebit pe cea cu intenția, sau calomnia, sau bănuiala. Și unora le vei impune ajutorarea săracilor, altora posturi, iar pe alții îi vei elimina (de la împărtășire) după mărimea păcatului lor”⁴. Reiese clar din cele expuse mai sus că Euharistia se administra la Sfânta Liturghie după o mărturisire în prealabil a fiecărui creștin, prilej cu care erau opriți de la Împărtășanie cei găsiți nevrednici și puși la pocăință.

Valoarea mărturisirii individuale, din proprie inițiativă a unor păcate știute sau neștiute de alții, o subliniază adeseori Sfântul Vasile cel Mare. El prescrie o pocăință publică de mulți ani, împărțită în mai multe categorii pentru păcate grele. Această penitență publică era însoțită și de o mărturisire publică, dar dezvăluirea aceasta în public era precedată de mărturisirea secretă, făcută la duhovnic. Canonul 63 deosebește clar cele 2 mărturisiri, pe cea de la început și pe cea care era una cu penitența ce-i urma: „Cel ce-și mărturisește nelegiuirea cu animalele, va fi ținut tot atâta timp

3. Sfântul Ciprian al Cartaginei, *De lapsis*, Migne, P L IV, col. 499-500, apud. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 225.

4. *Învățătura celor doisprezece Apostoli*, în colecția PSB, vol. 1, traducere de Pr. Prof. Dumitru Fecioru, Ed. IBMBOR, București, 1979 p. 32.

în mărturisire” - ⁵ 15 ani ca preacurvarii. Aceeași deosebire între mărturisirea publică și cea individuală o face și canonul 65: „Cel ce-și mărturisește vrăjitoria sau fermecătoria, se va canonisi cu aceeași durată ca și ucigașul, fiind tratat ca cel ce și-a vădit el însuși păcatul” ⁶.

De obicei mărturisirea de bună voie înjumătățește timpul pocăinței, prin mărturisire înțelegându-se o descoperire benevolă a păcatului, din proprie inițiativă. Simpla recunoaștere a lui, după ce a fost vădit de altul, se canonisește îndoit. Astfel canonul 61 spune: „Cel ce a furat, dacă se acuză pe sine, căindu-se din proprie inițiativă, va fi oprit numai un an de la împărtășirea cu cele sfinte; dacă e descoperit doi ani, iar acest timp va fi împărțit în treapta căderii și a împreună stării și apoi să se învrednicească împărtășirii”. ⁷

Duhovnicul dă dezlegare numai de cele mărturisite, cele nemărturisite rămân în puterea și judecata lui Dumnezeu.

În **Regulile monahale**, Sfântul Vasile recomandă monahilor două mărturisiri: una a tuturor faptelor și gândurilor de peste zi, în fiecare seară, în fața obștii. Întrucât păcatele propriu-zise nu trebuie divulgate în public, monahul trebuie să le mărturisească pe acestea acelor care pot să le lecuiască. „Întrebare: De trebuie mărturisite faptele oprite, fără rușine, tuturor sau numai unora și căror anume? Răspuns: mărturisirea păcatelor are rostul pe care-l are arătarea bolilor trupești. Precum bolile trupești nu le descoperă oamenii oricărora se nimeresc, ci numai celor experimentați în tămăduirea lor, așa și mărturisirea păcatelor să se facă în fața celor ce pot să le tămăduiască.” ⁸

Cu alte cuvinte, în Biserica primară mărturisirea nu era publică pentru toate păcatele, ci numai pentru cele mari care necesitau o anumită perioadă de oprire de la Împărtășire. Publică era penitența, în scop didactic pentru ceilalți, ca văzând pedeapsa păcatelor să nu le săvârșească și ei, pe când dacă ar vedea că păcătoșii nu suferă nimic, atunci motivația lor de a face cele bune ar dispărea. „Sfântul Vasile spune singur: împărtășania deasă

5. Arhid. Prof. Dr. Ioan N. Floca, *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, Note și comentarii, Ediția a III-a, îmbunătățită, Sibiu, 2005, p. 420.

6. *Ibidem*, p. 420.

7. Arhid. Prof. Dr. Ioan N. Floca, *op. cit.*, p. 419.

8. Sfântul Vasile cel Mare, *Scrieri partea a II-a - Asceticele*, în colecția PSB nr. 18, trad. Prof. Iorgu Iovan, Ed. IBMBOR, București, 1989, p. 448.

o pot primi numai cei ce nu sunt sub canonul amânării. Iar sub canonul amânării, preotul e dator să pună pe toți cei înșirați în canoanele sale și ale sinoadelor anterioare, dar pentru a-i putea cunoaște pe cei nevrednici de împărtășanie se înțelege că trebuie să-i mărturisească în prealabil pe credincioși << vai nu numai de cel ce i se împărtășește cu Trupul Domnului fiind în păcate, ci și de preotul care o face... nu dați cele sfinte câinilor și nu aruncați mărgăritarele voastre înaintea porcilor>>, vezi să nu scufunzi (înnebunești) pe om în căderea lui; să nu dai pe Fiul lui Dumnezeu în mâinile celor nevrednici. Să nu te rușinezi în ceasul acela, de vreunul din cei slăviți ai pământului, nici chiar de cei ce poartă diadema... Celor cărora nu le permite dumnezeieștile canoane nu le-o da, căci sunt socotiți ca păgânii”.⁹ Sfântul Ioan Gură de Aur îi mustră pe cei ce se apropie de Sfintele Taine cu nevrednicie și se pare că în vremea lui nu erau puțini din aceștia; aceasta se întâmpla din cauza faptului că prin desființarea penitenței publice de către patriarhul Nectarie (391) nu se mai făcea o supraveghere și o oprire publică prin diaconi a celor ce, având un timp de penitență, nu trebuiau să se apropie de Sfintele Taine.

Indignat de această apropiere a celor nevrednici de Sf. Împărtășanie, Sf. Ioan Gură de Aur constată cu durere: „Să nu se supere nimeni. Nu voi da nume. Dacă intrând cineva în această biserică, v-ar face să apăreți toți înaintea lui pentru a vă examina pe fiecare, mai bine zis, nu acum, ci chiar în ziua de Paști dacă ar cerceta pe cineva cu de-amănuntul pe toți cei ce vin și se spală, după ce s-au apropiat de taine, având astfel de duh încât să știe toate cele făcute cu precizie, ar afla mai multe păcate ca ale iudeilor. Ar afla vrăjitori ce se folosesc de farmece, de blesteme, de traficuri rușinoase, curvari, preacurvarii, bârfitori... și ca să aflați de câtă pedeapsă se fac răspunzători cei stăpâniți de aceste păcate, cugetați la cele vechi - un ostaș a furat și toți au pierit. Cunoașteți istoria – zic de Carmi care a furat un lucru consacrat (Iosua cap. 7) acum sunt pline toate de rele și nimeni nu se teme”¹⁰.

---

9. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Mărturisirea păcatelor și pocăința în trecutul Bisericii*, în *Biserica Ortodoxă Română*, an. LXXXIII, 1955, nr. 3 - 4, p. 245.

10. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Tâlcuire la epistola către Efeseni*, <http://www.ioanguradeaur.ro/392/omilia-xxi-din-comentariul-la-epistola-catre-efeseni-2/> vizualizat în data de 12.03.2015.

În vremurile mai noi, Biserica a cunoscut un caz excepțional în ceea ce privește spovedania colectivă și mă refer aici la Sfântul Ioan de Kronstadt care, datorită numărului impresionat de credincioși care participau la Sfintele Liturghii pe care le săvârșea zilnic, nu putea spovedi pe fiecare în parte (la începutul preoției sale și ori de câte ori era cazul și avea timpul necesar practica spovedania particulară). Episcopul său și mai apoi Sinodul Bisericii Ruse au aprobat spovedania de obște numai în cazul său, fiind considerat unul de excepție. Totuși, nu toți aceia care se spovedeau se și împărtășeau: „erau cazuri când unor penitenți nu le dădea voie să se împărtășească, chiar dacă se spovedeau. Le spunea: mai întâi du-te și îndreptează-ți viața și apoi vino la Sfintele Taine.”¹¹

3.2. Mărturisirea păcatelor în practica Bisericii de azi

Pocăința (Spovedania) este Sfânta Taină prin care credinciosul, mărturisindu-se în fața preotului duhovnic și primind dezlegare de la acesta, primește, prin puterea Duhului Sfânt, iertarea păcatelor mărturisite. Această Sfântă Taină a fost așezată de Mântuitorul atunci când după ce a făgăduit Sfinților Apostoli că le va da putere să lege și să dezlege zicând: „*Oricâte veți lega pe pământ, vor fi legate și în cer și oricâte veți dezlega pe pământ, vor fi dezlegate și în cer*” (Matei 18, 18), le-a dat cu adevărat, după învierea Sa, puterea de a ierta păcatele prin cuvintele: „*Luați Duh Sfânt: căroră veți ierta păcatele, le vor fi iertate, și căroră le veți ține, vor fi ținute*” (Ioan 20, 22-23). De la credinciosul care își mărturisește păcatele se cere căință sau părere de rău pentru păcate și voința sau hotărârea de a-și îndrepta viața, credința și nădejdea în milostivirea lui Dumnezeu. După ce s-a spovedit, credinciosul trebuie să țină întru totul canonul pe care i-l dă preotul duhovnic. Căci canonul este o doctorie sufletească pentru însănătoșire, pentru ținerea căii celei drepte și ferirea de păcate, pentru dezrădăcinarea din suflet a obișnuinței de a păcătui și pentru întărirea în bine. Ținerea canonului aduce mari foloase sufletești, iar neținerea lui este păcat.

„N-a suferit Dumnezeu să-și vadă nenorocită creatura Sa. La momentul potrivit a despiciat istoria în două, S-a întrupat și prin jertfa Crucii Sale, Hristos Dumnezeu, ne-a răscumpărat din robia păcatului și a morții,

11. Sfântul Ioan de Kronstadt, *Viața, învățăturile, minunile*, trad. de Boris Buzilă, Ed. Sophia, București, 2007, p. 63.

a întemeiat Biserica. În Biserică Sfânta Liturghie ne dă posibilitatea de a ne apropia din nou de Pomul Vieții, de Sfânta Euharistie, de a câștiga viața de veci... Pentru a te apropia de Pomul Vieții, de Sfânta Cuminecătură nu poți rămâne gol ca și Adam cel ce păcătuiuse, ci trebuie să îmbraci haina albă a harului, a energiei celei necreate pe care o revarsă Dumnezeu în Biserică. Lucrul acesta se realizează pentru neofii prin Botez, iar pe parcursul vieții prin spovedanie.”¹²

Această lucrare de curățire spirituală, de spălare a veșmântului suflesc „în sângele Mielului” o are duhovnicul în Taina Spovedaniei. Această putere de a tămădui sufletește a trimis-o Mântuitorul slujitorilor săi după înviere când „a suflat asupra lor și le-a zis: Luați Duh Sfânt, cărora le veți ierta păcatele le vor fi iertate și cărora le veți ține, ținute vor fi” (Ioan 20, 22-23).

Se observă așadar marea purtare de grijă ce trebuie să o poarte un păstor de suflete pentru cei încredințați lui. În lucrarea sa, duhovnicul trebuie să țină cont întotdeauna de învățătura culeasă din Sfintele Scripturi, din Sfinții Părinți, din experiența marilor duhovnici, precum și de canoanele Bisericii care ar trebui aplicate în duh și nu în literă; în acest sens chiar canonul 102 al sinodului Trulan sfătuiește pe duhovnic: „Se cade ca cei care au primit de la Dumnezeu puterea de a lega și dezlega, să cerceteze felul păcatului și aplecarea spre întoarcere a celui ce a păcătuit și astfel să aducă bolii vindecarea cuvenită, ca nu cumva folosindu-le pe amândouă fără măsură să greșescă în privința izbăvirii celui încercat. Căci nu e simplă boala păcatului, ci felurită și în multe chipuri și născătoare de multe vlăstare ale stricăciunii, prin care răul se revarsă din plin și merge înainte până s-ar opri prin puterea vindecătorului. Drept aceea, cel ce arată cunoștință doctoricească în privința sufletului trebuie mai întâi să cerceteze starea celui ce a păcătuit și dacă înclină spre sănătate sau dimpotrivă, cheamă la sine însuși boala prin năravurile sale; să vegheze cum se îngrijește în vremea aceasta de întoarcerea sa, și dacă nu se împotrivesc meșterului, și dacă vătămarea sufletului se oprește din pricina doctoriilor puse asupra ei și astfel să se măsoare milostivirea după vrednicie.

Căci tot cuvântul lui Dumnezeu și al celui căruia i s-a încredințat cărmuirea de păstor este să aducă înapoi oaia cea rătăcită și să vindece pe cea mușcată de șarpe; și nici să o împingă spre prăpastia deznădăjduirii și

12. Pr. Petre Vintilescu, *Spovedania și duhovnicia*, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 1995, p. 6.

nici a slăbi frâna spre moleșirea și disprețuirea vieții, ci în orice chip să stea împotriva suferinței fie prin doctoriile cele mai aspre și mai iuți, fie prin cele mai moi și mai blânde și să se nevoiască spre închiderea răni, cercetând roadele pocăinței și îngrijind cu înțelepciune pe omul cel chemat către strălucirea cea de sus. Așadar trebuie ca noi să le știm pe amândouă, și pe cele ale asprimii și pe cele ale obiceului, dar să urmăm chipul cel mai îndătinat, la cei ce nu primesc asprimea precum ne învață pe noi Sfântul Vasile.”¹³

Se observă astăzi o desconsiderare totală a sfintelor canoane, mulți socotindu-le depășite sau căzute în desuetitudine. Lucrurile nu stau așa. Orientativ ele rămân valabile. Bagatelizarea păcatelor și tratarea lor cu ușurință duce multe sufilete la pierzare. Este grăitor cazul din Pateric când un bătrân, din slăbiciune și prea multă iubire față de ucenicul său, nu-i dădea canoane și nici nu-l pune la nevoie. Pe deasupra, în mod formal, ucenicul ducea o viață evlavioasă. S-a întâmplat că Dumnezeu l-a luat pe ucenic de tânăr de pe pământ. Mare a fost uimirea bătrânului, care se aștepta ca ucenicul lui să ajungă în fericire, când l-a văzut cu duhul, chinându-se în iad, și aceasta din pricina toleranței și slăbiciunii lui.¹⁴

„Din cauza superficialității cu care tratează astăzi preoții păcatele credincioșilor și implicit pe ale lor, vedem prea puțină lume făcând progres spiritual. O consecință mai gravă este aceea că slobozindu-i la împărțășanie fără să le fi dat canonul de pocăință necesar îi împing la sacrilegiu și pierzanie; Sfântul Apostol Pavel dă îndemnul: Să se cerceteze însă omul pe sine și așa să mănânce din pâine și să bea din pahar. Căci cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea, nesocotind trupul Domnului. (I Cor 11, 28-29)”¹⁵

Pentru că nimeni nu își cunoaște sfârșitul și pentru că Domnul dorește ca toți să trăiască în curăție și în sfințenie este bine ca spovedania să se facă cât mai des, căci nici berzele nu se întorc acolo unde li se strică cuiburile de mai multe ori, tot așa și dracii prin patimile pe care le produc nu se întorc acolo unde credinciosul le dă pe față înaintea duhovnicului fără rușine. „*Dracii fug de cel ce se mărturisește des pentru că mărturisirea, pocăința, presupune nu numai o enumerare a păcatelor, ci și o răscolire*

13. Arhid. Prof. Dr. Ioan N. Floca, *op. cit.*, p. 178.

14. *Patericul sau Apoteegmele Părinților din pustiu*, ediția a III-a, adăugită. Traducere, studii și note de Cristian Bădiliță, Editura Adevărul, p. 167.

15. Pr. Petre Vintilescu, *op. cit.*, p. 11.

lăuntrică, o schimbare a felului de a gândi, de a simți și de a trăi”¹⁶.

Așadar pentru o curățire autentică este nevoie de o mărturisire cât mai deasă și nu limitată doar la cele 4 posturi, iar de cele mai multe ori doar în Postul Mare, atunci când este foarte mare aglomerație, iar mărturisirea este superficială și nu își atinge scopul.

Strâns legat de Taina Spovedaniei este și canonul pe care duhovnicul este dator să îl dea aceluia care se mărturisește, acesta nefiind pedeapsă pentru păcate, ci îndreptar și preocupare duhovnicească, bine știind că timpul care nu este folosit spre zidire este folosit de potrivnicul spre dărâmare; în acest caz socotesc că este de cuviință să menționez Canonul 4 din prescripțiile canonice ce se referă la îndrumarea duhovnicilor în acordarea canonului. „Epitimia să nu se dea simplu după cantitatea păcatelor, ci să aibă în vedere și intenția celor ce păcătuiesc, ca nu cumva voind să cârpești ceva ce s-a rupt, mai mare să faci crăpătura, și străduindu-te să îndreptezi ceea ce a căzut, mai mare să faci căderea, căci cei bolnavi și cei distrați, dar mai ales cei dedați voluptății lumești, precum și cei ce se fălesc cu originea și puterea lor, cu încetul și puțină atenție dau păcatelor lor, toți aceștia pot, deși nu deplin, să se elibereze de răutățile ce îi cuprind. Iar dacă cineva dintr-o dată provoacă îndreptarea, foarte ușor îi va lipsi de îndreptare. Căci sufletul, îndată ce e adus în stare de a fi fără rușine, cade repede în disperare și atunci nu mai ascultă nici de cuvinte blânde, nici prin amenințare nu se întoarce, nici prin binefacere nu se îmboldește, ci devine mult mai rău decât acea cetate pe care proorocul dojenindu-o zice: fața ta s-a făcut ca cea a desfrânatei și de nimic nu te rușinezi. Din cauza aceasta păstorul trebuie să aibă mare pricepere și să cerceteze din toate părțile starea sufletului. Căci precum mulți sunt cuprinși de nebunie și cad în disperare cu privire la mântuirea lor, deoarece nu au putut să suporte doctoriile cele amare, astfel sunt și cei ce nu dau atenție celor sufletești și din cauză că nu li s-a dat potrivit păcatelor, devin mult mai răi și mai mult păcătuiesc. Prin urmare nimic din acestea nu trebuie să rămână neexaminat, ci toate cercetându-se cu atenție, preotul să aplice cele corespunzătoare, ca nu cumva străduința lor să fie zadarnică”.¹⁷ Acest canon s-a alcătuit pornind de la îndrumările pe care Sfântul Ioan Gură de Aur le-a dat duhovnicilor din vremea sa.

---

16. *Ibidem*, p. 13.

17. Arhid. Prof. Dr. Ioan N. Floca, *op. cit.*, p. 525.

Spovedania este așadar strâns legată de Taina Sfintei Euharistii și poate fi numită ușa sau calea care duce către ea; de aceea și clericii și mirenii sunt datori să-și mărturisească păcatele săvârșite, bine știind că cel ce se apropie de potir cu conștiință laxă în loc de a primi doctorie spre vindecare primește foc spre mistuire. În canonul dinainte de împărtășanie se regăsesc o mulțime de expresii mai mult decât sugestive în ceea ce privește importanța și modul de pregătire pentru Sfânta Împărtășanie; „*Mă cutremur, primind focul, să nu mă aprind ca ceara și ca iarba. O, înfricoșătoare Taină! O, milostivire a lui Dumnezeu! Cum eu, tină fiind, mă împărtășesc cu dumnezeiescul Trup și Sânge și mă fac fără stricăciune.*”¹⁸; „*Ca focul și ca lumina să-mi fie mie Trupul și Sângele Tău cel scump, Mântuitorul meu, arzând materia păcatului și mistuind spinii patimilor și luminându-mă tot pe mine, cel ce mă închin Dumnezeirii Tale.*”¹⁹; „*Spre împărtășirea Sfințelor Tale Taine cum voi îndrăzni eu, nevrednicul? Că de voi cuteza să mă apropii de Tine laolaltă cu cei vrednici, haina mă vădește că nu este de cină și osândă voi pricinui preapăcătosului meu suflet; ci curățește, Doamne, necurăția sufletului meu și mă mântuiește, ca un iubitor de oameni.*”²⁰ „*Precum voi sta înaintea înfricoșătorului și nefățarnicului Tău scaun de judecată, Hristoase Dumnezeule, primind întrebare și dând răspuns de relele ce am făcut, așa și astăzi, mai înainte de a sosi ziua osândirii mele, stând la sfântul Tău altar, înaintea Ta și înaintea înfricoșătorilor și sfinților Tăi îngeri, fiind înduplecat de mărturia cugetului, pun înaintea faptele mele cele rele și fărădelegile, dându-le pe față și vădindu-le. Ci vezi, Doamne, smerenia mea și-mi iartă toate păcatele; vezi că fărădelegile mele s-au înmulțit mai mult decât perii capului meu. Căci ce rău n-am săvârșit? Ce păcat n-am făcut? Ce rău nu am închipuit în sufletul meu? Că iată și cu faptele am făcut desfrânare și preadesfrânare, mândrie, trufie, batjocură, defăimare, vorbă deșartă, înfierbântare la răs, beție, lăcomie a pântecului, mâncare fără măsură, răutate, pizmă, iubire de argint, iubire de avuție, cămătărie, iubire de mine însumi, iubire de mărire, hrăpire, nedreptate, agonisire de rușine, invidie, grăire de rău, fărădelege; toate simțirile și toate măduarele mi le-am întinat și le-am stricat și de nici o treabă le-am făcut,*

18. *Liturghierul*, ed. IBMBOR, București, 2000, p. 321.

19. *Ibidem*, p. 322.

20. *Liturghierul*, op. cit., p. 323.

ajungând cu totul sălaş diavolului.”²¹

„Stăpâne Doamne, Iisuse Hristoase, Dumnezeuul nostru, Cel ce singur ai puterea să ierți păcatele oamenilor, ca un bun și iubitor de oameni, treci cu vederea toate greșelile mele cele cu știință și cu neștiință, și mă învrednicește ca, fără de osândă, să mă împărtășesc cu dumnezeieștile, preaslăvitele, preacuratele și de viață făcătoarele Tale Taine, nu spre osândă, nici spre adăugirea păcatelor, ci spre curăție și sfințire și spre dobândirea vieții și împărăției ce va să fie, spre zid și ajutor, spre izgonirea celor potrivnici și spre pierderea greșelilor mele celor multe;”²². Se înțelege clar că Sfânta Euharistie nu este o răsplată pentru cei vrednici, căci la urma urmei nimeni nu este vrednic de nimic.

Rezultă clar că Împărtășania nu este răsplată pentru lipsa de păcate, ci ea însăși contribuie la ștergerea și arderea lor în adâncă iubire a lui Dumnezeu, în Trupul și Sângele Fiului Său.

3.3. Euharistia în Biserica primară

Sfântul Luca ne relatează că în Biserica primară creștinii: „stăruiau în învățatura apostolilor și în împărtășire, în frângerea pâinii și în rugăciuni” (Faptele Ap. 2,42). Liturghia era și este cea mai înaltă și sfântă comuniune a creștinilor cu Hristos și întreolaltă. Cei prezenți la Liturghie se împărtășeau. Dacă cineva făcea o mare greșală, nu mai participa la Liturghie cu credincioșii, ci stătea în pridvor cu catehumenii și-și făcea canonul.

„În antichitatea creștină toți credincioșii care participau la Sfânta Liturghie se împărtășeau cu Sfintele Taine. Fapt firesc, căci scopul Liturghiei este constituirea laolaltă a tuturor credincioșilor, rugăciunea lor comună și împărtășirea lor cu Hristos prezent în Euharistie sub forma pâinii și a vinului.”²³ Liturghia era socotită și trăită ca „Masă a Domnului” la care sunt invitați toți cei care au primit botezul și se numesc creștini. Iar această „Masă” sau „Cină” devenea „Memorial al Domnului”, căci în cursul ei

21. *Ibidem*, p. 325.

22. *Ibidem*, p. 326.

23. Sfântul Nicodim Aghioritul, Neofit Kavsoklavitul, *Deasa Împărtășire cu preacuratele lui Hristos Taine*, trad. de P. Cuv. Petroniu Tănase, ediția a II-a, ed. Reîntregirea, Alba-Iulia, 2001, p. 12.

credincioșii, în frunte cu preotul sau episcopul comemorau și trăiau împreună cu Hristos toate actele Sale mântuitoare: Nașterea, propovăduirea Evangheliei, Patimile, Moartea, Învierea, Înălțarea la Cer și pogorârea Duhului Sfânt. Împărtășirea cu Sfintele Taine la fiecare Liturghie reprezenta pentru primii creștini punctul culminant al adunării euharistice, sensul însăși al ei, care este unirea cu Hristos, pentru „a trăi în Hristos” (Galateni 2,20).

Printre primele date care ne provin din această perioadă sunt acelea din Învățăturile celor doisprezece Apostoli numită și Didahia. Ne interesează în mod special acele date care scot în evidență cum și cine se putea împărtăși. Aflăm așadar că numai cei care au primit Botezul creștin se pot apropia de Potir și aceasta numai după o mărturisire în prealabil a păcatelor. „În Biserică să-ți mărturisești păcatele tale și să nu te duci la rugăciune cu conștiința rea. Aceasta este calea vieții”²⁴, iar puțin mai departe spune: „Când vă adunați în Duminica Domnului, frângeți pâinea și mulțumiți, după ce mai întâi v-ați mărturisit păcatele voastre ca jertfa voastră să fie curată”²⁵. O altă condiție pentru primirea Sfintei Euharistii era aceea a păcii cu semenii, astfel că aceia care erau în ceartă, ură sau dușmănie nu se puteau apropia, după cum și spune: „Tot cel ce e certat cu tovarășul său să nu vină împreună cu voi până ce nu se împacă pentru ca să nu se pângărească jertfa voastră”²⁶. De aceea atunci când cineva păcătuia de moarte prin lepădarea de Hristos, ucidere, desfrânare, hoție sau alte fapte grave făcea mai întâi penitență câțiva ani de zile și doar după aceea era reintegrat în comunitatea euharistică și se împărtășea cu Sfintele Taine. Pe timpul penitenței, un astfel de credincios nu avea voie să participe la Liturghia credincioșilor, ci doar la Liturghia catehumenilor, trebuind să părăsească biserica împreună cu aceia care se pregăteau pentru primirea Botezului.

Tot aici găsim una dintre cele mai vechi rânduieli ale Euharistiei, în sensul că autorul sfătuiește pe cititori ca să se roage întâi pentru potir

24. *Scrierile Părinților Apostolici*, Traducere, note și indici de Pr. Dumitru Fecioru, *Învățătura celor doisprezece Apostoli*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1979, p. 27.

25. *Ibidem*, p. 31.

26. *Scrierile Părinților Apostolici*, Traducere, note și indici de Pr. Dumitru Fecioru, *op. cit.*, p. 31.

amintind de David, iar mai apoi pentru pâine: „Iar cu privire la Euharistie așa să faceți: Mai întâi cu privire la Potir – îți mulțumim Părintele nostru, pentru sfânta vie a lui David, sluga Ta, pe care ne-ai făcut-o cunoscută prin Iisus Fiul Tău; Ție slavă în veci. Mai apoi cu privire la frângerea pâinii – îți mulțumim Ție, Părintele nostru, pentru viața și pentru cunoștința pe care ne-ai făcut-o nouă prin Iisus. Ție fie slava în veci. Amin. După cum această pâine frântă era împărțiată pe munți și fiind adunată a ajuns una, tot așa să se adune Biserica Ta de la marginile lumii în Împărăția Ta. Nimeni să nu mănânce nici să bea din Euharistia voastră, ci aceia care au fost botezați în numele Domnului. Căci cu privire la aceasta a spus Domnul - nu dați cele sfinte câinilor”²⁷. Este scos aici în evidență unul dintre aspectele esențiale ale Euharistiei și anume acela de adunare și comuniune a celor botezați cu Hristos. Tocmai de aceea creștinii care s-au depărtat din sânul Bisericii sau au căzut în erezie nu se pot împărtăși până când nu revin la dreapta mărturisire, comuniunea cu cei căzuți înseamnă o cădere a acelor care fac aceasta deși sunt drept-mărturisitori. Rolul Euharistiei este și acela de a da viață veșnică celor care o primesc, după cum spune chiar Domnul Iisus Hristos: „Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu are viață veșnică, iar Eu îl voi învia în ziua de apoi” (Ioan 6, 54). O altă sursă din care ne provin informații despre oficierea Sfintei Euharistii este scrisoarea lui Pliniu cel Tânăr către împăratul Traian. Astfel aflăm că creștinii: „Își recunosc vina sau greșeala de a se fi adunat într-o zi anume înainte de a se lumina de ziuă pentru a se ruga lui Hristos ca unui zeu și de a se uni toți prin același jurământ, dar fără scopuri rele, de a nu comite furt, adulter, de a nu-și călca niciodată cuvântul și de a nu trăda încrederea acordată. Apoi au obiceiul de a se separa și de a se aduna iar pentru a mânca împreună.”²⁸ Informațiile sunt oarecum sărace dacă stăm să ne gândim că autorul nu cunoștea temeinic credința creștinilor și evlavia lor față de Euharistie, el descrie mai degrabă ceea ce înțelegea din exterior și aceea nu printr-o atentă analiză, el bazându-se mai ales pe mărturiile celorlalți. Totuși pasajul de mai sus scoate destul de bine în evidență faptul că înainte de primirea Sfintei Împărtășanii creștinii aveau obligația de a se opri de la orice lucru rău și de a-și lua angajamentul de a săvârși cele bune. Este mai degrabă o

27. *Ibidem*, p. 29.

28. *Scrisoarea lui Pliniu cel Tânăr către împăratul Traian*, <http://oenoanda.blogspot.ro/2009/09/scrisorile-lui-pliniu-cel-tanar.html>. Vizualizat în data de 21.04.2015.

mărturisire a gândurilor pe care am putea să o asociem cu spovedania.

Totuși, după cum bine știm, în Biserica primară spovedania nu era întotdeauna particulară, ci întâlneam ceea ce numim Spovedanie generală, abia Arhiepiscopul Nectarie al Constantinopolului (381-397), deci în secolul al IV-lea introduce ca practică spovedania particulară. Acum duhovnicul acordă celui ce se mărturisește mult mai multă atenție și sfaturi pentru problemele sale concrete.

O altă caracteristică importantă în ceea ce privește săvârșirea și administrarea Sfintei Euharistii, în Biserica primară și chiar de la instituire – la Cina cea de Taină – o constituie faptul că ea se săvârșea după masă – găsim vorbindu-se de „Paharul Binecuvântării” din care se gusta după masă. Cu alte cuvinte, Sfânta Euharistie nu se administra pe stomacul gol așa cum se face astăzi. Sfântul Apostol Pavel îi sfătuia pe Corinteni zicându-le ca atunci când se adună pentru agapă să se aștepte unii pe alții și numai după ce au sosit toți să săvârșească frângerea pâinii, el mai spune că acelor care se scuza că nu pot aștepta pe ceilalți din cauză că le este foame, să mănânce acasă: „De aceea, frații mei, când vă adunați ca să mâncați, așteptați-vă unii pe alții. Iar dacă îi este cuiva foame, să mănânce acasă, ca să nu vă adunați spre osândă. Celelalte însă le voi rândui când voi veni.” (I Cor. 11, 33-34.)

Se pare că la aceste agape se întâmpla ca unii dintre cei ce se adunau să facă anumite greșeli – de pildă aceea că se îmbătau înainte de *frângerea pâinii* producând astfel neorânduială și căzând și în păcat față de Dumnezeu. Se mai întâmpla ca unii, fie de foame, fie din lăcomie să se grăbească să ia mai multă mâncare din cea pusă pe masă, astfel că unii rămâneau flămânzi. Aceste fapte duceau bineînțeles la dezbinări și neorânduială, fapt pentru care Sfântul Pavel nu stă impasibil, ci scrie: „Și aceasta poruncindu-vă, nu vă laud, fiindcă voi vă adunați nu spre mai bine, ci spre mai rău. Căci mai întâi aud că atunci când vă adunați în biserică, între voi sunt dezbinări, și în parte, cred. Când vă adunați deci laolaltă, nu se poate mânca Cina Domnului; Căci, șezând la masă, fiecare se grăbește să ia mâncarea sa, încât unuia îi este foame, iar altul se îmbată” (I Cor. 11, 17-21.)

Putem spune, bazat pe învățătura de credință a Bisericii Ortodoxe, pe Tradiția și practica sa, că Euharistia are rolul de a zidi Trupul mistic al lui Hristos, deci are un puternic caracter comunitar și de comuniune. Astăzi,

din păcate, se pare că intervine un anume egoism atunci când credinciosul se apropie de Sfintele Taine, dorește să îi fie lui bine și condamnă pe aceia care nu se pregătesc asemenea lui pentru Împărtășire. Poate că aici este germenul acelei „vrednicii” care împarte pe credincioși în două tabere – unii care doresc o Împărtășire deasă, iar alții din contră, una rară.

Tot o greșală este și aceea că la agapele creștine din vechime, când participanții contribuiau după puterea lor pentru punerea pe masă a bucatelor – a început ca unii să aducă de acasă mâncăruri din care mâncau doar ei, fiecare mâncând ceea ce aducea, astfel că cei bogați mâncau mai bine, iar cei săraci, din contră, mai puțin bine. La anumite agape se constata că se formau „biserițe, bisericuțe.” Era astfel grav afectat aspectul comunitar al Euharistiei și în loc ca ea să adune și să consolideze, prilejul adunării pentru săvârșirea ei devenea motiv de dezbinare.

Aceste practici greșite și obiceiuri rău înțelese i-a determinat pe Părinții Bisericii să facă o anumită schimbare formală în ceea ce privește administrarea Sfintei Euharistii și anume aceea ca ea să nu se mai săvârșească după ce s-a mâncat în prealabil, ci pe stomacul gol. Se pune astfel rânduială și motivele de dezordine erau înlăturate.

Astăzi se cunosc anumite cazuri când Sfânta Euharistie se poate administra și după ce s-a mâncat; mă refer aici la cazul când o persoană este pe patul moarte și cheamă preotul pentru a o cumineca înainte de a ieși din viață. Chiar dacă acea persoană a mâncat, din economie, se împărtășește; motivul pentru aceasta îl constituie atât practica Bisericii primare, cât și pocăința tâlharului de pe cruce.

O a doua excepție de la regulă o constituie cazul copiilor sub trei ani care pot mânca înainte de a fi împărtășiți. Ei neînțelegând de ce nu trebuie să mănânce înainte de Sfânta Împărtășanie, pot fi împărtășiți. Catehismul Ortodox spune că până la șapte ani copiii se pot împărtăși fără spovedanie, ei neavând conștiința păcatului, însă începând cu vârsta de trei ani ei ar trebui obișnuiți treptat cu faptul că nu trebuie să mănânce înainte de a se împărtăși.

În perioada apostolică și continuând cu Sfinții Părinți ai Bisericii, participarea la Sfânta Liturghie și împărtășirea erau două aspecte esențiale în viața creștinului, de aceea foarte puțini erau aceia care nu se Împărtășeau atunci când asistau la săvârșirea Sfintei Liturghii. Ne atrage atenția în mod deosebit evenimentul petrecut în timpul Sfântului Ioan Gură de Aur, atunci

când acesta, observând că creștinii se apropie de potir fără o pregătire specială, a ținut o cuvântare mai aspră, lovind în păcatele pe care contemporanii săi le săvârșeau, dar pentru care nu se îngrijeau să primească dezlegare. Se pare că credincioșii au fost atât de iritați de remarca arhiereului lor încât au început să se dezbine și să spună că el sfășie Biserica. Se înțelege așadar că Sfântul Ioan Gură de Aur aduce o idee nouă, dar care nu este primită cu mare entuziasm de credincioșii săi. În duminica următoare el a meditat mai mult la conținutul cuvântării sale din duminica precedentă și și-a dat seama că, deși ceea ce spunea este just, ar fi trebui să o spună în altă manieră. Așa a luat naștere celebra „Omilie despre predicator”, pe care fiecare preot și teolog trebuie să o aibă în minte și în inimă atunci când dorește să vorbească ori de la amvon, ori față către față cu credincioșii spre zidirea lor sufletească și al cărei conținut ar trebui să rămână mereu viu în inima și mintea lor.

O aruncare numai a privirii peste canoanele Sfântului Vasile și orice creștin al zilelor noastre se îngrozește; ar observa că dacă le-ar aplica, multă vreme ar sta departe de Sfânta Împărtășanie; Sfântul Ioan Postitorul sau cel Milostiv se pare că ar aduce în canoanele sale o oarecare ușurare în privința termenelor de oprire de la Euharistie, însă nici chiar acesta nu ar schimba radical situația. Am înțelege de ce canoanele din perioada secolelor IV-VI sunt atât de severe dacă ne gândim că aceasta este perioada în care o mulțime de păgâni și idolatri se convertesc masiv la creștinism, mulți dintre ei fără o pregătire temeinică, fără o perioadă de catehumenat suficient de lungă pentru a înțelege și a se iniția suficient în tainele creștine. Aceștia veneau cu obiceiurile lor, multe păguboase pentru viața Bisericii; mulți nu doreau neapărat o îmbunătățire a vieții spirituale prin primirea botezului și a titulaturii de creștin, ci doar o îmbunătățire a vieții acesteia bine știind că împăratul Teodosie cel Mare promulgă legea prin care se oferea numai creștinilor posibilitatea de a ocupa funcții importante în imperiu. Acesta este poate numai unul dintre multele motive ce ar fi trebuit să îi convingă pe păgâni să primească creștinismul. Biserica ieșea din catacombe, se înălțau biserici strălucitoare, numărul creștinilor creștea masiv pe zi ce trecea, dar din păcate, odată cu aceasta slăbea și trăirea ortodoxiei, în sensul că nu toți acordau atenția și importanța cuvenită trăirii în spiritul Evangheliei.

Este mai mult decât grăitor faptul că atunci când împărăteasa Olga a Rusiei și regele Ștefan al maghiarilor se convertesc la creștinism, țările lor

devin creștine. Oare toți locuitorii erau atât de convinși de creștinism, sau urmau niște decrete regale? Bineînțeles că mare a fost misiunea acelor care au mers în mijlocul poporului spre a-i catehiza și a-i convinge să renunțe la vechile obiceiuri de dragul noii credințe.

Tocmai de aceea canoanele Sinoadelor Ecumenice și ale Sfinților Părinți ne par grele, din pricină că acești noi convertiți ar fi produs mari rupturi și practici ce nu își au locul în Biserică. Ele sunt așadar niște faruri și niște repere de netăgăduit în ceea ce privește acrvia în păstrarea și propovăduirea dreptei credințe. Astăzi, când tot mai multe secte, mișcări religioase și pseudo-religioase își fac simțită prezența este nevoie de o reevaluare și de o reaşezare la locul de cinste al Sfintelor canoane, cu convingerea fermă că acestea sunt singurele în stare să instaureze o ordine în sufletele noastre; în marea de idei, unele mai trăsnete decât altele, în relativismul în care se zbate lumea, în dorința de a contesta orice lucru sau idee înainte de a proba, este absolut necesar să punem ordine în viața noastră, iar atunci când ne apropiem de Sfânta Euharistie să nu o facem cu îndoială, necredință și micime de suflet, ci cu convingerea de nestrămutat că este singurul lucru sigur de pe fața acestui pământ, în timp ce toate celelalte pot fi puse la îndoială, contestate și tăgăduite. Poate că cel mai mare păcat este acela că ne apropiem de Sfântul Trup și Sânge fără credință nici măcar „cât bobul de muștar” (Matei 17, 13), celelalte păcate, oricât de multe și de grele primesc iertare și dezlegare într-o fracțiune de secundă dacă sunt mărturisite cu părere de rău și cu nădejde în marea iubire a lui Dumnezeu; la acest lucru contribuind pe deoparte Spovedania pentru cele mărturisite, iar pentru cele uitate (fără voință) sau pentru cele pe care credinciosul nu le cunoaște (din neștiință, uitare sau neaducere aminte cf. Molitfelnic - rugăciunea de dezlegare) contribuie Sfânta Împărtășanie, „focul care arde spinii tuturor păcatelor”.

Se înțelege că Sfintele canoane ar trebui să reocupe locul pe care l-au avut în perioada în care au fost scrise, însă nu ar trebui să se facă neapărat o reaşezare în literă, ci în Duh. Am cădea într-un rigorism și un extremism periculos dacă le-am aplica doar în literă și nu în duh; iar roadele la nivelul sufletului nu s-ar vedea. Ar trebui să înțelegem în primul rând din asprimea canoanelor putoarea păcatelor pe care le săvârșim cu atâta ușurință. Prin săvârșirea păcatelor ne îndepărtăm pe noi înșine de Sfântul Potir, dar aceasta nu ar trebui să ne ducă în cele din urmă la o resemnare

și să ajungem să ne împărtășim o dată, de două sau trei ori pe an, numai de sărbătorile mari, căci și Sfântul Ioan Gură de Aur spune: „Cel ce nu este vrednic să se împărtășească la fiecare Sfântă Liturghie, nu este vrednic să se împărtășească nici în noaptea de Paști”. Cu alte cuvinte, nu sărbătoarea Paștelui conferă celui ce dorește să se împărtășească vreun drept de a se apropia de Sfântul Potir, bine știind că Euharistia este aceeași în orice loc și timp dacă este săvârșită după rânduiala Bisericii.

3.4. Pregătirea pentru Dumnezeiasca Împărtășanie

„Euharistia este Taina Cinei celei Mari, pe care a întemeiat-o și a săvârșit-o mai înainte Domnul Iisus. Această cină domnească a fost dată Bisericii Sale, spre a fi săvârșită fără încetare, atâta timp cât va exista lumea aceasta. Este Taina ce se săvârșește la fiecare Dumnezeiască Liturghie, Taina universală, deplină, desăvârșită ce cuprinde întreaga lucrare supranaturală și mântuitoare a Sfintei Treimi, întreaga lucrare eliberatoare a Domnului nostru Iisus Hristos, întreaga operă a Bisericii. Este Taina Tainelor, Taina Trupului lui Hristos, a Trupului celui Domnesc, euharistic, bisericesc, Taina care unește și zidește pe credincioși, Biserica, pe cele pământești și pe cele cerești. Este încă Taina mulțumirii și a aducerii aminte. Este mulțumirea lui Hristos către Tatăl, a Bisericii către Hristos. Este aducerea aminte a recunoștinței, trăirea tuturor lucrărilor Domnului nostru. Prin mulțumire și aducere aminte trăim Taina iubirii sale, pe Însuși Hristos, cu întreg adevărul său, ce rămâne pururi în Biserică. Este, în același timp, Jertfa cea reală, nesângeroasă, Jertfa de pe Golgota, Jertfa de pe Cruce a Domnului nostru Iisus Hristos... este fapta cea mai importantă, ultimă a împreună participării ce se împlinește atunci când ne împărtășim cu Trupul și Sângele lui Hristos, atunci când participăm la Dumnezeirea lui Hristos. De aceea este un element nou, de câte ori se săvârșește Sfânta Taină, noua împărtășire a membrilor Bisericii cu Trupul lui Hristos.”²⁹

Pregătirea pentru primirea Sfintei Euharistii nu constă într-o învrednicire automată de puterea lui Dumnezeu. Sunt obligatorii străduințele noastre ascetice, dar e imperativă și conștiința că Euharistia este un dar

29. Arhimandrit Hristofor Stavropulos, *Dumnezeiasca Euharistie, Taina Tainelor*, trad. de Pr. Dr. Constantin Băjău, ed. Apostoliki Diakonia a Bisericii Ortodoxe a Greciei, Atena, pp. 100-101.

dumnezeiesc, fără pereche, dincolo de toate eforturile duhovnicești ale omului. „Pregătirea noastră trebuie să ne conștientizeze că sfințirea se face numai prin Hristos, deoarece El este cu adevărat Sfânt. Nu înseamnă că trebuie să abdicăm de la exigențele unei vieți evlavioase, dar încrederea nu e dată de performanțele noastre ascetice, ci de puterea și harul lui Dumnezeu”³⁰. „Să știi totuși că numai prin vrednicia trudei tale nu te poți pregăti îndeajuns, chiar dacă te-ai strădui pentru aceasta un an întreg și nu te-ai gândi la nimic. Ci numai din îndurarea și din harul Meu ți se îngăduie să te apropii de masa Mea, ca și când un cerșetor ar fi chemat la ospățul unui bogat și acela nu ar avea nimic cu ce să-i plătească binefacerea, fără numai umilindu-se și aducându-i mulțumiri. Fă ce stă în puterea ta, dar fii cu grijă, nu din obișnuință sau din trebuință, ci cu teamă, cu bună cuviință, cu dragoste, primește trupul preaiubitului Domnului Dumnezeului tău, care se îndură să vină la tine. Eu sunt cel care te-am chemat, Eu am poruncit să fie astfel, Eu Însuși voi împlini ceea ce îți lipsește: vino și primește-Mă.”³¹

Nu este o jertfă mai vrednică și nici o ispășire mai mare pentru iertarea păcatelor, decât să te aduci pe tine însuși curat și întreg, cu jertfa Trupului lui Hristos, în Sfânta Liturghie și în Sfânta Împărtășanie.

Am spus la începutul acestei lucrări că prima condiție pentru primirea Sfintei Euharistii, și nu numai a ei, ci și a tuturor celorlalte Taine este **Botezul valid** în numele Sfintei Treimi. Fără botezul creștin și fără dreapta mărturisire a credinței, nimeni nu poate primi nici o altă Sfântă Taină. „Nu le este permis să se împărtășească persoanelor ce nu s-au botezat în numele Sfintei Treimi, care nu au murit cu Hristos și nu au înviat împreună cu acesta prin Botez, care nu s-au uns și nu au fost pecetluiți cu Sfântul Duh, care nu au devenit preoți ai lui Dumnezeu, care nu aparțin Trupului lui Hristos, Bisericii”³². „Nimeni să nu mănânce nici să bea din Euharistia voastră, ci aceia care au fost botezați în numele Domnului. Căci cu privire la aceasta a spus Domnul - nu dați cele sfinte câinilor.”³³

30. Pr. Dr. Gheorghe Ispas, *Euharistia – Taina unității Bisericii, Aspecte teologice și practice*, ed. Basilica a Patriarhiei Române, 2008, p. 165.

31. Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos*, ediția a II-a, trad. de Pr. Prof. Dumitru C. Vișan, Timișoara, 1991, p. 214.

32. Arhimandrit Hristofor Stavropulos, *Dumnezeiasca Euharistie, Taina Tainelor*, trad. din limba greacă, Editura Apostoliki Diaconia, Editura (oficială a) Bisericii Ortodoxe a Greciei, Atena, p. 102.

33. *Învățătura celor doisprezece Apostoli*, op. cit., p. 27.

Nici chiar cei care au primit botezul, dar care ulterior au părăsit credința, au trecut la alte confesiuni, secte, mișcări religioase, lepădându-se de credința ortodoxă, și mai apoi întorcându-se nu pot primi Sfânta Euharistie până ce nu își vor mărturisi lepădarea și nu vor fi unși cu Sfântul și Marele Mir. „Toți ereticii, eterodocșii romano-catolicii, mai mult protestanții, au o altă înțelegere și o altă mărturisire a credință în Hristos, Biserică și Dumnezeuasca Euharistie și o învățătură distinctă privind ființa Tainei. Cred și trăiesc în afara unității ortodoxe a credinței. Trăiesc în afara comuniunii ortodoxe cu Sfântul Duh. Pentru neortodocși, împărtășirea cu Dumnezeuasca Euharistie va fi ceva străin și de neînțeles, căci trăiesc în afara cultului nostru ortodox, în afară de adevăr, de ființa și de profunzimea Sfintei noastre Taine. Doar Biserica noastră Ortodoxă a ținut învățătura cea adevărată a Mântuitorului nostru, privitoare la sensul și utilitatea celei mai Sfinte Taine, în timp ce protestanții au schimbat, latinii au denaturat utilizarea ei. La fel și toți ceilalți eretici și schismatici care sunt despărțiți de Trupul Bisericii noastre și aceștia care și-au negat credința nu pot să se împărtășească cu Preacuratele Taine.”³⁴ Sfântul Ignatie Teoforul spune că dumnezeiasca Împărtășanie cu Trupul și Sângele Domnului nu se dă la sfârșitul Dumnezeieștii Liturghii în mod mecanic, la oricine. Împărtășirea înseamnă o schimbarea interioară gradată, ce se va sfârși prin participarea conștientă la viață, la Cuvântul cel întrupat. Împărtășirea se face cu Trupul și Sângele și, prin Acesta, cu întreaga Sfântă Treime. Prin urmare, dacă cineva nu-i înăuntru, unde-i jertfelnicul, este lipsit de Pâinea lui Dumnezeu - Dumnezeuasca Euharistie.

O altă piedică pentru cuminecarea cu Sfintele Taine o constituie **păcatele grave.**

Vom vorbi în cele ce urmează de cei care sunt botezați în numele Sfintei Treimi și care mărturisesc adevărul de credință a Sfintei noastre Bisericii, dar care din neputință, nepurtare de grijă, indiferență etc. cad în fel și fel de păcate care îi opresc de la cuminecarea Sfintelor și Preacuratele Taine. Păcatul este puterea răului ce stăpânește pe om. Este o lucrare liberă, anti-logică și responsabilă a omului împotriva voinței lui Dumnezeu. Prin urmare, păcatul desparte pe om de Dumnezeu, schimbă binecuvântarea lui Dumnezeu în blestem, creează amestec și tulburări, aduce teamă nemărginită. Prin păcat omul devine dușman al lui Dumnezeu și al său.

34. Arhimandrit Hristofor Stavropulos, *op. cit.*, p. 102.

Păcatul conduce pe om la stricăciune și moarte. Există păcate grele și păcate ușoare; există de asemenea și păcate de moarte. Păcatele ușoare sunt acelea care se săvârșesc din neștiință și fără voie. Păcatele grele sunt cele care se fac cu voia omului și cu știința lui. Aceste păcate sunt cu adevărat grele; cele săvârșite voluntar sunt mai profunde decât cele săvârșite cu știință. Păcatul voluntar este o faptă conștientă și calculată. Mobilul lui este individualismul, interesul, iubirea de sine. Trăsăturile lui caracteristice sunt răutatea, invidia și posibilitatea de a nu transpune binele în practică. Păcatul săvârșit cu știință este făcut din slăbirea voinței; omul cunoaște voința divină, dar ispita, neglijența, moștenirea rea fac pe om să păcătuiască.

Păcatele grele ale omului sunt: mândria, curvia, lăcomia, ura, iubirea de arginți, mânia, neglijența; acestea alături de hula împotriva Duhului Sfânt (Matei 12, 31) constituie impedimente pentru Dumnezeuiasca Împărtășanie. Aceste păcate îl fac pe om incapabil și nevrednic de a se împărtăși cu Preacuratele Taine. „Sfânta noastră Biserică nu dă Dumnezeuiasca Cuminecătură la cei ce sunt pătați cu aceste păcate grele. Cei fără pocăință, fără spovedanie, fără îndreptare, fără schimbare, fără conștiința curată, fără pregătire duhovnicească, jignim iubirea lui Dumnezeu, ignorăm lucrarea cea eliberatoare a Domnului, profanăm Preacuratul Trup și Cinstitul Sânge căci - oricine va mânca pâinea aceasta sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie, va fi vinovat față de trupul și sângele Domnului... Căci cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea, nesocotind trupul Domnului (I Cor. 11, 27, 29)”³⁵. Este de neconceput să ne apropiem de Sfânta Taină nepregătiți, într-o stare de păcătoșenie, cu dorințe nelalocul lor și necurățiți. „Nici Botez, nici lăsarea păcatelor, nici cunoaștere, nici împărtășirea Tainelor, nici Sfânta Masă, nici plăcerea trupului, nici împărtășirea cu Sângele, nici altceva asemenea nu ne este de folos, dacă nu trăim drept și dacă nu avem înstrăinarea de tot păcatul”³⁶. Așadar, împărtășirea cu Trupul și Sângele lui Hristos nu înseamnă doar rememorare sau o evocare a unui eveniment trecut, ci implică reînnoirea vieții, după cum spune și Christos Yannaras – Împărtășirea cu pâinea și vinul Sfintei Euharistii este rețrăirea și reînnoirea relației creatului cu necreatul, care se realizează

35. Arhimandrit Hristofor Stavropulos, *op. cit.*, p. 105.

36. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilie la I Corinteni*, <https://sfapostolipetrusipavel.wordpress.com/category/talcuiri-la-epistola-catre-corinteni-1>. Vizualizat în data de 25.04.2015.

cu Trupul și Sângele lui Hristos, Pâinea și vinul Euharistiei nu sunt obiecte neutre, care slujesc spre hrănirea și supraviețuirea individualității muritoare, ci sunt creația care se comunică și se împărtășește ca relație dătătoare de viață cu Tatăl, sunt creatul, în unitate de viață cu necreatul.

S-ar părea, din cele expuse mai sus, că odată ce creștinul a participat și s-a împărtășit la Sfânta Liturghie, a scăpat de o grijă, de o obligație și că de acum înainte poate să-și ducă viața liniștit înainte, însă Tertulian spune: „Euharistia îl scutește de datorie pe cel devotat lui Dumnezeu sau îl obligă și mai mult față de Dumnezeu? Oare nu va fi mai solemnă privegherea ta dacă vei priveghea și lângă altarul lui Dumnezeu? După ce a fost primit și păstrat Trupul Domnului și una și alta sunt mântuitoare și participarea la sacrificiu și îndeplinirea datoriei.”³⁷ Atât înainte, cât și după primirea Euharistiei creștinul trebuie să fie într-o continuă epectază, pe de o parte prin străduințele sale, iar pe de alta prin mila și harul lui Dumnezeu ce sunt dăruite în chip bogat atunci când el se apropie de Sfintele Taine. „Taina trebuie să rămână pecetluită în noi și să nu fie siluită de faptele unei vieți rele și, prin pângărirea curăției, să nu trădezi celor ce nu se cuvine, să nu se răspândească la necredincioși printr-o vorbire flecară. Trebuie așadar să fie neadormită paza credinței sale, pentru ca să se păstreze neștirbită plinătatea vieții și a tăcerii”³⁸.

Sfântul Ioan Gură de Aur vorbește despre marile daruri pe care le face Dumnezeu oamenilor și despre faptul că noi, cei ce urmăm pe Hristos, deși nu am fost de față ca să îl vedem cu ochii și să îl atingem cu mâinile noastre, să îi auzim glasul, totuși avem puțința de a avea ceva chiar mai mult decât Sfinții Apostoli și contemporanii lui Hristos, puțința de a îl primi pe Hristos în adâncul ființei noastre: „Putem să îl avem pe Hristos în întregime. Și acum Trupul Lui stă în fața noastră; nu numai haina Lui, ci și trupul Lui, nu numai ca să ne atingem de El, ci să-l și mâncăm și să ne săturăm. Să ne apropiem, deci, de El cu credință, fiecare cu boala lui. Dacă ei, care s-au atins de poalele hainei lui au atras o atât de mare putere, cu atât mai mult noi, care-l ținem în întregime! A ne apropia cu credință nu înseamnă a primi sfintele Taine ce stau în fața noastră, ci și a le atinge cu

37. Tertulian, *Despre rugăciune*, în PSB vol. III, „Apologeti de limbă latină”, Ed. IBMBOR, București, 1981, p. 239.

38. Sfântul Ambrozie, *Despre Sfintele Taine*, trad. de Pr. Prof. Dr. Ene Braniște în colecția PSB vol. 53, Ed. IBMBOR, București, 1994, p. 24.

inima curată și cu aceleași simțăminte, ca și cum ne-am apropiat de Însuși Hristos”³⁹.

Tot Sfântul Ioan Gură de Aur prezintă participarea la Dumnezeiasca Liturghie printr-o metaforă grăitoare: „Să ieșim de la această masă, frații mei, ca niște lei umpluți de căldură și de foc, grozavi pentru demoni, plini de amintirea lui Hristos și de iubirea Lui fierbinte despre care ne-a dat atâtea semne vizibile. Acest sânge formează în noi o imagine strălucită și regească; el produce o frumusețe necrezută, el nu lasă să se strice noblețea sufletului, atunci când este udat adesea și hrănit. Alimentele nu se transformă mai întâi în sânge, ci înainte ele se transformă în alt lucru, dar acest sânge se răspândește în suflet îndată ce este băut, el îl adapă și îl hrănește. Acest sânge, când este primit cu vrednicie îi pune pe fugă pe diavoli. Acest sânge, prin vărsarea lui a spălat și a curățit lumea întreagă”⁴⁰. Este destul de limpede și de clar că atât înainte, cât și după primirea Euharistiei credinciosul trebuie să aibă o pregătire și o trăire corespunzătoare.⁴¹

În ceea ce privește pregătirea pentru Dumnezeiasca Împărtășanie, Sfântul Apostol Pavel învață cu claritate: „Să se cerceteze omul pe sine însuși și așa să mănânce din pâine și să bea din pahar” (I Cor. 11, 28). „Nu este vorba de o simplă întâlnire, nici de o simplă masă sau cină. Nici chiar cea mai oficială și mai de cinste întâlnire și împreună participare. Este vorba de participarea noastră la masa Dumnezeiască, la cina Împărăției, la viața dumnezeirii, la Trupul și Sângele Domnului celui Întrupat, Răstignit și Înviat, la harul Dumnezeirii celei treimice. Este vorba de intrarea noastră în raiul bunurilor veșnice și fără sfârșit, de aceea este nevoie de cercetarea noastră, de pregătirea noastră prealabilă”⁴². Sfântul Vasile cel Mare meditănd la importanța și la necesitatea unei pregătiri înainte de Euharistie spune: „Cu ce pregătire sufletească și duhovnicească trebuie să vină fiecare credincios

---

39. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omiliile la Matei*, în colecția PSB, vol. 23, Ed. IBMBOR, București, 1994, p. 582.

40. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Comentariu la Sfânta Evanghelie de la Ioan*, ediția a 2-a, trad. de Diac Gheorghe Băbuș, Ed. Pelerinul Român, Oradea, 2005, p. 394.

41. Întrucât spațiul rezervat acestei lucrări nu este unul foarte vast, iar despre acest aspect se găsesc o mulțime de referiri în alte cărți - recomand a se vedea *Liturghierul* la capitolul – Ce este dator preotul să facă înaintea, în timpul și după săvârșirea Sfintei Liturghii, cu mențiunea că o bună parte din aceste indicații se pot aplica foarte bine și mirenilor.

42. Sfântul Chiril al Alexandriei apud Arhim. Hristofor Stavropulos, *Dumnezeiasca Euharistie*, p. 106.

și în ce dispoziție să se apropie de Taina Tainelor!”⁴³ Apropierea noastră de Sfânta Împărtășanie trebuie să se facă cu conștiință și cu viață curată: „dacă te apropii cu curăție, de mântuire te-ai apropiat; căci ce folosește dacă avem, precum Iuda, invidie, ipocrizie, răutate, ură, viclenie în inima noastră? Ce folos dacă există ascunsă înlăuntrul nostru vreo otravă, oricare ar fi ea?”⁴⁴

Pentru a avea conștiință curată e nevoie mai întâi de autocontrol. De controlul întregii noastre vieți, al faptelor, lucrărilor, hotărârilor, înțelegerilor, dorințelor, gândurilor. Controlul urmărește îndreptarea răutăților pe care le-am săvârșit în viață, împăcarea cu frații noștri, cererea și oferirea iertării, întoarcerea și părerea de rău, cea după Dumnezeu și nu după om, pocăința reală și deplină față de Dumnezeu și împlinirea pocăinței noastre prin Taina Spovedaniei. Spovedania trebuie să fie deplină, adevărată, în fața părintelui nostru duhovnicesc. Este necesară și hotărârea de a nega viața veche, împătimită, păcătoasă. Sufletul și trupul nostru trebuie să se curețe deplin și să strălucească prin lacrimile pocăinței, prin întoarcerea noastră la Dumnezeuul milei, al iertării și al iubirii.

Se subînțelege faptul că preotul ca săvârșitor al Sfintelor Taine și iconom al lor ar trebui să ducă el mai înainte de toate o viață evlavioasă și să fie model pentru credincioșii săi, iar în acest sens Toma de Kempis spune: „Mai presus de toate, preotul care se pregătește să săvârșască Sfintele Taine, să se atingă și să primească trupul lui Hristos trebuie să se apropie de această Taină cu cea mai mare smerenie a inimii, cu toată cuviința, cu deplină credință și cu gândul evlavios al preamăririi lui Dumnezeu. Cercează-ți cu grijă cugetul și, pe cât este cu putință curăță-l și luminează-l printr-o adevărată căință și printr-o smerită mărturisire, în așa fel încât să nu ai, ori să nu știi că ai ceva greu care să te mustre sau să te împiedice de apropierea slobodă de Mine. Să ai scârbă față de toate păcatele îndeobște, iar greșelile zilnice mai cu osebie să le plângi și mai mult să le jelești. Iar dacă vremea îngăduie, mărturisește lui Dumnezeu în taina inimii, toate nenorocirile patimilor tale”⁴⁵. Iar în alt loc spune: „Eu sunt prietenul

43. Sfântul Vasile cel Mare, *Scrieri partea a II-a – Asceticele*, trad. introd., indici și note de Iorgu Ivan, col. Părinți și Scriitori Bisericești, nr. 18, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1989 p. 267.

44. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Comentarii la Sfânta Evanghelie de la Ioan*, Ed. Pelerinul Român, Oradea, 2005, p. 433.

45. Toma de Kempis, *Urmarea lui Hristos*, Traducere din limba latina de pr. prof. Dumitru C. Vișan, Ed. Mitropolia Banatului, 1991, p. 204.

a toată curăția și a toată sfințenia. Eu caut o inimă curată; acolo este sălașul Meu <<Pregătește-mi o încăpere mare, așternută, și la tine voi face Paștile, împreună cu ucenicii Mei (Marcu 14,15; Luca 22,12) >> De vrei să vin la tine și să rămân acolo, atunci leapădă aluatul cel vechi și curăță casa inimii tale. Alungă orice gând lumesc și toată furtuna patimilor: șezi ca o pasăre singuratică pe acoperiș și gândește-te, întru amărăciunea inimii la toate păcatele tale (Ps. 101, 8; Isaia 28, 15). Căci tot cel care iubește pregătește pentru scumpul său iubit cel mai bun și mai frumos loc, fiindcă prin aceasta se cunoaște dragostea celui care primește pe cel iubit al său”⁴⁶. Tot despre pregătirea pentru Euharistie ne vorbește și Sfântul Ioan de Kronstadt spunând că postul și pocăința sunt cele două mijloace care ne învrednicesc de mari daruri de la Preamilostivul Dumnezeu. „La ce folosesc postul și pocăința? Pentru ce ne străduim să le facem? Ele ne pot curăța de păcate, ne dau liniște sufletească, ne pot duce la unirea cu Dumnezeu, la dobândirea conștiinței de fii ai lui Dumnezeu, ne dau îndrăznire înaintea Domnului”⁴⁷. Sfântul Evanghelist Marcu spune despre Iosif și Nicodim că au cumpărat giulgiu de in curat și apoi au așezat în el Preacuratul trup al Domnului Iisus. „Și Iosif, cumpărând giulgiu de in curat și coborându-L de pe cruce, L-a înfășurat în giulgiu și L-a pus într-un mormânt care era săpat în stâncă, și a prăvălit o piatră la ușa mormântului.” (Marcu 15, 46, Matei 27, 59). Se cade așadar să îl primim pe Hristos în giulgiu de in curat, care în sens simbolic reprezintă curăția și calitatea (inul fiind în acele vremuri un material de calitate foarte bună și foarte scump), deci în trupuri curate și nu pângărite de fel și fel de patimi.

Cei care nu sunt curățiți și se apropie de Sfintele Taine cu nebăgare de seamă nu numai că nu beneficiază de nici un dar, ci își agonisesc osândă asemenea iudeilor care au vărsat sângele lui Hristos nu pentru a se împărtăși cu El, ci pentru a-L batjocori. Sfântul Teofilact al Bulgariei spune în comentariul său la Epistola I către Corinteni că Mântuitorul nu a oferit pâinea și vinul prefăcute în Trupul și Sângele Său lui Iuda, ci numai paharul de la începutul mesei, Împărtășirea Apostolilor făcându-se numai după plecarea lui Iuda: „Iar că Domnul avea împreună mesean pe Iuda la obșteasca masă când mânca cu ucenicii în seara Joi Mari e arătat descoperit

46. *Ibidem*, p. 214.

47. Sfântul Ioan de Kronstadt, *Viața mea în Hristos*, trad. de Boris Buzilă, Ed. Sophia București, 2005, p. 5.

de Sfinții Evangheliști Matei și Ioan și de ceilalți doi. Iar dacă l-a avut și împreună părtaș la duhovniceasca masă a dumnezeieștilor Taine și dacă i-a dat și lui din cinstitul Trup și Sânge, aceasta e îndoielnic. Hrisostom, Isidor Pelusiotul, Teofilact, Teodorit și cei mai mulți dintre Sfinții Părinți vor să fi fost de față și Iuda când a predanisit Domnul Tainele și să se fi împărtășit dintru-însele și el. Iar Așezămintele Sfinților Apostoli zic așa: <<Dându-ne nouă închipuitoarele Taine ale cinstitului Său Trup și Sânge, Iuda nefiind cu noi de față, a ieșit în muntele Măslinilor>>. La fel arată și Dionisie Areopagitul, cel întocmai cu Apostolii (în Despre ierarhia bisericească) într-un cuvânt pe care înțeleptul Maxim Mărturisitorul îl tâlcuiește așa: <<Iar din cele de aici, cu drept cuvânt ar zice cineva că Hristos a predanisit ucenicilor Taina după ce a ieșit de la cină Iuda. Deși mai jos, acest dumnezeiesc părinte zice: înseamnă că și lui Iuda i-a împărtășit din tainica (poate din cea de obște) pâine și pahar. Iar după ce a ieșit Iuda de la cină a dat Tainele ucenicilor, nu lui, ca unul nevrednic de acestea>>; se unește într-un glas cu aceștia Sfântul Chiril al Alexandriei zicând: După ce a ieșit Iuda, Mântuitorul a predanisit mântuitoarea Taină celor unsprezece. (în șirul Tâlcuirii de la Matei, capitolul 26, stih 26).

Când a predanisit Domnul Taina cină? După ce a dat lui Iuda pâinea după cum zice Evanghelistul Ioan: <<Și întingând bucățica, a luat-o și a dat-o lui Iuda, fiul lui Simon Iscarioteanul. Acela luând dar pâinea îndată a ieșit.>> (Ioan 13, 26) Căci pâinea aceea nu a fost Trupul Domnului, nu, ci obștească, din cea de pe masă după cum zic înțelepții Fotie și Chiril al Alexandriei. Căci acesta tâlcuind zicerea: <<acela care va întinde mâna în blid cu Mine, spune așa: adică cel ce împreună cinează și este împreună mesean și părtaș de masă și de sare>>. Căci așa e însemnat el și prin glasul fericitului David când zice: <<Iar tu, omule, asemenea mie, căpetenia mea și cunoscutul meu, care împreună cu mine te-ai îndulcit de mâncări în casa Domnului...>>(Ps. 54, 14-15), iar Ioan a făcut aceasta mai descoperită zicând: Iisus i-a răspuns: <<Acela este, căruia Eu, întingând bucățica de pâine, i-o voi da. Și întingând bucățica, a luat-o și a dat-o lui Iuda, fiul lui Simon Iscarioteanul.>>(Ioan 13, 26)”⁴⁸

---

48. Sfântul Teofilact al Bulgariei, *Tâlcuirea Epistoliei întâi către Corinteni și a Epistolei a doua către Corinteni*, tâlmăcită din elina veche în cea nouă și împodobită cu felurite însemnări de către Nicodim Aghioritul, trad. de Florin Stuparu, Ed. Cartea Ortodoxă, Alexandria, 2005, p. 162.

Pregătirea pentru primirea Sfințelor Taine ocupă un loc de căpetenie în scrierile acelor care vorbesc despre Dumnezeuasca Euharistie, iar Sfântul Grigorie Palama spune în omilia 58, rostită cu 4 zile înainte de Nașterea Domnului, în anul 1350, următoarele: „Dacă însă ne apropiem cu o rea conștiință, nedobândind prin mărturisire iertarea de la cel ce a primit putere de a lega și dezlega unele ca acestea, înainte de a ne fi întors la Dumnezeu, înainte de a ne fi îndreptat după îndreptarul evlaviei, atunci ne apropiem negreșit de osânda noastră și pedeapsă veșnică, alungând însăși îndurările dumnezeiești și răbdarea lui față de noi căci: cu cât mai aspră fi-va pedeapsa cuvenită celui ce a călcat în picioare pe Fiul lui Dumnezeu, și a nesocotit Sângele Testamentului cu care s-a sfințit, și a batjocorit duhul harului (Evrei 10, 29). Căci cel care a rupt mantia împărătească și cel ce a aruncat-o în noroi vor fi supuși negreșit aceleiași osânde, iar cel care a vărsat un parfum în noroi și cel ce l-a încuiat într-un vas împutit au făcut același rău. Prin urmare, darul Dumnezeiesc nu pățește nimic, căci este nepătimitor, dar zboară de la noi în chip nevăzut, iar ceea ce a pățit, dacă e supus pătimirii, ajungând netrebnic, aceea o va suferi în chip nevrednic cel ce l-a adus ofrandă”⁴⁹.

Sfântul Nicolae Cabasila se găsește și el în același ton cu ceilalți Sfinți Părinți când vorbește despre pregătirea pentru Sfânta Împărtășanie: „Agoniseala aceasta pe care ne-o dă acest ospăț minunat nu poate să vină pe de-a gata și pe nemuncite, ci după grele strădanii. Căci dacă Sfântul Apostol Pavel îndepărtează pe cei leneși chiar de la mâncarea cea obișnuită, spunându-le: dacă cineva nu vrea să lucreze, acela nici să nu mănânce (2 Tes. 3,10), atunci câte strădanii trebuie să facem pentru a fi vrednici de o masă sfântă ca aceasta? Trebuie să dorim fierbinte apropierea de Sfintele Taine, dar că mai înainte de a ne atinge de ele trebuie să ne curățim sufletele în chip deosebit, căci e lucru lămurit că Împărtășania nu numai că nu stă mai jos de celelalte Taine, dar e mai presus decât ele. Căci dacă e drept că Dumnezeu, ca îndelung milostiv și împărțitor și drept cântăritor pentru toți, dă celor mai dreپți ai săi tot ce e mai bun și dacă prin împărtășire am ajuns mai buni numai după urma strădaniilor de a ne fi apropiat de Domnul și după ce ne-am învrednicit de daruri mai mari chiar decât cei care au primit botezul, aceasta înseamnă că darul Împărtășaniei este mult mai mare decât darul

---

49. *Împărtășirea continuă cu Sfintele Taine*, trad. de diac Ioan I. Ică jr., Ed. Deisis, Sibiu, 2006, p. 430.

Botezului, iar cei ce se cuminecă dobândesc daruri mult mai mari.”⁵⁰ „Căci cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea, nesocotind trupul Domnului” (I Corinteni, 11, 29). Acum revenim la aceste cuvinte ale Sfântului Apostol Pavel și ne întrebăm care este înțelesul adevărat al acestora. Pentru că, nici Biserica primară și nici Sfinții Părinți nu le-au tălmăcit ca fiind o alternativă la „mâncarea și băutura cea cu nevrednicie”, alternativă ce constă în abținerea de la Sfânta Împărtășanie, nu le-au tălmăcit în sensul că respectul pentru Taină și teama de a nu o pângări să aibă ca rezultat moral refuzarea Sfintelor Daruri. Este evident că nu aceasta a dorit Sfântul Apostol Pavel să spună, pentru că într-adevăr găsim în Epistolele sale, în *îndemmurile* sale, prima formulare a unui aparent paradox, dar care în realitate constituie baza „eticii” creștine și izvorul spiritualității creștine. „Sau nu știți”, scrie Sfântul Apostol Pavel către Corinteni, „că trupul vostru este templu al Duhului Sfânt, care este în voi, pe care-L aveți de la Dumnezeu și că voi nu sunteți ai voștri? Căci ați fost cumpărați cu preț: slăviți, dar, pe Dumnezeu în trupul vostru și în duhul vostru, care sunt ale lui Dumnezeu” (I Corinteni, VI, 19-20). Aceste cuvinte constituie un veritabil cuprins al apelurilor neîncetate adresate de Sfântul Apostol Pavel creștinilor: noi trebuie să trăim în conformitate cu ceea ce s-a „întâmplat” cu noi în Hristos; tocmai de aceea noi putem trăi astfel numai pentru că aceasta *a avut* loc în noi, pentru că mântuirea, izbăvirea, împăcarea și „cumpărarea cea cu preț” ne-au fost deja dăruite, iar noi nu suntem „ai noștri”. Noi putem și trebuie să lucrăm la mântuirea noastră numai pentru că am fost mântuiți. Trebuie întotdeauna și în tot timpul *să devenim* și *să fim* ceea ce - în Hristos - suntem deja: „Iar voi sunteți ai lui Hristos, iar Hristos al lui Dumnezeu” (I Corinteni, III, 23).⁵¹

Dacă Sfânta Împărtășanie este viața noastră, nădejdea mântuirii noastre, cea mai înaltă formă de unire cu Hristos și de mulțumire, cât suntem în trup, să vedem care sunt condițiile principale care ne fac vrednici de împărtășanie. Cea dintâi condiție obligatorie pentru cel ce se împărtășește este să fie ortodox adevărat și să aibă mare credință în Dumnezeu. Cel care nu vine cu credință și cu lacrimi la Sfânta Împărtășanie, spre osândă

50. Sfântul Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos*, trad. de Pr. Prof. Teodor Bodogae, Ed. IBMBOR, București, 2009, p. 136.

51. Alexander Schmemmann, *Postul cel Mare*, trad. de Andreea Stroe și Laurențiu Constantin, Ed. Univers Enciclopedic, București, 1995, p. 127.

se împărtășește. A doua condiție principală pentru cel care vrea să se împărtășească să fie spovedit după rânduială la un duhovnic iscusit. Nimeni dintre credincioși, începând de la vârsta de șapte ani, nu se poate împărtăși cu Prea Curatele Taine, dacă mai întâi nu s-a spovedit, dacă nu și-a făcut canonul rânduit și dacă nu i-a dat dezlegare duhovnicul lui. Numai în cazuri urgente, de moarte, bolnavii pot fi împărtășiți imediat, ca să nu moară lipsiți de Hristos. Dar și atunci, dacă ei nu cer și nu acceptă Sfânta Împărtășanie, nu trebuie să li se dea. Dorința stăruitoare, liberă a credinciosului, spovedania cu căință și dezlegarea duhovnicului îl fac pe fiecare fiu al Bisericii Ortodoxe vrednic de Prea Curatele Taine. Iată și alte condiții fixate de Sfinții Părinți și de Biserică pentru primirea Sfintei Împărtășanii. Credinciosul este dator să-și cerceteze conștiința sa dacă și-a mărturisit toate păcatele la duhovnic, dacă nu a ascuns vreun păcat de moarte la spovedanie, dacă și-a făcut canonul rânduit, dacă este împăcat cu toți oamenii, știind că fără împăcare și dezlegare nu se poate împărtăși nimeni cu cele Sfinte. Aceasta o spune cu autoritate și Sfântul Apostol Pavel, zicând: „Oricine va mânca pâinea aceasta sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie, va fi vinovat de Trupul și Sângele Domnului. Ci să se ispitească omul pe sine, și așa din pâine să mănânce și din pahar să bea. Că cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie osândă își mănâncă și bea, nesocotind Trupul Domnului. De aceea, mulți dintre voi sunt neputincioși și bolnavi și mulți mor” (I Corinteni 11, 27-30). Apoi credinciosul este dator să postească cele patru posturi, miercurea și vinerea, afară de caz grav de boală. Cine nu postește, deși poate, nu se poate împărtăși. Excepții se pot face cu copiii, cu cei bolnavi grav și cu bătrânii care nu pot posti. Însă toate să fie cu binecuvântarea preotului. Cel ce dorește să se împărtășească trebuie să țină curățenie cu soția în posturi și sărbători, iar dacă se împărtășește între posturi, să postească facultativ și să țină curățenie cel puțin șapte zile înainte și trei zile după împărtășanie. O altă condiție este aceea ca credinciosul să pună hotărâre înaintea lui Dumnezeu și duhovnicului că nu va mai face niciodată păcatele mărturisite. Orice abateri de la rânduiala Bisericii trebuie discutate cu duhovnicul, de care credinciosul trebuie să asculte ca de însuși Hristos. Păcatul pângăririi de care vorbește Sfântul Apostol Pavel atunci când menționează faptul de „a mânca și a bea cu nevrednicie”, cuprinde întreaga viață, pentru că întreaga viață, omul în întregime, trup și suflet, au fost sfințite de Hristos și făcute sfinte, și fiind sfinte „nu ne aparțin”. Singura întrebare adresată omului este

dacă dorește și dacă este pregătit să primească, în smerenie și ascultare, această sfințenie dată lui, din dragoste și din nemărginită milostivire, mai întâi ca *Crucea* pe care el trebuie să răstignească pe omul cel vechi cu patima și stricăciunea sa, ca ceea ce-l judecă permanent, și apoi ca *har* și *putere* de a lupta neîncetat pentru creșterea omului nou în el, a acelei vieți noi și sfinte la care a fost făcut părtaș. Participăm la Sfânta Împărtășanie *numai* pentru că am fost făcuți sfinți de către Hristos și în Hristos; și participăm la aceasta pentru a deveni sfinți, adică, pentru a plini darul sfințeniei în viața noastră. Atunci când nu realizăm aceasta, „mâncăm și bem cu nevrednicie” - când, cu alte cuvinte, primim Împărtășania gândindu-ne la noi ca fiind „vrednici” prin noi înșine și nu prin sfințenia lui Hristos; sau când primim Împărtășania fără a o raporta la întreaga viață ca rațiune a ei, și, de asemenea, ca putere a transformării vieții, ca iertare, ca intrarea inevitabilă pe „cărarea cea îngustă” a nevoinței și a strădaniei.⁵² Arătând că Dumnezeu nu cere mult de la păcătos, ci numai întoarcerea și mărturisirea lui smerită, Sfântul Ioan Gură de Aur spune: „Ești păcătos? Nu deznădăjdui! Intră în biserică pentru pocăință. Ai păcătuț? Spune-I lui Dumnezeu: „Am păcătuț!”. E chiar atât de greu să-ți mărturisești păcatul? Dar dacă nu te osândești singur pe tine, îl vei avea osânditor pe diavol. Grăbește-te și răpește-i această lucrare; căci, adevărat, lucrarea lui este să osândească. Grăbește-te și stinge păcatul; căci ai un osânditor care nu poate să tacă. Ai păcătuț? Nu-ți cer nimic altceva decât aceasta: intră în biserică și spune-I cu pocăință lui Dumnezeu: „Am păcătuț”. Fiindcă este scris: „Mărturisește-ți tu mai întâi păcatele, ca să poți fi îndreptățit” (Isaia 43, 26). Mărturisește-ți păcatul, pentru a fi iertat. Nu e nevoie pentru asta nici de eforturi, nici de multe vorbe, nici de cheltuieli sau ceva asemănător. Un cuvânt doar: „Am păcătuț”.⁵³

Mai presus de toate, preotul lui Dumnezeu se cade să slujească, să se atingă și să ia această taină cu cea mai mare smerenie a inimii, cu cuviință rugătoare, cu deplină credință și cu gândul cucernic de a-l cinsti pe Domnul: „Cercetează-ți cu sârg conștiința și, pe cât este cu putință, curăț-o și luminează-o cu căința ta adevărată și cu o mărturisire smerită, așa încât să nu ai ori să nu știi nimic grav care să-ți facă remușcări sau să-ți împiedice o apropiere liberă. Să ai neplăcere de toate păcatele tale în general, iar pentru

52. Alexander Schmemmann, *op. cit.*, p. 131.

53. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Despre problemele vieții*, trad. de Cristian Spătărelu și Daniela Filioreanu, Ed. Egumenița, Galați, 2005, p. 48.

excesele zilnice îndurerează-te și suspină mai mult în duhul tău. Iar dacă timpul permite, încredințează lui Dumnezeu în ascunsul inimii mizeriile patimilor tale. Suspină și îndurerează-te că ești atât de trupesc și lumesc, atât de puțin mort față de patimi, atât de plin de mișcările poftelor, atât de nepăzit de simțurile din afară, atât de des încălțat cu multe și felurite închipuiri, atât de înclinat în cele dinafară, atât de nepăsător față de cele dinăuntru, atât de ușor spre râs și moliciune, atât de învârtosat spre plâns și străpungere, atât de grabnic mișcat spre mânie, atât de ușor spre neplăcerea altuia, atât de pornit spre judecată, atât de aspru în ceartă, atât de vesel în cele prospere, atât de slab în cele potrivnice, atât de repede în odihnă, atât de încet la muncă, atât de nesocotit în vorbire, atât de nestăpânit în a tăcea, atât de nestăpânit la mâncare, atât de surd la cuvântul lui Dumnezeu, atât de treaz către povești, atât de somnoros la privegherile sfinte”⁵⁴.

3.5. Probleme pe care le întâlnește duhovnicul atunci când trebuie să îngăduie sau să oprească de la Împărtășanie

Trebuie să recunoaștem faptul că mulți dintre creștinii ortodocși nu frecventează foarte des Biserica și, în ciuda numărului mare de cărți ce s-au tipărit, nu mulți sunt aceia care se pregătesc cum se cuvine pentru primirea cu smerenie și cu evlavie a Sfintei Euharistii. Cu adâncă părere de rău se observă că mulți dintre aceștia nu sunt conștienți de importanța și mărirea acestei Taine și tocmai de aceea își permit un libertinaj moral, ascunzându-se sub mila nemăsurată a lui Dumnezeu. Ne-am obișnuit să vedem zeci de credincioși care se îngrămădesc în ultima săptămână a postului pentru a se spovedi, un element între lista de cumpărături și grija pentru pregătirea mesei festive (de Paști sau Crăciun). Din păcate, această mărturisire este una formală și de cele mai multe ori nu sunt atinse rădăcinile păcatului; asupra duhovnicului apasă presiunea făcută de ceilalți care stau la coadă și doresc să se mărturisească. Nu de puține ori am observat că aceia care stau la coadă, în loc să facă un sumar proces de conștiință, măcar în ultimele clipe dinaintea spovedaniei, stau de vorbă cu ceilalți, se pornesc spre bârfire, uitând cu totul de motivul pentru care se găsesc acolo. O mare problemă este aceea că creștinii nu știu să se spovedească, nu știu

---

54. *Împărtășirea continuă cu Sfintele Taine*, pp. 509-510.

că spovedania este o mărturisire a păcatelor, a ispitelor, a neputințelor, a eșecurilor duhovnicești și atunci când ajung în fața duhovnicului încep să scoată în evidență doar părțile bune: „nu sunt certat cu nimeni, n-am omorât, n-am stricat casa nimănui, sunt cinstit, etc.” și ceea ce este cel mai dureros este lozinca pe care o aude duhovnicul: „NU AM PĂCATE”. Cuvântul Sfântului Ioan Evanghelistul parcă nici nu ar exista: „Dacă zicem că păcat nu avem, ne amăgim pe noi înșine și adevărul nu este întru noi.” (I Ioan, 1,8). Poate singurele păcate mărturisite sunt câteva vorbe nelalocul lor, bineînțeles și ele justificate, alții fiind pricina pronunțării lor. În aceste situații duhovnicul se vede nevoit să adreseze el întrebări, cu toate că se încalcă anumite prescripții ale spovedaniei (aceea că credinciosul trebuie să-și recunoască el singur greșelile și să dorească îndreptarea pentru ele, e greu de crezut că o persoană rece la suflet care se spovedește doar pentru că a auzit de la alții că altfel nu se poate împărtăși și care se consideră fără păcat, să ajungă să își înmoaie inima în puținul timp petrecut sub epitrahilul duhovnicului și cu sentimentul că ceilalți așteaptă cu nerăbdare să le vină rândul). Preotul văzând că cel care se spovedește nu numai că nu spune păcatele săvârșite, ci își elogiază virtuțile, fie ele reale sau nu, va încerca cu tact să adreseze întrebări ajutătoare, la care credinciosul cinstit va răspunde fără să ascundă ceva. Este regretabil că nici la această mână de ajutor întinsă de către duhovnici celor ce se mărturisesc nu mulți sunt aceia care se folosesc de ea, ci din rușine, din grabă, fără un efort de aducere-aminte trec prea ușor peste multe aspecte și, în cel mai bun caz, mărturisesc prima situație care le vine în minte. Se întâmplă la unele parohii, mai ales pe la orașe, ca credincioșii să vină la spovedanie cu anumite îndrumare, pe care să bifeze păcatele pe care le-au făcut. Sunt binevenite aceste îndreptare, existând totuși riscul ca spovedania să nu fie una personală, ci una rece, fără implicare sentimentală, iar ceea ce este mai grav este că ar putea deveni prilej de poticnire și sminteală pentru cei slabi și ar oferi idei pentru păcate pe care nu le-au săvârșit. Considerăm foarte înțelept sfatul pe care anumiți duhovnici îl dau fiilor lor de a medita câteva minute, înainte sau după rugăciunea de seară la ziua care tocmai a trecut, iar mai apoi să scrie pe o foiță toate păcatele săvârșite în ziua respectivă. Succesul pentru a nu mai săvârși anumite păcate îl constituie o spovedanie deasă. Diavoli nu îl mai atacă pe acela care le descoperă des planurile; spune Pr. Petre Vintilescu: nici berzele nu își fac cuibul acolo unde acesta le-au fost stricate de mai multe

ori. Credinciosul trebuie să fie făcut conștient de importanța acestor două mari Taine: Spovedania și Împărtășania nu în momentul în care se mărturisesc, ci cu mult înainte, prin catehezele ce vor fi făcute în acest sens, din păcate, la ele neparticipând mulți credincioși. Este de luat în calcul și metoda pe care o folosesc unii preoți spre a-i catehiza pe enoriașii lor; scriu anumite broșuri pe diferite teme pe care fie le împart personal, fie le pun în cutiile poștale. Se pare că mesajul tipărit are un ecou mai puternic în sufletele creștinilor. Cu alte cuvinte, pregătirea pentru spovedanie nu se face sub epitrahil, în grabă, cu neatenție și nebăgare de seamă, ci cu mult înainte; după ce a fost făcut procesul de conștiință, credinciosul își va citi rugăciunile de dinainte de spovedanie, după care cu frică, credință și nădejde le va mărturisi înaintea lui Dumnezeu prin intermediul duhovnicului.

3.6. Câteva din lucrurile de care trebuie să țină seamă duhovnicul la spovedanie

O primă întrebare pe care o adresează duhovnicii este aceea dacă a ținut **post**; postul fiind înțeles în general ca o practică de abținere de la anumite mâncăruri, în anumite zile ale săptămânii (miercurea și vinerea) sau pe perioade mai lungi stabilite de Biserică și însemnate în calendarul bisericesc. Totuși, postul este și o practică de nevoință sufletească și atenție sporită, trezvie. Postul include reținerea de la gânduri și fapte rele și de la relațiile conjugale. Totuși mulți înțeleg prin post doar un regim alimentar, aceasta fiind partea cea mai de jos a sa, dacă putem spune asta, deoarece el trebuie să fie unit cu rugăciunea și cu încercarea de a schimba viața dinainte. În acest sens, Sfântul Vasile cel Mare spune: „Feriți-vă de a măsura postul cu o simplă înfrânare în ale mâncării. Cei ce se înfrânează de la mâncare, dar au purtări rele, se aseamănă diavolului care, deși nu mănâncă nimic, nu încetează să păcătuiască”⁵⁵.

Despre faptul că pocăința nu se poate realiza fără post, Sfântul Ioan Gură de Aur spune: „E cu neputință să ardă focul în apă, e cu neputință pocăința fără post”⁵⁶. Simpla înfrânare de la anumite alimente pe diferite

55. Sfântul Vasile cel Mare, *Asceticele*, op. cit., p. 233.

56. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Dascălul pocăinței, Omilii și cuvântări*, introducere și traducere de Ț Irineu Slătineanu, Ed. Sfintei Episcopii a Râmnicului Vâlcea, Rm. Vâlcea 1996, p. 122.

perioade nu ne face vrednici de primirea Sfintelor Taine, ci schimbarea vieții, iar aici tot Sfântul Ioan Gură de Aur ne lămurește: „E un obicei răspândit la vremea Postului Mare, de a ne întreba unii pe alții câte săptămâni am postit. Și auzim pe unii: o săptămână, pe alții: două, pe unii: toate. Dar unde-i prisosirea, dacă săvârșim postul cu mâinile goale de fapte bune? Când cineva îți va zice: „Eu am ținut tot postul”, răspunde-i: „Eu aveam un dușman și m-am împăcat cu el, obișnuiam să bârfesc și m-am oprit, suduiam și m-am lăsat.”⁵⁷

Diferiți duhovnici cer ca înainte de Sfânta Împărtășanie credinciosul să țină post cel puțin 3 zile (dacă ne aflăm într-o perioadă de dulce) și tot postul (dacă ne aflăm într-unul din cele 4 posturi rânduite de Biserică).

Pentru edificarea noastră trebuie să menționăm o teorie a lui Alexander Schmemmann: „Dintre toate rânduielile liturgice aparținând Postului Mare, una este de o importanță crucială pentru înțelegerea acestuia, iar aceasta, fiind specifică Ortodoxiei, este în multe feluri o cale spre înțelegerea tradiției sale liturgice. Această rânduială este aceea care interzice oficierea Sfintei Liturghii în zilele de rând. Indicațiile sunt clare: nu se săvârșește nicidecum Sfânta Liturghie în zilele de Luni până Vineri din timpul Postului Mare, cu o singură excepție - la sărbătoarea Bunei Vestiri, dacă aceasta cade într-una din aceste zile. Miercurea și Vinerea este totuși rânduită o slujbă de seară specială a Sfintei Euharistii; aceasta se numește *Liturghia Darurilor mai înainte sfințite*. Atât de mult s-a uitat sensul acestei rânduieli, încât în multe parohii, în special în acelea care au fost expuse pentru o perioadă îndelungată influențelor apusene și latine, aceasta pur și simplu nu s-a respectat, iar practica specific latină a liturghiilor zilnice - „particulare” sau „de pomenire” - se continuă de-a lungul întregului Post. Dar chiar și acolo unde această rânduială se respectă, nu se face nici un efort pentru a pătrunde dincolo de o ascultare formală și de a înțelege semnificația ei duhovnicească, „logica” profundă a Postului. Prin urmare, este important să explicăm aici amănunțit semnificația acestei rânduieli care transcende cadrul Postului și pune în lumină întreaga tradiție liturgică a Ortodoxiei. În termeni generali vorbind, avem aici expresia și aplicarea unui principiu liturgic fundamental: **incompatibilitatea Sfintei Euharistii cu postirea.**”⁵⁸

57. *Ibidem*, p. 25.

58. Alexander Schmemmann, *Postul Mare*, pp. 48-49.

Pentru a înțelege semnificația acestui principiu, trebuie să începem nu cu postirea, ci cu Sfânta Euharistie. În tradiția ortodoxă, care este profund diferită în această privință de teologia și practica euharistică a Catolicismului apusean, Sfânta Euharistie și-a păstrat întotdeauna caracterul său sărbătoresc și luminos. Ea este, întâi de toate, taina venirii și prezenței lui Hristos printre apostolii Săi și, prin urmare, ea este - într-un sens foarte real - sărbătoarea Învierii Sale. Cu adevărat venirea și prezența lui Hristos în Sfânta Euharistie constituie pentru Biserică dovada Învierii Sale. Bucuria și „arderea” inimilor trăită de apostoli când, în drum spre Emaus, Hristos însuși li S-a descoperit la „frângerea pâinii” (Luca, 24, 13-35) constituie pentru Biserică izvorul veșnic al cunoașterii sale „experimentale” și „existențiale” a Învierii. Nimeni nu a văzut cu adevărat învierea lui Hristos, totuși apostolii au crezut în ea, nu pentru că cineva îi învățase așa, ci pentru că ei au văzut pe Domnul Cel înviat când „ușile fiind încuiate”, El a apărut printre ei și a luat parte la masa lor.

Totuși, Sfânta Euharistie este aceeași venire și prezență, aceeași bucurie și ardere a inimii, aceeași supranaturală și în plus absolută cunoaștere a faptului că Domnul Cel înviat S-a făcut cunoscut pe Sine la „frângerea pâinii”. Și atât de mare este această bucurie încât Biserica primară considera ziua Sfintei Euharistii nu ca pe o zi obișnuită, ci ca *Ziua Domnului* - o zi plasată deja dincolo de timp pentru că în Sfânta Euharistie împărăția lui Dumnezeu „s-a arătat”. La Cina cea de Taină, Hristos însuși a mărturisit apostolilor că le-a dăruit împărăția lui Dumnezeu, încât ei să poată „mânca și bea la masa Lui în împărăția Lui”. Fiind prezența lui Hristos Cel înviat, Care S-a înălțat la ceruri și stă de-a dreapta Tatălui, Sfânta Euharistie este, deci, participarea la împărăția lui Dumnezeu, care este „bucurie și pace în Duhul Sfânt”. Sfânta Împărtășanie este „hrana nemuririi”, „pâinea cerească”. Sfânta Euharistie este astfel sărbătoarea Bisericii, sau mai bine spus este Biserica însăși ca sărbătoare, ca împărtășire din prezența lui Hristos, ca anticipare a bucuriei veșnice a împărăției lui Dumnezeu. De fiecare dată când Biserica săvârșește Sfânta Euharistie ea este „acasă” - în cer; ea se înalță acolo unde Hristos S-a înălțat pentru ca noi să putem „mânca și bea la masa Lui în împărăția Cerurilor...” înțelegem apoi de ce Sfânta Euharistie este incompatibilă cu postirea, pentru că postirea (după cum vom vedea constituie expresia fundamentală a Bisericii ca fiind într-o stare de pelerinaj, ca fiind în drumul său către împărăția cerească. Iar „fiii împărăției”, a spus

Hristos, „nu pot posti atâta timp cât Mirele este cu ei” (Matei, IX, 15). Dar ne putem pune întrebarea atunci de ce se administrează Sfânta Împărtășanie în zilele de post la Liturghia Darurilor mai înainte sfințite? Nu contrazice oare aceasta principiul enunțat mai devreme? Pentru a dezlega această întrebare, trebuie să luăm în considerare acum cel de-al doilea aspect al înțelegerii ortodoxe asupra Sfintei Împărtășanii, semnificația sa ca izvorul și puterea de sprijin a ostanelilor noastre duhovnicești.⁵⁹ Dacă, așa cum tocmai am văzut, Sfânta Împărtășanie este plinirea tuturor ostanelilor noastre, ținta spre care năzuim, bucuria fundamentală a vieții noastre creștine, ea este *de asemenea* și în mod necesar izvorul și *începutul* ostanelilor noastre duhovnicești, darul divin care ne ajută să cunoaștem, să dorim și să aspirăm către o comuniune desăvârșită în ziua cea neînserată a împărăției lui Dumnezeu. Pentru că împărăția lui Dumnezeu, deși a venit, deși vine în Biserică, se va plini la sfârșitul veacurilor, când Dumnezeu va umple toată Creația cu Duhul Său. Cunoaștem aceasta și devenim părtași la ea, pregustându-o; suntem părtași *acum* la Împărăția lui Dumnezeu care *va să vină*. Vedem și pregustăm slava și binecuvântarea ei, dar suntem încă pe pământ și întreaga noastră existență pământească este astfel o lungă și adesea dureroasă călătorie către Ziua Domnului. În această călătorie avem nevoie de ajutor și sprijin, putere și mângâiere, pentru că „Stăpânitorul acestei lumi” nu a renunțat încă la luptă; ci, dimpotrivă, știind că a fost biruit de Hristos, pune la cale o ultimă și înverșunată luptă împotriva lui Dumnezeu pentru a îndepărta de la El pe cât mai mulți posibil. Atât de dificilă este această luptă, atât de puternice sunt „porțile iadului”, încât Hristos Însuși ne vorbește despre „calea cea strâmtă” și despre faptul că puțini sunt aceia care sunt capabili să o urmeze. Iar în această luptă principalul nostru ajutor este tocmai Trupul și Sângele lui Hristos, acea „hrană esențială” care ne ține vii, duhovnicește vorbind, și care, în ciuda ispitelor și a primejdiilor, ne face urmăritori ai lui Hristos. Astfel, împărtășindu-ne, ne rugăm: „Și să-mi fie mie Sfintele Tale Taine spre tămăduire și curăție, spre luminare și pază, spre mântuirea și sfințirea sufletului și a trupului; spre izgonirea a toată nălucirea, a faptei celei rele și a lucrării diavolești, care se lucrează cu gândul în mădularele mele; spre îndrăznirea și dragostea cea către Tine, spre îndreptarea și întărirea vieții, spre înmulțirea faptei celei bune și a

59. Alexander Schmemmann, *Euharistia - Taina Împărăției*, ediția a II-a, trad. din rusă de Boris Răduleanu, Ed. Bonifaciu, București, 2004, p. 219.

desăvârșirii, spre plinirea poruncilor și spre împărtășirea cu Sfântul Duh, ca merinde pentru viața de veci... să nu mă arzi pe mine, Făcătorul meu, ci mai vârtos intră în alcătuirea mădurelor mele. Și în toate încheieturile, în rărunchi și în inimă... arată-mă lăcaș numai al Duhului Tău și să nu mai fiu sălaș păcatului, ci Ție casă, prin primirea împărtășirii. Ca de foc să fugă de mine, tot lucrul rău, toată patima...”⁶⁰. Nu trebuie să minimalizăm importanța postului, ci trebuie să ținem cont că întreaga noastră viață este o luptă împotriva diavolului și avem nevoie în mod deosebit de ajutorul și de puterea celui Foc dumnezeiesc. Sfânta Euharistie se săvârșește în zilele de post deoarece aceasta este o mișcare continuă de bucurie; iar în Biserică avem prezența neîncetată a roadelor Sfintei Euharistii. Întocmai cum Hristos „Cel văzut” S-a înălțat la cer, tot așa El este prezent în mod nevăzut în lume; întocmai cum Paștele este prăznuit o dată pe an, tot așa lumina sa se revarsă peste întreaga viață a Bisericii; întocmai cum Împărăția lui Dumnezeu va să vină și totuși se află deja în mijlocul nostru, așa se întâmplă și cu Sfânta Euharistie. Ca taină și sărbătoare a împărăției, ca praznic al Bisericii, Sfânta Euharistie este incompatibilă cu postirea și nu se săvârșește în timpul Postului; ca har și putere a împărăției care este lucrătoare în lume, ca izvor al „hranei esențiale” și armă a luptei noastre duhovnicești, Sfânta Euharistie se găsește chiar în centrul postirii; ea este cu adevărat mana cerească ce ne ține vii în călătoria noastră prin deșertul Postului.⁶¹

Având în vedere nevoile vremii, păstorii Bisericii au datoria de a iconomisi viața păstoriților, de aceea au dat sfaturi cu privire la aplicarea Postului, cum este enciclica Sfântului Sinod al BOR din 1907 și 1956 care precizează:

- Copiii până la vârsta de 7 ani sunt dezlegați de la pravila postului putând mânca tot timpul anului tot felul de alimente.
- Pentru copiii de 7-12 ani și pentru credincioșii de orice vârstă care sunt cuprinși de neputințe trupești, pravila postului să fie obligatorie în următoarele zile: toate miercurile și vinerile de peste an, în afară de acelea în care este dezlegare la pește; prima și ultima săptămână din postul Paștelui și Crăciunului; între 23-28 iunie, adică 5 zile înainte de praznicul Sfinților Apostoli Petru și Pavel; Ajunul Crăciunului, Ajunul Bobotezei, 29 august și 14 septembrie. Pentru celelalte zile și săptămâni din timpul marilor posturi

60. *Liturgier*, p. 443.

61. Alexander Schmemmann, *Postul Mare*, p. 52.

bisericești, copiii de 7-12 ani și credincioșii suferinzi să fie dezlegați a mânca pește, icre, ouă, lapte, brânză.⁶²

O mențiune importantă în ceea ce privește împărtășirea celor muribunzi e făcută de canonul 13 al sinodului I ecumenic care spune: „În privința celor care stau să moară (dintre cei căzuți) să se observe și acum vechea și canonica lege, încât dacă cineva stă să moară, să nu fie lipsit de cea mai de pe urmă și trebuitoare merinde. Iar dacă cineva fiind deznădăjduit și luând împărtășirea, s-ar număra din nou, (ar rămâne) între cei ce trăiesc (între cei vii), acela să fie împreună numai cu cei ce iau parte la rugăciune. Dar peste tot și în privința oricui ar sta să moară, cerând a se face părtaș la cuminecătură, stabilim ca episcopul cu cercetare, să-l facă părtaș sfântului dar.”⁶³ Muribunzii, chiar dacă sunt sub canon și sub oprire de la împărtășanie se pot împărtăși, cu pogorământ, însă în cazul în care se însănătoșesc nu se vor socoti între cei reabilitați, adică între cei care se împărtășesc fără opreliște, ci își vor relua canonul de acolo de unde l-au lăsat când s-au îmbolnăvit.

O altă chestiune de care este dator duhovnicul să se intereseze înainte de a da acceptul pentru Împărtășanie este aceea a relațiilor cu ceilalți, mai precis dacă penitentul este **certat** sau are **vrajbă** cu cineva, aceasta constituind pentru preot chiar interdicția de a sluji cele sfinte. Ea se bazează pe cuvântul Mântuitorului: „Deci, dacă îți vei aduce darul tău la altar și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo, înaintea altarului, și mergi întâi și împacă-te cu fratele tău și apoi, venind, adu darul tău.” (Matei 5, 24). „Eu însă vă spun vouă: Că oricine se mânie pe fratele său vrednic va fi de osândă; și cine va zice fratelui său: netrebnicule, vrednic va fi de judecata sinedriului; iar cine va zice: nebunule, vrednic va fi de gheena focului.” (Matei 5, 22) Comentând acest verset, Sfântul Ioan Gură de Aur spune: „Ce bunătate! Ce iubire de oameni covârșitoare! Pentru dragostea noastră de aproapele Dumnezeu renunță la cinstea și slujirea ce trebuie să I-o aducem. Lucrul acesta arată că nici pedepsele cu care ne-a amenințat mai înainte nu le-a dat mânat de ură și nici din dorința de a pedepsi cu orice preț, ci dintr-o mare iubire de oameni. Ce cuvinte ar putea fi mai blânde decât acestea? Să fie întreruptă închinăciunea ce mi-o aduci Mie, ne spune Hristos, ca să rămână dragostea

62. <http://www.parohiamacin4.org/postul.htm>, vizualizat în data de 03.03.2015.

63. Arhid. Prof. Dr. Ioan N. Floca, *op. cit.*, pp. 64-65.

ta! Pentru că și împăcarea cu fratele tău este tot o jertfă! De aceea nu a spus - după ce Îmi vei aduce darul sau înainte de a-l aduce, ci îl trimite să se împăce cu fratele său după ce darul este dus la altar și jertfa începuse. Îi poruncește, deci, să alerge chiar în mijlocul slujbei și jertfa începuse; nici după ce s-a sfârșit slujba, nici înainte de a începe.”⁶⁴

Sfântul Nicodim Aghioritul îl sfătuiește pe duhovnic să fie cu mare băgare de seamă în astfel de situații și să trimită pe cel care este în vrajbă cu cineva să meargă și să-și ceară iertare chiar de mai multe ori de este cazul. Atunci când ei se vor împăca sunt datori să își dea binețe ca mai înainte și să dea semne că au uitat pricinile care au dus la ceartă. Se observă uneori că unii creștinii se împacă doar ca să primească Sfintele Taine, mai apoi revin la starea lor păcătoasă. „Ia aminte bine duhovnice să nu citești rugăciunea de iertăciune pomenitorilor de rău mai înainte de face pace. Spune-le cele de mai jos spre a se păzi, că Duhul Sfânt spune despre dânșii - căile pomenitorilor de rău sunt spre moarte - (Pilde 12,24), că de nu vor ierta pe vrăjmașul lor, nu pot să spună *Tatăl nostru*, de vreme ce ei nu iartă greșităților greșelile lor, precum se spune în *Tatăl nostru*. Dumnezeu cu chinuri va cere datoria, chiar și a păcatelor pe care le-a iertat, după pilda slugii datoare cu o mie de talanți. Atunci când se vor împăca cu vrăjmașul lor se va ușura și se va bucura inima lor, tu amintindu-le duhovnice pilda Domnului de pe cruce care se ruga pentru cei ce-L răstigneau, a Sfântului Ștefan care se ruga pentru cei care-l loveau cu pietre; istoria cea înfricoșată a celor doi pomenitori de rău, care, pentru că nu s-au iertat din inimă, ci au păzit vrăjmașia și după moarte, a venit din iad cel mort și a răpit pe vrăjmașul său cel viu din mijlocul Bisericii, fiind de față poporul și așa despicându-se pământul s-au dus amândoi în iad”⁶⁵.

Nu este indicat ca aceia care au dușmănie cu frații lor să fie împărtășiți, chiar dacă s-ar afla pe patul de moarte; de nu vor putea merge ei să ceară iertare, să trimită pe alții și numai așa să primească Sfintele Taine.

Un păcat care stăpânește societatea contemporană, post modernă și consumistă este acela al **desfrâului**.

Mărimea acestui păcat al desfrânării este arătată clar în Sfânta Scriptură, în scrierile Sfinților Părinți și din experiența de toate zilele a

64. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, p. 212.

65. Sfântul Nicodim Aghioritul, *Carte foarte folositoare de suflet*, trad. de Pr. Prof. Univ. Dr. Constantin Coman, Ed. Bizantină, București, 2005, pp. 72-73.

Bisericii și a fiilor săi duhovnicești.

Moise primește de la Dumnezeu pe muntele Sinai Decalogul, a șaptea poruncă fiind: „Să nu fii desfrânat!” (Deut. 5,18), iar mai apoi continuă în a zecea: „Să nu poțestești femeia aproapelui tău” (Deut. 5, 21). În întreaga Lege veche desfrânarea este osândită și pentru ea sunt prescrise pedepse aspre, astfel că pentru fata care își pierde fecioria înainte de nuntă pedeapsa era aceea a uciderii cu pietre în fața casei tatălui, iar pentru femeia prinsă în adulter pedeapsa era a uciderii cu pietre: „De se va desfrâna cineva cu femeie măritată, adică de se va desfrâna cu femeia aproapelui său, să se omoare desfrânatul și desfrânata.” (Lev 20,10) „Și cu femeia aproapelui tău să nu te culci, ca să-ți verși sămânța și ca să te spurci cu ea... Că tot cel ce va face ticăloșiile acestea, sufletul care va face acestea se va stârpi din poporul său” (Lev 18, 20-29).

În Noul Testament, Sfântul Pavel spune: „Au nu știți că trupurile voastre sunt măduarele lui Hristos? Luând deci măduarele lui Hristos le voi face măduarele unei desfrânate? Nicidecum! Sau nu știți că cel ce se alipește de desfrânată este un singur trup cu ea? Căci vor fi - zice Scriptura - cei doi un singur trup... Fugiți de desfrânare! Orice păcat pe care-l va săvârși omul este în afară de trup. Cine se dedă însă desfrânării păcătuiește în însuși trupul său. Sau nu știți că trupul vostru este templu al Duhului Sfânt care este în voi, pe care-L aveți de la Dumnezeu și că voi nu sunteți ai voștri?” (I Corinteni 6, 15-19) „Căci voia lui Dumnezeu aceasta este: sfințirea voastră; să vă feriți de desfrânare.” (I Tes. 4,3) Între hotărârile Sinodului Apostolic de la Ierusalim se găsește și aceasta: „Să vă feriți de cele jertfite idolilor și de sânge și de (animale) sugrumate și de **desfrâu**, de care păzindu-vă, bine veți face.” (F. Ap. 15,29)

Desfrânarea a năpădit cu mare putere în societate datorită mijloacelor de comunicare, rău folosite și proastei mediatizări.

„E un război greu acesta și nimic nu-i ispitește mai rău pe tineri decât desfrânarea. Să-i împresurăm de peste tot cu sfaturi, să le spunem ce-i așteaptă, să-i speriem, să-i convingem și, în ultimă instanță, să-i amenințăm. Dacă-și înving această dorință, nu vor mai fi stăpâniți cu ușurință de vreo alta.”⁶⁶

---

66. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Părinți, copii și creșterea lor*, trad. de Ierom. Benedict Aghioritul, Ed. Panaghia, București, 2006, p. 46.

Poate că fiecare Sfânt Părinte și Sinod Ecumenic au vorbit despre desfrânare, au încercat să găsească modalități de a o birui, au dat recomandări, sfaturi, pedepse, canoane pentru combaterea ei. O simplă privire asupra canoanelor Bisericii ne scoate în evidență numărul mare de canoane care se referă la desfrânare, din care vom reda unele dintre ele pentru a vedea care este greutatea acestui păcat și că nu se cade ca aceia care au căzut în el să se apropie cu ușurință de Sfintele Taine, ci numai după o bună perioadă de pocăință. Sinodul local de la Neocezarea (315) dă următorul canon pentru cei care se află sau au săvârșit desfrânare: „Cei întinați de curvie sunt scoși de la rugăciuni 3 ani, iar alți 3 ani să se împărtășească de ascultare, iar alți trei ani să se roage întru pocăință împreună cu cei prosternați și apoi să se împărtășească cu Sfintele Taine.”⁶⁷

Prin desfrânare creștinul se rupe de trupul Bisericii (se înțelege astfel de ce nu poate primi Euharistia), iar unii duhovnici mari, cum ar fi părintele Ilie Cleopa, spun că aceia care trăiesc în desfrânare nu pot fi pomeniți nici măcar la proscomidie.

Tot în privința desfrânării, Sfântul Vasile cel Mare dă următorul canon: „Curvarul va fi neîmpărtășit cu sfintele Taine opt ani. Doi ani tânguindu-se, doi ani ascultând, doi ani prosternându-se și numai unul stând împreună, iar în al optulea an va fi împărtășit”⁶⁸.

Atunci când spovedește și are de iconomisit pe cei care au căzut în desfrânare, duhovnicul trebuie să țină cont de foarte multe aspecte, de pildă: de câte ori s-a întâmplat, cu câte persoane, dacă erau înrudiți, dacă a fost cu voie sau nu, dacă s-au întâmplat perversiuni, dacă unul sau ambii parteneri sunt căsătoriți, dacă au urmărit interese materiale sau nu și întrebările pot continua.

Atunci când unul sau ambii parteneri sunt căsătoriți, păcatul primește numele de preacurvie și deci canonisirea este mai aspră; astfel Sfântul Grigorie de Nyssa, în canonul 4 exclude de la împărtășanie optsprezece ani, Sfântul Vasile cel Mare, în canonul 62 - cincisprezece ani, iar Sfântul Ioan Postitorul în canonul 29 reduce epitimia la trei ani cu condiția să se ajuneze în fiecare zi și să se facă 200 de metanii pe zi; dacă nu se fac acestea (ajunarea și metaniile), să nu se reducă din cei cincisprezece ani.

---

67. Ierom. Nicodim Sachelarie, *op. cit.*, p. 128.

68. Arhid. Prof. Dr. Ioan N. Floca, *op. cit.*, p. 419.

Desfrânarea este o patimă care are multe ramuri, este foarte greu de oprit pentru că rădăcina ei se află în dorința firească din om, dorință care dacă nu este înlănțuită și folosită în limitele binecuvântate de Dumnezeu - anume pentru nașterea de prunci și nu pentru plăcere, duce la mari dera-paje și împinge în cele mai întunecate abisuri ale păcatului.

O ramură a păcatului desfrânării care afectează tinerii, în special băieții, este malahia. Canonul dat de Sfântul Ioan Postitorul pentru malahie este oprirea de la Euharistie 40 de zile cu mâncare uscată și 100 de metanii pe zi.⁶⁹

Astăzi, mai mult ca niciodată s-a răspândit un alt păcat foarte urât de Dumnezeu și de toți aceia care se găsesc în granițele normalității, mă refer aici la păcatul sodomiei. Și de parcă nu ar fi de ajuns că aceia care îl săvârșesc jignesc atât pe semenii, cât și pe Dumnezeu, ei îl afișează la drumul mare și cer drepturi alături de ceilalți. Numai o scurtă privire asupra Sfintei Scripturi scoate în evidență marea greutate a acestui păcat: vedem cum Dumnezeu a distrus cetățile Sodomei și Gomorei pentru nimic altceva decât pentru acest păcat și această fărădelege. Moise statornicind Legea dă prescripții clare spunând: „De se va culca cineva cu bărbat ca și cu femeie, amândoi au făcut nelegiuire și să se omoare, că sângele lor asupra lor este.” (Lev. 20,13). Iată deci fermitatea cu care este stărpit acest păcat din poporul lui Dumnezeu. Același lucru îl condamnă și Sfântul Apostol Pavel în epistola sa către Romani când spune: „Asemenea și bărbații lăsând rânduiala cea după fire a părții femeiești, s-au aprins în pofta lor unii pentru alții, bărbați cu bărbați, săvârșind rușinea și luând cu ei răsplata cuvenită rătăcirii lor.” (Rom. 1,27)

În privința acestui păcat Biserica drept-slăvitoare prin Sfinții ei Părinți a statornicit căi de vindecare și canoane pentru aceia care vor să-l părăsească și să urmeze calea normalității. Astfel Sfântul Grigorie de Nyssa în canonul 4 exclude de la împărtășanie timp de optsprezece ani pe aceia care săvârșesc sodomie, Sfântul Vasile cel Mare în canonul 62 oprește cincisprezece ani, iar Sfântul Ioan Postitorul spune: „Noi socotim că pentru 3 ani să se excludă unul ca acesta, plângând și ajunând, și spre seară mâncând mâncăruri uscate și 200 de metanii făcând. Iar dacă se dedă mai mult trândăviei să împlinească cincisprezece ani.”⁷⁰ Sfântul Grigorie

69. Arhid. Prof. Dr. Ioan N. Floca, *op. cit.*, p. 484.

70. Arhid. Prof. Dr. Ioan N. Floca, *op. cit.*, p. 489.

de Nyssa vorbește în canonul 4 că timpul poate fi scurtat dacă se observă că cel căzut dorește din tot sufletul să nu mai săvârșească păcatul și dacă demonstrează aceasta prin fapte vrednice de pocăință. Duhovnicul nu ar trebui să îngăduiască prea repede apropierea de Sfintele Taine a unuia ca acesta, ci trebuie să țină cont și de faptul că dacă acesta s-a petrecut de mai multe ori deja este vorba de o pervertire a minții, căci în fond acest păcat se realizează la nivelul minții mai întâi, deși toți spun că așa s-au născut. Genetic este imposibil acest lucru și nicăieri în lumea animalelor nu se observă acest lucru. Cu alte cuvinte, duhovnicul trebuie să cerceteze în ce măsură penitentul s-a debarasat de acest păcat la nivelul minții și după o perioadă de încercare suficient de lungă îl poate primi la împărtășanie.

O altă problemă întâlnită în mod frecvent de duhovnici și care implică mare atenție este aceea a **avorturilor**. Foarte multe femei vin și mărturisesc că în decursul vieții au făcut unul, două sau mai multe avorturi. Se observă că femeile mai tinere nu au un număr mare de avorturi și aceasta nu din cauză că ar da naștere pruncilor, ci pentru că folosesc diferite mijloace anticoncepționale. Nimeni nu se îndoiește de mărimea acestui păcat, gravitatea lui fiind sporită de faptul că fătul este privat atât de viața pământească, de Sfântul Botez, cât și de cea veșnică. Și în această privință Sfinții Părinți au dat canoane ce au ca menire îndreptarea. Astfel Sfântul Ioan Postitorul spune: „Femeii care nu se îngrijește de fătul său, ci din cauza neglijenței dânzei avortează, i se dă pedeapsa pentru uciderea premeditată - 20 de ani”⁷¹. De uciderea fătului nu este de vină numai mama, ci și soțul (tatăl copilului), aceia care o încurajează și aceia care produc avortul prin diferitele tehnici cunoscute. De aceea cel care se face părtaș la avort măcar prin încuviințare sau prin tăcere - dacă ar fi putut să o oprească, se face vrednic de canonisire, iar Sfântul Ioan Postitorul spune că: „Vasile cel Mare, în canoanele 2 și 8 spune că femeile care strică cu meșteșugiri pe feți în pântece și cele ce dau și iau doctorii pentru ca să-i piardă și ca feții în pântece și ca feții înainte de vreme să cadă afară, să fie excluse de la împărtășanie 10 ani. Noi însă hotărâm ca acestora să li se dea cel mult până la cinci ani sau și trei ani”⁷². Pravila de la Govora este și mai drastică,

71. *Ibidem*, p. 491, a se vedea și canoanele 2, 32, 52 ale Sfântul Vasile cel Mare care au aceeași temă.

72. Arhid. Prof. Dr. Ioan N. Floca, *op. cit.*, p. 490. 65 Apostolic, Can. 91 al Sinodului V Ecumenic, Trulan 21, 22, 23; 2, 8, 11 43, 54, 56 57 al Sfântului Vasile, Can. 5 Grigorie de

ea prevede că: „femeia de va începe și niște farmece oarecare de va bea să se scurgă începerea dintr-însa 8 ani și metanii 367, iar de i se va întâmpla ei de a muri să nu se îngroape”⁷³. Practica bisericească și tradiția spune că de va veni cineva să se mărturisească, duhovnicul este dator să afle când s-a petrecut ultima oară păcatul, iar aflând că ultima dată a fost cu multă vreme în urmă să socotească și anii care au trecut la îndepărtare, apoi să dea drept canon rugăciune, post, metanii, milostenii sau alte fapte bune și astfel după o perioadă în care se constată străpungerea inimii și pocăința să se dea Sfânta Împărtășanie.

Nu este de trecut cu vederea faptul că în zilele noastre foarte mulți **merg pe la diferite secte, curente sau mișcări religioase**, unii din neștiință, alții din interese materiale, iar alții dintr-o frământare lăuntrică și poate, de ce nu, doresc să se convingă de ceea ce ele mărturisesc. Se întâmplă astăzi că falsele religii și mișcări religioase duc o campanie de convertire foarte agresivă și mulți dintre creștinii nepracticanți atunci când dau de vreo nevoie, îndată aleargă acolo unde li se promite o rezolvare rapidă și fără efort a problemelor pe care le au. Oare sunt puțini aceia care atunci când au de-a face cu vreo boală, necaz, nereușită ajung la Biserică, spunând că *poate* se întâmplă ceva și în privința lor? Cu alte cuvinte, după ce Dumnezeu a fost lăsat pe ultimul plan, după ce au alergat la fel și fel de descântători și vrăjitori, după ce și-au cheltuit toată vigoarea sufletului și toate posibilitățile financiare se îndreaptă către Biserică fără convingerea fermă că Dumnezeu poate și vrea binele tuturor. Această neîncredere este rezultatul nereușitelor lor și motiv de atragere a mâniei dumnezeiești. Pravila bisericească definește vrăjitoria ca fiind: „Chemarea mai mult sau mai puțin conștientă a diavolului pus în slujba omului. Este o întoarcere către satana de care s-a lepădat la Botez”⁷⁴. Păcatul vrăjitoriei este foarte greu și ne putem da ușor seama de aceasta numai dacă ne gândim că este lepădare de Dumnezeu și nădejde de ajutor tocmai la potrivnicul Său, la diavol. În întreaga Sfântă Scriptură se vorbește despre acest păcat și despre cum să fie pedepsit sau pedeapsa ce îi așteaptă pe aceia care nu se întorc cu totul de la aceasta. „Să nu alergați la cei ce cheamă morții, pe la vrăjitori să nu umblați și să nu vă întinați cu ei. Eu sunt Domnul Dumnezeul vostru.” (Lev. 19,31);

Nyssa.

73. *Pravila Bisericească*, p. 99.

74. *Ibidem*, p. 361.

„Pe vrăjitori să nu-i lăsați să trăiască!” (Ieș. 22,18) „Și Mă voi apropia de voi ca să vă judec și voi fi martor grabnic împotriva vrăjitorilor, a desfrânaților și a celor care jură strâmb, împotriva celor care asupresc pe simbriaș, pe văduvă și pe orfan, apasă pe cel străin și nu se tem de Mine, zice Domnul Savaot” (Maleahi 3,5). Și în Noul Testament se vorbește despre anumiți vrăjitori care fie au lepădat practicile lor: „Iar mulți dintre cei ce făcuseră vrăjitorie, aducând cărțile, le ardeau în fața tuturor” (Faptele Ap. 19,19), fie au stat împotriva Sfinților Apostoli, cum este cazul lui Elimas, slujitorul procuratorului Sergius Paulus: „Dar le stătea împotriva Elimas vrăjitorul... Iar Saul plin fiind de Duh Sfânt, a privit țintă la el și a zis: O, tu cel plin de toată viclenia și de toată înșelăciunea, fiule al diavolului, vrăjmașule a toată dreptatea, nu vei înceta de a strâmba căile Domnului cele drepte?” (Faptele Ap.13, 8-10)

Categoria celor care umblă prin diferite mișcări, curente, secte, vrăjitori, fermecători, descântători etc. este cel mai greu de îndrumat, aceasta din cauza puținei lor credințe, căci dacă nu ar fi așa ar căuta scăpare la Domnul prin mijlocirile Bisericii Sale pământești. Dacă canonul acordat va fi prea greu, sufletul unuia ca acesta va ajunge repede la deznădejde și va fugi în alt loc unde îi este mai confortabil și unde nu va mai trebui să îndeplinească aceste cerințe pe care mai mult ca sigur nu le înțelege și nu înțelege nici măcar rostul lor. Pe de cealaltă parte, dacă remediul propus va fi unul ușor, foarte repede se va ajunge la bagatelizare și la conștiința că „Dumnezeu este unul pentru toți, indiferent de religie, iar fiecare îl caută în modul său.”

Am menționat câteva din păcatele grele care opresc de la Împărtășanie pentru o perioadă mai mare, am menționat canoanele care opresc pentru perioade fie mai mari, fie mai mici, însă în scaunul spovedaniei duhovnicul le va adapta la personalitatea fiecăruia și va avea grijă să nu îngreueze pe cineva peste măsură, iar pe altul să îl lase prea liber ca nu cumva rana să se facă și mai mare. Interesul duhovnicului este acela de a apropia pe fiii săi duhovnicești de Sfintele Taine și nu de a-i îndepărta aplicând un rigorism excesiv: „Atragem însă atenția duhovnicilor că trebuie să se ferească de a abuza de măsura îndepărtării de la Sf. Taine. El să fie atent și la nivelul râvnei duhovnicești a epocii, pentru ca nu cumva, prin rigoarea excesivă să îndepărteze pe credincioși de la Euharistie ca și de la scaunul de spovedanie. Uneori este nevoie chiar să încurajeze spre

împărtășire tocmai în scopul de a angaja spre o viață morală mai bună și la un ritm spiritual mai accentuat pe unii penitenți, care prin ezitări, nu arată o intensitate sufletească perceptibilă”⁷⁵. Sfântul Ioan Gură de Aur ne aduce aminte de cealaltă cale pe care este dator să o urmeze duhovnicul în iconomisirea fiilor săi: „Nu mică este pedeapsa, dacă știind că un om este păcătos, îl veți primi totuși să fie părtaș la această masă... Sângele Lui din mâinile voastre va fi cerut... Dumnezeu v-a dat cinstea acestei vrednicii, ca să faceți deosebire între cei care sunt vrednici și care sunt nevrednici de împărtășire cu Sfintele Taine. Să îndepărtăm fără nici o considerație de persoană pe aceia care i-am vedea apropiindu-se cu nevrednice”⁷⁶. Au existat și există mulți duhovnici care au oprit de la împărtășanie chiar pe împărați pentru păcatele pe care le săvârșiseră, neținând cont de persoana sau de funcția lor după cum spune Sf. Ioan Hrisostom: „de-ar fi general, de-ar fi mare dregător, de-ar fi chiar cel cu diadema pe cap,⁷⁷ oprește-l să nu se apropie cu nevrednicie. Tu ai mai multă putere decât el”⁷⁸.

Paralel cu îndeplinirea rolului său de învățător, povățuitor și medic față de penitent, în scaunul de spovedanie preotul culege progresiv elementele care-l vor pune în ultimul moment în situația de a-și exercita și datoria sa de judecător. Din mărturisirea penitentului, din convorbirea cu el și din dispoziția acestuia spre pocăință, manifestată prin dorința de îndreptare și mai ales prin atitudinea prin care a acceptat canonul impus, duhovnicul s-a informat suficient pentru a aprecia gravitatea bolii morale, cât și șansele de vindecare. El poate da, deci, în acest moment o sentință cu privire la situația morală a penitentului. Această sentință este rostită prin rugăciunea de dezlegare, îndată ce duhovnicul a constatat că penitentul s-a angajat cu hotărâre spre împlinirea canonului.

Multe din canoanele disciplinare formulate atât de Părinți, cât și de sinoade prescriu pentru anumite păcate oprirea penitentului de la Împărtășanie pentru diferite perioade de timp, a căror lungime variază nu numai de la o spovedanie la alta, ci se numără chiar cu anii, de la 1 până la 25, 27, 35

75. Pr. Prof. Petre Vintilescu, *op. cit.*, p. 264.

76. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, p. 936.

77. Este mai mult decât grăitor cazul Sfântului Ambrozie al Milanului care l-a oprit de la împărtășanie chiar pe împăratul Teodosie cel Mare pentru păcatele pe care acesta le săvârșise.

78. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, p. 937.

sau se poate întinde toată viața, adică până în ceasul morții.⁷⁹ În legătură cu aceste prescripții canonice nu putem evita chestiunea raportului în care se găsește actul Sfintei Împărtășiri cu Trupul și Sângele euharistic al Domnului față de taina pocăinței și mai cu seamă față de canonul pentru îndepărtarea de la Euharistie. Trebuie privită împărtășirea ca o plată pentru virtute ori mai degrabă un mijloc pentru câștigarea perfecțiunii?

În ordinea perfecțiunii, împărtășirea cu Sfânta Euharistie reprezintă termenul cel mai înalt de spiritualitate la care poate aspira un creștin. Căci printr-înșă, ființa noastră întreagă, cu fondul ei cel mai intim, ajunge pătrunsă de prezența Mântuitorului. El locuiește în noi și noi suntem la El. În chip logic însă, aceasta înseamnă ca tot ceea ce este imperfecțiune, tot ceea ce este păcat să fie eliminat din sufletul nostru. Eficacitatea acestei Sfinte Taine este de neconceput atâta vreme cât ființa omului servește ca adăpost păcatului. Deci prin Sfânta Euharistie se iartă păcatele, iar penitentul se împărtășește de Hristos numai dacă ea este primită cu o inimă înfrântă și smerită (Ps. 50).

Penitentul trebuie și el să conlucreze cu harul Dumnezeuiesc, prin dorința și eforturile sale de a se rupe de păcat în vederea realizării acestui ideal de spiritualitate. „Se cuvine ca într-o sudoare de frunți să ne câștigăm această pâine (Sf. Euharistie) ce pentru noi s-a frânt și numai pentru ființele cuvântătoare s-a rânduit; căci Domnul a zis să ne sânguim pentru hrana care rămâne (Ioan 6,27). S-a poruncit adică să ne apropiem de această cină nu fără nici o grijă și fără a face nimic, ci străduindu-ne”⁸⁰. Ar fi o greșeală să ne imaginăm că perfecțiunea morală ar fi rezultatul simplei voințe libere a omului, adică a eforturilor lui; de asemenea ar fi deopotrivă de riscant să rămânem cu impresia că un penitent nu se poate apropia din nou de Dumnezeu, până ce n-a ajuns perfect din vedere moral. Omenește și teologic vorbind, aceasta este un lucru imposibil. Epiteimia la care se angajează penitentul pe timpul opririi sale de la Sfânta Împărtășanie nu este decât un mijloc de a se corija, adică de a realiza o prefacere în viața sa de afară, corespunzătoare căinței și convertirii sale launtrice.

---

79. Can. 22 Ancira pt. uciderea cu voie, can. 73 Sf. Vasile cel Mare și can. 2 Sf. Grigorie de Nyssa pentru apostazie.

80. Sfântul Nicolae Cabasila, *Tâlcuirea Dumnezeieștii Liturghii*, trad. de Pr. Prof. Dr. Ene Braniște, Ed. Arhiepiscopiei Bucureștilor, București, 1989, p. 87.

Oprirea de la Sfânta Împărtășanie și canonul de îndeplinit în acest moment au, deci, numai menirea de a opera o convertire a penitentului către Dumnezeu, o exercitare a virtuților celui ce se pocăiește, iar nu realizarea perfecțiunii însăși. Perfecțiunea nu se poate realiza fără ajutorul Domnului cu care ne unim în Sfânta Împărtășanie. „Căci, dacă a sluji lui Dumnezeu este a I te supune, a asculta de El, a face toate după îndemnul Sale, eu nu văd când ne-am putea supune mai bine lui Dumnezeu, decât atunci când ajungem membrele Lui: cui poate să poruncească mai bine capul decât membrilor?”⁸¹

Prin urmare, dacă Sfânta Împărtășanie constituie cel mai înalt mijloc de perfecțiune, apoi acordarea ei nu se poate concepe fără anumite condiții etice, fără unele merite din partea noastră; mai precis, nimeni nu poate să fie primit la Sfânta Împărtășanie fără căință, fără eforturi și întoarcere spre Dumnezeu cu inimă înfrântă și smerită.

Se pune totuși foarte firesc întrebarea: de ce se practică oprirea de la Sfânta Împărtășanie a păcătoșilor care mărturisesc păcatele lor? Oare spovedania nu poate să dea dezlegare pe moment? Oare îi lipsește ceva?

Ca să înțelegem mai bine de ce este recomandată oprirea de la Împărtășire este necesar să aruncăm o privire în trecutul Bisericii și vom vedea pe creștinii din acele vremuri cu o râvnă foarte fierbinte pentru împărtășire, iar îndepărtarea lor de la unirea cu Hristos îi făcea să se resimtă mai adânc printr-o astfel de măsură și, deci, să fie mai zeloși în eforturile lor de îndreptare. Astfel se dezleagă în istorie și în doctrină raportul dintre epitimii și Taina Sfintei Euharistii.

3.7. Deasă sau rară împărtășire?

Iată așadar enunțată una dintre chestiunile importante care preocupă Biserica și care de cele mai multe ori polarizează într-una din aceste direcții.

Încă de la început trebuie menționat faptul că fiecare credincios este membru al lui Hristos și nimeni nu îi poate nega dreptul de a se uni cu Mântuitorul Său căci: „Asemenea și paharul după Cină, zicând: Acest pahar este Legea cea nouă întru sângele Meu. Aceasta să faceți ori de câte ori veți

---

81. Sfântul Nicolae Cabasila, *op. cit.*, p. 59.

bea, spre pomenirea Mea. Căci de câte ori veți mânca această pâine și veți bea acest pahar, moartea Domnului vestiți până când va veni.” (I Cor. 11, 25-26). Euharistia, așa cum spuneam mai devreme, nu este răsplată pentru virtute sau vrednicie, pentru că la urma urmei nimeni nu este vrednic de nimic. „Suntem slugi netrebnice, pentru că am făcut ceea ce eram datori să facem” (Luca 17, 10), ea este darul cel mai de preț dat oamenilor din iubirea negrăită a lui Dumnezeu (se înțelege că ea trebuie primită cu toată cinstea, cu toată frica și cu toată recunoștința, dat fiind mărimea, importanța și Cel care o dăruiește); este medicament pentru slăbiciunile noastre, armă împotriva relelor, izvorul tuturor bunătăților, iar noi prin ea ne arătăm marea recunoștință pentru toată opera și activitatea lui Dumnezeu, implicându-ne într-o relație vie și făcându-ne contemporani ai lui Hristos și împreună părtași cu El la viața veșnică.

Însuși Mântuitorul spune: „Adevărat, adevărat zic vouă, dacă nu veți mânca trupul Fiului Omului și nu veți bea sângele Lui, nu veți avea viață în voi. Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu are viață veșnică și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi. Trupul este adevărată mâncare și sângele Meu, adevărată băutură. Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu rămâne întru Mine și Eu întru el.” (Ioan 6, 53-56). Despre faptul că Mântuitorul nu vorbește la modul figurat, Sfântul Ioan Gură de Aur spune că, deși iudeii s-au scandalizat și voiau să îl ucidă, El îi întreabă și pe ucenicii dacă nu vor să plece și în nici un caz nu dă vreo explicație în cazul în care ar fi fost ambiguu înțeles mesajul sau ar fi folosit sensul figurat, ci vorbește despre realul Său trup și sânge.⁸² Se observă destul de limpede cât de importantă este Sfânta Împărtășanie în viața credinciosului, ea este de fapt singurul lucru care contează în această lume.

Sfântul Ioan Gură de Aur, deși este un aspru muștrător al păcatelor și al patimilor de orice fel și zelos în propovăduirea adevărului, în cuvântul său din noaptea Sfintelor Paști cheamă pe toți la împărtășire, aducându-le aminte de marea și negrăita iubire a lui Dumnezeu față de cei păcătoși.⁸³

Desigur, duhovnicul va avea în vedere să nu dea Sfânta Euharistie celor „călduți”, celor nepăsători, trândavi sau nedoritori de îmbunătățirea vieții lor.

---

82. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Comentarii la Evanghelia după Ioan*, p. 144.

83. A se vedea *Cuvânt de învățătură în Sfânta și Marea Duminică a Sfintelor Paști*, al Sfântului Ioan Gură de Aur, Molitfelnic, Ed. IBMBOR, București, 2006, p. 696.

Se observă astăzi, în Bisericele creștine din Occident o tendință de împărtășire deasă, chiar zilnică, tendință care a apărut și la credincioșii ortodocși care trăiesc în acele locuri. Din păcate, uneori se practică așa-numita Împărtășanie perpetuă, în sensul că credinciosul cu o spovedanie se poate împărtăși de mai multe ori. Sunt invocate pentru aceasta distanța mare dintre ei și duhovnici, faptul că nu au mai săvârșit păcate grele, dorința lor fierbinte de a se împărtăși zilnic.

Biserica, prin glasul Sfinților Părinți nu a statornicit o perioadă, un termen anume la care cineva se poate împărtăși (deși sunt anumiți duhovnici care recomandă ca împărtășirea cea mai deasă să se facă la 40 de zile și în cele 4 posturi), dar ea îi îndeamnă pe fiii ei să facă acest lucru cât mai des cu putință, cu pregătirea necesară ca nu cumva Sfintele Taine să cadă în desuetitudine. Euharistia este viața Bisericii și nu se poate concepe o Biserică viabilă atunci când preotul cheamă: „Cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste apropiați-vă” și nimeni nu se apropie, și asta nu numai într-o zi, ci în tot anul, excepție făcând poate anumite sărbători. Dureros este faptul că credincioșii au pierdut aspectul comunitar al Euharistiei, nu mai conștientizează că ei primesc daruri nu pentru folosul propriu exclusiv, ci pentru folosul întregii comunități. Este clar că fiecare din noi putem să cădem în această capcană și să considerăm că în Euharistie Dumnezeu ne face nouă exclusiv daruri pe care să le folosim cum vrem, uitând că suntem datori să zidim Biserica lui Hristos prin ceea ce El ne oferă din belșug. Vom vedea mai jos că Hristos ne cheamă pe toți la o unire autentică și permanentă cu El, dar duhovnicul este dator să cerceteze în primul rând pe aceia care vor să se împărtășească mai des care este cauza pentru care fac aceasta, oare nu există în ei un egoism, ca mai apoi să își facă loc o mândrie cum nu se poate mai mare, desconsiderându-i pe aceia care nu se nevoiesc să ducă o viață evlavioasă asemenea lor? Oare nu cumva ei se împărtășesc doar spre binele lor sau spre a fi văzuți și laudați de ceilalți? Atunci când se observă germenii acestor păcate, duhovnicul este dator să fie necruțător și să oprească fără întârziere de la împărtășit pe unii ca aceștia.

Încă din primele secole toți creștinii se împărtășeau la fiecare Liturghie la care participau, mai târziu însă, din pricina anumitor neorânduiri li ce se făceau au fost stabilite reguli pentru cei care voiau să se împărtășească ⁸⁴.

---

84. Sfânta Împărtășanie va fi primită pe stomacul gol - datorită faptului că unii veneau beți și făceau tulburare; după o meditație la păcatele săvârșite și după spovedanie, mai apoi au

Din însăși cuprinsul Liturghiei vedem că ea se oficiază în vederea Împărtășirii credincioșilor. „Așadar, faptul că, nu spun în fiecare zi, dar la fiecare Liturghie obștească credincioșii care se adună la ea (afară de aceia care sunt sub epitimie potrivit canoanelor) trebuie să se împărtășească cu Dumnezeieștile Taine, acest fapt zic, sau de fapt îl stabilește ca regulă mai întâi însăși celebrarea Jertfei fără de sânge, care mai întâi face rugăciuni pentru acest lucru, după care frânge dumnezeiescul Trup al Domnului și varsă Sângele Lui nu pur și simplu, ci spre mâncare și spre băutură, iar mai apoi cheamă cu vestire înaltă și nu pe unii da și pe alții nu, ci pe toți credincioșii, afară de cei opriți după cum s-a spus, zicând - veniți mâncați trupul Meu și beți sângele Meu pe care l-am amestecat pentru voi. Și fiecare vine în bună rânduială în cinul său, potrivit constituțiilor apostolice și Liturghiei Sfântului Marcu care zice - **după ce s-au împărtășit toți**”⁸⁵. Același lucru stabilesc și canoanele 8 și 9 apostolice și canonul 2 de la Antiohia, întărite de Sinoadele VI și VII Ecumenice, care pedepsesc pe aceia care la Liturghie întorc spatelile împărtășirii fără vreun motiv întemeiat.

Timotei al Alexandriei, ale cărui canoane au fost aprobate de sinoadele ecumenice VI și VII, stabilește ca demonizații să nu se împărtășească în fiecare zi alături de cei cu mintea întreagă, ci la anumite soroace, iar în canonul 13 spune că aceia care sunt căsătoriți să se înfrâneze unii de la alții sâmbăta și duminica întrucât în aceste zile se săvârșește Sfânta Liturghie,⁸⁶ iar credincioșii trebuie să se împărtășească.

Sfântul Ioan Gură de Aur în *Omilia a treia la Epistola către Efeseni* le cere credincioșilor să se adune la Sfânta Liturghie vrednici de împărtășire, iar cei care nu se împărtășesc să iasă afară rușinați și să stea alături de catehumeni. Tot el deplânge faptul că mulți din credincioșii din zilele sale se împărtășeau numai o singură dată pe an.

Sfântul Vasile cel Mare în scrisoarea a 93-a spune: „Este bine și folositor a se împărtăși în fiecare zi și a primi Sfintele Taine căci însuși Hristos a zis: Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu are viață veșnică (Ioan 6,54). Noi însă ne împărtășim de patru ori pe săptămână:

---

intervenit opririle pe perioade mai lungi de timp, cauza lor fiind aceea de a spori și mai mult râvna creștinilor - a se vedea Constituțiile Apostolice, Didahia.

85. *Împărtășirea continuă cu Sfintele Taine*, p. 105-106.

86. Nu săvârșirea Sfintei Liturghii este impedimentul de la unirea trupească, căci dacă ar fi așa, nu s-ar mai împreuna niciodată, întrucât Sfânta Liturghie se săvârșește zilnic.

duminica, miercurea, vinerea și sâmbăta, ca și în alte zile în care se face pomenirea vreunui sfânt.”⁸⁷ Este clar că Sfântul Vasile cel Mare împreună cu credincioșii săi se împărtășeau de 4 ori pe săptămână pentru că de atâtea ori slujeau Sfânta Liturghie. În același sens vorbesc și Sfinții Ioan Casian și Teodor Studitul. Sfântul Teodor spune în regulile sale: „Dacă într-o zi când se face Liturghie, un călugăr nu se împărtășește să spună motivul, altfel să rămână nemâncat până seara”, „Cel ce din proprie inițiativă nu se împărtășește acela trebuie să se separe de obște pentru o zi” sau „Cel ce nu se împărtășește mai mult de 40 de zile, dacă nu e oprit de canoane, va trebui să spună motivul. Și dacă se constată că din pricina neglijenței nu s-a împărtășit să fie supus unei pedepse de 40 de zile”.

Spuneam la început că mulți nu vin să se împărtășească pretextând evlavia. E adevărat că la pierderea sensului profund al împărtășaniei ca act comunitar a contribuit și problema vredniciei personale accentuată de către toți Sfinții Părinți și îndeosebi de monahi într-o vreme în care creștinismul a devenit pentru mulți doar un nume. „Mai degrabă insistența Părinților și a canoanelor pe vrednicia personală pentru împărtășire a fost rău înțeleasă, încât cu timpul nu s-au mai împărtășit nici cei care nu erau sub osânda canoanelor, socotindu-se singuri nevrednici de împărtășirea deasă.”⁸⁸ Sfântul Chiril al Alexandriei constată în vremea sa atitudini greșite față de împărtășanie: „sunt unii care după ce au gustat din harul dumnezeiesc nu mai merg la biserică din neglijență și amână primirea Sfintei Împărtășanii sub pretextul respectului și al pietății, în realitate însă din lipsă de respect și răceală. Acest refuz care pare a porni din pietate nu este decât o cursă și o pricină de sminteală care duce la cădere”⁸⁹. Din aceeași cauză mai multe sinoade locale - Elvira (can. 21), Sardica (can. 11) sau Ecumenice: Constantinopol (II Trulan can. 80) se văd nevoite a amenința cu sentința excomunicării pe aceia care timp de 3 săptămâni nu participau la Sfânta Liturghie și nu se împărtășeau. Mulți din cei care spun că din evlavie nu se împărtășesc mai des aduc în apărarea lor exemplul Sfintei Maria Egipteanca care s-a împărtășit la sfârșitul vieții. Pe de cealaltă parte, în Pateric citim despre Avva Apollo, care împreună cu cei 2000 de frați, se

87. Sfântul Vasile cel Mare, apud Sfântul Nicodim Aghioritul, Neofit Kavsohalivitul, *Deasa Împărtășire cu preacuratele lui Hristos Taine*, p. 15.

88. *Ibidem*, p. 16.

89. Sfântul Chiril al Alexandriei, *Comentarii la Ioan*, p. 76.

împărtașea zilnic. Regula și trăirea Bisericii nu este făcută de sfinții eremiți, izolați de nevoile și preocupările lumii, ci de aceia care trăiesc în comunități bine închegate așa cum este exemplul Avvei Apollo.

Odată cu renașterea isihastă din secolul XIV, s-a produs și o renaștere liturgică îndeosebi prin Sfinții Nicolae Cabasila și Simeon al Tesalonicului.

Pentru Sfântul Nicolae Cabasila, Euharistia este izvorul și desăvârșirea vieții în Hristos, iar „celelalte Taine nu sunt desăvârșite și nu pot da roade dacă nu ne apropiem de ospățul dumnezeiesc. În schimb dacă ne apropiem cu zdrobire de inimă și ne mărturisim păcatele înaintea preotului, Sfânta Împărtașanie ne scapă de orice păcat... de unde urmează că nimic n-am făcut numai mărturisindu-ne fără a gusta din bunătățile euharistice”⁹⁰.

În secolul al XVIII-lea a avut la Muntele Athos o mare frământare în jurul problemei deseii sau rare împărtașiri. Sfântul Nicodim Aghioritul, partizan al deseii împărtașiri, autor a peste o sută de lucrări, între care și al Filocaliei a scris și „Carte foarte folositoare de suflet. Despre Împărtașirea deasă cu Sfintele Taine ale lui Hristos”, în care susține cu argumente din Sfinții Părinți necesitatea unei împărtașiri dese și combate pe cei care susțin contrariul.

Foloasele pe care le dobândesc creștinii în urma împărtașirii cu Sfintele Taine sunt numeroase, iar Sfântul Grigorie Teologul spune: „Sfântul și preacuratul Trup al Domnului nostru, când este bineprimit și cu vrednicie, celor ce se luptă le este armă, celor ce se îndepărtează de la Dumnezeu întoarcere, pe cei bolnavi îi însănătoșește, pe cei sănătoși îi bucură, bolile le vindecă, sănătatea o ocrotește. Prin Sfânta Împărtașanie, mai lesne ne îndreptăm, suntem mai îndelung răbdători în dureri și în suferințe, cu mai multă căldură în dragoste, mai pătrunzători în cunoaștere, mai grabnici la slujire, mai iuți și mai grabnici la lucrarea darurilor.”⁹¹ Sfântul Efrem Sirul scrie: „Să ne îndeletnicim, fraților, cu liniștea, cu postul, cu rugăciunea, cu lacrimile la sfintele slujbe, în ascultarea adevărului, în auzirea Sfintelor Scripturi, ca să nu se înțelenească mintea noastră și să crească măcăcinii gândurilor rele, dar mai ales să ne facem pe noi înșine vrednici de împărtașirea cu Preacuratele și Dumnezeieștile Taine, ca să se curețe sufletele

90. Sfântul Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos*, p. 14.

91. Sfântul Nicodim Aghioritul, Neofit Kavsokalivitul, *Deasa Împărtașire cu preacuratele lui Hristos Taine*, p. 44.

de gândurile necredinței și ale necurăției, să locuiască în noi Domnul și să ne izbăvească de vicleanul diavol”.⁹²

Sfântul Teodor Studitul, foarte frumos descrie folosul pe care îl câștigă omul prin deasa împărtășanie: „Mult pot lacrimile și umiliința, ci mai mult decât toate și împreună cu toate, Sfânta Împărtășanie are mare putere și folos. De aceea nu mă pricep și mă minunez văzându-vă așa de leneși să vă grăbiți spre dânsa, ci numai Duminica vă împărtășiți, iar în altă zi, deși este Liturghie, nu vă cuminecați. Și deși când eram în mănăstire, fiecare putea să se împărtășească în fiecare zi dacă voia, iar acum, când mai rar se săvârșește Liturghie, nu vă împărtășiți”.⁹³

3.8. O privire amănunțită asupra Sfintelor Taine

Euharistia este cel mai mare dar făcut de către Dumnezeu oamenilor, medicament, armă, pavăză, izvor al tuturor bunătăților, hrană și băutură sufletului, adusă în chip sângeros pe Golgota, apoi în chip nesângeros acolo unde se săvârșește Sfânta Liturghie. Preoții sunt „iconomi” ai Tainelor, ei având misiunea de a-i povățui, îndrepta sau opri pe credincioși de la Sfintele Taine.

Credinciosul nu poate rămâne rece în fața atâtor binefaceri pe care Dumnezeu le-a revărsat asupra noastră și are datoria de a face tot ce-i stă în putință spre a se face împreună părtaș cu Hristos la toate evenimentele mântuitoare, datoria principală fiind aceea de a smulge rădăcinile păcatului din sufletul său, ajutat fiind tot de harul lui Dumnezeu ce i se dă prin Spovedanie.

Nu a existat nici o perioadă în care Spovedania să fie despărțită de Euharistie și încă din Biserica primară creștinii își făceau procese de conștiință înainte de a participa la agapele ce se făceau și unde se celebra și Sfânta Liturghie.

Avem o idee preconcepută în ceea ce privește spovedania în grup/comun; de fapt primii creștini foarte rar făceau o mărturisire publică (cel mai adesea aceasta era individuală), publică fiind numai penitența pentru a-i descuraja pe creștini de la săvârșirea anumitor păcate.

92. Sfântul Nicodim Aghioritul, Neofit Kavsokalivitul, *Deasa Împărtășire cu preacuratele lui Hristos Taine*, p. 45.

93. *Ibidem*, pp. 45-46.

Canoanele date de către Sfintele Sinoade și Sfinții Părinți și care opresc de la împărtășire pentru anumite perioade de timp nu au alt scop decât acela de a-i face mai râvnitori pe creștini în lupta lor cu păcatul și oferă timpul necesar tămăduirii anumitor boli sufletești care au fost produse de păcate sau patimi.

Preotul duhovnic are marea responsabilitate de a fi cu băgare de seamă la păcatele mărturisite și de a-i îndemna pe credincioși să facă o spovedanie completă, apoi, analizând starea sufletească a fiecăruia, să dea canonul nu spre doborâre și descurajare, ci spre întărire și nădejde. Este dator de asemenea să explice credincioșilor că este folositor lucru să se supună rânduielilor stabilite de către Sfinții Părinți, ele fiind căi sigure spre mântuire (fie că este vorba de o oprire pentru anumite perioade, fie că îndeamnă să se împărtășească).

Fiecare credincios trebuie să respecte anumite reguli înainte de a se apropia de Sfânta Împărtășanie, însă din cauza neputințelor trupești, Biserica aplicând principiul iconomiei, dă anumite dezlegări acelor care nu pot împlini în totalitate rânduielile.

Sfântul Ioan Gură de Aur, în tratatul său „Despre Preoție”, aduce în atenția preotului marea grijă ce trebuie să o aibă în administrarea Sfințelor Taine, mai ales în administrarea Sfintei Euharistii, căci de va fi nepăsător nu va greși față de om, ci față de Dumnezeu și se va asemana iudeilor care l-au ucis pe Hristos și i-au vărsat sângele nu pentru a se împărtăși cu el, ci pentru a-l batjocori. Acest îndemn rămâne valabil și astăzi, numai că primește mai mare autoritate și putere dat fiind faptul că societatea în care trăim promovează fel și fel de non-valori în care mulți din fiii Bisericii își găsesc alinare și nu în valorile cele veșnice predate de către Mântuitorul.

Preotul va purta grijă să îndrepte pe credincios și să-l aducă „în staulul oilor” (Ioan 10,16) și, dacă va vedea că sufletul său este slăbit, să nu îi pună povara întregului canon pentru păcatele sale, ci să îl întărească prin Sfintele Taine, iar mai apoi, când va prinde putere, să recupereze ceea ce era dator.

Sufletul trebuie curățat de orice păcate, căci Hristos nu are nici o părtașie cu păcatul, după cum nici lumina nu are cu întunericul, iar duhovnicul este dator să facă acest lucru în „toată vremea” și nu numai în zilele dinaintea marilor praznice destinate spovedaniei, atunci nu se poate realiza o spovedanie autentică, ci în cel mai bun caz o trecere în revistă a anumitor

păcate, conștientizate sau nu. Iuda, nefiind vrednic de primirea Sfintei Euharistii, conform unor Sfinți Părinți, nu a primit de la Mântuitorul alături de ceilalți ucenici acest mare dar.

Este de neapărată trebuință pentru fiecare credincios în parte o împărtășire mai deasă și nu limitată la anumite intervale de timp sau de câteva ori pe an, ci el să se afle la fiecare Liturghie în stare de a primi Sfânta Euharistie.

Sfânta Împărtășanie dă fiecăruia în parte mari binefaceri și întreaga comunitate este zidită și întărită.

Atunci când duhovnicul are de dezlegat pe cineva pentru a primi Sfânta Împărtășanie este dator să țină cont și de starea acestuia și să vadă dacă nu cumva se împărtășește egoist și, în loc să o primească cu smerenie, să se umple de mândrie și de dispreț față de ceilalți care nu fac același lucru. Este regretabil că s-a pierdut conștiința comunității în Sfânta Euharistie, iar credincioșii prin faptul că o primesc nu mai conștientizează că zidesc astfel Trupul lui Hristos și se fac mădule vii în acest organism, fiecare slujind în treapta sa.

În ceea ce privește iconomia sau acrvia în administrarea Sfintei Împărtășanii nu se poate da o rețetă sau un răspuns general valabil - așa sau altfel, căci fiecare credincios în parte este unic în felul său și nu se poate prescrie același tratament la două persoane, chiar dacă au aceeași boală, însă dacă se vede că credinciosul își dorește întoarcerea și ridicarea din păcat, el ar trebui ajutat prin mijlocirea de care preotul dispune și repus în relație cu Dumnezeu. Nu înseamnă că trebuie să ajungem să bagatelizăm și să neglijăm regulile morale ascunzându-ne sub iubirea de oameni și iconomia divină, ci trebuie să creștem și să ne întărim pe „Piatra credinței”.

Canoanele prescrise de Sfinții Părinți, întărite de Sinoade și folosite de Biserică trebuie păstrate cu mare grijă și cu mare cinste ca pe un tezaur de mare preț, însă trebuie să ne ferim de a cădea în formalism și să le aplicăm doar în literă și nu în duhul lor.

CAPITOLUL AL IV-LEA
TAINEL ETERODOCȘILOR - O EVALUARE CANONICĂ
PRIVIND VALIDITATEA TAINELOR SĂVÂRȘITE
DE CĂTRE ETERODOCȘI

Problema primirii în Biserica Ortodoxă a celor deja botezați sub o formă sau alta este, după cum se știe, o problemă născută odată cu schismele și ereziile. În ciuda faptului că se regăsește între preocupările unor cunoscuți Părinți ai Bisericii și a fost dezbătută în cadrul unor sinoade ecumenice și locale care au luat hotărâri în acest sens⁹⁴, chestiunea recunoașterii tainelor non-ortodocșilor - în special Botezul, Mirungerea și Hirotonia - a rămas o chestiune care este „negociată” și azi la nivelul Bisericilor locale.⁹⁵ Problemă majoră, deloc de neglijat, chestiunea primirii non-ortodocșilor în Biserică rămâne o temă în dezbatere, aflată pe agenda veșnic așteptatului sinod pan-ortodox, problemă care continuă să-și găsească rezolvarea în funcție de modul în care Bisericile locale înțeleg să aplice „principiul economiei”⁹⁶. De la acivria invalidării oricărui act sacramental din afara Bisericii până la recunoașterea tuturor lucrărilor sacramentale, plaja modalităților de primire a non-ortodocșilor a suferit modificări nu numai de la o Biserică la alta, ci, uneori, chiar în sânul aceleiași Biserici, în perioade diferite de timp.

---

94. Problema primirii/recunoașterii Botezului ori a altor Taine săvârșite în afara Bisericii a fost reglementată prin canoanele 46, 47, 49, 50, 68 Ap.; 8, 19 Sin. I Ec.; 7 Sin. II Ec.; 84, 95 Trulan; 7, 8, 32 Laodiceea; 48, 72 Cartagina; 1, 47 Vasile cel Mare.

95. Spre exemplu, Muntele Athos, pe temeiul Hotărârii Patriarhilor Orientali din 1755 consideră ne-validă orice taină administrată în afara Bisericii Ortodoxe. În schimb, Biserica Rusiei a instituit recent o comisie care trebuie să propună un nou mod de primire a non-ortodocșilor; de asemenea, episcopatul ortodox rus din America, pe lângă practicarea recunoașterii economice a botezului, a avansat și o formulă liturgică de primire a clerului cu preoție sacramentală recunoscută. Pentru un punct de vedere privind recunoașterea hirotoniilor între bisericile creștine, în special cea cu privire la hirotoniile anglicane se poate consulta Vintilescu, Petre, „Biserica Ortodoxă și hirotoniile anglicane. Posibilitatea recunoașterii validității lor”, în *Ortodoxia*, nr. 1/1949 (I), p. 91-112.

96. Dumitru Stăniloae, „Economia în Biserica Ortodoxă”, în *Ortodoxia*, nr. 2/1957 (IX), pp. 153-186; Dumitru Stăniloae, „Economia dumnezeiască, temei al economiei bisericești”, în *Ortodoxia*, nr. 1/1969 (XXI), pp. 3-24; Isidor Todoran, „Principiul economiei din punct de vedere dogmatic”, în *Studii Teologice*, nr. 3-4/1955 (VII).

4.1. Practica liturgică a Bisericii Ortodoxe cu privire la primirea ereticilor în primul mileniu

Aceste poziții diferite au născut, cum e și firesc, grade diferite de recunoaștere a „harului sacramental”, implicit de validare a lucrărilor liturgice efectuate de non-ortodocși. Astfel s-a ajuns să avem diferite rânduiele de primire la Ortodoxie a eterodocșilor, a schismaticilor ori a ereticilor, Biserica Ortodoxă dorind astfel să pună în evidență gradul de îndepărtare a acestora de credința adevărată a Bisericii.⁹⁷ Dacă aspectele formale, cele care țin de apă, întreita afundare, ori formulele rostite cu această ocazie ar putea fi conciliate, cele care țin de esența tainei, a conținutului doctrinar și harismatic sunt probleme imposibil de negociat, care vor păstra veșnic un prag între diferitele confesiuni. În fapt, nu aceste lucruri ne deosebesc? Deși Biserica a fost preocupată încă din primele secole de validarea ori invalidarea botezului anumitor grupări schismatice ori eretice, mărturiile istorice cunoscute până acum arată că *până la sfârșitul sec. VII nu putem vorbi de un text al unei rânduielei liturgice pentru primirea non-ortodocșilor*.

Tot ce avem sunt doar dispoziții canonice cu privire la cadrele generale ale (re)primirii (cu sau fără Botez, cu sau fără Mirungere). Astfel, can. 7 al Sinodului II (Constantinopol, 381) menționează: „Pe aceia dintreeretici care revin la Ortodoxie, în partea celor ce se mântuiesc, îi primim după rânduiala mai jos arătată și după obicei. Pe *arieni* și pe *macedonieni* și pe *sabatieni* și pe *novațieni* cei ce-și zic lor catari și stângaci, apoi pe patrusprezeceni (*quartodecimani*), adică pe mercurășii (*tetradiți*) și pe *apolinariști* îi primim dacă dau zăpisi (scrisori de mărturisire de credință) și dacă dau anatemei toată erezia care nu cugeta (învață) cum cugeta (învață) sfânta a lui Dumnezeu Biserica sobornicească și apostolească și îi pecetluim, adică îi ungem mai întâi cu Sfântul Mir, adică fruntea și ochii

---

97. Părintele N. Floca consideră că tocmai pentru acest motiv Biserica a alcătuit trei categorii de rânduiele privind primirea non-ortodocșilor: „Pentru cântărirea și aprecierea gravității ereziilor, precum și pentru avizarea mijloacelor care trebuie folosite în scopul primirii lor în Biserică, Sf. Canoane îi împart peeretici chiar în trei categorii și anume: îneretici care trebuie botezați, tainele lor fiind socotite fără de nici o valoare, îneretici care trebuie numai unși cu Sf. Mir, tainele acestora fiind socotite valide și îneretici, cărora nu li se mai administrează nici măcar ungerea cu Sf. Mir, ci li se acordă numai Sf. Împărtășanie, ca semn și mijloc de primire a lor în comuniunea Bisericii.” (*Drept Canonic Ortodox*, vol. I, Ed. IBMBOR, București, 1990, p. 115).

și nările și gura și urechile și pecetluindu-i pe ei zicem: «*Pecetea Darului Duhului Sfânt*». Iar pe *eunomieni*, pe cei ce se botează cu o singură afundare, și pe *montaniști*, adică pe cei ce se numesc aici frigieni, și pe *sabelieni*, care învață că Fiul este tot una cu Tatăl (identitatea Fiului cu Tatăl) și care fac și alte oarecare lucruri de neîndurat (urâte), și pe toate celelalte erezii (căci multe sunt aici, mai cu seamă cele care pornesc din țara Galatenilor) pe toți dintre aceștia care doresc să se adauge (atașeze) ortodoxiei, îi primim ca pe elini (păgâni): și (adică) în prima zi îi cercetăm, a doua zi îi catehizăm, iar a treia zi le facem lepădările de Satana (îi exorcizăm) suflând asupra lor de trei ori în față și în urechi și astfel îi catehizăm și facem să petreacă timp îndelungat în biserică și să asculte Scripturile și atunci îi botezăm.” Dispozițiile canonice disting așadar două categorii de convertiți: a) *cei care recunosc Treimea* și botează, ca atare, prin trei afundări și b) *cei care nu recunosc Treimea* și botează printr-o singură afundare.

Drept urmare, practica liturgică era diferită pentru fiecare; dacă a doua categorie era rebotezată (după o catehizare de cel puțin trei zile), considerându-se ne-valid botezul acestora, celei dintâi i se recunoștea valid botezul, dar pentru reconfirmarea în credință trebuia să anatimizeze credința profesată anterior și să confirme credința profesată de Sinoadele Bisericii, dând în acest sens o mărturie scrisă (*libellus piteos*). Partea liturgică a actului convertirii consta în ungerea cu Sfântul Mir întocmai ca la Botez. Trebuie să remarcăm că validitatea botezului era intim legată și condiționată de două criterii: (1) mărturisirea Treimii ipostatice și (2) întreita cufundare a celui botezat. Se poate constata cu ușurință că în problema discutată raportul interpersonal intratrinitar era o chestiune secundară, de vreme ce în categoria celor cărora li se recunoștea botezul erau incluși și arienii. Acest amănunt ne duce spre concluzia că elementul hotărâtor era chestiunea întreitei afundări. După apariția erezilor monofizite, Sinodul Quinisext mai introduce o a treia categorie de convertiți: c) *cei reintegrați* doar prin actul abjurării publice și împărtășirea euharistică: „Iar *nestorienii* și *eutihienii* și *severienii*, și cei din erezii asemenea (acestora) trebuie să facă zapis (scrisori) și să dea anatemei erezia (rătăcirea) lor, și pe Nestorie și pe Eutihie, și pe Dioscur, și pe Sever și pe ceilalți începători (corifei) ai unor astfel de erezii, și pe cei ce cugetă cele ale lor și toate ereziiile arătate mai înainte și așa să se împărtășească cu sfânta Cuminecătură.”

Inițial s-ar putea crede că lipsa actului Mirungerii este doar o scăpare a canonului, totuși o confruntare cu ritualul descris în Evhologhionul bizantin din sec. VIII ne confirmă ipoteza unei a treia categorii de convertiți, cărora li se recunoștea Botezul, dar și Mirungerea. Așadar, lăsând de o parte pe cei care, datorită nerecunoașterii Treimii, trebuiau primiți ca și păgânii printr-un proces elementar, dar complet - catehizare, exorcizări, Botez, Mirungere, Împărtășanie -, cei cărora li se recunoștea valid botezul, după depunerea mărturisirii scrise, erau primiți printr-un ritual de ungere cu Sfântul Mir și împărtășirea publică. Faptul că în prima categorie (cei care nu trebuiau rebotezați) sunt incluși și arienii și macedonienii (luptători pe față împotriva egalității persoanelor treimice) ne face să credem că problema validității botezului nu era o chestiune legată strict și exclusiv de doctrină, cât mai ales de actul liturgic al întreprinderii afundării, ca imagine a dumnezeirii celei în trei ipostasuri.

În consecință, până la sfârșitul secolului al VII-lea, Biserica (cea una) recunoștea trei modalități de întoarcere la Ortodoxie, folosind, ca atare, trei ritualuri diferite:

- o prin re-Botezare, cu tot parcursul catehumenal;
- o prin Mirungere și Împărtășire (împreună cu abjurarea scrisă);
- o prin Împărtășire.

Nu vom ști însă în ce consta ritualul acestei întoarceri la Ortodoxie întrucât *cea mai veche rânduială liturgică* păstrată privind primirea la Ortodoxie se află în Molitfelnicul italo-bizantin cunoscut de specialiști sub numele de *Codex Barberinus grecus 336* (sfârșitul sec. al VIII-lea).⁹⁸

Rânduiala are ca titlu: *Cum anume trebuie primiți cei ce vin de la erezii la Sfânta Biserică a lui Dumnezeu catholică și apostolică*. Textul confirmă nu numai hotărârile sinoadelor anterioare, ci și practica primirii convertiților clasați în trei categorii:

a) *cei care recunoșteau Treimea și botezau prin trei afundări*, dar aveau o învățătură intratrinitară eronată. Aceștia trebuiau să abjure în scris, să fie uniți cu Sfântul Mir și abia apoi se împărtășeau (împărtășirea este presupusă doar ca o consecință firească, însă nu este semnalată explicit): „Pe arieni și macedonieni sau pnevmatomahi, pe sabelieni și novațieni, care se numesc pe ei înșiși catari [curați], pe quartodecimani sau tetradiți

98. *Canonul Ortodoxiei*, vol. I [Canonul apostolic al primelor secole], Sibiu, Edit. Deisis/Stavropoleos, 2008, pp. 909-1032.

și pe apolinaristi îi primim dacă dau libelluri [înscrișuri] și anatemizează împreună cu erezia lor și orice altă erezie care nu gândește cum gândește Sfânta Biserică a lui Dumnezeu catholică și apostolică, pecetluindu-i sau ungându-i cu Sfântul Mir.”

b) *cei care recunoșteau Treimea, botezau prin trei afundări, dar erau monofiziți.* Aceștia erau primiți doar prin abjurare scrisă și împărtășire publică, fără ungere cu Sfântul Mir: „Nestorienii și eutihienii trebuie să facă libelluri și să anatematizeze erezia și pe Nestorie și pe Eutihie, pe Dioscor, pe Sever și pe cei ce gândesc cele ale lor și toate ereziile mai înainte menționate și așa să se împărtășească cu sfânta cuminecătură.”

c) *cei care nu recunoșteau Treimea și botezau printr-o singură afundare* și care trebuiau să parcurgă tot procesul convertirii, aidoma celor proveniți dintre păgâni: „Dar pe eunomieni, care botează într-o singură afundare, pe montaniști, numiți și frigieni, pe manihei și pe sabelieni, care învață un „Fiu-Tată” și fac și alte lucruri grave, și toate ereziile asemănătoare, precum și pe acei care din ele vor să se alătore adevărului îi primim ca și pe păgâni.”⁹⁹

După cum se poate observa, cele trei categorii sunt aceleași semnalate la Sinodul Quinisext. Totuși, informațiile privind practica liturgică a ritualului sunt mai ample, permițându-ne să reconstituimându-l. Astfel, ritualul prevede *postul* de zece-cincisprezece zile, precum și o participare mai intensă la slujbele din biserică pentru lecturi și *catehizare*¹⁰⁰. În ziua hotărâtă, actul liturgic al reintegrării se desfășura în fața cristelniței unde cel reîntors la credință, alături de nașul său, rostea *textul anatemei* asupra persoanei care a inițiat erezia (profesată anterior de convertit), asupra învățăturilor și a acoliților acestuia, precum și *mărturisirea credinței* „potrivit expunerii Sfinților Părinți”. Integrarea celui convertit avea loc printr-o triplă confirmare a credinței în Treimea cea de o ființă, după care preotul rostea o rugăciune de (re)integrare adaptată momentului, în care se făcea amintire de „oaia cea pierdută”, credința apostolilor, „pecetea dumnezeiescului Mir” și „împărtășirea cu scumpul Trup și Sânge al lui Hristos”. Urma

99. *Canonul Ortodoxiei*, vol. I, pp. 971-973.

100. „Înainte însă, când urmează să fie aduși la credința dreaptă, aceștia trebuie să postească zece sau cincisprezece zile și să petreacă diminețile în rugăciuni, iar după-amiezile învățând psalmi și fiind catehizați, și abia apoi să se învrednicească de această credință ortodoxă.”

Mirungerea, „rostindu-se aceeași formulă ca la neo-botezați”, după care era rostită o Rugăciune la Sfântul Mir și era *împărtășit* cu Sfintele Taine. Ca practică post-reconciliere, rubricile îi asimilau neofitilor: „Și așa se cuminecă și primește poruncă pentru acele șapte zile să nu mănânce carne, să nu-și spele ochii, ci să petreacă cele șapte zile ca și cei botezați, iar în a opta zi să se spele.”

Etapele liturgice ale ritualului (re)primirii presupun următoarea succesiune:

- 1) libellus pisteos,
- 2) anatema în fața cristelniței,
- 3) întreita mărturisire a credinței,
- 4) Rugăciunea,
- 5) *Mirungerea* și
- 6) Rugăciunea de confirmare finală și
- 7) accesul la Potir.

De remarcat că în cazul monofiziților punctul 5) [*Mirungerea*] și 6) [Rugăciunea *Mirungerii*] erau omise, trecându-se direct la punctul 7) [Împărtășirea].

O rânduială aparte privind recepția ereticilor, pusă pe seama patriarhului Metodie al Constantinopolului (843-847), distinge și ea trei categorii de convertiți. Trebuie însă să constatăm că această rânduială (de care ne vom ocupa în capitolul următor) face referire la apostăți, adică la acei credincioși ai Bisericii care anterior au fost botezați și unși valid de Biserică, dar care, sub presiunea diferiților factori s-au lepădat de credință. De aceea, această rânduială nu pune sub semnul întrebării validitatea Botezului.

Nu trebuie uitat faptul că Metodie trăiește în contextul disputelor iconoclaste a căror virulență a fost comparabilă cu perioada martirilor, ceea ce avansează ipoteza că destinatarii acestor rânduieli erau cei care, îmbrățișând iconoclasmul o vreme, se întorceau acum la adevărata credință.¹⁰¹

Cert este că, la sfârșitul primului mileniu, Biserica avea un ritual destul de complex privind întoarcerea ereticilor la adevărata credință, cu grade diferite de recunoaștere a valabilității actelor liturgice, în funcție de doctrina profesată.

---

101. Iconoclasmul a fost văzut întotdeauna ca o mare erezie.

4.2. Situația primirii non-ortodocșilor în Biserica Ortodoxă Română

Lăsând la o parte textele slavone ale Molitfelnicelor tipărite la noi, care nu ne-au fost accesibile, primele texte românești care se ocupă de trecerea la Ortodoxie nu sunt anterioare secolului al XVIII-lea. Pe teritoriul țării noastre, primii care reintroduc în circuitul liturgic rânduiala revenirii în Biserică „a celor întorși la credință” sunt uniții. Primul Molitfelnic tipărit în nou-înființata tipografie a Blajului ¹⁰² (1743) conține și „Rânduiala lui Metodie, patriarhul Țarigradului pentru cea ce din lepădare de leage, a osebite feațe și vârste, la pravoslavnică ¹⁰³ și adevărata credință să întorc.” Textul, preluat cel mai probabil din Molitfelnicul lui Petru Movilă ¹⁰⁴ (într-o formă redusă), este reluat aproape neschimbat și de edițiile din 1784 și din 1815.

Spre deosebire de rânduilele anterioare, textul prevede următoarele situații canonice:

- *lepădarea de credință din neștiință*, la vârsta prunciei. Rânduiala prevede citirea Rugăciunilor curățirii timp de șapte zile, iar în a opta urma o spălare rituală (în scăldătoare), ungerea cu Mir și îmbrăcare în haine noi „după chipul celor ce să botează”. E de presupus că urma Împărtășirea și

102. Gabrielei Mircea, *Tipografia din Blaj în anii 1747-1830*, Ed. Altip, Alba Iulia, 2008, p. 107.

103. Faptul că textul folosește cuvântul „pravoslavnic” poate părea surprinzător, totuși, în epocă „pravoslavnici” se considerau și uniții.

104. Molitfelnicul (Trebnik) lui Petru Movilă (1646) prezintă cea mai extinsă și stufoasă rânduială pentru (re)venirea la Ortodoxie (150 pagini in-folio: pp. 76-213). Sub o puternică influență latină, așa cum s-a demonstrat deja, mitropolitul kievean reformulează toate riturile existente în contextul post-Schismă și post-Reformă, ritualul său distingând (pe vechiul model) trei categorii de creștini convertiți (reveniți) la Ortodoxie: a) socinienii și anabapțiștii care trebuiesc re-Botezați și Miruiți; b) Protestanții (Luterani și Calvinii) care trebuiesc doar Miruiți și c) romano-catolicii și uniții care sunt reintegrați doar prin abjurare scrisă și Împărtășire. Remarcăm că, just din punct de vedere doctrinar, mitropolitul lasă la latitudinea episcopului decizia privind recunoașterea validității Mirungerii în situații confuze, cum ar fi armenii (monofiziți); se afirmă astfel principiul autorității suverane și finale a episcopului. În plus față de ceea ce se știa deja, Petru Movilă mai adaugă un ritual de primire a evreilor și unul de primire al saracinilor (musulmanilor). Pentru detalii privind Rânduilele primirii la Ortodoxie din Trebnikul lui Petru Movilă, a se vedea: Antoine Wenger, „La réconciliation des hérétiques dans l'Église Russe. Le trebnik de Pierre Moghila”, în *Revue des études byzantines*, vol. XII (1954), pp. 144-175.

frecventarea bisericii timp de opt zile;

- *lepădarea de nevoie* (de frică). În această situație candidatul postea optzeci de zile, rugându-se și făcând metanii, după care timp de șapte zile rostea *Doamne miluiește* de câte o sută de ori și i se citeau Rugăciunile curățirii, urmându-se în continuare practica descrisă anterior (spălare, Mirungere și Împărtășire);

- *lepădarea de bunăvoie* era canonisită cu lipsirea de Împărtășanie până pe patul de moarte, conform canonului 73 al Sfântului Vasile cel Mare.

Rânduiala conține patru rugăciuni „de curățire” pentru cel căzut în păcatul lepădării de credință, una pentru plecarea capetelor și una la ungerea cu Sfântul Mir. Faptul că aproape toate rugăciunile, inclusiv cea a plecării capetelor, fac pomenire de „oaia cea rătăcită”, ne arată că textul rugăciunii a fost alcătuit strict pentru cei care fuseseră botezați, dar în împrejurările vieții s-au lepădat de „adeverata credință”. Că așa stau lucrurile vedem lămurit în textul rugăciunii a patra, unde se spune explicit că rugăciunea se face pentru cei ce „au dobândit din pruncie pravoslavnică credință cea întru Tine, prin sfântul Botez” (Rug. 4) și au căzut dintr-însa, urmând „prin sila tiranească obiceiurilor înșălăciunii lor [a celor fără de Dumnezeu]” (Rug. 3).

După cum se vede, textul face referire la apostazi în diferite circumstanțe. De aceea rânduiala trebuie privită ca una dedicată întoarcerii în Biserică a unui fost membru care, sub presiunea unor factori externi, și-a abandonat temporar credința profesată la botez. Nu este exclus ca acest ritual, sau măcar textul rugăciunilor, să fi fost alcătuit în contextul convertirilor forțate la islam, care în secolul IX (când trăiește patriarhul Metodie) cucerise suprafețe importante din vechiul Imperiu Bizantin și „redescoperit” de Petru Movilă în contextul secolului al XVII-lea, când unii creștini - de bunăvoie sau forțați - treceau la islam. Dat fiind totuși caracterul său general de ritual pentru situațiile de apostazie, propaganda unită a putut folosi textul în contextul trecerilor ortodocșilor la Uniație. Însă indiferent că era vorba de (re)convertirea unor apostazi, fie că era vorba de convertirea la Ortodoxie a unor creștini, Petru Movilă simte nevoia să dezvolte în special partea catehetică a ritualului convertirii.

Uniții n-au făcut altceva decât să prea ritualul alcătuit de Petru Movilă, de altfel impregnat semnificativ și convenabil cu teologia tridentină. Din acest motiv nu trebuie să ne surprindă faptul că același text este avansat

atât de Molitfelnicele ortodocșilor, cât și de cele ale uniților.

Mult mai bogate în rânduieli privind trecerea la ortodoxie sunt Molitfelnicile ortodocșilor. După ediția de București 1764, care nu diferă de ediția de Blaj 1748, prezentând doar Rânduiala lui Metodie pentru primirea ereticilor, edițiile de Rîmnic (1768, 1793) și București (1819) conțin câteva rânduieli ample, nemaîntâlnite în edițiile anterioare.

Cum fenomenul convertirilor la Ortodoxie în Țările Române în perioada Evului Mediu târziu nu era unul deloc de neglijat, mai cu seamă din secolul al XVIII-lea ¹⁰⁵, Molitfelnicele cuprind rânduieli la convertirea evreilor, protestanților, schismaticilor și musulmanilor. Nota comună a acestor rânduieli este că toate trebuie să se desfășoare cu aprobarea (blagoslovenia) episcopului. Textul prezintă trei rituri noi de recepție la Ortodoxie, nemaîntâlnite până atunci în Molitfelnicele românești. Furnizor de carte de cult pentru românii ortodocși din Transilvania, aflați în confruntare cu Reforma și cu Uniatismul, centrul tipografic de la Râmnic introduce în textul Molitfelnicului două rânduieli care nu se află în Molitfelnicele uniților și care au fost preluate cu o mare probabilitate din același Trebnik al lui Petru Movilă: Ritualul primirii ereticilor (luterani și calvini) și Ritualul primirii schismaticilor.

Primul este *Ritualul primirii evreilor* (jidovilor), cu o rânduială extrem de amplă, dezvoltată pe mai multe zile. Într-un ritual dramatizant, aceasta conține ispitirea inițială și punerea numelui, precum și cinci cateheze în zile consecutive, precedate de dialoguri de lepădare a credinței și învățăturilor iudaice profesate, combinate cu mărturisirea adevărurilor de credință creștine.

Ritual primirii protestanților (luterani și calvini). Întrucât acestora li se recunoaște botezul, primirea lor se face doar prin ritualul Mirungerii și Împărtășirii. Totuși, ritualul convertirii prevede spovedania (fără dezlegarea finală), abjurarea/lepădarea credinței profesate anterior și mărturisirea credinței ortodoxe conform Simbolului credinței, completat cu mărturisirea explicită a învățăturilor ortodoxe refuzate de protestanți: cele șapte Taine,

---

105. Răzvan M. Ungureanu, *Convertire și integrare religioasă în Moldova la începutul epocii moderne*, Edit. Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 2004, p. 72. Spre exemplu, între 1819 și 1832, numai în Iași procentul convertirilor a fost de 1% în mediul urban (ceea ce în condițiile unei populații de aprox. 40.000 de locuitori cât avea Iași la acea vreme, pare destul de mult).

Liturghia - jertfă pentru vii și morți, Euharistia - prezență reală, starea sufletelor după moarte și învățătura despre sfintele icoane; totul se încheie cu dezlegarea finală și ungerea cu Sfântul Mir.¹⁰⁶ Procesul convertirii era pecetluit cu împărtășirea solemnă în cadrul Sfintei Liturghii.

Ritualului primirii schismaticilor (romano-catolici și uniți) la pravoslavnica credință. Ca și în celelalte situații, dialogul inițial privind ispitierea convertirii și abjurarea are loc în pridvorul bisericii, înaintea ușilor. Reținem faptul că, spre deosebire de convertirea protestanților, textul abjurării și al mărturisirii credinței este de-a dreptul sumar și general („Blestem toate eresurile și dezbinarea, ca pre ale unor potrivnici adevăratului Dumnezeu și a sfintei lui Biserici.”), lipsind înșiruirea punctuală a diferențelor doctrinare menționate la convertirea luteranilor și calvinilor. Celui convertit, așezat în genunchi înaintea Evangheliei în mijlocul bisericii, i se citește o rugăciune (o dezvoltare a celei de-a III-a rugăciuni din ritualul lui Metodie) după care rostește Simbolul credinței (stând în picioare). Urma o nouă rugăciune (pe scheletul celei de-a II-a rugăciuni din ritualul lui Metodie), pe care convertitul o asculta în genunchi, rugăciunea de dezlegare - ceea ce presupune o spovedanie înaintea ritualului ca la convertirea luteranilor și calvinilor și Mirungerea. Totul se încheia cu împărtășirea solemnă în cadrul Liturghiei, deși textul rubricilor nu mai menționează acest fapt.

Aflată sub cenzura autorității politice, tipografia Mitropoliei ortodoxe din Sibiu nu publică în edițiile sale (1833 și 1849) decât *Rânduiala primirii evreilor* (jidovilor), trecând sub tăcere Ritualul întoarcerii papistașilor, a luteranilor și a calvinilor, publicat în edițiile de Râmnic și București.

În plus, față de toate aceste ritualuri, edițiile Molitfelnicului din 1834 și 1869, apărute la București, mai introduc și *Rânduiala convertirii musulmanilor*.

---

106. Acest ritual, săvârșit conform rubricilor înainte de Sfânta Liturghie, este singura situație în care Mirungerea este prezentată ca o taină independentă (în afara Botezului), având *Binecuvântarea Mare și Otpust*. Textul mai cuprinde rugăciunea Împărate ceresc, Ectenia Mare, o rugăciune înainte de ungere și două după ungere, spălarea Mirului și o rugăciune la plecarea capetelor.

4.3. Importanța dogmei în dialogurile cu eterodocșii

După cum spune prof. Dimitrie Tselenghidis, dogmele credinței se întemeiază pe Sfânta Scriptură și pe Tradiția Bisericii, adică pe descoperirea în Hristos și sunt caracterizate atât prin conformitatea lor indiscutabilă cu adevărul, cât și prin actualitatea lor neîncetată. Din pricina caracterului lor fără de greșală, dogmele Bisericii, cele insuflate de Duhul Adevărului, nu pot fi modificate de nici un factor instituțional - cu atât mai mult nu pot fi schimbate de un singur om, oricât de important ar fi.

Dacă cineva are vreo dogmă schimbată, și înger de ar fi, să nu îl crezi, ne sfătuiește Sfântul Ioan Gură de Aur. Cu alte cuvinte, nici de-un înger al lui Dumnezeu nu se cuvine să asculte cineva, dacă acesta propovăduiește o credință deformată. Dimpotrivă, credinciosul e dator să asculte cuvintele celui ce îi învață pe alții adevărul, chiar și când se întâmplă ca acesta să nu aibă o viață conformă cu cuvintele lui. Dacă învață drept, remarcă același Sfânt Părinte, nu lua aminte la viața lui, ci la cuvintele lui.

Dogmele credinței sunt absolut hotărâtoare pentru viața duhovnicească a credincioșilor. De aceea, când sunt mărturisite, dogmele îl sfințesc pe omul care le mărturisește. Dogmele drepte sfințesc sufletul, adică au un caracter sfințitor, potrivit Sfântului Ioan Gură de Aur, iar Sfântul Maxim Mărturisitorul remarcă că orice om se sfințește prin mărturisirea exactă a credinței. Viața duhovnicească a credincioșilor, ca viață întru Hristos, în cadrul Bisericii, nu se mărginește desigur doar la formularea dogmelor. Numai că adevărul dogmelor stabilește cu mare exactitate conținutul duhovnicesc al vieții mădulelor Bisericii. În acest fel, dogmele feresc practic experiența eclezială duhovnicească de orice denaturare.¹⁰⁷

Credința adevărată nu e de nici un folos atunci când viața omului e imorală: căci de nici un folos spre mântuire nu ne sunt dogmele sănătoase, dacă viața noastră este stricată. Acest lucru îl întărește, de altfel, și Domnul Însuși, în propovăduirea Sa de pe Munte. Hristos nu îi recunoaște ca fiind ai Săi pe cei ce numai cu credința lor au făcut minuni, dar nu respectau voia lui Dumnezeu în viața lor: Niciodată nu v-am cunoscut, le spune, plecați de la Mine, lucrători ai fărădelegii. Dar și invers, când credința omului nu

---

107. Conferință susținută de prof. D. Tselenghidis în cadrul Facultății de Teologie a Universității Ovidiu, Constanța, în seara zilei de 20 aprilie 2010. Traducere din greacă de pr. Matei Vulcănescu.

e adevărată, viața lui cât se poate de perfectă nu are nici o valoare pentru mântuirea lui.

Când eterodocșii au o părere diferită în ceea ce privește credința și, bineînțeles, cred contrar descoperirii lui Dumnezeu, așa cum a fost ea tâlcuită în adevăr de Sinoadele Ecumenice, nu poate exista cu ei unitate în Hristos. A avea aceeași voință cu a lor, atunci când e vorba de credință, ajunge o adevărată torpilă a ereziei, care dezbină cugetul unitar al Bisericii și anulează unitatea în Hristos a creștinilor. Se întâmplă la fel ca într-o căsnicie. Cu alte cuvinte, când soții au aceleași dorințe, însă nu păzesc cu strictețe poruncile lui Dumnezeu, atunci nu au aceeași cugetare și nu se fac un duh cu Dumnezeu și între ei, ceea ce este scopul principal al căsătoriei. În felul acesta, soții rămân trupești și, în cel bun caz, sufletești, adică firești și naturali, neridicându-se la nivelul de oameni duhovnicești. Potrivit Sfântului Apostol Pavel, însă nici cei trupești, nici cei firești nu primesc cele ale Duhului lui Dumnezeu (I Cor. 2:14) - cu alte cuvinte, împărăția lui Dumnezeu.

Întrebarea finală și practică poate fi formulată astfel: oare a cui voie suntem dispuși să o facem? A noastră? A oricărei alte persoane oficiale sau neoficiale? Sau a lui Hristos, așa cum este tâlcuită această voință cu adevărat și neîncetat de conștiința dogmatică a Bisericii? În orice caz, așa cum ne încredințează necurmata experiență duhovnicească a Bisericii, numai ascultarea de voia lui Hristos - care este, în cele din urmă, să fim una cu Dumnezeu - ne face părtași încă din viața aceasta la viața și slava dumnezeiască necreată a Dumnezeului Treimic, ca pregustare și arvună a împărăției Sale celei necreate. Cu alte cuvinte, când în noi este lucrătoare viața dumnezeiască, dobândim și deplina noastră unitate cu ceilalți credincioși.

Am fi foarte fericiți dacă aceste cuvinte ar putea contribui, câtuși de puțin, la ascultarea acestei dorințe plăcute lui Hristos, ca noi toți să ajungem cu adevărat și în fapt una întru Hristos - bineînțeles, întotdeauna potrivit cu premisele fundamentale așezate de El în Biserica Sa. Pentru că în trupul dumnezeiesc-omenesc al lui Hristos, care e numai Biserica Ortodoxă, se dă harul dumnezeiesc necreat și experiența autentică a lui Dumnezeu, trăită practic ca mântuire - adică viață a omului asemenea cu viața necreată a lui Dumnezeu.

În orice caz, eterodocșii romano-catolici și protestanți ar putea fi convinși prin excelență de ortodocși că harul lui Dumnezeu este necreat dacă acest har ar fi activ în viața ortodocșilor, dacă aceștia nu ar păcătui - pentru că numai când cineva are harul lucrător înlăuntrul lui nu păcătuiește. Dimpotrivă, însă, când Dumnezeu nu lucrează întru noi, tot păcatul de noi este săvârșit. Răspunderea noastră față de eterodocși este mare, pentru că viața noastră nu îi încredințează atunci când dialoghează cu noi despre caracterul necreat al dumnezeiescului har. Iar când îi convingem doar teoretic de corectitudinea pozițiilor noastre teologice, nu îi determinăm să se îndepărteze de rătăcirile lor, deoarece noi continuăm să ne identificăm cu ei la nivelul trăirii noastre. Aș vrea să închei cu cuvintele fericitului Părinte Paisie Aghioritul, care răspunde hotărât la problematica noastră despre eficiența unui dialog cu eterodocșii. Dacă trăiam patristic, spune harismaticul Avvă, am avea cu toții sănătate duhovnicească, pe care ar invidia-o toți eterodocșii și ar părăsi rătăcirile lor bolnave și s-ar mântui fără ca noi să le predicăm ceva. Acum nu sunt mișcați de Sfânta noastră Tradiție patristică pentru că vor să vadă și urmarea noastră patristică, înrudirea noastră adevărată cu Sfinții noștri. Ceea ce se impune fiecărui ortodox este să provoace eterodocșilor neliniștea cea bună, adică aceștia să înțeleagă că se află în rătăcire, pentru a nu se odihni în chip mincinos cu gândirea lor și să fie astfel lipsiți și în această viață de bogatele daruri ale Ortodoxiei, iar în cealaltă viață de mai multe binecuvântări veșnice ale lui Dumnezeu.¹⁰⁸

4.4. Există mântuire în afara Bisericii Ortodoxe? Sunt martirii eterodocșilor martiri adevărați pentru Hristos?

Un articol interesant este publicat pe site-ul <http://www.apologeticum.ro/2012/06/exista-mantuire-inafara-bisericii-ortodoxe-sunt-martirii-eterodocsilor-martiri-adevarati-pentru-hristos/>, unde părintele Matei Vulcănescu adresează întrebarea: Există mântuire în afara Bisericii Ortodoxe? Aceasta este o întrebare care macină pe mulți ce doresc mântuirea fraților întru umanitate. Și este dovadă de altruism și dragoste să dorești

108. Bătrânul Paisie Aghioritul, *Cuvinte. Cu durere și dragoste pentru omul contemporan*, volumul I, Mănăstirea Sfântului Evanghelist Ioan Teologul, Souroti-Thessalonica, 1998, pp. 348-349.

ca toți să se mântuiască, asemănându-te lui Dumnezeu care «vrea ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința Adevărului să vină» (I Tim. 2, 4).

Sfântul Ioan Hrisostom spune: „Cum vom putea fi atât de lași încât să ne mulțumim cu mântuirea noastră, dat fiind că ne primejduim propria noastră mântuire, dacă nu ne îngrijim de cea a celorlalți? Astfel, într-o luptă, cine nu se gândește decât să scape fugind se pierde pe el însuși înainte de a-i pierde pe ai săi; dar cine luptă cu vitejie pentru a-și scoate tovarășii din primejdie, se salvează pe sine însuși, scăpându-i pe alții. Viața aceasta e un război neconținut și suntem mereu în prezența dușmanilor, să luptăm așa cum ne poruncește împăratul și căpetenia noastră. Să ne înțelegem toți ca să ne apărăm și să ne mântuim toți împreună.”

Sfântului Ciprian de Cartagina explică de ce este imposibilă mântuirea în afara Bisericii Ortodoxe: „Asemenea oameni (cei născuți în erezie), chiar dacă au fost uciși în numele credinței lor, nu-și vor spăla nici cu sânge greșelile lor. Vina dezbinării e gravă, de neiertat, și suferința n-o poate purifica. Nu poate fi martir cel ce nu este cu Biserica. Nu pot rămâne cu Dumnezeu cei ce nu vor să fie uniți cu Biserica lui Dumnezeu. Chiar dacă vor arde pe rug sau vor fi dați fiarelor sălbatice, aceea nu va fi coroana credinței, ci pedeapsa trădării, și nu sfârșitul glorios al celui cu virtute religioasă, ci moartea din disperare. Unul ca aceștia poate fi ucis, dar nu poate fi încoronat. Mărturisește că e creștin, ca și diavolul care adesea minte că e Hristos, căci Însuși Domnul ne atrage luarea-aminte și zice: «Mulți vor veni în numele Meu spunând: Eu sunt Hristos și pe mulți vor înșela.» După cum el nu e Hristos, chiar dacă înșeală cu numele, la fel nu poate fi creștin cine nu rămâne în Evanghelia lui Hristos și a adevăratei credințe.”

Sinodul de la Laodiceea a dat acest canon care se găsește în Cărma Bisericii numită Pidalion: „Nici un creștin nu se cuvine să părăsească pe martirii lui Hristos și să se ducă la pseudomartiri, adică la ai ereticilor sau la cei ce mai înainte au fosteretici; căci aceștia sunt străini de Dumnezeu. Deci cei ce se vor duce la dâșii să fie anatema.” (Laodiceea canon 34)

De aici se vede clar că în afara Bisericii Creștin Ortodoxe, nu numai că nu este posibilă mântuirea, dar nici martiriul pentru Hristos.

Canonul de la Laodiceea este întărit de toate canoanele Bisericii care vorbesc despre interzicerea părtășiei cu ereticii.

Sfânta Scriptură vorbește de un singur mod de a intra în Împărăția lui Dumnezeu, și anume credința în Hristos și comuniunea cu El.

Această comuniune se realizează faptic prin Taina Sfântului Botez în Biserica cea Una Sfântă, Catholicească și Apostolică, adică Biserica Ortodoxă.¹⁰⁹

4.5. Rânduiala primirii la Ortodoxie a celor de alte credințe

În anul 2014, Patriarhia Română a editat cartea numită „PRIMIREA LA ORTODOXIE A CELOR DE ALTE CREDINȚE”, carte ce conține 78 de pagini, lucrare publicată cu aprobarea Sfântului Sinod și cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, la editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă. În mod normal, rânduielile acestei cărți trebuie să facă parte din Molitfelnicul Mare, dar publicarea lor separată este poate chiar mai potrivită.

Lucrarea cuprinde: rânduiala primirii la credința ortodoxă a eterodocșilor (mărturisirea de credință care trebuie dată în scris și apoi citită în biserică de cei care vin la Ortodoxie dintre eterodocși); rânduiala ungerii cu Sfântul și Marele Mir a eterodocșilor care vin la credința ortodoxă; rânduiala primirii la Ortodoxie a celor de alte religii (mărturisirea de credință pe care o fac: iudeii, musulmanii și cei de alte religii care vin la Ortodoxie); rânduiala Sfântului Metodie, Patriarhul Constantinopolului, pentru cei care s-au lepădat de Ortodoxie și se reîntorc la ea (rugăciuni curățitoare pentru cei care se reîntorc la adevărata credință și rânduiala ungerii cu Sfântul și Marele Mir). „După ce preotul a luat la cunoștință despre dorința unei persoane de a veni la Ortodoxie, el înștiințează în scris pe ierarhul său eparhial despre aceasta, trimițând și cererea candidatului scrisă și semnată de el (sau în cazul copiilor de un părinte sau un tutore legal). După ce a primit în scris binecuvântarea pentru începerea catehizării, mai întâi îl întreabă pe cel care vine la Ortodoxie despre toate credințele și învățăturile rătăcite la care a fost pătaș până atunci, arătându-i cu dovezi din Sfânta Scriptură greșelile lor. Apoi îl învață cu stăruință și-l întărește în credința ortodoxă, povățuindu-l cum să viețuiască în chip plăcut lui Dumnezeu. De asemenea, acesta va avea un naș credincios cunoscător și trăitor al dreptei credințe, care să-i fie bun sfătuitor, atât

109. <http://www.apologeticum.ro/2012/06/exista-mantuire-inafara-bisericii-ortodoxe-sunt-martirii-eterodocsilor-martiri-adevarati-pentru-hristos/> De Matei Vulcănescu. Vizualizat în data de 9.06.2015.

în vederea primirii la Ortodoxie, cât și după aceea”, se menționează în carte.

CONCLUZII

La sfârșitul acestui periplu istorico-liturgic ne întrebăm logic: De ce ar fi nevoie de o nouă rânduială privind convertirea la Ortodoxie a celor de alte credințe din moment ce fundamentul celor vechi nu s-a schimbat? Răspunsul nu poate fi căutat decât în nevoia adaptării limbajului medieval (mult prea dur uneori) la noul context social. Lumea de azi pare puțin dispusă să accepte expresii jignitoare, de aceea o adaptare a limbajului pare chiar necesară, dar, totuși, nu considerăm necesară schimbarea întregului ritual. Ceea ce credem că este inutil este păstrarea unei rânduieli aparte și diferite pentru convertirea evreilor și a musulmanilor, precum și a celor care nu recunosc Sfânta Treime; pentru aceștia ritualul integral al botezului, așa cum este prescris de actualele Molitfelnice, este mai mult decât suficient. Desigur, fiind vorba de un adult, va trebui specificat într-o viitoare ediție că preotul trebuie să acorde catehizării o atenție specială. Credem că în trecut, în contextul unui analfabetism ridicat, precum și al lipsei acute de literatură de specialitate, se impunea cu necesitate o catehizare sumară și complet integrată în chiar textul ritualului convertirii; astăzi însă acest lucru este inutil, de vreme ce aproape toți oamenii știu să scrie și să citească.

În situația în care Sinodul va socoti însă absolut necesară introducerea unei noi rânduieli, cu un text nu doar diortosit, ci absolut nou, socotim că trebuie ținut cont de următoarele elemente care ar trebui să nu lipsească din ritual:

- *Necesitatea unui acord scris din partea ierarhului;*
- *Existența a cel puțin două rânduieli diferite:*

a) pentru cei cărora prin economie li se socotește valid Botezul și care trebuie unși cu Sfântul Mir;

b) pentru cei cărora li se va considera valid atât Botezul, cât și Mirungerea, pentru ei primirea făcându-se doar pe baza abjurării scrise și integrării euharistice. Implicit, se va furniza o listă completă cu confesiunile creștine și includerea acestora într-una din cele două categorii.

- *Necesitatea unui act solemn public, însoțit chiar de o abjurare scrisă*

(care să indice asumarea publică și conștientă a Ortodoxiei);

– *Păstrarea unei perioade de asceză*, element confirmat de toată practica veche a Bisericii ¹¹⁰ (de exemplu, trei zile de post sau ajunare);

– *Întreita mărturisire a Simbolului de credință*, atât pentru caracterul său trinitar, cât și pentru învățătura ce va fi profesată;

– *Obligativitatea împărtășirii euharistice* ca element final al procesului (re)convertirii. În practica veche, atât Botezul, cât și sfârșitul unei perioade penitențiale se încheia cu accesul imediat la potir.

Trebuie conștientizată extraordinara purtare de grijă pe care trebuie să o aibă preotul față de Sfântul Trup și Sânge, pe de o parte, ca dar infinit al bunății dumnezeiești, iar pe de cealaltă parte de credincioșii care alcătuiesc Trupul tainic al lui Hristos, Biserica ce i-a fost încredințată spre păstorie, ținând cont că „toți trebuie să fie una” și că toți trebuie să se unească cu Hristos în cel mai profund și autentic mod așa încât toate mlădițele să rămână puternic altoite pe butuc, încât prin ele să curgă seva de viață dătătoare spre a-și da fiecare rodul său, „*una o sută, una șaiszeci și alta treizeci*” (Marcu 4, 20).

Misiunea preotului este aceea de a-l împărtăși pe Hristos fiilor săi duhovnicești și nu de a fi un paznic de netrecut al potirului; misiunea mai cere ca pe credincioși să îi ridice spre Hristos, iar pe Acesta să îl coboare spre neputințele omenești spre a le îndrepta.

Am auzit încă din cea mai fragedă vârstă spunându-se de anumite persoane că sunt vrednice de Sfânta Împărtășanie, iar despre altele că nu și mi-am pus problema: oare cine și cum se poate pronunța dacă o persoană este într-adevăr vrednică sau nu de acest mare dar și binefacere. Această persoană care hotărăște cine poate primi sau nu Sfânta Împărtășanie este preotul duhovnic. Poate că la o primă vedere am putea spune ca e foarte ușor... folosim anumite canoane, rețete și lucrurile merg de la sine, însă realitatea nu sta chiar așa. Fiecare om este unic și are o structură sufletească nemaiîntâlnită la nici un altul.

Hristos nu dorește o relație în masă, ca toți să fie uniformizați după anumite legi sau canoane, acest lucru neducându-ne cu gândul că pravilele și canoanele ar fi de prisos.

---

110. De exemplu: *Didahia Apostolilor*: 1-2 zile de post; *Codicele Barberini* gr. 336: 10-15 zile de post. Chiar și în Molitfelnicele românești din sec. al XVIII-lea, se prevăd până la 80 de zile de post.

Bine știind că Hristos este pricina tuturor binefacerilor prin Euharistie, iar cei care o primesc comunică cu El în cel mai deplin și autentic mod, însă, „precum dă mare ajutor acelor care o primesc cu vrednicie, tot așa și moarte celor care o primesc cu nevrednicie... Celor îmbunătățiți și evlavioși, care se pregătesc cum trebuie prin pocăință și mărturisire se face viață adevărată și veșnică, iar la cei păcătoși și neevlavioși, care nu au conștiința curată, nici nu au făcut cuvioasă pocăință și mărturisire și toate câte doresc, se face pricinuitoare de mare pagubă și moarte a sufletului lor și munci... Căci foc este care arde pe cei nevrednici. Iar nevrednici se socolesc câți nu s-au curățit cu Sfânta Mărturisire sau nu au îndeplinit canonul dat de duhovnic și îndreptarea”.

A oferi sau nu Sfânta Împărtășanie este o chestiune extrem de sensibilă atât pentru preot ca administrator, cât și pentru credincios ca primitor. „Atât de multe sunt situațiile încât nu pot fi prevăzute, nici judecate cu aceeași măsură. Fiecare om constituie un caz special și, conform Sfântului Apostol Pavel, nimeni nu știe cele dinăuntru ale omului decât duhul lui. Nu trebuie să uităm, credința noastră este credința libertății și a Harului, iar toate lucrările noastre trebuie să vizeze mântuirea omului pentru care Hristos a murit și pentru izbăvirea căruia și-a dat Trupul și Sângele spre iertarea păcatelor, așa cum se repetă la fiecare Sfântă Liturghie. Exact acesta este și scopul Tainei: iertarea păcatelor păcătoșilor și nu răsplătirea nepăcătoșeniei”¹¹¹. Pe de cealaltă parte avem îndemnul Sfântului Pavel: „Căci de câte ori veți mânca această pâine și veți bea acest pahar, moartea Domnului vestiți până când va veni. Astfel, oricine va mânca pâinea aceasta sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie, va fi vinovat față de trupul și sângele Domnului. Să se cerceteze însă omul pe sine și așa să mănânce din pâine și să bea din pahar. Căci cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea, nesocotind trupul Domnului. De aceea, mulți dintre voi sunt neputincioși și bolnavi și mulți au murit.” (I Cor. XI, 27-32)

---

111. Prof. Dr. Ioannis Foundoulis, *Dialoguri Liturgice*, vol. I, 1-150, traducere de Pr. Victor Manolache, Ed. Bizantină, București, 2008, p. 19.

BIBLIOGRAFIE

Izvoare

1. **Biblia sau Sfânta Scriptură**, Tipărită sub îndrumarea și purtarea de grijă a Preafericitului Părinte Patriarh Teoctist, Patriarhul BOR, Editura Institutului Biblic și de Misiune al BOR, București, 1998
2. **Noul Testament sau Împăcarea cu Legea Nouă**, reeditarea Noului Testament de la Bălgrad (1648), Editura Episcopiei Albei Iuliei, Alba Iulia, 1988
3. **Aghiasmatar**, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2002
4. Floca, Arhid. Prof. Dr. Ioan N., **Canoanele Bisericii Ortodoxe**, Note și comentarii, Ediția a III-a îmbunătățită, Sibiu, 2005
5. **Învățătura de credință Creștină Ortodoxă**, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R, București, 1992
6. **Învățătura de credință creștină ortodoxă**, Tipărită cu aprobarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, E.I.B.M.B.O.R., București, 2008.

Cărți de cult

1. **Arhieraticon**, Editura Institutului Biblic și de Misiune al BOR, București, 1993
2. **Liturghier**, Editura Institutului Biblic și de Misiune al BOR, București, 2000
3. **Molitfelnic**, Editura Institutului Biblic și de Misiune al BOR, București, 2006
4. **Primirea la Ortodoxie a celor de alte credințe**, Editura Institutului Biblic și de Misiune al BOR, București, 2014

Scrieri patristice

1. *** **Patericul sau Apoftegmele Părinților din pustiu**, ediția a III-a adăugită, Editura Polirom, București, 2007
2. *** **Împărtășirea continuă cu Sfintele Taine**, trad. de diac Ioan I Ică jr., Ed. Deisis, Sibiu, 2006
3. Ambrozie, Sfântul, **Despre Sfintele Taine**, trad. de Pr. Prof. Dr. Ene Braniște în colecția PSB vol. 53, Ed. IBMBOR, București, 1994
4. Ioan Gură de Aur, Sfântul, **Omilii la Matei**, în colecția PSB, vol. 23, Ed. IBMBOR, București, 1994

5. Idem, **Comentar la Sfânta Evanghelie de la Ioan**, ediția a 2-a, trad. de Diac. Gheorghe Băbuș, Ed. Pelerinul Român, Oradea, 2005
6. Idem, **Despre problemele vieții**, trad. de Cristian Spătărelu și Daniela Filioreanu, Ed. Egumenița, Galați, 2005
7. Idem, **Dascălul pocăinței. Omilii și cuvântări**, introducere și traducere de † Irineu Slătineanu, Ed. Sfintei Episcopii a Râmnicului Vâlcea, Rm. Vâlcea, 1996
8. Idem, **Părinți, copii și creșterea lor**, trad. de Ierom. Benedict Aghioritul, Ed. Panaghia, București, 2006
9. Idem, **Tâlcuire la epistola către Efeseni**, publicată pe site-ul www.ioanguradeaur.ro, vizualizat în data de 12.03.2015
10. Ioan de Kronstadt, Sfântul, **Viața, învățăturile, minunile**, trad. de Boris Buzilă, Ed. Sophia, București, 2007
11. Idem, **Viața mea în Hristos**, trad. de Boris Buzilă, Ed. Sophia București, 2008
12. **Învățătura celor doisprezece Apostoli**, în colecția PSB, vol. 1 traducere de Pr. Prof. Dumitru Fecioru, Ed. IBMBOR, București, 1979
13. Nicodim Aghioritul, Sfântul, **Carte foarte folositoare de suflet**, trad. de Pr. Prof. Univ. Dr. Constantin Coman, Ed. Bizantină, București, 2005
14. Idem, **Deasa Împărtășire cu preacuratele lui Hristos Taine**, trad. de P. Cuv. Petroniu Tănase, ediția a II-a, Ed. Reîntregirea, Alba-Iulia, 2001
15. Nicolae Cabasila, Sfântul, **Despre viața în Hristos**, trad. de Pr. Prof. Teodor Bodogae, Ed. IBMBOR, București, 2009
16. Idem, **Tâlcuirea Dumnezeieștii Liturghii**, trad. de Pr. Prof. Dr. Ene Braniște, Ed. Arhiepiscopiei Bucureștilor, București, 1989
17. Teofilact al Bulgariei, Sfântul, **Tâlcuirea Epistoliei întâi către Corinteni și a Epistolei a doua către Corinteni**, tălmăcită din elina veche în cea nouă și împodobită cu felurite însemnări de către Nicodim Aghioritul, trad. de Florin Stuparu, Ed. Cartea Ortodoxă, Alexandria, 2005
18. Tertulian, **Despre rugăciune**, în PSB vol. III, Apologeți de limbă latină, Ed. IBMBOR, București, 1981
19. Toma de Kempis, **Urmarea lui Hristos**, ediția a II-a, trad. de Pr. Prof. Dumitru C. Vișan, Timișoara, 1991

20. Vasile cel Mare, Sfântul, **Scrieri partea a II- a - Asceticele**, în colecția PSB nr. 18, trad. de Prof. Iorgu Iovan, Ed. IBMBOR, București, 1989

Cărți, studii, articole

1. Alivizátos, Amílkas, **Iconomia, potrivit dreptului canonic al Bisericii Ortodoxe**, Atena, 1949
2. Bria, Pr. Prof. Dr. Ioan, **Dicționar de Teologie Ortodoxă de la A la Z**, ediția a II-a, revizuită și completată, Ed. IBMBOR, 1994
3. Braniște, Pr. Prof. Dr. Ene, **Liturgica specială**, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2008
4. Idem, **Liturgica Teoretică**, Manual pentru seminariile teologice, Editura Institutului Biblic și de Misiune al BOR, București, 1978
5. Bănescu, Pr. Prof. Dr. Marcu, **Tradiție și înnoire în slujirea liturgică**, vol. II, Editura Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 2001
6. Bișoc, Alois, **Sacramentele. Semnele credinței și ale harului**, ediția a III-a, Editura Sapientia, Iași, 2009
7. Bulgakov, Serghei, **Eshatologia Ortodoxă**, Editura Paideia, București, 1997
8. Buzilă, Boris, **Sfântul Ioan de Kronstadt, Viața, învățăturile, minunile**, Ed. Sophia, București, 2007
9. Cabasila, Nicolae, **Despre viața în Hristos**, Editura Institutului Biblic și de Misiune al BOR, București, 2009
10. Chesarie, Arhim. Ghoerghescu, **Învățătură ortodoxă despre iconomia dumnezeiască**, în „Studii Teologice”, Revista Institutelor teologice din Patriarhia Română, seria a II-a, nr. 3-6, martie-iunie 1980
11. Chițescu, Prof. Nicolae, **Teologia Dogmatică și simbolică**, partea a II-a, Editura Renașterea, București, 1958
12. Coman, Pr. Prof. Ioan, **Prezența Mântuitorului Hristos în noua creație după învățătura Sfinților Părinți**, în „Ortodoxia”, anul XVIII (1966), nr. 4
13. Dura, Pr. Prof. Dr. Nicolae, **Propovăduirea și Sfintele Taine**, Editura Institutului Biblic și de Misiune al BOR, București, 1998
14. Dulcan, Prof. Univ. Dr. Dumitru Constantin, **În căutarea sensului pierdut**, vol. II, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2008
15. Fecioru, Pr. Prof. Dumitru, **Învățătura celor doisprezece Apostoli**, în colecția PSB, vol. 1, Ed. IBMBOR, București, 1979

16. Floca, Arhid. Prof. Dr. Ioan, **Canoanele Bisericii Ortodoxe**, Note și comentarii, ediția a III-a îmbunătățită, Sibiu, 2005
17. Foundoulis, Prof. Dr. Ioannis, **Dialoguri Liturgice**, vol. I, 1-150, traducere de Pr. Victor Manolache, Ed. Bizantină, București, 2008
18. Ieromonahul Agapie și Nicodim, **Pidalion**, Ed. «ASTIR», Atena, 1970
19. Ispas, Pr. Dr. Gheorghe, **Euharistia - Taina unității Bisericii, Aspecte teologice și practice**, Ed. Basilica a Patriarhiei Române, 2008
20. Hristu, Andrutsos, **Dogmatica Bisericii Ortodoxe Răsăritene**, trad. de Dr. Dumitru Stăniloae, Sibiu, 1930
21. Manolache, Dr. Anca, **Sfintele Taine în viața Bisericii**, Editura Arhiepiscopia Clujului - Renașterea, Cluj, 2004
22. Mantzarídis, Gheórgios I, **Introducere în morală. Morala în judecata prezentului și în provocarea viitorului**, Thessalonic, 1995
23. Mihălcescu, Irineu, **Dogmele Bisericii Creștine Ortodoxe**, Editura Episcopiei Romanului și Hușilor, 1994
24. Milaș, Nicodim, **Dreptul Bisericesc Oriental**, București, 1915
25. Mircea, Gabriela, **Tipografia din Blaj în anii 1747-1830**, Ed. Altip, Alba Iulia
26. Muntean, Pr. Dr. Cristian, **Despre canoanele Bisericii Ortodoxe**, <http://www.calauzaortodoxa.ro/calauza/mari-duhovnici/sfinta-impartasanie/> vizualizat în data de 11 martie 2015
27. Necula, Pr. Prof. Dr. Constantin, **Porțile cerului**, vol. II, Editura Agnos, Sibiu, 2007
28. Necula, Pr. Prof. Dr. Nicolae, **Biserică și cult pe înțelesul tuturor**, Editura Europartner, București, 1996
29. Niculcea, Pr. Adrian, **Teologia Dogmatică Ortodoxă Comparată**, Editura Arhetip, București, 2001
30. Nicodim, Aghioritul, **Îndreptar de spovedanie**
31. „Ortodoxia”, Revista Patriarhiei Române, anul XXII, nr. 1, ianuarie-martie 1970, București
32. Plămădeală, Antonie, **Biserica slujitoare**, București, 1972
33. Radu, Gh. Dumitru, **Caracterul eclezialogic al Sfintelor Taine și problema comuniunii**, în „Ortodoxia”, 1-2/1978
34. Sachelarie, Ierom. Nicodim, **Pravila Bisericească**, Ed. Credința strămoșească, Argeș, 2009

35. Schmemmann, Alexander, **Postul cel Mare**, trad. de Andreea Stroe și Laurențiu Constantin, Ed. Univers Enciclopedic, București, 1995
36. Idem, **Euharistia - Taina Împărăției**, ediția a II-a, trad. din rusă de Boris Răduleanu, Editura Bonifaciu, București, 2004
37. Simeon, Arhiepiscopul Tesalonicului, **Tratat asupra tuturor dogmelor credinței noastre ortodoxe, după principii puse de Domnul nostru Iisus Hristos și urmașii Săi** - volumul II, Editura Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, Suceava, 2003
38. Sirbu, Pr. Prof. Corneliu, **Întruparea ca Revelație**, în „Ortodoxia”, anul XXII (1970), nr. 4
39. Stavropulos, Arhimandrit Hristofor, **Dumnezeiasca euharistie, Taina Tainelor**, trad. de Pr. Dr. Constantin Băjău, Ed. Apostoliki Diakonia a Bisericii Ortodoxe a Greciei, Atena
40. Stan, Pr. Prof. Stan, **Iconomie și intercomuniune**, în „Ortodoxia”, Revista Patriarhiei Române, anul XXII, nr. 1, ianuarie-martie 1970, București
41. Stăniloae, Pr. Prof. Dr. Dumitru, **Iconomia Dumnezeiască, temei al Iconomiei Bisericești**, „Ortodoxia”, nr. 1 din 1969
42. Idem, **Mărturisirea păcatelor și pocăința în trecutul Bisericii**, în periodicul BOR, București, 1970
43. Idem, **Teologia Dogmatica Ortodoxă**, vol. II, Ed. Apologeticum, București, 1997
44. Idem, **Teologia Dogmatică Ortodoxă**, vol. III, Editura Institutului Biblic și de Misiune al BOR, București, 1997
45. Idem, „Ortodoxia”, **Crucea în teologia și cultul Bisericii Ortodoxe**, anul XXVII (1975), nr. 3
46. Idem, „Ortodoxia”, **Revelația ca dar și ca făgăduință**, anul XXI (1969), nr. 2
47. Idem, **Numărul Tainelor și raportul dintre ele**, în „Ortodoxia”, 1-2/1978
48. Idem, **În problema intercomuniunii**, „Ortodoxia”, 4/1971
49. Idem, **Teologia euharistiei**, „Ortodoxia”, 3/1961
50. Idem, **Sobornicitate deschisă**, în „Ortodoxia”, 2/1971
51. Idem, **Iconomia în Biserica Ortodoxă**, „Ortodoxia”, 3/1976
52. „Studii Teologice”, Revista Institutelor teologice din Patriarhia Română, seria a II-a, nr. 3-6, martie-iunie 1980, București

53. Silvestru de Canev, **Teologia Dogmatică Ortodoxă, cu expunere istorică a dogmelor**, Vol. V, Editura Credința strămoșească, Iași, 2001
54. Todoran, Pr. Prof. Isidor, **Etapele Revelației**, în „Mitropolia Ardealului”, anul I, 1956, nr. 1-2
55. Ungureanu, M. Răzvan, **Convertire și integrare religioasă în Moldova la începutul epocii moderne**, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 2004
56. Vintilescu, Pr. Petre, **Spovedania și duhovnicia**, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 1995
57. Zăgrean Pr. Prof. Dr. Ioan, **Teologia Dogmatică**, manual pentru Seminariile Teologice, ediția a V-a, Editura Renașterea, Cluj, 2004

Dicționare

1. **Dicționarul explicativ al limbii române**, ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998
2. **Dicționar grec-român al Noului Testament**, Maurice Carrez și Francois Morel, trad. de Gheorghe Badea, Societatea Biblică Interconfesională din România, București, 1999
3. **Dicționar al Noului Testament**, Mircea, pr. dr., Ioan, Editura Institutului Biblic și de Misiune al BOR, București, 1995
4. **Dicționar Latin-român**, G. Guțu, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983

Pagini web

1. <http://www.crestinortodox.ro/dictionar-religios/acrivie-84804.html> Vizualizat în data de 20.02.2015
2. <http://www.ioanguradeaur.ro/392/omilia-xxi-din-comentariul-la-epistola-catre-efeseni-2/> Vizualizat în data de 12.03.2015
3. <http://www.parohiamacin4.org/postul.htm> Vizualizat în data de 18.03.2015
4. <http://oenoanda.blogspot.ro/2009/09/scriisorile-lui-pliniu-cel-tanar.html> Vizualizat în data de 21.04.2015
5. <https://sfapostolipetrusipavel.wordpress.com/category/talcuiri-la-epistola-catre-corinteni-1/> Vizualizat în data de 25.04.2015
6. <http://www.apologeticum.ro/2012/06/exista-mantuire-inafara-bisericii-ortodoxe-sunt-martirii-eterodocsilor-martiri-adevarati-pentru-hristos/> Vizualizat în data de 09.06.2015

ATEISMUL ȘTIINȚIFIC ÎN SCRIERILE LUI RICHARD DAWKINS

Pr. Drd. Mirea VIRTEJANU

Introducere

În societatea modernă și postmodernă locul Bisericii și al teologului a fost luat de către savant ca exponentul unei științe ce începea să se dezică de tutela religioasă a Bisericii și care dădea semne că devine din ce în ce mai autonomă. Însă această abordare nu era ceva nou, deoarece știința modernă relua – în alte coordonate – vechiul proces de „dezvrăjire” al lumii demarat în antichitate odată cu așa numita „teorie atomică” a lui Leucip, Epicur și Lucrețiu. Această „teorie atomică” prezentată ideologic ca reprezentând „zorii” gândirii raționale prezintă geneza lumii ca fiind de fapt interacțiunea întâmplătoare a componentelor elementare care sunt atomii, această teorie fiind îndreptată în primul rând împotriva zeilor care nu ar interacționa deloc cu lumea.

„Vechea paradigmă științifică” va transforma știința în ideologie și va aduce știința într-o robie cruntă a „patrulaterului morții ideologice” format din materialism, naturalism, ateism și scientism. Această veche paradigmă va fi una eminamente deterministă, materialistă și atee, iar în ea va domni hazardul, absurdul și non-sensul.

I. Richard Dawkins – repere biografice

Dawkins s-a născut pe 26 martie 1941, în Kenya, Africa de Est, ca fiu al lui Clinton John Dawkins și al lui Jean Mary Vyvyan ¹. La vârsta de 8 ani,

---

1. M. Palmer, *Atheism for Beginners: A Coursebook for Schools and Colleges*, Lutterworth Press, Cambridge, 2013, p. 214.

părinții lui s-au mutat în Anglia. În Anglia, Dawkins a urmat școala Oundle din Northamptonshire. Aici a fost confirmat la vârsta de treisprezece ani ca membru al Bisericii Angliei. Cu toate acestea, el a renunțat la credința creștină înainte de admiterea sa în studiul programului de zoologie din cadrul Universității din Oxford. Aici, Dawkins a fost influențat de Nikolaas Tinbergen și Bill Hamilton. După ce a absolvit în 1962, Dawkins și-a urmat studiile de masterat în genetică și etiologie. A câștigat diploma în 1966. Între 1967 și 1969, Dawkins a fost profesor asistent de Zoologie la UC Berkeley. A predat în Zoologie de la Universitatea Oxford în 1970. Din 1995, a fost profesorul titular al catedrei „Charles Simonyi” pentru înțelegerea publică a științei ².

Dawkins și-a exprimat opiniile pe multe subiecte în multe publicații. Unele dintre acestea sunt „Moartea selectivă a neuronilor ca posibil mecanism de memorie” (1971), „Gena egoistă” (1976), „Fenotipul extins” (1982), „Ceasornicarul orb” (1986), „Capelanul diavolului” (2003) și „Iluzia lui Dumnezeu” (2006). „Iluzia lui Dumnezeu” a câștigat faima atât în lumea academică, cât și în cea non-academică. Numeroasele recunoașteri și premii prezentate lui Dawkins indică rolul semnificativ pe care îl exercită în promovarea științei și a rațiunii.

Printre criticii contemporani ai credințelor religioase, Dawkins este unul dintre cei patru indivizi cheie cu idei similare. Împreună cu Christopher Hitchens, Daniel Dennett și Sam Harris, aceștia au fost descriși ca fiind „cei patru călăreți ai non-apocalipsei” ³. Uneori, Ayaan Hirsi Ali este adăugată pe listă pentru a o face ca al V-lea cavaler al non-apocalipsei ⁴.

În lucrarea lui Dawkins „Iluzia lui Dumnezeu”, el își expune critica cea mai violentă împotriva religiilor monoteiste, în special a creștinismului. Argumentul lui Dawkins în „The God Delusion” este că religioșii au acoperit inexistența lui Dumnezeu cu o credință falsă care trebuia să dovedească existența unui Dumnezeu intervenționist irațional. Această credință eronată a cauzat o impresie greșită a realității printre aderenții religioși, în măsura în care desfășoară activități imorale în societate. Astfel, Dawkins

2. *Ibidem*.

3. J. Halstead (ed.), *Godless Paganism: Voices of Non-Theistic Pagans*, Lulu, North Carolina, 2016, p. 14.

4. C. R. Cotter, P. A. Quadrio and J. Tuckett (eds.), *New Atheism: Critical Perspectives and Contemporary Debates*, Springer, Switzerland, 2017, p. 159.

conchide că subscrierea la credința irațională că un Dumnezeu intervenționist există este cauza răului societății. „Există o inteligență supranaturală, supraomenească, și această inteligență a proiectat și creat în mod intenționat universul și tot ce se află în el, inclusiv pe noi, oamenii. Orice inteligență creatoare suficient de complexă pentru a proiecta orice ia naștere numai ca produs al unui proces îndelungat de evoluție graduală. Fiind evolute, inteligențele creatoare ajung în univers relativ târziu și, de aceea, nu pot fi făcute răspunzătoare de proiectarea acestuia. În sensul definit, Dumnezeu reprezintă o amăgire; ba chiar, o amăgire dăunătoare”⁵.

Principalul scop al lui Dawkins pentru compunerea lucrării „Iluzia lui Dumnezeu” a fost acela de a ridica ateismul la rang înalt⁶. El identifică realizările notabile ale unor atei de renume. Din aceste exemple, el susține că atei nu mai trebuie să se ascundă. El susține că atei pot trăi un stil de viață mai performant decât acum. În consecință, el adoptă o poziție militantă împotriva religiei în general și a creștinismului în special⁷. El descrie religia ca fiind delirantă, implicând două sau mai multe persoane, cauzată de gânduri negative și modele comportamentale⁸.

II. Richard Dawkins și relația sa cu Dumnezeu

Deși Dawkins se referă la religie ca întreg, religia creștină primește o mare parte din denigrarea sa. De exemplu, el bănuiește la ceea ce se referă creștinii prin folosirea termenului „Dumnezeu”. Pentru el, Dumnezeu se referă la o explicație irațională pe care creștinii o dau unor evenimente naturale și științifice în situații de viață reală⁹. El vede „credința în Dumnezeu” ca pe o mantie pe care creștinii și alți oameni religioși o folosesc pentru a-și scuza ignoranța lor neapologetică a realității. În cele din urmă, nebunia unei astfel de perspective copilărești a realității se manifestă atunci când necredincioșii interoghează creștinii și alți oameni religioși despre credința lor. În loc să răspundă lucid, oamenii religioși reacționează cu multă dispreț și intoleranță. Dawkins urmărește desfășurarea logică a

5. Richard Dawkins, *Dumnezeu o amăgire*, Editura Curtea Veche, București, 2012, p. 36.

6. R. Dawkins, *The God Delusion*, Houghton Mifflin, Boston, 2006, p. 33.

7. *Ibidem*, p. 21.

8. *Ibidem*, p. 5.

9. *Ibidem*, pp. 92, 94.

acestui fundamentalism, în mare parte din relele pe care societatea le suportă, pentru a concluziona că credința în Dumnezeu este cauza multor răutăți în societatea noastră ¹⁰.

Mai degrabă decât concepția religioasă a realității finale, Dawkins sugerează că teoria selecției naturale, avansată de Charles Darwin, oferă o explicație și o speranță mai bună pentru realitate ¹¹. El enumeră câteva avantaje pentru conceptul de supraviețuire a celui mai potrivit. În primul rând, selecția naturală oferă omenirii ocazia de a înțelege deficiențele inerente naturii umane. În al doilea rând, el menționează că teoria ne ajută să explicăm atitudinea ființelor umane față de rău. În al treilea rând, el susține că teoria este atât de funcțională încât îl eliberează pe Dumnezeu creștin de sarcina improbabilă de a efectua o mulțime de lucruri. Dawkins este favorabil concepției lui Peter Atkins cu privire la un „Dumnezeu leneș” care face atât de puțin că nu trebuie să existe deloc și la părerea lui Woody Allen despre un „Dumnezeu slab dezvoltat” ¹². Pentru Dawkins, credințele și practicile religioase sunt atât de nepotrivite încât nu pot descrie într-o manieră inteligibilă „ipoteza lui Dumnezeu” sau „Dumnezeul intervenționist” ¹³. În al patrulea rând, el susține că acel concept al selecției naturale are o capacitate inerentă de a se extinde. Arthur Robert Peacocke descrie această capacitate ca fiind „o înclinație spre o complexitate sporită” ¹⁴. Dawkins declară că teoria selecției naturale oferă cu adevărat omenirii planurile utile de a trăi o viață împlinită și progresivă, în afară de concepția eronată a existenței lui Dumnezeu, apărută în mod neadecvat de argumentul teistic al lui Thomas Aquinas.

Denigrarea lui Dawkins a religiei și a lui Dumnezeu rezultă din atribuirea răului așa-numitei „ipoteze a lui Dumnezeu”. Din perspectiva lui Dawkins, „masacrările genocidului”, „noul sadomasochism”, cutremurele, inundațiile, sprijinul Bibliei pentru executarea infractorilor, chiar pentru infracțiunile pe care le găsește triviale, precum și gustul aparent pentru sânge, reprezentând în concepția teologică creștină ispășirea păcatelor,

---

10. *Ibidem*, p. 263.

11. *Ibidem*, pp. 79, 116-117.

12. *Ibidem*, p. 114.

13. *Ibidem*, pp. 80-83, 85.

14. A. R. Peacocke, *Theology for a Scientific Age: Being and Becoming - natural and Divine*, Blackwell, Oxford, 1990, p. 66.

indică în mod evident o relație cauzală între credința în Dumnezeu și răul societății. În termeni mai largi, noțiunea de rău are atât implicații „morale”, cât și „fizice / naturale”¹⁵. Răul moral este realizarea acțiunilor / inacțiunilor interzise, obligate sau admise de către o ființă umană care afectează: pe sine, pe alții și pe Dumnezeu. Răul fizic / natural se referă fie la acțiunile / inacțiunile non-umane sau la acțiunile umane, care nu sunt efectuate rațional, care dăunează altor ființe umane.

Permițând răului să se manifeste în consecința acțiunilor / inacțiunilor umane libere, Dumnezeu își dovedește capacitățile de a ține ordinea morală într-un control adecvat. Moralitatea justiției necesită un accent strategic și instantaneu asupra principiilor corectitudinii și fericirii în momente diferite și în situații diferite. Orice sistem moral care recompensează bunătate, dar nu reușește să pedepsească răul este defect. Ca Realitate Finală, Dumnezeu nu este defect. Mai degrabă, El este capabil să susțină ordinea morală pe care a creat-o. El arată acest lucru prin emiterea de recompense pentru acțiuni / inacțiuni bune și emiterea de pedepse pentru acțiunile / inacțiunile care au loc după ce a permis consecințele acțiunilor / inacțiunilor agenților morali. În narațiunea biblică, există numeroase cazuri în care pedeapsa lui Dumnezeu a fost emisă ca urmare a acțiunilor / inacțiunilor umane libere (Geneza 6.12, 4.12, 2, Petru 2.6, Isaia 13.1-2, 15.1-9, 17.1-14, 19.1-17, 21.1-10, 21.11-12; 45.7). Războiul națiunii Israel în țara Canaan trebuie înțeles în acest context. Dumnezeu a folosit națiunea Israelului ca biciul Său pentru a pedepsi acele națiuni ale căror acțiuni / inacțiuni merita pedepse. În mod corect înțeles, lui Dumnezeu trebuie să i se acorde o anumită recunoștință pentru rolul Său în susținerea ordinii morale în Univers.

Termenul ateism se referă la opinia că supranaturalul este inexistent și că toate încercările de a furniza dovezi pentru existența sa sunt absurde și fără sens¹⁶. Conform ateului, lumea naturală este tot ceea ce posedă omenirea. Din acest motiv, umanitatea trebuie să facă față provocărilor cu care se confruntă în lumea naturală, în timp ce își urmărește interesul

---

15. P. Goldburg, P. Blundell and T. Jordan, *Exploring Religion and Ethics: Religion and Ethics for Senior Secondary Students*, Cambridge University Press, Cambridge, 2012, p. 96.

16. J. Hick, *Philosophy of Religion*, Prentice-Hall, Englewood Cliffs, 1963, p. 4; P. Edwards, *Some Notes on Anthropomorphic Theology. Religious Experience and Truth*, S. Hook (ed.), New York University Press, New York, 1961, p. 13.

pentru supraviețuire. Nu se face aluzie la actul de rugăciune, nici la eliberare, nu crede în rai sau iad. În schimb, pune la îndoială provocările vieții în dezvoltarea metodelor analitice de înțelegere și găsire a soluțiilor la problemele identificate ¹⁷. Această perspectivă este subliniată de abordările filosofice, cum ar fi „materialismul” ¹⁸ și cele științifice, cum ar fi „naturalismul metodologic” ¹⁹.

Câteva motive pot fi oferite pentru a explica de ce oamenii devin atei. Aceste motive variază de la lipsa de familiaritate cu pretențiile teiste până la o respingere conștientă a afirmațiilor teiste pe motivul lor aparent absurd. De asemenea, mulți vin la ateismul ca răspuns emoțional-psihic la provocările generate de pierderea și suferința personală. Printr-o negare totală și o poziție decisiv militantă împotriva teismului, Dawkins afirmă că el este fără credință în Dumnezeu și că teismul este neinteligibil și lipsit de sens.

Într-un sens unic, Dawkins dă o față pozitivă ateismului, mai mult decât au făcut-o mulți dintre predecesorii săi. El trece prin dureri semnificative pentru a oferi ateismul ca o alternativă mai bună la teism. Ca sistem pozitiv de credință, versiunea lui Dawkins despre ateism are nevoie de fundamentare pentru afirmațiile sale ²⁰. Din nefericire, versiunea de ateism a lui Dawkins întâmpină același obstacol ca și teismul - problema furnizării de mărunțișuri de dovezi pentru pretențiile sale absolute. În timp ce teismul descrie credințele sale din perspectiva credinței, ateismul descrie concepțiile sale din contextul bunului simț rațional. Nu există nici o explicație științifică sau empirică cunoscută fie pentru revendicările teistice bazate pe credință, fie pentru afirmațiile ateiste logice bazate pe comunitate. Ambele se bazează pe propoziții fundamentale, metafizice. Ateismul pare să nu aibă nici un avantaj față de teism în apelarea la abordarea științifică și pragmatică.

Dawkins a susținut că ateștii pot trăi o viață mult mai împlinită decât adepții religioși. Concentrându-se pe provocările reale și pe căutarea

17. J. Baggini, *Atheism: A Very Short Introduction*, Oxford University Press, Oxford, 2003, pp. 4, 10-11.

18. C. T. Wolfe, *Materialism: A Historico-Philosophical Introduction*, Springer, Switzerland, 2016, p. 43.

19. G. O. Perez, *Methodological Naturalism and Planetary Humanism: A Worldview for the 21st Century*, Xlibris Publishing, Bloomington, 2011, p. 103.

20. I. Lepp, *Atheism in Our Time*, Macmillan, Toronto, 1964, p. 14.

soluțiilor la aceste provocări, aici și acum, omenirea va dobândi controlul asupra lumii naturale și o va folosi ca resursă pentru a continua să se auto-prezerve. Această putere investește în umanitate dreptul de a-și elabora codul moral. Stephen Maitzen a descris acest sistem de moralitate drept „o moralitate obișnuită”²¹. Cu toate acestea, aceasta va însemna că ateismul găsește motive funcționale pentru rezolvarea problemelor morale care decurg din intersecțiile morale. Genele egoiste ale lui Dawkins fac imposibilă orice rezolvare pașnică a problemelor interacțiunilor morale. Este de neconceput modul în care agenții morali repartizați pe tot globul și care acționează în moduri care asigură cu precizie supraviețuirea preferatului lor (supraviețuirea celui mai potrivit) vor abandona în mod natural această căutare pentru a supraviețui pentru bunăstarea unui alt tip opus. Anarhia care ar putea rezulta ar fi inimaginabil sumbră. Teismul, pe de altă parte, folosește resursele obiectivismului moral, absolutismului și universalismului care formează un motiv rezonabil pentru susținerea ordinii morale. Cu accentul pus pe șansă, supraviețuirea celor mai potrivite și ale selecției naturale, ateismul este pe departe lipsit de aceste resurse morale esențiale.

Din nou, poziția militantă a lui Dawkins împotriva teismului militază împotriva unei evaluări corecte a procesului logic al evoluției sistemului său moral. Bazându-se pe modul său de operare egoist, argumentul lui Dawkins servește numai la limitarea sistemului moralității, făcându-l relativ și subiectiv. În plus, încercarea lui Dawkins de a înțelege în mod rațional pe Dumnezeu invocă o anumită confuzie. Privite în acest fel, noțiunea de Dumnezeu depășește diviziunea rațional-irațională.

Dawkins, în lucrarea sa „Dumnezeu o amăgire”, trece în revistă principalele argumente pentru dovedirea lui Dumnezeu, încercând să le combată; argumentele pentru existența lui Dumnezeu intră în două mari categorii: *a priori* și *a posteriori*. Cele cinci argumente *a posteriori* ale lui Toma din Aquino se bazează pe inspectarea lumii. Cel mai vestit dintre argumentele de acest tip este *argumentul ontologic*, propus de Sfântul Anselm din Canterbury în 1078 și reluat de atunci, sub diverse forme, de foarte mulți filozofi. Un aspect al argumentului lui Anselm este acela că inițial i-a fost adresat lui Dumnezeu, și nu oamenilor, sub forma

---

21. S. Maitzen, *Atheism and the Basis of Morality*, A. W. Musschenga & A. van Harskamp (eds.), Springer Publishing, Switzerland, 2013, p. 257.

unei rugăciuni (ar fi cazul, totuși, ca orice entitate capabilă să asculte o rugăciune să nu trebuiască să fie convinsă de propria-i existență). Anselm a spus că e posibil de conceput o ființă pe care nimic altceva să n-o întreață în măreție. Chiar și un ateu poate concepe o astfel de ființă superlativă, însă i-ar nega existența în lumea reală. Dar, continuă argumentația, o ființă care nu există în lumea reală este, tocmai de aceea, imperfectă. În legătură cu acest argument, Dawkins spune: Ideea că din astfel de șmecherii logomahice pot fi trase mari concluzii mă jignește din punct de vedere estetic, așa încât ar trebui să mă rețin de a arunca termeni precum *nebun* ²². Bertrand Russell a spus ceva foarte interesant: „Este mai ușor să fii convins că [argumentul ontologic] e mincinos, decât să cauți locul precis unde se află minciuna. Îmi amintesc exact momentul. Într-o zi din 1894, pe când mă plimbam pe Trinity Lane, am înțeles într-o clipă (sau am crezut că înțeleg) faptul că argumentul ontologic este valid. Ieșisem să-mi cumpăr o cutie de tutun; pe drumul de întoarcere, am aruncat-o dintr-odată în sus și am exclamat, când am prins-o din zbor: Vai de mine, argumentul ontologic e solid” ²³. Dawkins comentează ceea ce spune Russell: „De ce oare, mă întreb, n-a spus: Vai de mine, argumentul ontologic pare plauzibil! Dar nu cumva e prea de tot ca un mare adevăr despre cosmos să derive doar dintr-un biet joc de cuvinte? Mai bine mă pun pe lucru, ca să rezolv ceea ce pare a fi un paradox, precum cele ale lui Zenon? Grecii s-au chinuit destul de mult ca să înțeleagă *dovada* lui Zenon că Ahile nu va putea niciodată să prindă broasca țestoasă. Dar grecii au avut bunul-simț de a nu trage concluzia că Ahile va eșua definitiv în tentativa lui. L-au numit paradox și au lăsat viitoarele generații de matematicieni să-l explice. Russell însuși, desigur, era la fel de îndreptățit ca oricine să mai înțeleagă și de ce nu trebuie aruncate în aer cutii de tutun în cinstea eșecului lui Ahile de a prinde broasca țestoasă din urmă. De ce n-a fost la fel de precaut și în cazul sfântului Anselm? Cred că a fost un ateu cu o minte exagerat de deschisă, supradispus a fi dezamăgit atunci când logica i-o cerea” ²⁴.

Cele mai categorice respingeri ale argumentului ontologic le sunt atribuite, de obicei, filozofilor David Hume (1711-1776) și Immanuel Kant

22. Richard Dawkins, *Dumnezeu o amăgire*, p. 74.

23. *The Basic Writings of Bertrand Russell, 1903-1959*, Robert E. Egner, Lester Eugene Denonn (ed.), Routledge, London, 1992, p. 42.

24. Richard Dawkins, *Dumnezeu o amăgire*, p. 75.

(1724-1804). Kant a considerat că asul din mâneca lui Anselm era presupunerea dubioasă că, față de inexistență, „existența” este „perfectă”. Filozoful american Norman Malcolm a formulat acest lucru în felul următor: „Doctrina potrivit căreia existența reprezintă o perfecțiune e foarte ciudată. Pot spune că viitoarea mea locuință va fi mai bună dacă este izolată decât dacă nu este izolată; dar cum ar fi să spun că, dacă va exista, va fi o casă mai bună decât dacă nu va exista?”²⁵

Un alt filozof, australianul Douglas Gasking, a pus punctul pe i cu ironica sa „dovadă” a inexistenței lui Dumnezeu. „Crearea lumii este cel mai minunat lucru care se poate imagina. Meritul unei realizări este produsul (a) calității sale intrinseci și (b) al priceperii creatorului său. Cu cât este mai mare neputința creatorului (sau handicapul), cu atât mai impresionantă este realizarea. Cel mai teribil handicap al unui creator ar fi inexistența. De aceea, dacă presupunem că universul este un produs al unui creator existent, putem concepe, atunci, existența unei ființe și mai mărețe – respectiv, care a creat totul fără să existe. Un Dumnezeu care există, în consecință, nu va fi o ființă mai măreață decât s-ar putea concepe, deoarece un creator încă și mai extraordinar și incredibil de măreț ar fi un Dumnezeu care nu există. Deci Dumnezeu nu există”²⁶.

Alte argumente pentru dovedirea existenței lui Dumnezeu sunt: *Mișcătorul nemișcat*. Nimic nu se mișcă, fără a fi fost mișcat mai înainte de altceva. Acest lucru ne conduce la o regresie din care singura scăpare este Dumnezeu. Ceva trebuie să fi făcut prima mișcare și acel ceva îl numim Dumnezeu. *Cauza fără o cauză*. Nimic nu-și are cauza în sine. Fiecare efect are o cauză anterioară și, astfel, ajungem din nou la regresie. Aceasta trebuie încheiată de o cauză primă, pe care o numim Dumnezeu. *Argumentul cosmologic*. Trebuie să fi existat o vreme când lucrurile fizice nu existau. Însă, de vreme ce lucrurile fizice există acum, trebuie să fi fost ceva non-fizic, care să le aducă la existență - și pe acest ceva îl numim Dumnezeu. Cu privire la aceste argumente Dawkins spune: „Toate aceste trei argumente se sprijină pe ideea regresiei și, pentru a încheia regresia, au nevoie de Dumnezeu. Ele induc astfel presupunerea cu totul nejustificată că Dumnezeu este imun la regresie. Chiar dacă ne-am permite luxul îndoielnic de a defini un înche-

25. Norman Malcom, *Knowledge and Certainty. Essays and Lectures*, Prentice Hall, Englewood Cliffs, New Jersey, 1963, pp. 149-150.

26. Dawkins, *Dumnezeu o amăgire*, p. 76.

ietor pentru o astfel de regresie infinită, pur și simplu pentru că avem nevoie de așa ceva, căruia i-am atribui și o denumire, nu există absolut nici un motiv de a-l investi pe acesta cu vreuna dintre proprietățile atribuite în mod normal lui Dumnezeu: omnipotență, omnisciență, bunătate, puterea de proiecție creatoare - pentru a nu mai vorbi despre acele atribute umane, cum ar fi împlinirea rugăminților, iertarea păcatelor și citirea celor mai ascunse gânduri. De altfel, nu le-a scăpat neobservat logicienilor faptul simplu că omnisciența și omnipotența sunt reciproc incompatibile. Dacă Dumnezeu este atotștiutor, înseamnă că El știe deja cum va interveni pentru a schimba cursul istoriei, folosindu-și atotputernicia. Înseamnă, însă, că nu se mai poate răzgândi apoi în privința intervenției, ceea ce demonstrează că nu este omnipotent”²⁷.

Argumentul teleologic sau argumentul proiectului. În lume, lucrurile, mai ales cele vii, arată ca și cum ar fi fost proiectate. Nimic din ceea ce cunoaștem nu arată a fi fost proiectat, dacă nu este într-adevăr proiectat. De aceea, trebuie să existe un proiectant, și-l numim Dumnezeu. Toma din Aquino a folosit analogia cu o săgeată care se îndreaptă către țintă, însă o rachetă cu senzori de căldură de astăzi ar servi mult mai bine scopului dorit de el. Despre acest argument, Richard Dawkins afirmă: „Argumentul proiectului este singurul aflat în uz curent la ora actuală și încă le mai sună unora ca și cum ar fi un argument suprem și categoric. Tânărul Darwin a fost impresionat de el pe vremea când, student la Cambridge fiind, l-a citit în *Teologia naturală* a lui William Paley. Din păcate pentru Paley, la maturitate, Darwin l-a desființat. Probabil că nu a existat niciodată o mai mare înfrângere a unei credințe populare, decât distrugerea argumentului proiectului de către Charles Darwin. A fost un lucru atât de neașteptat! Mulțumită lui Darwin, astăzi nu mai e corect să afirmi că nimic din ceea ce cunoaștem nu pare a fi proiectat, fără să fi fost proiectat de fapt. Evoluția prin selecție naturală produce un simulacru perfect de proiect, care atinge niveluri remarcabile de complexitate și eleganță. Iar, între aceste eminente pseudo-proiecte, există sisteme nervoase care, între alte rezultate, mai modeste, manifestă un comportament de căutător de țel, care aduce mai curând cu o rachetă cu senzori de căldură, decât cu o săgeată plecată către țintă, lucru valabil chiar și la cea mai mică insectă”²⁸.

27. *Ibidem*, p. 72.

28. *Ibidem*, p. 73.

Concluzii

În contextul credinței lui Richard Dawkins, ideea religioasă a lui Dumnezeu este prezentată ca Acela în care nu există nici un rău. În rolul său ca realitate finală, El răsplătește comportamentul moral și pedepsește comportamentul imoral prin limitarea sau permițând efectele naturale ale acțiunilor / inacțiunilor dorite în mod liber de omenire. Aceste efecte sunt uneori sănătoase din punct de vedere moral și alteori nu. În lumina acestui fapt, se poate deduce că originea răului nu trebuie să fie dedusă nici din teism, nici din ateism. În schimb, răul provine din acțiunile / inacțiunile omenirii care acționează în mod liber în căutarea păstrării de sine. Răul decurge dintr-o dorință exagerată a ființelor umane de a supraviețui și de a fi avantajat cu orice preț. Astfel, să afirmăm că adepții religioși sunt singurii făptuitori ai răului în societate este prea simplist și neconvingător.

PRACTICA BOTEZULUI DIN PERSPECTIVĂ ADVENTĂ

Pr. Drd. **Claudiu MIROȘ**

Introducere

Sfânta Taină a Botezului este una dintre cele trei Taine ale inițierii, alături de Mirungere și Euharistie, fundamentale și indispensabile pentru mântuire în conformitate cu revelația dumnezeiască. Nu este întâmplător faptul că, după slujba Botezului, primitorul tainei se împărtășește și de harul Sfântului Duh prin Mirungere și apoi prin Sfânta Împărtășanie. Sfânta Taină a Botezului este poarta de intrare în Biserică, ea fiind cea care permite primirea harului mântuitor prin celelalte taine ale Bisericii, din acest motiv putem spune că cel botezat devine „hristofor”. Este foarte important de amintit faptul că cele trei afundări ale botezului simbolizează moartea și învierea împreună cu Hristos. De asemenea, primind această taină primitorului i se iartă păcatele săvârșite până la momentul respectiv, în cazul unei persoane adulte, iar în cazul unui copil i se iartă păcatul strămoșesc.

În ceea ce privește mediul sectar, vorbim de contestarea acestei Sfinte Taine, precum și negarea importanței Botezului pentru mântuire. De asemenea, ei fac o confuzie gravă între botezul adus de Mântuitorul Iisus Hristos, cu „Duh Sfânt și foc”, și botezul iertării păcatelor pe care îl practica Sfântul Ioan Botezătorul. De aceea ei cred că, respingând Taina Sfântului Botez, fac acest lucru în numele lui Dumnezeu. Ceea ce e și mai grav este că, în demersul lor, folosesc cuvântul lui Dumnezeu din Sfânta Scriptură interpretând greșit, „spre a lor pierzare” (II Petru 3,16). Pe de altă parte, Botezul devine la secte doar un simbol sau o ceremonie fastuoasă având scop prozelitist, de atragere a indiferenților religioși sau a celor fără o educație religioasă. Însă cea mai mare eroare pe care o fac adventiștii, precum și majoritatea sectelor, este să practice botezul la maturitate.

I. Practica botezului la maturitate

Botezul la maturitate are ca fundament mântuirea prin credință sau „sola fide”, o raționalizare a mântuirii în afara lui Hristos, dar în numele Acestuia. De asemenea, concepția „Sola Scriptura” este fundamentală pentru practica botezului la maturitate, deoarece doar cei maturi sunt capabili să înțeleagă cuvântul Bibliei. De aceea, doar cei care sunt apti de a face mărturisirea de credință pot fi acceptați la botez. Se știe că întregul ceremonial baptist, advent sau al oricăror secte neoprotestante este o încercare de a face prozelitism. Ca exemplu de raționalizare a tainei, baptiștii vorbesc de botezul exterior ca act solemn prin care o persoană se decide să urmeze lui Hristos, aceasta după ce a primit botezul interior cu Duhul Sfânt printr-o pregătire specială. Acesta din urmă este cel care iartă păcatele, iertarea păcatelor fiind parte a actului convertirii. Botezul exterior este mai degrabă o declarație publică și personală de apartenență la comunitatea baptistă. Botezul la maturitate se fundamentează pe interpretarea greșită a unor texte biblice și pe pretenția că, prin ceea ce săvârșesc, reîntemeiază creștinismul primar. Astfel, textul de la Fapte 2, 38-39 este propovăduit ca fundament pentru botezul de la maturitate ¹.

Înainte de baptiștii și alți eretici au proclamat botezul adulților, ceea ce determină pe unii istorici baptiști să-și revendice o origine mai timpurie decât cea de obicei recunoscută, anume mișcarea anabaptiștilor în secolul XVI. Adepții lui Petru Bruys, petrobrusienii la începutul secolului XII, respingeau botezul copiilor, în nordul Franței, atitudine condamnată de un fost călugăr benedictin, Henric de Lausanne. Arnold de Brescia și valdenzii respingeau pedobaptismul. Dacă acești premergători ai baptismului reprezentau oarecum aspectul practic al problematicei, autorul moral al refuzului de a boteza copiii poate fi identificat în persoana lui Petru Abelard (1079-1142), care susținea, împotriva lui Anselm de Canterbury, primatul rațiunii asupra credinței, cunoscut în formulele scolastice consacrate „intelligo ut credam” (înțeleg ca să cred) spre deosebire de „credo ut intelligam” (cred ca să înțeleg). Corifeii mișcării de mai sus respingeau, în general, multe dintre adevărurile doctrinare și practicile cultice creștine consacrate care vor fi respinse ulterior și de baptiști și de alte secte creștine: tot ceea ce

---

1. Dr. Alexa Popovici, *Istoria baptiștilor în România*, vol. I, Editura Bisericii Baptiste Române, Chicago, 1980, p. 9.

nu are temeii în Sfânta Scriptură este lipsit de valoare. Biserica adevărată este alcătuită numai din adepții mișcării respective, nu există Taine prin care credinciosul primește harul mântuitor, nu este nevoie de preoție sacramentală, semnul crucii este odios, nu trebuie să se facă jurăminte. Aceste atitudini și concepții s-au perpetuat peste veacuri și s-au constituit într-o paralelă coexistentă și parazitară Bisericii, concretizată astăzi prin puzderia de secte-denominațiuni în spațiul creștin.

Din perspectivă baptistă „toți creștinii au Duhul Sfânt”². Pavel spune în Romani 8, 9: „Dacă nu aveți Duhul lui Hristos, nu sunteți nici unul dintre ai Lui”. Cu toate acestea, primirea Duhului Sfânt, confirmată prin vorbirea în limbi la Cincizecime, constituie botezul cu Duhul Sfânt. Botezul este începutul unui nou mod de viață în care ni se poruncește să rămânem plini de Duhul. Aceasta este cheia maturității din punct de vedere baptist.

Creșterea și maturitatea spirituală trebuie să fie umplută de Duhul Sfânt. Mulți creștini nu reușesc să asculte de porunca de a fi plini cu Duhul (Efeseni 5, 18). Baptiștii spun că Sfântul Pavel spune creștinilor să fie plini de Duhul Sfânt, deoarece ei au primit deja Duhul Sfânt la Cincizecime. Atunci când creștinii cad în ispită și nu se pocăiesc, chiar dacă nu pierd pe Duhul Sfânt, pot pierde eficacitatea spirituală. Poate că, pentru a recâștiga această eficacitate, este motivul lui Pavel de a spune creștinilor să fie plini de Duhul Sfânt. Acest eșec limitează foarte mult creșterea lor spirituală. În al doilea rând, mulți creștini sunt cuprinși de mântuire, fără să-și dea seama cât de mult dorește Duhul Sfânt să le dea mântuirea dacă vor căuta și primi botezul cu Duhul Sfânt.

Baptiștii spun că dacă dăm Duhului Sfânt libertatea de a lucra în viața noastră, El va umple ființa interioară cu dragostea lui Dumnezeu și ne va ajuta să ne rugăm în mod eficient. Acestea sunt mijloacele de creștere și maturizare spirituală. Astfel devenim instrumente eficiente în Împărăția lui Dumnezeu, aducând slavă lui Dumnezeu³.

A existat o perioadă în care Dumnezeu era îndepărtat de experiența omenească. Dumnezeu se descrie pe Sine în Vechiul Testament ca „Cel înalt și care locuiește în veșnicie” (Isaia 57:15). „Dar în persoana lui Isus Cristos, Fiul, El a coborât în experiența omenească, a fost ispitit în toate

2. James Linzey, *The Holy Spirit*, Xulon Press, Santa Rosa, CA, 2004, p. 63.

3. C. H. Cayce, *Editorial Writings From The Primitive Baptist*, Volume 1, The Primitive Baptist Heritage Corporation, San Antonio, Texas, p. 134.

felurile ca și noi (Evrei 4:15) și a cucerit moartea la Golgota”⁴ deoarece El s-a luptat cu păcatul și a triumfat glorios. El vine la noi cu o calitate a vieții care este relevantă pentru experiența noastră. El a adus o viață sfântă pe care cere să o adoptăm și El a trecut prin foc pentru a face posibil ca noi să trăim o viață sfântă. Fiul lui Dumnezeu comunică această viață a sfințeniei când ne trimite pe Duhul Sfânt. Viața cu Hristos este trăsătură supremă a botezului cu Duhul Sfânt pe care îl primim la maturitate⁵. Sfințenia este natura Sa esențială, iar numele Lui mărturisește acest lucru: Duhul Sfânt. Scopul lui este să-L dezvăluie pe Hristos pe pământ. El alege să-L dezvăluie pe Hristos prin credincioși. Pe măsură ce credincioșii arată asemănarea cu Hristos în viețile lor, Duhul Sfânt își îndeplinește rolul Său de a-L arăta pe Hristos lumii. Viața asemănătoare cu Hristos nu este una trăită în izolare sau în fuga de ispită.

Duhul Sfânt este esențial pentru creșterea spirituală⁶. Ne putem aștepta la ajutorul Duhului Sfânt în încercările noastre de a crește în dragoste pentru Dumnezeu și pentru aproapele. Pavel ne spune că dragostea lui Dumnezeu este vărsată în inimile noastre prin Duhul Sfânt (Romani 5, 5). Duhul revarsă dragostea lui Dumnezeu în noi. Când un credincios este umplut de Duhul Sfânt, Duhul Sfânt aduce cu El o conștiință interioară a iubirii divine. Această dragoste ajunge, de asemenea, la compasiune față de nevoile din jurul nostru și a celor pierduți din jurul nostru. Ne putem aștepta ca Duhul Sfânt să ne ajute să ne rugăm în mod eficient. Pavel vorbește despre slăbiciunea noastră în a ști cum să ne rugăm, dar el continuă să ne asigure că Duhul ne va ajuta (Romani 8, 26, 27). Prin faptul că trăiește în noi, Duhul ne conduce la rugăciune conform voinței lui Dumnezeu. Fiind atâteștitor, El știe toate lucrurile și ne poate da o direcție adevărată în rugăciune. „Numai cu ajutorul Duhului Sfânt ne putem ruga în mod eficient”⁷.

Prin Duhul Sfânt putem crește în cunoașterea adevărului. Biblia este revelația lui Dumnezeu despre El și planul Său pentru omenire. Mintea

---

4. James Linzey, *op. cit.*, p. 64.

5. Vezi Chad Brand, *Perspectives on Spirit Baptism*, B&H Publishing Group, Nashville, Tennessee, 2004.

6. Verna M. Linzey, *The Baptism with the Holy Spirit*, Xulon Press, Santa Rosa, CA, 2004, p. 50.

7. Stephen Hedges, *Baptism and Gifts of the Holy Spirit*, Smash Words Edition, Sofia, 2011, p. 14.

umană ajutată de Duhul poate înțelege adevărul revelat (1 Corinteni 2, 14). Conceptele spirituale ale lui Dumnezeu depășesc cu mult capacitatea minții naturale de a înțelege. Când cerem Duhului Sfânt să ne inspire, putem citi și înțelege mult mai ușor Cuvântul lui Dumnezeu.

Potrivit dicționarului, maturitatea înseamnă „o condiție de dezvoltare completă”⁸. Un creștin matur se poate evalua și analiza spiritual în mod corect. După vindecarea șchiopului, Petru i-a spus mulțimii să nu se uite la el sau la Ioan ca și cum puterea lor ar fi făcut minunea (Fapte 3, 12). El a reacționat într-o manieră tipică pentru o persoană cu adevărat umplută de Duhul, fără a-și lua merite pentru minune.

Maturitatea ne dă un sens tot mai mare despre măreția lui Dumnezeu. Pe vârful muntelui Schimbării la Față, Petru a devenit vorbitor, dorea să construiască trei case și să rămână acolo. Corpul are voce, dar auzirea cuvintelor lui Dumnezeu ne îndepărtează de cuvintele noastre. Duhul Sfânt trebuie să oprească adesea cuvintele și să ne aducă suficient de liniștiți pentru a auzi vocea Lui.

Maturitatea face ca rolul nostru creștin să fie o bucurie, nu ceva ce facem doar din recunoștință. Dorința de a sluji face ca un candidat să folosească Duhul Sfânt. Oamenii care sunt plini de Duhul Sfânt sunt cei mai simpli oameni care se împărtășesc. Ei sunt mulțumiți cu starea lor de jos, însă dacă Dumnezeu alege să-i înalțe, ei nu se rătăcesc cu importanța lor. Aceasta este maturitatea.

Pavel le-a spus colosenilor că s-a rugat pentru ei ca să fie plini „de cunoașterea voinței Lui prin toată înțelepciunea și înțelegerea spirituală” (Coloseni 1, 9). Acesta este scopul pe care îl realizează Duhul Sfânt în fiecare creștin, acela ca fiecare să fie umplut de cunoașterea voinței lui Dumnezeu. Voia lui Dumnezeu este descoperită în Cuvântul Său. Duhul Sfânt este gata să ne învețe, astfel încât să avem semnele de maturitate adevărată: vom dezvolta înțelepciunea și înțelegerea spirituală⁹. Acesta este un alt motiv pentru care sectarii în mod general, și bapțiștii în mod special, botează la maturitate.

Ei cred că creștinii maturi au un impact extraordinar asupra celor din jurul lor. Când Iosif s-a ridicat înaintea lui Faraon și a prezis foametea

8. *Webster's Dictionary & World English Bible*, ed. Noah Webster, Rainbow Mission, 2018.

9. ThD. Fuchsia Pickett, *Understanding the Personality of the Holy Spirit*, Charisma House, Lake Mary, Florida, 2015, p. 92.

care a urmat, Faraon a exclamat: „Putem găsi pe cineva ca acest om, unul în care este Duhul lui Dumnezeu?” (Facere 41, 38). Iosif nu trebuia să își facă publicitate ca astăzi la televiziune ca unul care avea în el Duhul lui Dumnezeu. „Însoțitorii păgâni ai lui Ilie l-au urmat și au recunoscut Duhul lui Dumnezeu. Ce mărturie în care chiar și cei nelegiuți pot vedea Duhul Sfânt în viețile poporului lui Dumnezeu! Această recunoaștere este exact ceea ce se întâmplă când Duhul Sfânt dezvoltă trăsăturile de om asemenea lui Hristos care îl vor face pe creștinul matur”¹⁰.

Ideea biblică a vieții sfinte nu este o spiritualitate primordială, spun sectele. O definire bună a vieții sfinte se regăsește în psalmi: „Tu iubești neprihănirea și urăști răutatea” (Psalmi 45, 7). Este o definiție pozitivă a neprihănirii înțeleasă ca o evitare activă a răului. Viața asemenea lui Hristos include dezvoltarea fructului Duhului în viețile omului. Fructele nu cresc dintr-o dată, imediat ce copacul înflorește. Este nevoie de timp ca un copac să treacă prin procesul de înmugurire, înflorire, punerea pe fructe, maturarea fructelor, pentru ca fructele bune să fie apreciate. Același lucru este valabil și cu rodul Duhului în viața unui credincios, spun bapțiștii. Când suntem botezați cu Duhul Sfânt, avem potențialul plin de rodire de a fi asemenea lui Hristos în toate segmentele vieții noastre, fapt pentru care sectele promovează botezul la maturitate.

Sectele neoprotestante spun că, pentru ca Botezul să fie unul complet, este nevoie de timp pentru ca omul să se dezvolte spiritual. „Domnul ne va uda, ne va hrăni, ne va prăși, ne va îngriji, ne va ierta greșelile și ne va lăsa să încercăm din nou înainte de a avea în viața noastră rodul Duhului Sfânt dezvoltat și ajuns la maturitate”¹¹.

Pretenția sectelor de a se prezenta drept „creștini” maturi se bazează pe acțiunile, dar și pe motivele lor. Ei spun că adevăratul criteriu al botezului nu se regăsește în fapte, ci „bărbații și femeile lui Dumnezeu” sunt pregătiți să devină sfinți înaintea Dumnezeului lor. Viața „creștină” poate fi dureroasă, dar este și singura modalitate de a fi ca Hristos.

Provocările ridicate de către cei care promovează botezul la maturitate, în mare parte neoprotestanți, reprezintă un motiv pentru care trebuie să apărăm adevărata misiune creștină. Cei care amână botezul refuză un

10. James Linzey, *op. cit.*, p. 66.

11. ThD. Fuchsia Pickett, *Walking in the Spirit: The Power of the Holy Spirit Can Be Yours*, Charisma House, Lake Mary, Florida, 2015, p. 117.

mijloc de binecuvântare a copiilor care au absolut necesar nevoie de harul Duhului Sfânt. Astfel trebuie ca fiecare creștin ortodox să fie implicat și angajat în conservarea mărturisirii practicii botezului copiilor și apărarea acestei învățături în fața celor care se află în marea eroare de a practica doar botezul la maturitate.

II. Botezul ortodox. Argumente privind botezul pruncilor

Botezul cu Duhul Sfânt pe care Mântuitorul a făgăduit ca-l va așeza, este Botezul creștin, Botez care a început odată cu Pogorârea Sfântului Duh. Instituirea Tainei Botezului s-a făcut de către Mântuitorul Hristos, când, după învierea Sa din morți s-a arătat ucenicilor în Galileea, trimițându-i să vestească Evanghelia tuturor neamurilor și să le boteze în numele Sfintei Treimi: *„Mergând învățați toate neamurile botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte am poruncit vouă și iată Eu cu voi sunt în toate zilele până la sfârșitul veacului”* (Matei 28, 19-20) și *„Cel ce va crede și se va boteza se va mântui, iar cel ce nu va crede se va osândi”* (Marcu 16, 16).

Prin urmare, Botezul creștin are caracter universal, fiind instituit pentru toți oamenii, nu numai pentru evrei, cum era botezul lui Ioan. De aceea, pentru a împlini porunca Mântuitorului, Sfinții Apostoli botezau pe toți cei care primeau credința creștină. La Cincizecime, Sfântul Apostol Petru afirmă necesitatea botezului spunând: *„Pocăiți-vă și să se boteze fiecare dintre voi în numele lui Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor voastre și veți primi darul Duhului Sfânt”* (Fapte 2, 38).

Universalitatea practicii botezului în Biserica epocii apostolice este atestată în scrierile Noului Testament. De pildă, Sfântul Apostol Pavel scrie creștinilor din Roma: *„Au nu știți că toți câți în Hristos ne-am botezat, întru moartea lui ne-am botezat?”* (Fapte 6, 3). Din acest text rezultă că era de neconceput ca cineva să facă parte din Biserica lui Hristos fără a primi Botezul.

Necesitatea Botezului este impusă de existența și universalitatea păcatului strămoșesc¹² și se fundamentează pe Sfânta Scriptură. Astfel,

---

12. Prof. Nicolae Chițescu, Pr. Prof. Isidor Todoran, Pr. Prof. I. Petreună, *Teologia Dogmatică și Simbolică*, manual pentru Facultățile Teologice, vol. 2, Ediția a II-a, Cluj Napoca, 2005, p. 213.

Mântuitorul Iisus Hristos, în convorbirea Sa cu Nicodim precizează: „*De nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea să intre în împărăția lui Dumnezeu*” (Ioan 3, 5), iar după Învierea Sa din morți, trimițând pe Sfinții Apostoli la propovăduire, le spune: „*Cel ce va crede și se va boteza se va mântui, iar cel ce nu va crede se va osândi*” (Marcu 16,16). Apoi, Sfântul Apostol Petru, în cuvântarea ținută după Pogorârea Sfântului Duh, le recomandă celor ce au ascultat cuvântul său și-l întrebau ce să facă: „*Pocăiți-vă și să se boteze fiecare dintre voi în numele lui Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor voastre și veți primi darul Duhului Sfânt*” (Fapte 2, 38).

Pe baza acestor texte, Biserica noastră a învățat dintotdeauna că Botezul este absolut necesar pentru mântuire, având în vedere următoarele considerente:

a) *Toți oameni născuți pe cale naturală moștenesc păcatul strămoșesc*, păcat intrat în lume prin strămoșii noștri Adam și Eva, conform Sfântul Apostol Pavel, care spune: „*Precum printr-un om a intrat păcatul în lume și prin păcat moartea, așa și moartea a trecut la toți oamenii, pentru că toți au păcătuit prin el*” (Romani 5, 12). Acest fapt îl confirmă și Proorocul David care spune: „*Iată, întru fărădelegi am fost zămislit și întru păcate m-a născut maica mea*” (Ps. 50, 7). Prin urmare, păcatul strămoșesc a întinat firea omenească și astfel, potrivit Sfântului Apostol Pavel, „*din fire, eram fiii mâniei*” (Efeseni 2,3), adică „eram cu mânia lui Dumnezeu asupra noastră și că aveam trebuință de ceva, care să poată înnoi această fire a noastră”¹³.

b) Așadar, mântuirea sau împărăția lui Dumnezeu nu se poate dobândi decât numai curățind mai întâi acest păcat, pentru că altfel, rămânem cu firea cea veche „stricăță”, rămânem în starea de stricăciune, iar după cuvântul Sfântului Apostol Pavel „*carnea și sângele nu pot să moștenească împărăția lui Dumnezeu, nici stricăciunea nu moștenește nestricăciunea*” (I Corinteni 15, 50).

Apoi, referindu-se la starea cu care se poate intra în împărăția lui Dumnezeu, Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan spune: „*în cetate nu va intra nimeni pângărit*” (Apocalipsă 21, 27).

c) Prin urmare, pentru a ieși de sub „mânia lui Dumnezeu” și pentru a putea fi pregătiți pentru a intra în împărăția lui Dumnezeu, este necesar Botezul „cu apă și Duh”, singurul care ne poate curăți de păcatul

13. Pr. Petre Deheleanu, *Sectologie*, Arad, 1948, p. 303.

strămoșesc, născându-ne din nou, sau făcându-ne „făpturi noi”, apte să intre în împărăția lui Dumnezeu. Fără acest botez, nimeni nu se poate îmbrăca în Hristos, nu poate fi membru al Împărăției Lui și nu poate intra în Ierusalimul cel de sus ¹⁴, fapt confirmat de Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan, care zice: „De nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea să intre în împărăția lui Dumnezeu” (Ioan 3, 5).

Așadar, dacă toți ne naștem cu păcatul strămoșesc, dacă mântuirea nu se poate dobândi de cei spurcați, dacă numai Botezul cu apă și Duh poate șterge acest păcat și dacă fără acest Botez nu se poate intra în împărăția lui Dumnezeu, urmează că Botezul este de neapărată trebuință tuturor pentru mântuire, atât celor vârstnici, cât și copiilor ¹⁵, cu precizarea că odată cu spălarea păcatului strămoșesc se iartă și toate păcatele personale săvârșite până la Botez, dacă cel ce se botează este la o vârstă mai mare, harul botezului imprimând în cel botezat chipul lui Hristos. Botezul șterge și vina și pedeapsa pentru păcate, dar nu nimicește și urmările păcatului strămoșesc cum sunt înclinarea spre rău și suferință ¹⁶.

O discuție extrem de interesantă pe care o regăsim în documentele de la Lima este reprezentată de botezul copiilor. În acest sens, Ortodoxia, prin vocea lui Vladimir Berzonsky, explică în mod limpede faptul că nu există diferență între botezul copiilor și cel al adulților deoarece în ambele forme avem de a face cu manifestarea credinței în Iisus Hristos ca Fiu al lui Dumnezeu, Logos întrupat. De asemenea, este de remarcat faptul că au fost aduse în discuție roadele Botezului, precum: unitatea în Hristos, eliberarea din robia păcatului, participarea la viața în Hristos, moartea și învierea, darurile Duhului Sfânt (deși s-ar fi putut insista mai mult pe marginea acestui subiect vital), botezul ca semn al inițierii în împărăția lui Dumnezeu. „Este foarte importantă disocierea de orice formă de rebotezare, atunci când sunt îndeplinite condițiile corespunzătoare” ¹⁷.

Cu privire la botezul copiilor este necesar să analizăm acest aspect din mai multe direcții. În primul rând se pune evidentă întrebare cu privire la capacitatea limitată sau inexistentă a noilor născuți de a-și mărturisi cre-

14. *Ibidem*, p. 304.

15. *Ibidem*, pp. 305-306.

16. *Îndrumări Misionare*, p. 514.

17. Vladimir Berzonsky, *Baptism, Eucharist And Ministry, a pastor's view*, in “St. Vladimir's theological quarterly”, vol. 27, 1983, p. 253.

dința, deoarece majoritatea bisericilor subliniază importanța vitală a credinței în botez. De obicei, acest lucru este exprimat sub forma unui simbol de credință, în Biserica Ortodoxă utilizându-se simbolul de credință Niceo-Constantinopolitan, iar în Biserica Romano-Catolică, Crezul Apostolilor. Trebuie să menționăm faptul că această practică a mărturisirii credinței este una veche, regăsindu-se în liturghiile baptismale din Biserica primară. În bisericile care nu utilizează un simbol de credință, o mărturisire de credință personală înlocuiește crezurile consacrate, însă chiar și această mărturisire trebuie să fie în conformitate cu doctrinele comunității respective. În mod evident, în cazul unui copil, responsabilitatea comunității de a-l încorpora în Biserica lui Hristos este una deosebit de importantă. Mărturisirea credinței în numele pruncului este făcută de către nași, această instituție apărând inițial nu pentru botezul pruncilor, cât pentru candidații adulți la Botez.

În al doilea rând, Botezul are ca efect atât iertarea păcatului strămoșesc și a păcatelor personale, în cazul adulților, cât și încorporarea noului botezat în Biserică, văzută ca trup tainic al Mântuitorului Hristos, făcându-l membru real al acestei familii a Domnului. În mod evident, privind din perspectiva acestei analogii, copilul este în aceeași măsură membru al familiei în care este și un adult.

În al treilea rând și în strânsă legătură cu al doilea punct, este problema dacă botezul pruncilor îi face pe aceștia membrii deplin ai Bisericii. În primele secole creștine, Biserica avea o singură rânduială de săvârșire a Botezului. Acesta era urmat imediat de o confirmare, fie prin punerea mâinilor, fie prin Mirungere, după care cel nou botezat era întâmpinat cu sărutul de pace și cu Sfânta Euharistie, „afirmându-l astfel ca membru în Biserică, la nivel local și universal”¹⁸.

Prin trimiterea Sfinților Apostoli la propovăduire, Mântuitorul Hristos le spune să boteze pe toți care vor crede în El. Și cum cei ce pot crede sunt adulții, porunca Domnului se referă în primul rând la ei. Dar ea nu exclude nici pe copii. Era natural ca adulții auzind cuvintele Evangheliei să se fi simțit obligați întâi să primească botezul. Dar după ce au fost botezați ei, nu era nici o piedică să fie botezați și copiii acestora. Sfinții Apostoli, care

---

18. Paul Meyendorff, *Toward Mutual Recognition of Baptism*, in “*Baptism today. Understanding, Practice, Ecumenical Implications*”, Edited by Thomas F. Best, Liturgical Press, Collegeville, Minnesota, 1996, p. 202.

știau de la Hristos Însuși că nimeni nu se poate mântui fără botez (Ioan 3, 5), au botezat și copiii odată cu oamenii mari. Ei botează familii întregi care cuprindeau, cu siguranță, copii: temnicerul din Filipi, auzind cuvântul lui Dumnezeu din gura lui Pavel și Sila, s-a botezat el și toți ai lui (Fapte 16, 33); la fel Lidia, auzind cuvântul lui Dumnezeu, s-a botezat ea „și casa ei” (Fapte 16, 15); Sfântul Apostol Pavel spune că a botezat „casa lui Ștefana” (I Corinteni 1, 16).

Părinții Bisericii au susținut și apărat botezul copiilor împotriva acelor care îl tăgăduiau, argumentând necesitatea lui ca primă condiție de mântuire pentru tot omul, inclusiv pentru copii, ca să fie scoși de sub stăpânirea păcatului. Origen, de pildă, spune că Biserica a primit de la Sfinții Apostoli tradiția de a boteza copiii ¹⁹, iar canonul 110 al sinodului din Cartagina anatematizează pe cei ce resping necesitatea botezului copiilor ²⁰. Inscripții din catacombe dau, de asemenea, mărturii despre botezul copiilor. Este adevărat că botezul copiilor nu devenise o regulă generală în primele secole, căci erau părinți care amânau botezul copiilor până la o vârstă mai mare, mai ales când aceștia nu se găseau într-un pericol de moarte, în plus, în primele veacuri, era și instituția catehumenatului, adică a pregătirii pentru botez, și erau mulți catehumeni care amânau botezul cât mai mult și, dacă era posibil, până pe patul de moarte, știind că botezul șterge toate păcatele, deci nu numai pe cel strămoșesc. Între cei trei mii botezați la Cincizecime au fost, sigur, și copii (Fapte 2, 38-39).

Dar Hristos a arătat că trebuie botezați copiii căci, atunci când I s-au adus niște copilași ca să Se roage pentru ei și Apostolii îi opreau pe cei ce îi aduceau pe copii, i-a certat zicând: „Lăsați copiii să vină la Mine și nu-i opriți, că a unora ca aceștia este împărăția cerurilor. Și după ce Și-a pus mâinile peste ei, S-a dus de acolo” (Matei 19, 13-15).

Copiii nu pot fi respinși de la botez pe motiv că nu-și pot exprima credința în Hristos și Biserica Sa. Pentru credința lor dau mărturie părinții și nașii care îi aduc la biserică pentru a fi botezați. Sfânta Scriptură ne dă multe mărturii din care se vede că Dumnezeu mântuiește pe unii pentru credința altora. Astfel, Hristos vindecă pe sluga sutașului din Capernaum

---

19. David W. T. Brattston, *Traditional Christian Ethics*, Volumul 2, WestBow Press, Bloomington, IN, 2014, p. 49.

20. Michael G. Witczak, *The Sacrament of Baptism*, Liturgical Press, Collegeville, MI, 2011, p. 161.

pentru credința stăpânului său (Matei 8, 5-13); vindecă pe fiica femeii cananeence pentru credința mamei ei (Matei 15, 22-28); pe fiul lunatic pentru credința tatălui său (Matei 17, 14-18). Despre existența nașilor la botez vorbesc din primele secole Tertulian²¹ și Dionisie Pseudo-Areopagitul²² (*Ierarhia bisericească*, VII, 11).

Cei care amână botezul copiilor lor greșesc; este ca și când aceștia n-ar avea nevoie de harul dumnezeiesc pentru mântuire, căci Botezul este începutul tuturor Tainelor și deci al mântuirii personale însăși. Greșesc, de asemenea, cei care își lasă copiii, în caz de pericol de moarte, să moară nebotezați, făcându-se vinovați pentru pierderea mântuirii acestora, căci în caz de necesitate se administrează botezul de urgență de către orice creștin, cu pronunțarea corectă a formulei Botezului, odată cu întreita cufundare, turnare sau chiar stropire cu apă a pruncului.

De asemenea, trebuie să se știe că nimeni nu are voie să boteze a doua oră pe cei botezați în numele Sfintei Treimi, după rânduiala Bisericii Ortodoxe, având în vedere cuvintele Sfântului Apostol Pavel: „Un Domn, o credință, un botez” (Efeseni 4, 5). Într-adevăr, trebuie botezați din nou cei botezați de eretici și sectanți, pentru care botezul este un simplu ceremonial de intrare în respectiva comunitate sectară, neîmpărtășind nici un har dumnezeiesc.

În concluzie, având în vedere că fără Botez nu poate fi mântuire, căci nu se poate intra în Împărăția cerurilor dacă nu se trece prin baia botezului, este necesar să nu îi privăm pe copii de botez, mai ales că există și un risc nedorit de a muri. Nu trebuie să lăsăm copiii nebotezați și pentru simplu fapt că acest lucru ar prezenta o împotrivire la voința Divină, aceea ca toți oamenii să se mântuiască.

Concluzii

În conformitate cu cele consemnate de Matei cu privire la instituirea Botezului, acesta era făcut în numele celor trei Persoane ale Sfintei Treimi (Matei 28, 19), însă Faptele Apostolilor și Epistolele pun accentual pe botezul

---

21. Tertullian, *On Baptism*, Kessinger Publishing, Whitefish, Montana, 2004, p. 21.

22. Pseudo-Dionysius the Areopagite, *The Ecclesiastical Hierarchy*, BiblioLife, Charleston, South Carolina, 2015, p. 82.

în numele lui Iisus Hristos probabil pentru că Acesta este descoperit de Tatăl și trimis de Duhul Sfânt, astfel că nu putem să vorbim de Hristos fără să include și celelalte persoane divine.

Mai mult, botezul în numele lui Hristos este botezul în Hristos Cel răstignit și înviat (Rom 6, 03, 4). Participarea semnifică această unire cu Hristos răstignit și înviat, în virtutea morții Sale și puterea învierii Lui, la sfârșitul (prin deces sau îngropare) vieții de păcat și începutul (prin înviere sau renaștere) noii vieți a dreptății. Această unire cu Hristos în moartea și învierea Sa și începutul unei vieți noi este învățătura de bază a botezului, unire ce face reală împărtășirea cu moartea și învierea lui Hristos.

O dată săvârșit, botezul nu se mai repetă deoarece păcatul strămoșesc șters nu se mai întoarce în om. El nu se repetă decât în cazul în care nu se cunoaște dacă o persoană a fost sau nu botezată (Se botează robul lui Dumnezeu (N) dacă n-a mai fost botezat).

Neoprotestanții nu țin cont de toate acestea și de aceea atunci când își câștigă un adept, indiferent de fosta apartenență religioasă, îl botează din nou. Rătăciți de toate categoriile merg ziua sau în miez de noapte la ape curgătoare pentru a fi botezați de „profeți noi sau prooroci” în cămăși albe sau, în alte cazuri, îmbrăcați cât mai sumar. Diferențele doctrinare cu aceștia sunt majore și, de asemenea, cu consecințe dogmatice deosebit de grave. În primul rând, reduc botezul de la taină la simplu simbol, lipsindu-l deci de har.

Învățătura ortodoxă spune în mod clar că cei care mor nebotezați nu pot fi botezați ulterior pentru a fi mântuiți. Acesta este motivul pentru care Biserica îndeamnă ca botezul să fie săvârșit copiilor și apoi creștinii să se împărtășească cu harul divin prin Sfintele Taine, pentru a fi pregătiți permanent pentru a primi viața veșnică. De-a lungul timpului au existat foarte mulți creștini, clerici sau laici, care au luptat cu ardoare pentru răspândirea și păstrarea dreptei credințe, pentru ca să existe cât mai mulți oameni care aud și practică poruncile Evangheliei, iar numărul celor care riscă să moară fără a fi botezați să fie cât mai mic.

Din păcate, nu există nici o șansă ca după moarte să mai fi mântuit printr-un botez primit de altă persoană: „Acum este vreme potrivită, acum este ziua mântuirii” (2 Corinteni 6, 2). Nu există mântuire pentru cei fără Hristos. „Cel ce crede în Fiul are viață veșnică; și cel ce nu crede pe Fiul nu va vedea viața, dar mânia lui Dumnezeu rămâne asupra lui” (Ioan 3, 36).

Astfel că doctrina mormonă cu privire la botezul celor morți nu are nici un fundament scripturistic sau din Sfânta Tradiție, este pur și simplu o erezie din Biserica primară reactualizată.

Sfânta Taină a Botezului are un rol fundamental în cadrul misiunii Bisericii și a evanghelizării, deoarece porunca a venit direct de la Mântuitorul: „Drept aceea, mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și a Sfântului Duh” (Matei 28, 19). Pe de altă parte, Botezul reprezintă raportul special dintre dimensiunea catehetică și cea pedagogică a Bisericii. Biserica are datoria de a învăța cele „date” de Iisus, Fiul lui Dumnezeu întrupat, și de a călăuzi pe om pe drumul său către mântuirea sufletului.

Sectele, având „chipul” lumii, denaturează și devalorizează Botezul ca Taină, reducând-o la un simplu act rațional, ignorând, se pare, actul fundamental al lui, și anume împărtășirea celui botezat cu harul Sfântului Duh. De asemenea, sectarii contestă iertarea păcatului strămoșesc și a păcatelor personale prin primirea botezului, considerându-l insuficient și inutil pentru mântuire, motiv pentru care îl practică la maturitate.

La secte se neagă total harul mântuitor al lui Dumnezeu împărtășit prin Sfintele Taine și se pune accent pe credință ca act rațional mărturisit în cuvântul „cred”. Această atitudine se poate transforma foarte ușor în credulitate sau pietism, dar și într-un moralism de fațadă și uscat.

„ETERNIZAREA MEMORIEI” LUI GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ

Drd. Teodor LEȚA

Introducere

Pe 20 martie 1965, *Scânteia* anunța pe prima pagină vestea încetării din viață a liderului Partidului Muncitoresc Român (PMR), Gheorghe Gheorghiu-Dej, precum și măsurile inițiate de conducerea superioară de partid pentru organizarea și desfășurarea funeraliilor sale. În zilele premergătoare acestui eveniment, *Scânteia* a publicat scrisorile sau telegramele de condoleanțe adresate Comitetului Central (CC) al PMR. Acestea fuseseră trimise din partea diferitelor organizații locale de partid sau, după caz, de lideri ai Partidelor Comuniste din țările fostului bloc sovietic și din afara acestuia. Reportajele despre prezentarea condoleanțelor de către șefii misiunilor diplomatice din România, cele care prezentau desfășurarea adunărilor de doliu în întreaga țară și, nu în ultimul rând, aflulul oamenilor simpli care aleseseră să aducă un ultim omagiu lui Gheorghiu-Dej s-au regăsit, de asemenea, în paginile ziarului oficial al partidului. La toate acestea s-au adăugat considerațiile elogioase pe marginea activității fostului lider al PMR, țesute din amintirile celor care l-au cunoscut în diferite etape ale vieții sale, dar și din discursurile conducătorilor partidului rostite cu prilejul înhumării sale. Toate aceste materiale publicate în *Scânteia* aveau ca numitor comun transmiterea unui sentiment de regret profund și unanim, provocat de pierderea nu doar a unui revoluționar de profesie, de biografia căruia se legau cele mai importante momente din evoluția politică a PCR înainte de anul 1948, dar și a unui mare lider politic, a cărui activitate ar fi reprezentat un punct de referință în transformarea socialistă a țării și în dezvoltarea partidului pe care l-a condus.

După aproximativ trei ani, în contextul reabilitării unor foști lideri ai partidului, în aprilie 1968, Nicolae Ceaușescu realiza, în cadrul adunării activului de partid din capitală, un rechizitoriu dur la adresa activității predecesorului său, acuzându-l nu doar de inițierea unor măsuri represive neîntemeiate împotriva adversarilor săi politici, dintre care cel mai important era Lucrețiu Pătrășcanu, dar și de încălcarea flagrantă a normelor de partid și a principiului legalității socialiste.

Evoluția evenimentelor până în momentul aprilie 1968 este importantă din mai multe considerente. În primul rând, analiza schimbărilor politice interne este în măsură să elucideze posibilele motivații, respectiv să evalueze dimensiunile reale ale acțiunilor lui Ceaușescu îndreptate împotriva predecesorului său. În al doilea rând, în această perioadă au fost trasate și puse în aplicare principalele măsuri privind „eternizarea memoriei” lui Gheorghiu-Dej, stabilite imediat după moartea sa. Relevantă din punctul nostru de vedere este identificarea posibilelor rațiuni care au stat la baza aplicării selective a acestora. În al treilea rând, modul în care Gheorghiu-Dej a fost comemorat înainte și după momentul aprilie 1968 ne permite, prin comparație, să evaluăm locul și rolul pe care propaganda oficială i le-a atribuit în cadrul istoriei oficiale a partidului, pe de o parte, iar pe de alta, să identificăm cum și în ce măsură elemente din biografia politică a fostului lider al PMR se vor regăsi ca parte a cultului personalității lui Nicolae Ceaușescu.

I. Gheorghe Gheorghiu-Dej – mentor al dictatorului Nicolae Ceaușescu

Episodul succesiunii la conducerea partidului din martie 1965 este important din punctul de vedere al subiectului nostru din două perspective. Prima are în vedere natura raporturilor lui Nicolae Ceaușescu cu fostul lider al partidului, raporturi identificate în memorialistica foștilor membri ai conducerii superioare de partid ca fiind principala cauză a acțiunilor sale îndreptate împotriva lui Gheorghe Gheorghiu-Dej. În al doilea rând, noile reglementări privind reorganizarea și funcționarea procesului decizional în cadrul organelor superioare de partid și expunerea curentă și festivă a portretelor membrilor conducerii de partid este în măsură să ofere o explicație mai nuanțată diminuării prezenței simbolice a lui Gheorghiu-Dej în

cadrul politico-istoric de după martie 1965.

O evaluare generală a biografiei politice a lui Nicolae Ceaușescu înainte de momentul martie 1965 pune în evidență o legătură strânsă între acesta și Gheorghiu-Dej. Astfel, o serie de mărturii memorialistice îl plasează pe viitorul lider al PCR în proximitatea grupului comunist din închisori condus de Gheorghe Gheorghiu-Dej (la Doftana sau Caransebeș)¹. De asemenea, principalele etape ale ascensiunii politice a lui Ceaușescu au coincis cu principalele momente ale luptei pentru controlul asupra partidului dintre Gheorghiu-Dej și adversarii săi politici. În acest sens, el va deveni membru plin al CC al PMR la plenara din 26-27 mai 1952, când Vasile Luca și-a pierdut calitatea de membru de partid, fiind exclus, în consecință, și din celelalte poziții deținute în ierarhia de partid. Ulterior, Ceaușescu va fi, în mod constant, reales ca membru plin al CC al PMR până în anul 1965². După eliminarea lui Lucrețiu Pătrășcanu, cu prilejul plenarei CC al PMR din 19 aprilie 1954, Ceaușescu va fi ales membru supleant în Biroul Politic și membru al Secretariatului PMR. După plenara din 20 decembrie 1955, el va deveni membru plin al biroului Politic al PMR. Totodată, viitorul lider al PCR va sprijini poziția lui Gheorghe Gheorghiu-Dej în conflictele sale cu rivalii politici, transformându-se în principalul acuzator al grupurilor „fracționiste” și „antipartinice” Miron Constantinescu - Iosif Chișinevski (1957) sau al celui al ilegaliștilor condus de Constantin Doncea (1958)³.

1. Vezi, de exemplu, Pavel Câmpeanu, *Ceaușescu, anii numărătorii inverse*, Editura Polirom, Iași, 2002, pp. 39-99; Lavinia Betea, *Alexandru Bârlădeanu despre Dej, Ceaușescu și Iliescu. Convorbiri*, Edituri Evenimentul Românesc, 1997, pp. 185-186; Dumitru Popescu, *Cronos autodevorându-se. Aburul halucinogen al cernelii. Memorii*, I, Editura Curtea Veche, București, 2005, p. 3; Ghiță Ionescu, *Comunismul în România*, Editura Litera, București, 1994, p. 243.

2. Arhivele Naționale Istorice Centrale (în continuare: ANIC), Fond CC al PCR - Secția Organizatorică, dosar 166/1944, ff. 6-7, 37, 54, 60, 73 și 75; ANIC, Fond CC al PCR - Secția Organizatorică, dosar 166/1944, f. 10.

3. Pentru mai multe amănunte privind implicarea lui Nicolae Ceaușescu în lupta pentru putere din interiorul conducerii PMR, vezi volumele de documente semnate de Alina Tudor, Dan Cătănuș, *O destalinizare ratată. Culisele cazului Miron Constantinescu - Iosif Chișinevski (1956-1961)*, Editura Elion, București, 2001; Alina Tudor, Dan Cătănuș, *Amurgul ilegaliștilor. Plenara PMR din 9-13 iunie 1958*, Editura Vreimea, București, 2000; „Din dezbaterile la Plenara CC al PMR. Intervenții ale participanților în legătură cu Darea de seamă a delegației PMR la cel de al XXII-lea Congres al PCUS prezentată de tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej. Cuvântul tovarășului Nicolae Ceaușescu”, în *Scânteia*, 13 decembrie 1961, pp. 2-3.

O sinteză alcătuită de Secția Organizatorică în anul 1962 privind compoziția conducerii PMR îl plasează pe Ceaușescu într-o poziție secundară în ierarhia secretariatului după Gheorghe Gheorghiu-Dej⁴. Acești doi lideri (Nicolae Ceaușescu și Gheorghiu-Dej) și Janos Fazekas au rămas constant membri ai acestui organism în perioada 1955-1961⁵. De asemenea, Nicolae Ceaușescu va fi membru permanent al nucleului de conducere din cadrul Biroului Politic, alături de Gheorghe Gheorghiu-Dej, Chivu Stoica, Gheorghe Apostol, Alexandru Moghioroș, Emil Bodnăraș, Alexandru Drăghici, Petre Borilă și Ion Gheorghe Maurer⁶.

În cadrul Secretariatului PMR în perioada 1954-1965, lui Nicolae Ceaușescu i-au fost repartizate sectoare de activitate concentrate în general pe probleme organizatorice și de cadre. El s-a folosit de această poziționare strategică în cadrul conducerii de partid pentru a-și crea și consolida propria bază de putere⁷, dar și pentru a organiza epurarea acelor membri de partid care se opuneau politicilor promovate de Gheorghe Gheorghiu-Dej (1958)⁸.

Fără a nega importanța factorului conjunctural, considerăm că alegerea lui Ceaușescu este în egală măsură și rezultatul poziționării sale în cadrul elitei comuniste de partid și al relației sale cu Gheorghe Gheorghiu-Dej. Ținând cont de etapele ascensiunii lui Nicolae Ceaușescu în ierarhia de partid și de stat, menționate anterior, considerăm că el a fost pregătit pentru preluarea funcției supreme. Evident, a fost vorba despre o promovare controlată și ghidată de Gheorghe Gheorghiu-Dej, care l-a ales ca succesor nu la finalul vieții sale, ci cu mult timp înainte, când i-a permis accesul la sectoare și la pârghele-cheie ale puterii din interiorul PMR. Ilustrative în acest sens sunt competențele extinse ale lui Nicolae Ceaușescu în domeniul organizatoric și al cadrelor, dobândite cu zece ani înaintea

---

4. Aceeași poziție de numărul doi în ierarhia de partid, asociată funcției sale de secretar în problemele organizatorice, este confirmată și în Dumitru Popescu, *Un lider comunist se destăinuie: Am fost și cioplitor de himere*, Editura Expres, București, 1994, p. 95.

5. ANIC, Fond CC al PCR - Secția Organizatorică, dosar 166/1944, ff 8 10-12 și 14.

6. *Ibidem*, ff. 10-11 și 14.

7. Manuela Marin, *Originea și evoluția cultului personalității lui Nicolae Ceaușescu 1965-1989*, Editura ALTIP, Alba Iulia, 2008, pp. 60-64.

8. Vladimir Tismăneanu, „Gheorghe Gheorghiu-Dej and the Romanian Workers Party: From the De-Sovietization to the Emergence of National Communism”, în *Cold War International History Project, Working Papers*, nr. 37, pp. 27-30.

decesului lui Gheorghiu-Dej, ca de altfel și prezența sa constantă în principalele organisme de conducere ale partidului, ca secund al liderului PMR.

Legat de acest aspect, în mărturiile foștilor lideri comuniști (cum ar fi, de exemplu, Gheorghe Apostol, Paul Niculescu-Mizil, Alexandru Bârlădeanu sau Cornel Burtică ⁹⁾) se menționează că, în ultima parte a vieții, Gheorghe Gheorghiu-Dej ar fi manifestat unele rezerve față de Nicolae Ceaușescu și de posibilitatea desemnării sale ca succesor al său. Interesant este faptul că toate aceste mărturii menționează aceleași probleme pe care liderul PMR le-ar fi imputat mai tânărului său colaborator, și anume forțarea ritmului colectivizării și setea nemăsurată de putere. O analiză riguroasă a acestor mărturii ridică serioase semne de întrebare privind veridicitatea lor. Aceasta deoarece nu putem să nu observăm o tendință de interpretare retroactivă a raporturilor dintre Ceaușescu și Gheorghiu-Dej, respectiv de disculpare majoră a acestuia din urmă pentru faptul că l-ar fi susținut și promovat pe tânărul Nicolae Ceaușescu în cursul carierei sale politice, neintuind consecințele negative ale opțiunii sale personale în ceea ce-l privește. De asemenea, acuzațiile privind utilizarea de către viitorul lider al PCR a unor metode violente pentru finalizarea transformării socialiste a agriculturii, într-un presupus dezacord cu politica partidului și indicațiile precise trasate de Gheorghiu-Dej, de cooptare benevolă, prin convingere a țăranilor, în organizarea gospodăriilor agricole colective, pot fi, de asemenea, considerate o încercare puțin convingătoare de a-l disculpa moral pe fostul conducător al PMR de inițierea abuzurilor săvârșite în cursul procesului colectivizării.

Evident, episodul nominalizării lui Gheorghe Apostol de însuși Gheorghiu-Dej ca succesor al său la conducerea partidului era de natură să justifice existența unor resentimente față de acesta din urmă din partea lui Nicolae Ceaușescu. Însă ponderea acestor resentimente în declanșarea atacului simbolic împotriva lui Gheorghiu-Dej, care a culminat cu discursul

---

9. Lavinia Belea, *Maurer și lumea de ieri - mărturii despre stalinizarea României*, Editura Ioan Slavici, Arad, 1995, p. 272; Paul Niculescu Mizil, *O istorie trăită. Memorii*, vol. I, ediția a II-a, Editura Enciclopedică, București, 2002, pp. 398-401; Lavinia Betea, *Alexandru Bârlădeanu despre Dej...*, ed. cit., pp. 176-178; Rodica Chelaru, *Culpe care nu se uită. Convorbiri cu Cornel Burtică*, Editura Curtea Veche, București, 2001, pp. 91-93. Aceleași greșeli săvârșite de Nicolae Ceaușescu în domeniul colectivizării agriculturii și, în plus, caracterul său orgolios și revendicativ sunt menționate și în Paul Sfetcu, *13 ani în antamera lui Dej*, Editura Fundației Culturale Române, București, 2000, pp. 170-181.

liderului PCR din aprilie 1968, a fost supraevaluată dacă avem în vedere o serie de fapte concrete legate de raporturile dintre cei doi și episodul alegerii noului conducător al partidului. În primul rând, nu doar că Nicolae Ceaușescu s-a menținut în nucleul cadrelor de conducere ale PMR, dar și-a păstrat și funcțiile deținute pe linie organizatorică și de cadre, care i-au asigurat locul secund în ierarhia de partid, în ciuda așa-ziselor rezerve exprimate de Gheorghiu-Dej, în al doilea rând, din mărturiile memorialistice ale unor personaje din conducerea PMR rezultă că, în realitate, membrii Biroului Politic care trebuiau să adopte decizia desemnării noului lider al partidului nu păreau convinși de calitățile de lider ale candidatului desemnat de Gheorghiu-Dej, varianta Nicolae Ceaușescu impunându-se ca fiind cea mai potrivită în acel moment ¹⁰.

II. „Eternizarea memoriei” lui Gheorghiu-Dej

Încă din primele luări de poziție, chiar înainte de nominalizarea și alegerea sa oficială în funcția de prim-secretar al partidului, Nicolae Ceaușescu se pronunța pentru aplicarea „cu sfințenie” a principiului „muncii colective în toate organele partidului” ¹¹. Această preocupare de a asigura din punct de vedere formal egalitatea decizională în cadrul conducerii partidului se va regăsi în formulările documentelor oficiale ale acestuia, în noile reglementări privind cumulul de funcții și (re)prezentarea publică a membrilor organelor de conducere ale PMR/PCR. Astfel, documentele de arhivă înregistrau alfabetic prezența membrilor conducerii de partid în ședințele diferitelor organisme. Același tratament egalitar, marcat prin nominalizare alfabetică, este aplicat și celor trei personaje care ocupau funcțiile de conducere supreme în aparatul de partid (prim-secretar/secretar general) și de stat (Consiliul de Miniștri și Consiliul de Stat) ¹². De asemenea, preocuparea pentru a evidenția poziția de egalitate a membrilor conducerii de partid și de stat se observă și în modul de organizare a vizitelor de lucru, cel puțin până la sfârșitul anului 1968. În acest sens, Nicolae Ceaușescu era întotdeauna însoțit, pe parcursul deplasărilor sale oficiale în țară, de alți membri ai conducerii de partid și de stat. Toți aceștia se bucurau de

10. Vezi în acest sens, Manuela Marin, *op. cit.*, pp. 56-59.

11. ANIC, Fond CC al PCR - Secția Cămară, dosar 36/1965, f. 8.

12. *Ibidem*, dosar 99/1965, ff. 2-3; dosar 102/1965, ff. 2-3, dosar 103/1965, f. 4.

aceeași primire călduroasă din partea localnicilor, iar lozincile scandate sau cele care erau scrise pe panourile de pe traseul delegației făceau referire la personajul colectiv al conducătorilor de partid și de stat. Totodată, indicațiile sau dialogul cu factorii de decizie locali îi implicau, în egală măsură, și pe ceilalți membri ai delegației oficiale venite de la București ¹³.

Deși inițiată din considerente care priveau strategia lui Nicolae Ceaușescu de consolidare a puterii personale asupra partidului, măsura interzicerii cumulului de funcții de conducere care necesitau desfășurarea unei activități permanente viza, prin preconizatul său rezultat, separarea puterilor pe linie de partid și de stat și conferirea unui statut de egalitate celor implicați în procesul decizional ¹⁴.

Modul de reprezentare în spațiul public a noii conduceri de partid a vizat reafirmarea aceluiași principii de egalitate și colectivitate, care trebuiau să guverneze procesul decizional de la nivelul organelor de conducere. Măsurile privind pavoizarea și, legat de aceasta, cele care priveau afișarea portretelor conducătorilor de partid și de stat în cadrul clădirilor și cu prilejul manifestărilor de masă au fost convenite prin hotărârea Biroului Politic (BP) din aprilie 1965 ¹⁵ și expuse în cadrul plenarei CC al PMR din 14-15 aprilie 1965. Conform noilor reglementări, portretele membrilor Biroului Politic (ulterior reorganizat și redenumit ca Prezidiul Permanent) urmau să fie așezate în cadrul sălilor de festivități ale diferitelor instituții din cadrul sistemului de partid, de stat sau de învățământ, într-o ordine prestabilită începând cu prim-secretarul (ulterior, secretarul general), președintele Consiliului de Stat, președintele Consiliului de Miniștri, ceilalți membri ai BP (sau, mai târziu, Prezidiului Permanent) în ordine alfabetică. Acestor portrete trebuiau să li se adauge și cele ale clasicilor marxism-leninismului, precum și cel al lui Gheorghe Gheorghiu-Dej. În cadrul aceleiași plenare, Leonte Răutu sublinia că în cadrul BP s-a decis să nu se expună portretele individuale ale unuia sau altuia din membrii conducerii superioare de partid, concluzionând astfel semnificația acestor măsuri adoptate: „Considerăm că în modul acesta noi fixăm atribuțiile pe care le au tovarășii din conducerea partidului și subliniem, în același timp, principiul muncii colective de care se călăuzește partidul nostru și căreia BP îi acordă

13. Manuela Marin, *op. cit.*, pp. 304-305.

14. *Congresul al IX-lea al PCR*, Editura Politică, București, 1965, p. 803.

15. ANIC, Fond CC al PCR - Secția Cancelarie, dosar 103/1965, ff. 2-3.

o importanță excepțională”¹⁶. În cazul manifestărilor sau demonstrațiilor urmau să fie folosite portretele membrilor plini ai Comitetului Executiv (CEX) al CC al PCR, alături de însemnele oficiale ale partidului și statului român¹⁷. Atât din observațiile făcute de Leonte Răutu în plenara menționată anterior, cât și din mărturiile lui Paul Niculescu-Mizil¹⁸ rezultă că problema afișării portretelor tuturor membrilor Prezidiului Permanent (PP) sau ai CEX era interpretată ca o garanție legală a respectării și, implicit, a reflectării funcționării principiului conducerii colective în cadrul partidului.

Ținând cont de evoluțiile menționate mai sus, diminuarea prezenței publice a lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, cu referire la ziarul oficial al partidului *Scânteia*, nu trebuie interpretată retroactiv în virtutea evenimentelor din aprilie 1968. Ea trebuie văzută în contextul mai larg al strategiei noului lider de a-și prezenta propria conducere ca pe un nou început, menit să asigure și să fie caracterizat, printre altele, de respectarea principiului conducerii colective la nivelul organismelor de conducere ale partidului. Respectarea acestui principiu era prezentată în materialele publicate de *Scânteia* ca fiind o condiție esențială pentru prevenirea și combaterea arbitrarului decizional al conducătorului partidului. Astfel, luările de poziție ale lui Ceaușescu pe această temă, precum și reglementările care trebuiau să transmită în spațiul public imaginea unei conduceri colective erau menite să confirme și să exteriorizeze atașamentul formal al noii conduceri de partid față de principiul egalității în procesul decizional al partidului. De asemenea, așa cum menționa Nicolae Ceaușescu în discursul său din 7 mai 1966, „exagerarea meritelor unor militanți” și reducerea, din această cauză, a rolului maselor populare în „lupta pentru dezvoltarea socială” contrazicea doctrina marxist-leninistă, a cărei forță legitimatoare pentru regimul comunist român nu fusese diminuată de decesul lui Gheorghiu-Dej. În aceste condiții o accentuare prin intermediul mecanismului comemorativ a prezenței fostului conducător al partidului în discursul propagandistic al PCR ar fi pus sub semnul întrebării atașamentul noii sale conduceri față de prin-

16. ANIC, Fond CC al PCR Secția Cancelarie, dosar 54/1965, ff. 54-55.

17. *Ibidem*, dosar 103/1965, ff. 2-3.

18. Vezi în acest sens, Paul Niculescu-Mizil, *De la Comintern la comunism național. Despre Consfătuirea partidelor comuniste și muncitorești*, Moscova, 1969, Editura Evenimentul Zilei, 2001, București, pp. 436-437; „Expunere la adunarea festivă organizată cu prilejul aniversării a 45 de ani de la crearea PLK, în Nicolae Ceaușescu, *Opere alese*, vol. I, Editura Politică, București, 1982, p. 147.

cipiul conducerii colective și rolul atribuit liderului în procesul dezvoltării istorice conform doctrinei marxist-leniniste. O altă explicație privind diminuarea prezenței publice a lui Gheorghe Gheorghiu-Dej trebuie legată și de caracterul surselor analizate. Faptul că aspecte din biografia fostului lider al PMR, cum a fost, de exemplu, contribuția sa la mișcările greviste din ianuarie-februarie 1933, nu se regăsesc menționate în paginile *Scânteii* este și rezultatul unor opțiuni editoriale. De cele mai multe ori, articolele de fond, care marcau comemorarea regulată, an de an, a unui anumit eveniment istoric, înregistrau doar semnificația sa politică din perspectiva obiectivelor concrete ale strategiei de legitimare a partidului. Astfel, acțiunile muncitorești de la începutul anului 1933 erau prezentate ca fiind unul dintre momentele care au definit istoria confruntării partidului cu vechiul regim, istorie menită să justifice poziția sa de conducere dobândită în contextul sfârșitului celui de-al Doilea Război Mondial. Totodată, grevele muncitorilor petroliști și ceferiști din 1933 erau incluse în galeria evenimentelor din istoria partidului, care, prin mesajul lor centrat pe afirmarea și susținerea idealului politic al acestuia, anticipau oportunitatea adoptării cu succes a unui curs socialist în evoluția țării ¹⁹.

Totuși, cu ocazia aniversării unui număr „rotund” de ani de la petrecerea respectivului eveniment, articolele publicate ofereau detalii privind desfășurarea propriu-zisă a evenimentelor, pe lângă menționarea semnificației politice a acestora ²⁰. În acest fel, putem explica de ce, după moartea lui Gheorghiu-Dej, materialele publicate de *Scânteia*, care semnalau în mod curent, de exemplu, evenimentele din ianuarie-februarie 1933, nu detaliau în mod expres contribuția acestuia, contribuție care s-a limitat, din motive obiective, doar la pregătirea acestor mișcări greviste. O situație similară am identificat-o, de altfel și în articolele publicate pe acest subiect înainte de martie 1965 ²¹. Totodată, abordarea subiectului grevelor muncitorilor

---

19. Vezi, de exemplu, Paul Diaconescu, „Ceferiștii”, în *Scânteia*, 16 februarie 1969, pp. 1, 5.

20. „Momente din pregătirea eroicelor lupte din februarie 1933”, în *Scânteia*, 7 februarie 1963, p. 2, „30 de ani”, în *Scânteia*, 15 februarie 1963, p. 1; Tims Popovici, „Verdictul istoriei”, în *Scânteia*, 15 februarie 1963, p. 3.

21. Ioan Turcu, Traian Hubulescu, „O voință de fier clocotea în piepturile noastre...”, în *Scânteia*, 16 februarie 1967, p. 2; „16 februarie - o aniversare glorioasă”, în *Scânteia* 16 februarie 1962, p. 1; Ion Brutus, „Amintirile unui participant la luptele petroliștilor din 1933. O pagină glorioasă”, în *România Liberă*, 16 februarie 1967, p. 1; Ada Gregorian, Nicolae Popescu, „La aniversarea luptelor din 1933 ale muncitorilor petroliști din Valea

petroliști din anul 1933 făcea inadecvată și inoportună orice referire la persoana fostului lider al PMR, a cărei activitate era legată, așa cum am precizat anterior, de pregătirea manifestărilor de protest ale lucrătorilor din atelierele CFR⁴.

Modul în care au fost aplicate măsurile privind „eternizarea memoriei” lui Gheorghe Gheorghiu-Dej este relevant pentru descifrarea intențiilor lui Nicolae Ceaușescu în ceea ce privește stabilirea locului și rolului predecesorului său în cadrul istoriei oficiale a partidului.

Aceste măsuri, adoptate în ședința comună a CC al PCR, Consiliului de Stat și Consiliului de Miniștri ale RPR din 22 martie 1965 și publicate în ziua următoare în ziarul *Scântea*²², includeau următoarele tipuri de acțiuni comemorative: editarea lucrărilor și a unei biografii a lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, ridicarea unor statui în orașele București și Cluj, așezarea bustului acestuia în incinta clădirii Comitetului Central al PMR, a Marii Adunări Naționale, clubului CFR „Grivița Roșie” din orașul București și a Casei de Cultură din orașul Galați, așezarea unor plăci comemorative sau atribuirea numelui „Gheorghe Gheorghiu-Dej” unor instituții legate de activitatea fostului lider al PMR, unor obiective economice și culturale, emiterea unui timbru memorial cu efigia acestuia, organizarea în cadrul Muzeului de Istorie a Partidului din orașul București a unei săli memoriale, consacrată vieții și activității lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, instituirea bursei republicane „Gheorghe Gheorghiu-Dej”, care să fie acordată celor mai merituoși studenți etc.²³.

Intervențiile lui Nicolae Ceaușescu din cadrul aceleiași ședințe comune a organismelor de stat și de partid din 22 martie 1965 au pus în evidență preocuparea sa pentru imprimarea unui caracter moderat organizării acțiunilor comemorative preconizate pentru Gheorghe Gheorghiu-Dej. Astfel, luând cuvântul în numele membrilor BP al PMR, care stabiliseră forma inițială a măsurilor preconizate pentru „eternizarea memoriei” fostului lider al PMR și care a fost supusă spre aprobare ședinței mai sus

---

Prahovei. O pagină eroică din istoria mișcării noastre muncitorești”, în *Scântea*, I februarie 1966, pp. 1-2.

22. „Hotărârea CC al PMR, a Consiliului de Stat și a Consiliului de Miniștri ale RPR pentru eternizarea memoriei tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej”, în *Scântea*, 23 martie 1965, p. 1.

23. ANIC, Fond CC al PCR - Secția Cancelarie, dosar 37/1965, ff. 8-9.

menționate, Nicolae Ceaușescu menționa următoarele: „Noi [Biroul Politic - n.n.] considerăm că dacă am face mai multe statui, aceasta n-ar fi folositor, ci ar dăuna...”, iar la propunerea formulată de Chivu Stoica de a se mai atribui numele Gheorghe Gheorghiu-Dej și altei întreprinderi care nu se găsea pe lista propunerilor și care fusese construită la sugestia acestuia, noul lider al partidului a refuzat, invocând în favoarea poziției sale criteriul reprezentativității unor astfel de acțiuni: „Dacă luăm toate fabricile, au fost ideile lui și a muncit pentru ele. Noi vrem să eternizăm memoria tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej așa cum trebuie”. De asemenea, Nicolae Ceaușescu, susținut în mod evident de Ion Gheorghe Maurer, a sprijinit varianta înhumării liderului PMR decedat și nu aceea a mumificării și așezării sale într-un mausoleu, care ar fi putut fi transformat într-un loc de pelerinaj. Această opțiune, prezentată de cei doi lideri ca fiind poziția comună a BP, era justificată în cadrul ședinței prin faptul că „eternizarea memoriei” lui Gheorghiu-Dej trebuia să aibă în vedere evidențierea aspectelor general valabile, a rezultatelor excepționale ale contribuției sale în construcția socialismului în România. În acest sens, Ion Gheorghe Maurer menționa:

„Este de nediscutat că ceva trebuie făcut pentru a înfățișa ceea ce Gheorghiu-Dej a fost și trebuie să continue să fie și să rămână în mintea și sufletele noastre. Dacă ne gândim la această treabă, apare cu totul nerațional că mumificarea aceasta să poată constitui exteriorizarea valorii lui Gheorghe Gheorghiu-Dej în ceea ce în fapt este vie, dinamică, activă. Nu putem face ca imaginea acestui cadavru să apară peste tot ceea ce a reprezentat ca trăite Gheorghiu-Dej.”

Acesta adăuga că scopul măsurilor propuse ca semn de omagiu adus celui care a fost liderul PMR, Gheorghe Gheorghiu-Dej, era acela de a eterniza „ceea ce a fost viu și ce trebuie să rămână permanent din ceea ce a fost”. Concluzionând cele spuse de premierul român, Nicolae Ceaușescu adăuga în legătură cu același subiect al mumificării predecesorului său:

„Am umbri dacă am proceda astfel pentru generații memoria tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, ne-ar spune că n-am ajuns la înțelegerea științifică a ceea ce trebuie să fie Gheorghiu-Dej. Noi îl cunoaștem prin muncă și activitate; el a fost omul care împreună cu partidul, cu clasa muncitoare, cu poporul am reușit să făurim ceea ce am făurit. Uite de ce credem că nici un alt exemplu din altă parte nu ne poate face să procedăm

astfel. Acesta este singurul fel de a privi just, partinic ²⁴.”

Câteva luni mai târziu, în urma ședinței Secretariatului CC al PMR din 8 iunie 1965, au fost aprobate primele măsuri incluse în Hotărârea CC al PCR, Consiliului de Stat și Consiliului de Miniștri ale RPR privind „eternizarea memoriei” lui Gheorghiu-Dej. Astfel, s-a decis ca statuia fostului lider al partidului să fie amplasată în Piața Republicii din capitală și, în consecință, ca această piață, dar și Bulevardul „6 martie” să poarte denumirea „Gheorghe Gheorghiu-Dej”. Pentru realizarea statuilor preconizate în „Hotărârea” menționată anterior, secretariatul a aprobat organizarea de către Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă a unui concurs public. Competiția era deschisă tuturor celor interesați, concurenților punându-li-se la dispoziție planurile locurilor de amplasare a statuilor, precum și mai multe tipuri de materiale documentare (masca mortuară, vizionarea de filme documentare, fotografii și documente de la Muzeul de Istorie a Partidului). Din componența juriului făceau parte membri ai aparatului local (Maxim Berghianu, Florian Dănălache, Rusu Clement, Cosma Ioan) și central (Emil Bodnăraș, Paul Niculescu-Mizil, Constanța Crăciun, Manea Mănescu) de partid și de stat, oameni de presă (George Ivașcu, Dumitru Popescu), artiști și scriitori (Demostene Botez), sculptori (Boris Caragea, Ion Jalea), arhitecți (Maieu Horea, Paiu Mircea) din București și Cluj ²⁵.

Un an mai târziu, același Secretariat al CC al Partidului aproba organizarea Casei memoriale „Gheorghe Gheorghiu-Dej” în orașul natal al fostului lider de partid - Bârlad, fără ca acest punct să fi fost inclus pe lista măsurilor publicate în martie 1965 în legătură cu „eternizarea memoriei” fostului lider al PMR. În nota înaintată secretariatului, preconizata organizare a casei memoriale includea o încăpere care trebuia să reconstituie viața de familie a lui Gheorghiu-Dej (mobilier, fotografii de familie, obiecte personale). Celelalte două camere urmau să găzduiască o expoziție documentară dedicată activității acestuia din anii ilegalității partidului și după momentul 23 august 1944. În holul casei urma să fie așezat un bust al lui Gheorghiu-Dej, iar pe clădirea propriu-zisă se propusese așezarea unei plăci memoriale cu următorul text: „În această casă s-a născut la 8 noiembrie 1901 Gheorghe Gheorghiu-Dej, patriot înflăcărat, militant de seamă al mișcării muncitorești, care timp de aproape două decenii s-a aflat în fruntea PCR și

24. ANIC, Fond CC al PCR - Secția Cancelarie, dosar 37/1965, ff. 8-9.

25. *Ibidem*, dosar 77/1965, ff. 2, 8-15.

a statului, în opera de construire a socialismului în România”. Atașat notei erau incluse o fotografie a casei părintești a fostului lider al PMR, precum și două planuri ale acesteia ²⁶.

Paul Niculescu-Mizil menționează însă că nici una dintre măsurile preconizate pentru „eternizarea memoriei” lui Gheorghe Gheorghiu-Dej nu s-a materializat din cauza opoziției lui Nicolae Ceaușescu, care ar fi amânat mereu luarea unor decizii în acest sens ²⁷.

Cercetările noastre în arhiva fostului CC al PCR au evidențiat, așa cum am arătat mai sus, faptul că au existat decizii ale secretariatului, semnate chiar de Nicolae Ceaușescu, prin care se preconiza, cel puțin la nivelul deciziei politice, inițierea și organizarea punerii în aplicare a unora dintre măsurile care vizau „eternizarea memoriei” fostului lider al partidului.

În acest sens, pe 6 noiembrie 1966, cu prilejul împlinirii a 65 de ani de la nașterea fostului lider al PMR a fost inaugurată la Bârlad Casa memorială „Gheorghe Gheorghiu-Dej” ²⁸. Aceasta se va regăsi și în lista obiectivelor memoriale naționale, alcătuită în 1973, existența sa prelungindu-se până după anul 1989, în cele din urmă fiind demolată.

Deși în ședința Secretariatului CC al PCR din 18 septembrie 1967 s-a decis includerea printre obiectivele planului de activitate științifică și editorială al Institutului de Studii Istorice și Social-Politice de pe lângă CC al PCR pentru perioada 1967-1970 a editării biografiei și lucrărilor lui Gheorghe Gheorghiu-Dej ²⁹, acest punct de pe lista măsurilor preconizate pentru „eternizarea memoriei” sale a rămas nematerializat. De asemenea, nu a fost realizată nici sala memorială consacrată vieții și activității lui Gheorghe Gheorghiu-Dej în cadrul Muzeului de Istorie a Partidului Comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România. Cu toate acestea, personajul politic Gheorghe Gheorghiu-Dej s-a regăsit, alături de alți militanți ai partidului, pe panoul dedicat grevelor din ianuarie-februarie 1933

26. *Ibidem*, dosar 994966, ff. 4, 52-56.

27. Paul Niculescu-Mizil, *O istorie trăită*, vol. I, ed. a II-a, Editura Enciclopedică, 1997, p. 431.

28. ANIC, Fond CC al PCR - Secția Propagandă și Agitație, dosar 41/1966, f. 2; *Ibidem*, dosar 21/1973, f. 42; Constantin Gherasim, „Casa memorială Gheorghe Gheorghiu-Dej a fost demolată”, Ziarul de Iași, 29.07.2002, ediția online, http://www.ziaruldeiasi.ro/cms/site/zjs/news/casajnemoriala_gheorghe_gheorghiu_dej_a_fost_demolata_88817.html, accesat la 23 august 2008.

29. ANIC, Fond CC al PCR - Cancelarie, dosar 130/1967, f. 2.

(sala a V-a), în materialul fotografic privind acțiunile organizate de partid după 23 august 1944 (sala a VII-a) și principalele evenimente care au marcat evoluția partidului după martie 1945, cum au fost conferința națională din octombrie 1945 și congresul din februarie 1948 (sala a IX-a) ³⁰. Hotărârea privind instituirea și acordarea bursei republicane, „Gheorghe Gheorghiu-Dej”, în fapt o reluare a unei mai vechi decizii a Consiliului de Miniștri, datând din anul 1951, nu a fost pusă nici ea în aplicare.

Cu toate că lansarea concursului privind realizarea statuilor lui Dej a devenit publică prin publicarea regulamentului său în cotidianul *Scânteia* din 1 iulie 1965, doar un singur bust al fostului prim-secretar al CC al PMR va fi amplasat la Casa de Cultură din Galați.

Măsurile privind „eternizarea memoriei” lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, stabilite în martie 1965 și aplicate ulterior, vizează emiterea unui timbru memorial, amplasarea unor plăci comemorative sau atribuirea numelui fostului lider al partidului unor obiective economice și culturale. Astfel, la un an de la decesul lui Gheorghiu-Dej era pusă în circulație o emisiune comemorativă de mărci poștale, formată dintr-o marcă în valoare de 55 de bani și o coliță de 5 lei, având imprimate portretul acestuia. Plăcile comemorative au fost amplasate, așa cum preconiza hotărârea adoptată în martie 1965, pe clădirile legate de activitatea din ilegalitate a fostului prim-secretar al CC al PMR, și anume Atelierele CFR „Grivița Roșie” din București, Galați și Dej. O serie de obiective economice, cum ar fi Combinatul Siderurgic Galați, Hidrocentrala „16 februarie” de pe Argeș, Combinatul chimico-metalurgic din Baia Mare, respectiv Institutul Politehnic din București, au primit numele fostului lider comunist. De asemenea, orașul Onești ³¹, respectiv piața și bulevardul din capitală localizate între Piața Victoriei și Parcul Herăstrău ³² vor păstra denumirea „Gheorghe Gheorghiu-

30. Muzeul de Istorie a Partidului Comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România, 1967, pagini nenumotate; Muzeul de Istorie a Partidului Comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România, Editura Politică, București, 1969, pagini nenumotate; Muzeul de Istorie a Partidului Comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România, București, 1974, pagini nenumotate; ANIC, CC al PCR - Secția Cancelarie, dosar 12/1969, ff. 38-51; Elisabeta Pleșa, „Eternizarea memoriei lui Gheorghiu-Dej”, în *Dosarele istoriei (Dezvăluiri din arhiva CNSAS. România sub Gheorghiu-Dej)*, An X, nr. 7, 2005, p. 38.

31. „Adunări cu prilejul atribuirii numelui de Gheorghe Gheorghiu-Dej”, în *Scânteia*, 28 martie 1965, p. 3.

32. Dan Berindei, Sebastian Bonifaciu, *Ghid turistic*, Editura Sport-Turism, București, 1978,

Dej” până în anul 1990.

Din punctul de vedere al subiectului nostru, câteva observații sunt necesare în legătură cu aplicarea măsurilor privind „eternizarea memoriei” lui Gheorghiu-Dej. În primul rând, toate aceste inițiative au fost puse în aplicare înainte de aprilie 1968 și au rămas în vigoare până la prăbușirea regimului lui Nicolae Ceaușescu. În al doilea rând, dintre măsurile preconizate în martie 1965, nu s-au materializat cele referitoare la editarea lucrărilor și biografiei lui Gheorghiu-Dej, la crearea în cadrul Muzeului de Istorie a Partidului Comunist a unei săli speciale dedicate vieții și activității sale, la ridicarea unei statui a fostului lider al PMR în București și la instituirea unei burse republicane care să-i poarte numele. Neditarea lucrărilor semnate de Gheorghiu-Dej ar putea fi explicată prin faptul că fuseseră publicate antum mai multe volume cu selecții din discursurile sale sub titlul *Articole și cuvântări*³³. De asemenea, apariția acestora ar fi precedat sau ar fi coincis ca publicarea, începând cu anul 1968, a primelor volume dintr-o serie extrem de longevivă (*România pe drumul desăvârșirii construcției socialiste*, redenumită începând cu anul 1970 *România pe drumul construcției societății socialiste multilateral dezvoltate*), care conținea selecții din discursurile rostite de Nicolae Ceaușescu cu diferite prilejuri. Mai mult, detașarea simbolică a noului lider al PCR de moștenirea „obsedantului deceniu” proclamată în aprilie 1968 ar putea constitui o altă explicație pentru nepublicarea postumă a lucrărilor lui Gheorghiu-Dej. Aceleași impedimente care au întârziat elaborarea și apariția până în 1989 a unei istorii a PCR pot fi invocate ca explicații și pentru nepublicarea biografiei fostului lider al PMR. O astfel de lucrare biografică ar fi trebuit, printre altele, să stabilească și să evalueze contribuția politică a lui Gheorghiu-Dej la dezvoltarea instituțională a partidului și la transformarea socialistă a țării, dar și să clarifice o serie de aspecte controversate din activitatea partidului din perioada interbelică și postbelică. Totodată, un astfel de volum ar fi reprezentat un permanent reper, care ar fi pus sub semnul întrebării veridicitatea reinterpretărilor recurente ale momentelor din istoria partidului care

p. 180; Al. Ionescu, Constantin Kiriac, *București. Ghidul străzilor*, Editura Sport-Turism, București, 1982, p. 47; „În legătură cu eternizarea memoriei lui Gheorghe Gheorghiu-Dej”, în *Scânteia*, 20 iunie 1965, p. 3.

33. Gheorghe Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvântări*, Editura Partidului Muncitoresc Român, 1951; și *Articole și cuvântări (iunie 1961 - decembrie 1962)*, Editura Politică, București, 1962.

au caracterizat perioada conducerii lui Nicolae Ceaușescu. Așa cum am arătat mai sus, personajul politic Gheorghe Gheorghiu-Dej s-a regăsit în discursul documentar al fotomontajelor din „Muzeul de Istorie a Partidului Comunist”, chiar dacă nu a fost creată o sală specială în acest sens. Propunerea privind instituirea unei burse republicane pentru „eternizarea memoriei” fostului lider al PMR relua, în fapt, o hotărâre de partid mai veche, datând din anul 1951³⁴. Faptul că această măsură nu a fost aplicată nici după moartea lui Gheorghiu-Dej demonstrează lipsa constantă de interes din partea conducerii partidului față de un astfel de mijloc neproletar de comemorare. Ridicarea în centrul Bucureștiului a unei statui a lui Gheorghiu-Dej ar fi constituit o manifestare a perpetuării *post mortem* a cultului personalității sale, o practică denunțată voalat de Nicolae Ceaușescu prin sintagma „exagerarea meritelor unor militanți” folosită în discursul său din mai 1966. În legătură cu acest aspect trebuie menționat faptul că, în ciuda exceselor asociate cultului personalității sale, nicio statuie a liderului PCR nu a fost amplasată în vreun spațiu public din România.

Concluzii

Concluzionând cele menționate anterior, putem afirma că eventualele resentimente ale lui Ceaușescu față de desemnarea de către Gheorghiu-Dej a lui Gheorghe Apostol pentru funcția supremă din partid pot explica doar parțial estomparea treptată a figurii și activității fostului lider al PMR din discursul propagandistic oficial. În acest context, analizarea schimbărilor formale legate de organizarea și desfășurarea procesului decizional, preconizate de noul lider al partidului, este în măsură să evidențieze contextul politic al diminuării frecvenței contribuțiilor comemorative centrate pe persoana lui Gheorghiu-Dej.

Privind măsurile de „eternizare a memoriei” lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, putem afirma că în majoritatea lor acestea au fost puse în aplicare chiar dacă cu un anumit grad de moderație. Iar această moderație a fost în primul rând rezultatul atașamentului formal și unanim exprimat de noua conducere a partidului față de poziția liderului ca *primus inter pares* în cadrul acesteia. Astfel, locul și rolul pe care noul regim i le atribuia lui Gheorghiu-Dej erau acelea ale unui fost mare lider de partid, ai cărui

34. Elisabeta Pleșa, *art. cit.*, p. 38.

nume era legat de unul dintre evenimentele semnificative ale luptei istorice și ideologice a partidului împotriva vechiului regim din timpul perioadei interbelice și a cărei activitate politică a stat la baza dezvoltării instituționale a partidului și a transformării socialiste a țării. Pentru această excepțională contribuție a sa, fostul lider al partidului era onorat prin punerea în aplicare a măsurilor preconizate în acest sens în martie 1965. Chiar și în discursul său din aprilie 1968 din cadrul adunării activului de partid din capitală, Nicolae Ceaușescu recunoștea că „Gheorghiu-Dej are merite incontestabile, după cum a avut și serioase lipsuri și greșeli”. Faptul că noul lider al partidului limita greșelile predecesorului său la încălcarea normelor de partid, înțelegând prin aceasta mai ales inițierea unor măsuri represive neîntemeiate împotriva adversarilor săi politici, este edificator din punctul de vedere al subiectului nostru. În acest sens, aspectele represive ale regimului lui Gheorghiu-Dej erau interpretate de Ceaușescu ca fiind un episod nefericit, dar izolat din istoria partidului și care nu anula sau diminua contribuția acestuia și a liderului său la dezvoltarea cu succes, pe coordonate socialiste, a țării.

VIAȚA BISERICESCĂ

AGENDA DE LUCRU A PREASFINȚITULUI PĂRINTE EPISCOP GALACTION

1 IANUARIE - 30 IUNIE 2018

Secretar Eparhial Pr. **Vasile NEACȘU**

Luni, 01 ianuarie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan și a Sfântului Ierarh Visarion din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca, hirotonește diacon pe tânărul Andrei Dediu și rostește un cuvânt de învățătură.

Marti, 02 ianuarie 2018 - săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan și a Sfântului Ierarh Visarion din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca, hirotonește duhovnic pe preotul Levente Ionuț Celic și rostește un cuvânt de învățătură.

Vineri, 05 ianuarie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Adormirii Maicii Domnului din Alexandria și hirotonește diacon pe tânărul Sergiu Ionuț Rașcu.

Sâmbătă, 06 ianuarie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie și slujba de sfințire a apei în biserica Sfinților Apostoli din Zimnicea și rostește un cuvânt de învățătură.

Duminică, 07 ianuarie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfinților Apostoli din Parohia Odaia și adresează credincioșilor un cuvânt de învățătură.

Luni, 08 ianuarie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Adormirii Maicii Domnului din Alexandria și hirotonește preot și hirotonește duhovnic pe diaconul Sergiu Ionuț Rașcu.

Miercuri, 10 ianuarie 2018 - săvârșește Sfântul Maslu în catedrala Episcopală Sfântul Alexandru din Alexandria și rostește un cuvânt de învățătură.

Vineri, 12 ianuarie 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfinții Împărați Constantin și Elena din Roșiorii de Vede și în biserica Sfinților Cuvioși Mucenici Galaction și Epistimi din Mănăstirea Crângu.

Sâmbătă, 13 ianuarie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfinților Cuvioși Mucenici Galaction și Epistimi din Mănăstirea Crângu și hirotesește iconom stavrofor pe preotul Marian Dima.

Duminică, 14 ianuarie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Apostol Andrei din Parohia Vătași și rostește un cuvânt de învățătură.

Mărti, 16 ianuarie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Adormirea Maicii Domnului din Alexandria, hirotonește diacon pe tânărul Eduard Lucian Socaciu și hirotesește iconom stavrofor pe preotul Geani Gheorghe Fână.

Miercuri, 17 ianuarie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Ierarh Ioan Gură de Aur din Mănăstirea Sfântului Mare Mucenic Pantelimon-Siliștea Gumești, hirotonește preot și hirotesește duhovnic pe diaconul Eduard Lucian Socaciu și adresează credincioșilor un cuvânt de învățătură.

Vineri, 19 ianuarie 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 20 ianuarie 2018 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca.

Duminică, 21 ianuarie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Sfinților Împărați Constantin și Elena din Roșiorii de Vede și rostește un cuvânt de învățătură.

Joi, 25 ianuarie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Ierarh Grigorie Teologul din Campusul Universitar din Alexandria și rostește un cuvânt de învățătură.

Vineri, 26 ianuarie 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 27 ianuarie 2018 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca.

Duminică, 28 ianuarie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Ierarh Nicolae din Parohia Moșteni Sârbeni, hirotonește diacon pe tânărul Alexandru Isăilă, hirotesește iconom stavrofor pe preotul Alexandru Rudy Văcălie și rostește un cuvânt de învățătură.

Luni, 29 ianuarie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie și Te-Deum în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca. Prezidează lucrările Adunării Eparhiale a Episcopiei Alexandriei și Teleormanului.

Marti, 30 ianuarie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfinților Trei Ierarhi din Videle și adresează credincioșilor un cuvânt de învățătură.

Miercuri, 31 ianuarie 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfinților Arhangheli din Parohia Fotăchești – Videle.

Joi, 01 februarie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie, slujba de sfințire a apei și Molitvele Sfântului Trifon în biserica Izvorului Tămăduirii din Mănăstirea Sfântul Trifon-Cernetu. Hirotesește duhovnic pe preotul Daniel Florian Popa și rostește un cuvânt de învățătură.

Vineri, 02 februarie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfinților Împărați Constantin și Elena din Parohia Măgureni și rostește un cuvânt de învățătură. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfinților Împărați Constantin și Elena din Roșiorii de Vede și în biserica Sfinților Cuvioși Mucenici Galaction și Epistimi din Mănăstirea Crângu.

Sâmbătă, 03 februarie 2018 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Parohiei Boteni, județul Argeș.

Duminică, 04 februarie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil din Parohia Albești și rostește un cuvânt de învățătură.

Marti, 06 februarie 2018 – participă la ședința de lucru a Sinodului Mitropolitan al Mitropoliei Munteniei și Dobrogei la Palatul Patriarhal din București.

Miercuri, 07 februarie 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în catedrala Episcopală Sfântul Alexandru din Alexandria.

Vineri, 09 februarie 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 10 februarie 2018 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca.

Duminică, 11 februarie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfântului Sfințitului Mucenic Haralambie din Turnu Măgurele și rostește un cuvânt de învățătură.

Miercuri, 14 februarie 2018 – participă la ședința de lucru a Adunării Naționale Bisericești la Palatul Patriarhal din București.

Joi, 15 februarie 2018 – participă la ședința de lucru a Sfântului Sinod la Palatul Patriarhal din București.

Vineri, 16 februarie 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Adormirii Maicii Domnului din Parohia Lada și rostește un cuvânt de învățătură. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 17 februarie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Teodor Tiron din Roșiorii de Vede și rostește un cuvânt de învățătură.

Duminică, 18 februarie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Ierarh Nicolae din Parohia Crevenicu, hirotosește iconom stavrofor pe preotul paroh Nicolae Iliuță și rostește un cuvânt de învățătură.

Joi, 22 februarie 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfântului Ioan Botezătorul din Parohia Crângu și rostește un cuvânt de învățătură.

Vineri, 23 februarie 2018 – slujește Sfântul Maslu în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 24 februarie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca.

Duminică, 25 februarie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan și a Sfântului Ierarh Visarion din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca, hirotesește arhidiacon pe diaconul Dumitru Valerică Gabor și iconom stavrofor pe preotul Florin Enache, adresând credincioșilor un cuvânt de învățătură.

Vineri, 02 martie 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfinților Cuvioși Mucenici Galaction și Epistimi din Mănăstirea Crângu.

Sâmbătă, 03 martie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfinților Cuvioși Mucenici Galaction și Epistimi din Mănăstirea Crângu, hirotonește diacon pe tânărul Mădălin Constantin Cozoroz și hirotesește duhovnic pe ieromonahul Iulian Legănuș. Săvârșește tunderea în monahism a fratelui Adrian Stan (Anatolie monahul) în biserica Izvorului Tămăduirii din Mănăstirea Sfântului Trifon-Cernetu. Săvârșește Sfântul Maslu în același sfânt locaș, rostind un cuvânt de învățătură și Sfântul Maslu în biserica Sfintei Parascheva din Parohia Șoimu, adresând credincioșilor un cuvânt de învățătură.

Duminică, 04 martie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Mucenic Ioan Rusul din Mănăstirea Nașterii Maicii Domnului-Adămești și hirotonește preot și hirotesește duhovnic pe diaconul Mădălin Constantin Cozoroz.

Miercuri, 07 martie 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în catedrala Sfântul Alexandru din Alexandria și rostește un cuvânt de învățătură.

Vineri, 09 martie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfinților Arhangheli din Parohia Fotăchești-Videle și rostește un cuvânt de învățătură. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfinților Împărați Constantin și Elena din Roșiorii de Vede, rostind un cuvânt de învățătură și în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 10 martie 2018 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca și hirotesește duhovnic pe ieromonahul Constantin Ignat. Săvârșește slujba parastasului în biserica Parohiei Sfântul Ilie-Tudor Vladimirescu Canal din București la pomenirea de 2 ani a preotului Constantin Stoica și rostește un cuvânt ocazional.

Duminică, 11 martie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Mucenic Fanurie din Mănăstirea Sfântului de la Siliștea Gumești și rostește un cuvânt de învățătură.

Luni, 12 martie 2018 – participă la ședința administrativă lunară cu preoții din Protoieria Turnu Măgurele.

Marti, 13 martie 2018 – participă la ședința administrativă lunară cu preoții din Protoieria Roșiorii de Vede.

Miercuri, 14 martie 2018 - participă la ședința administrativă lunară cu preoții din Protoieria Alexandria.

Joi, 15 martie 2018 - participă la ședința administrativă lunară cu preoții din Protoieria Videle.

Vineri, 16 martie 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 17 martie 2018 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca.

Duminică, 18 martie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Sfinților Cuvioși Mucenici Galaction și Epistimi din Mănăstirea Crângu, hirotonisește preot pe diaconul Cristian Cotoia și rostește un cuvânt de învățătură. Săvârșește slujba înmormântării credincioasei Lăzărica Zdrafcu în biserica Sfântului Ierarh Nifon din Târgoviște și rostește un cuvânt ocazional.

Vineri, 23 martie 2018 – săvârșește Sfântul Maslu și Denia Acatistului Bunei Vestiri în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 24 martie 2018 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca.

Duminică, 25 martie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în sobor cu alți arhieri în catedrala Episcopală din Slatina la aniversarea a 10 ani de la înființarea Episcopiei Slatinei și Romanaților și instalarea ca episcop al acesteia a Preasfințitului Părinte Episcop Sebastian.

Miercuri, 28 martie 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfinților Arhangheli din Parohia Fotăchești-Videle.

Vineri, 30 martie 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Adormirii Maicii Domnului din Parohia Lada, rostind un cuvânt de învățătură și Sfântul Maslu în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 31 martie 2018 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca, hirotonește preot și hirotesește duhovnic pe diaconul Alexandru Isăilă. Săvârșește Vecernia Mare în biserica

Sfinților Împărați Constantin și Elena din Alexandria și rostește rugăciunea de sfințire a stâlpărilor în vederea pelerinajului de Florii. Întâmpină și binecuvântează pelerinii la catedrala Episcopală Sfântul Ierarh Alexandru din Alexandria. Participă la concertul susținut de corul catedralei și de corala preoților, în catedrala Episcopală.

Duminică, 01 aprilie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Mare Mucenic Gheorghe din Parohia Măgurele și rostește un cuvânt de învățătură. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfântului Mare Mucenic Dimitrie Izvorătorul de mir și a Sfântului Mare Mucenic Efrem cel Nou din Mănăstirea Coșoteni, adresând credincioșilor un cuvânt de învățătură.

Joi, 05 aprilie 2018 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca. Săvârșește Denia în biserica Sfântului Mare Mucenic Teodor Tiron din Roșiorii de Vede și rostește un cuvânt de învățătură.

Vineri, 06 aprilie 2018 – săvârșește Denia Prohodului în biserica Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan și a Sfântului Ierarh Visarion din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 07 aprilie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan și a Sfântului Ierarh Visarion din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca.

Duminică, 08 aprilie 2018 – săvârșește Slujba Învierii, Utrenia și Sfânta Liturghie în catedrala Episcopală Sfântul Alexandru din Alexandria și adresează credincioșilor un cuvânt de învățătură. Săvârșește slujba Vecerniei (a doua Înviere) în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca.

Luni, 09 aprilie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Adormirii Maicii Domnului din Parohia Pietroșani și rostește un cuvânt de învățătură.

Marti, 10 aprilie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Ierarh Nicolae din Parohia Talpa Bâscoveni, hirotesește iconom stavrofor pe preotul Costin Ogrăzeanu și rostește un cuvânt de învățătură.

Miercuri, 11 aprilie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfinților Mucenici Ciprian și Iustina din Mănăstirea Sfintei Treimi-Drăgănești Vlașca.

Joi, 12 aprilie 2018 – slujește în sobor cu alți arhierei Sfânta Liturghie în catedrala Episcopală Învierea Domnului din Turnu Severin.

Vineri, 13 aprilie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie și slujba de sfințire a apei în biserica Izvorului Tămăduirii din Mănăstirea Sfântul Trifon-Cernetu.

Duminică, 15 aprilie 2018 – slujește în sobor cu alți arhierei Sfânta Liturghie în catedrala Învierea Domnului și Sfântul Ilie Tesviteanu din Caransebeș.

Luni, 16 aprilie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfinților Arhangheli din Parohia Fotăchești-Videle și rostește un cuvânt de învățătură.

Vineri, 20 aprilie 2018 – la aeroportul internațional Otopeni din București întâmpină delegația Mănăstirii Xenofont din Sfântul Munte Athos care aduce în pelerinaj racla cu Sfintele Moaște (mâna dreaptă) ale Sfântului Mare Mucenic Gheorghe. La Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca, după primirea Sfintelor Moaște, săvârșește Sfântul Maslu în biserica Schimbării la Față a Domnului.

Sâmbătă, 21 aprilie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Schimbării la Față de Domnului din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca. Seara săvârșește slujba Privegherii în același sfânt locaș.

Duminică, 22 aprilie 2018 – slujește în sobor cu alți arhierei Sfânta Liturghie în biserica Schimbării la Față a Domnului din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca, rostind un cuvânt de învățătură.

Luni, 23 aprilie 2018 – slujește în sobor cu alți arhierei Sfânta Liturghie în biserica Schimbării la Față a Domnului din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca și rostește un cuvânt ocazional. Seara participă la concertul susținut de corala Armonia în Aula Facultății de Științe și Inginerie din Alexandria, rostind un cuvânt ocazional.

Marti, 24 aprilie 2018 – participă la Sfânta Liturghie săvârșită de clericii din delegația Mănăstirii Xenofont în biserica Sfintei Mironosite și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca și săvârșește rânduiala de rugăciune la plecarea Sfintelor Moaște către Grecia.

Miercuri, 25 aprilie 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfinților Arhangheli din Parohia Fotăchești-Videle.

Vineri, 27 aprilie 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Adormirii Maicii Domnului din Parohia Lada și în biserica Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan și a Sfântului Ierarh Visarion din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 28 aprilie 2018 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan și a Sfântului Ierarh Visarion din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca.

Duminică, 29 aprilie 2018 – săvârșește târnosirea bisericii Sfântului Ierarh Nicolae din Parohia Scurtu Slăvești și Sfânta Liturghie în acest sfânt locaș. Hirotosește iconom stavrofor pe preotul paroh Flavius Emanuel Tache și rostește un cuvânt de învățătură.

Luni, 30 aprilie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfinților Mucenici Ciprian și Iustina din Mănăstirea Sfintei Treimi – Drăgănești Vlașca.

Vineri, 04 mai 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfinților Împărați Constantin și Elena din Roșiorii de Vede și în biserica Sfinților Cuvioși Mucenici Galaction și Epistimi din Mănăstirea Crângu, rostind un cuvânt de învățătură.

Sâmbătă, 05 mai 2018 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfântului Ioan Iacob Hozevitul din Mănăstirea Coșoteni și rostește un cuvânt de învățătură.

Duminică, 06 mai 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Mare Mucenic Gheorghe din Mănăstirea Țigănești și rostește un cuvânt de învățătură.

Marti, 08 mai 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca și hirotesește iconom stavrofor pe preoții Narcis Claudiu Crișmariu și Ciprian Dragoș Vârșescu. Săvârșește sfințirea unei cruci de mormânt în cimitirul Parohiei Nanov.

Joi, 10 mai 2018 – participă la momentul aniversar organizat la Muzeul Județean Teleorman din Alexandria cu ocazia împlinirii a 20 de ani de la înființarea Secției Alexandria a Societății Numismatice Române (14 mai 1998) și rostește un cuvânt ocazional.

Vineri, 11 mai 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea

Pantocrator-Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 12 mai 2018 – slujește Sfânta Liturghie, parastas și Te-Deum în biserica Sfinților Trei Ierarhi din Videle și prezidează ședința de constituire a noii Adunări Eparhiale a Episcopiei Alexandriei și Teleormanului pentru perioada 2018-2022.

Duminică, 13 mai 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Adormirii Maicii Domnului din Parohia Măldăieni și rostește un cuvânt de învățătură.

Marti, 15 mai 2018 – participa la cea de-a XIX-a ediție a Festivalului concurs Te-Deum Laudamus la Școala Gimnazială Mihai Viteazul din Alexandria, rostește un cuvânt ocazional și acordă premiile câștigătorilor.

Miercuri, 16 mai 2018 – săvârșește Vecernia și Litia în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca.

Joi, 17 mai 2018 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca și rostește un cuvânt de învățătură.

Vineri, 18 mai 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Adormirii Maicii Domnului din Parohia Lada și în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 19 mai 2018 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfântului Ierarh Nicolae din Mănăstirea Cernica (arhimandritul Clement Popescu, 5 ani și ierodiaconul Visarion Iugulescu, 10 ani) și adresează credincioșilor un cuvânt de învățătură.

Duminică, 20 mai 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Schimbării la Față a Domnului din Parohia Mavrodin și rostește un cuvânt de învățătură. Săvârșește sfințirea Centrului Social din incinta parohiei. Săvârșește Vecernia și Litia în biserica Sfinților Împărați Constantin și Elena din Alexandria, adresând credincioșilor un cuvânt de învățătură.

Luni, 21 mai 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfinților Împărați Constantin și Elena din Roșiorii de Vede și rostește un cuvânt de învățătură.

Marti, 22 mai 2018 – slujește Sfânta Liturghie și Te-Deum în biserica Sfintei Parascheva din Alexandria și prezidează lucrările Conferinței pastoral-misionare semestriale cu tema „Anul Omagial al Unității de Credință

și de Neam” la Protoieria Alexandria.

Miercuri, 23 mai 2018 – săvârșește rânduiala de rugăciune la sfințirea locului pentru construirea Paraclisului Episcopal închinat Preasfintei Născătoarei de Dumnezeu și pururea Fecioarei Maria în incinta Reședinței Episcopale din Alexandria și rostește un cuvânt de învățătură. Săvârșește slujba parastasului (pomenirea de 5 ani pentru arhimandritul Clement Popescu) în biserica Sfinților Cuvioși Mucenici Galaction și Epistimi din Mănăstirea Crângu.

Joi, 24 mai 2018 – participă la ședința de lucru a Sfântului Sinod la Palatul Patriarhal din București.

Vineri, 25 mai 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 26 mai 2018 – slujește în sobor cu alți arhieri la Sfânta Liturghie și hirotonia întru arhieru a arhim. Veniamin Goreanu pentru Episcopia Basarabei de Sud, în catedrala Patriahală din București. Săvârșește Vecernia și Litia în biserica Sfântului Mare Mucenic Ioan Rusul din Mănăstirea Adămești.

Duminică, 27 mai 2018 – slujește Sfânta Liturghie și Vecernia specială în biserica Nașterii Maicii Domnului din Mănăstirea Adămești, la praznicul Pogorârii Sfântului Duh și rostește un cuvânt de învățătură.

Luni, 28 mai 2018 – slujește Sfânta Liturghie și Te-Deum de mulțumire la 20 de ani de la începuturile mănăstirii, în biserica Sfântului Mare Mucenic Mina din Mănăstirea Sfintei Treimi-Drăgănești Vlașca și rostește un cuvânt de învățătură.

Marti, 29 mai 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie și Te-Deum în biserica Sfinților Împărați Constantin și Elena din Roșiorii de Vede și prezidează lucrările Conferinței pastoral-misionare semestriale cu tema „Anul Omagial al Unității de Credință și de Neam” la Protoieria Roșiorii de Vede.

Miercuri, 30 mai 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie și Te-Deum în biserica Sfântului Sfințit Mucenic Haralambie din Turnu Măgurele, hirotonește diacon pe tânărul Emil Nuță și hirotesește duhovnic pe preotul Cristian Cotoia. Prezidează lucrările Conferinței pastoral-misionare semestriale cu tema „Anul Omagial al Unității de Credință și de Neam” la Protoieria Turnu Măgurele. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfinților

Arhangheli din Parohia Fotăchești-Videle.

Joi, 31 mai 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie și Te-Deum în biserica Sfinților Trei Ierarhi din Videle, hirotonește preot și hirotesește duhovnic pe diacon Emil Nuță și prezidează lucrările Conferinței pastoral-misionare semestriale cu tema „Anul Omagial al Unității de Credință și de Neam” la Protoieria Videle.

Vineri, 01 iunie 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfinților Împărați Constantin și Elena din Roșiorii de Vede și în biserica Sfinților Cuvioși Mucenici Galaction și Epistimi din Mănăstirea Crângu.

Sâmbătă, 02 iunie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfinților Cuvioși Mucenici Galaction și Epistimi din Mănăstirea Crângu. Săvârșește slujba de sfințire a unei case noi ridicată de parohia Trivalea Moșteni II pentru o familie săracă și cu mulți copii și rostește un cuvânt ocazional. Săvârșește sfințirea raclei pentru un fragment din moaștele Sfântului Nectarie Taumaturgul în biserica Adormirii Maicii Domnului din Parohia Lada și rostește un cuvânt de învățătură. Săvârșește cununia tinerilor Alexandru Marius Ene și Claudia Chiriță în catedrala Episcopală Sfântul Alexandru din Alexandria și rostește un cuvânt de învățătură.

Duminică, 03 iunie 2018 – slujește împreună cu Preasfințitul Părinte Nicodim al Severinului și Strehaiei alături de Înaltpreasfințitul Părinte Irineu, Mitropolitul Olteniei la târnosirea bisericii Adormirea Maicii Domnului și Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil din Parohia Sârbeni și la Sfânta Liturghie săvârșită în acest sfânt locaș. Hirotesește iconom, stavrofor pe preotul paroh Constantin Gigi Miu și rostește un cuvânt de învățătură.

Luni, 04 iunie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Mucenic Filip din Zimnicea, hirotonește diacon pe tânărul Costin Ernest Irimia și rostește un cuvânt de învățătură.

Marti, 05 iunie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Adormirii Maicii Domnului din Alexandria și hirotonește preot și hirotesește duhovnic pe diaconul Costin Ernest Irimia.

Miercuri, 06 iunie 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în catedrala Episcopală Sfântul Alexandru din Alexandria și rostește un cuvânt de învățătură.

Vineri, 08 iunie 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Schimbării la Față a Domnului din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlaşca.

Sâmbătă, 09 iunie 2018 – săvârșește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Ierarh Ioan Gură de Aur din Mănăstirea Sfântul Pantelimon – Siliștea Gumești, hirotonește diacon pe monahul Anatolie Stan și rostește un cuvânt de învățătură.

Duminică, 10 iunie 2018 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfântului Ierarh Grigorie Teologul și a tuturor Sfinților români din Campusul universitar din Alexandria și rostește un cuvânt de învățătură.

Joi, 14 iunie 2018 – face o vizită la Parohia Ciuperceni și la Primăria comunei Ciuperceni în vederea unor intervenții de restaurare a ruinelor fostei biserici parohiale.

Vineri, 15 iunie 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 16 iunie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca.

Duminică, 17 iunie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil din Parohia Spătărei și adresează credincioșilor un cuvânt de învățătură.

Joi, 21 iunie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfântului Ierarh Nicolae și a Sfântului Mucenic Iulian din Mănăstirea Năsturelu și rostește un cuvânt de învățătură.

Vineri, 22 iunie 2018 – săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 23 iunie 2018 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Sfintei Mironosițe și Întocmai cu Apostolii Maria Magdalena din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca. Săvârșește Vecernia și Litia în biserica Nașterii Sfântului Ioan Botezătorul din Mănăstirea Brânceni și rostește un cuvânt de învățătură.

Duminică, 24 iunie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Nașterii Sfântului Ioan Botezătorul din Mănăstirea Brânceni și adresează credincioșilor un cuvânt de învățătură.

Miercuri, 27 iunie 2018 – participă la deschiderea lucrărilor Simpozionului de Numismatică organizat de Clubul Colecționarilor de pe lângă Cercul Militar Național din București la Muzeul Municipal din Curtea de

Argeș și rostește un cuvânt ocazional. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Sfinților Arhangheli din Parohia Fotăchești – Videle.

Joi, 28 iunie 2018 – săvârșește Vecernia și Litia în biserica Sfinților Apostoli din Alexandria și rostește un cuvânt de învățătură.

Vineri, 29 iunie 2018 – slujește Sfânta Liturghie în biserica Sfinților Apostoli din Alexandria și adresează credincioșilor un cuvânt de învățătură. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Schimbării la Față a Domnului din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca.

Sâmbătă, 30 iunie 2018 – slujește Sfânta Liturghie și parastas în biserica Schimbării la Față a Domnului din Mănăstirea Pantocrator-Drăgănești Vlașca. Săvârșește Sfântul Maslu în biserica Adormirii Maicii Domnului din Parohia Lada.

LITERATURĂ CREȘTINĂ

DEȘERTĂCIUNE

Dora GHIBIRDIC

Nimic nu suntem pe acest pământ
Și din nimic, nimic nu mai rămâne
Cu noi nimic nu luăm de pe pământ
În urma doar lăsăm, pentru moment, o rază de LUMINĂ.

Părere-i tot ce ne îmbie,
Ea dă fiori, ne dă mândrie
Și doar cu ea pășim în veșnicie,
Negândind la ce-o să vie.

Turnăm în noi mâncare și trufie, dezmăț, dispreț și lăcomie
N-avem iubire, nici credință,
N-avem răbdare, umilință
Ne-ngușăm cu-a noastre dragi podoabe
Și ne fălim că le putem pe toate.

Nesecați ș-avizi după mândrie,
Alunecăm, fără voință, spre pieire
Am scos din noi ce-a fost mai bun, mai sfânt, mai pur și-nălțător
Am părăsit și sihăstrit sufletul nemuritor

N-avem nici clipă să gândim,
N-avem auz să-auzim,
Că cineva, Acolo Sus, ne cheamă și ne iubește,

Ne rabdă și mereu ne ocrotește
Ne-așteaptă să venim la El,
Să fim cu toții, toți la fel
Uniți în fapte bune și-n iubire,
În veci să n-avem despărțire

Rămânem, însă, surzi la glasul Domnului Hristos,
Slujind mereu pe domnul mincinos.

N-avem în minte clipa sfântă
Când toți vom fi chemați la veșnica osândă,
N-avem cuvânt de rugăciune,
N-avem nici gând de-mpăcăciune,
Căci tot ce-a fost mai scump în noi
S-a scurs în aproape de gunoi.
Am lepădat ce ne-a fost dat
Și, pe veci, cu iadul ne-am legat,
De unde nu vom mai putea ieși,
Nici milă nu vom mai găsi,
De aceea, acum cât mai e vreme,
De păcat să ne lăsăm, cu milă să ne-narmăm,
Și cu dragoste fierbinte,
Măicuței să ne rugăm
Cu lacrimi de pocăință, să cerem Domnului credință,

Genunchii să-i aplecăm,
Glasul sfânt să-l ascultăm,
Domnului să ne rugăm
Și cu „Doamne ai milă de noi”
Sus, la cer, să ne-nălțăm!

Amin

SFINȚII

Adriana MIU

Uneori avem în noi o lume minusculă, la limita limitelor,
De epuizare sufletească, când nu ai nici o speranță,
Dorești liniștea „terminării”, liniștirea de frig, de dureri și suferinți...
Dar inima omului și sufletul sunt vegheate de SFINȚI,
De acele suflete ce au trecut durerea și epuizarea,
Și au luptat... au fost în stare să dăruiască sufletele din trupurile lor,
Pentru o Viață mai presus de viață...
Ca o ștafetă predată altor suflete ce sunt în stare să înțeleagă
Sacrificiul lor!
Și aici este magia și minunea și învățătura ce o primim,
De ziua Sfinților...
Părinți și oameni ca și noi, cunoscuți și necunoscuți, dar sărbătoriți
astăzi, de creștinii din noi...
Știți sigur, de Bunul Dumnezeu!
Cât de plăcută este lui Dumnezeu, moartea Sfinților săi!

ȚĂRMURI...

Adriana MIU

Parafrazând, îi spun lui Dumnezeu
„Pe țărmurile Tale sunt și eu Doamne... și-n depărtare,
Se scaldă ca o nimfă, Timpul!
Timpul Tău veșnic, Doamne, în care eu sunt o infimă
Frațiune de secundă... în care am timpul meu,
Și suflare de viață,
Și sufletul meu Te cunoaște, Te învață și Te iubește,
Speră și nădăjduiește, plânge, se-nspăimântă și se zbate...
Timpul meu... nu știu de e-ndeajuns...
Sorb clipele hoinare și... adâncită în muzica planetară,
Te cânt și preaslăvesc...
Apoi, cu trecerea timpului meu, cel infim,
Voi ști cum e Liniștea Adevărată,
Când, veștejit(ă) de-al toamnei mele frig,
Nu voi mai fi tânăr(ă)... niciodată!
Nu voi mai fi pur și simplu... niciodată,
Decât un... Infinit!

MĂRTURISIREA

Pr. **Marius DINCĂ**

Părintele Paul trecuse bine de 50 de ani și totuși obișnuitele fire albe întârziiau să-i trădeze vârsta. Se ținea încă bine chiar dacă mulți spuneau că cei din tagma lui oricum au trai ușor și nu albesc așa, cu una cu două. Iar pe la colțuri, gurile mai răutăcioase pălăvrăgeau uneori, șușotit, că măcar barba și-o cănește el de arat-așa de bine. Doar tușa Voica, negustoreasa cu prăvălia de la colț, povestea că odată, pe înserat, venise popa până la ea pentru o sticlă de oțet de mere și nu mai știu ce, îmbrăcat fără sutană, doar așa civilește, în cămașă albă îndungată și cu pantaloni de doc prinși cu niște bretele mari, albastre, cu capul gol, fără potcapiul ăla-nalt ce-l purta prin sat de atâta amar de vreme. Atunci îl văzuse ea la lumina becului și putea să bage mâna-n foc că părintele pe la tâmpile se înspicase bine, bine. Așa că bârfa asta ieftină își pierduse încet din intensitate și rareori o mai aminteau oamenii.

Preoteasa părintelui, doamna Corina, lucra la dispensar tot cam de pe când venise părintele în sat. Schimbase o groază de doctori călători care, spunea ea, veneau să vadă dacă e camera „jugrăvită” și plecau. Clătina ușor din cap și șoptea, așa, mai mult pentru sine:

— Așa, mamă, trageți toți la oraș, c-acolo-i locu' cu norocu'!

Doar doamna doctor Melania stătuse mai mult, vreo nouă ani, restu'...

Părintele, când era binedispus, ca s-o necăjească, spunea așa, în cercuri de prieteni apropiați, că preoteasa lui a dat „găuri” în sat cu acu' de seringă mai multe decât ar face o mașină de cusut Sienger într-o viață.

Alexandru, băiatul lor cel mare era, vorbea lumea, la armată pe la București, (deși nea Gică, poștașul, susținea că a citit el la gazetă despre băiatu' popii că e ceva mare pe la minister). Venea din când în când cu soția și copiii și rămânea doar câte-un sfârșit de săptămână. În rest, vorbeau la telefon. Gabriela, aia mică, era mai aproape de casa părintească. Se căsătorise la oraș și era ingineră d-aia de măsoară curțile la oameni să le facă schiță la case. Fetițele ei, Anastasia și Miruna, erau feblețea părintelui și a

coanei preotese. Cum se făcea vineri de nămiezi, se gătea cu reverenda aia bună și pleca la oraș să-și ia nepoatele. Le lua cu tot cu ghiozdane și cu haine de schimb pentru 3 zile. Când ajungeau acasă mama Cora (că așa o alintau fetele) răsturna mămăliga pe capac și puneă pentru fete lapte de capră în castroane de pământ, iar pentru părintele prăjia o tigaie mare de cartofi cu o lingură de bulion și o căpățână de usturoi pisat pe de-asupra. Făcea o cruce mare peste bucate și zicea ceva mărunț din buze iar Anastasia, ștrengărește, încerca să-l imite întocmai.

— Haideți, să ne închinăm! Cum v-am învățat eu! Trei degete! Sus, jos, dreapta, stânga! Așa! Bravo! Acum mâncăm, după care trecem la teme! Miruna, nu mai face fața asta că nu mă-'mpresionezi. Ordin de la mami. Mama Cora, spune-le și tu! N-a sunat mami, (și făcea ușor cu ochiu') să ne facem temele de azi?

— Da, da, întârea spusele părintelui preoteasa, cu ochii tot în vasele murdare pe care le spăla. Așa mi-a spus și mie la telefon.

Fetele se priveau pe furiș și sorbecăiau mai departe din lapte. După masă își întindeau toate cărțile pe biroul părintelui de nu mai era loc să pui un ac. Foaia parohială, pregătită în mai multe exemplare pentru duminică, se împrăștia pe jos „din greșeală” iar peste cărțile părintelui își făcea loc abecedarul.

— Tata Paul, cartea asta a ta n-are toate literele, susținea serios Miruna care se apropia cu pași mari de finalul clasei I, și citea, sau încerca să citească, de pe o copertă găsită pe masă:

— Ag...aghias...aghias...aghiastar! Ce e aia, aghiastar?

— Aghiasmatar, o corectă părintele zâmbind. Cartea aia nu-i de nasul tău. Treci la abecedar și las-o și pe Anastasia că ea e mai mare și are mai mult de scris.

După teme, fetele mergeau cu părintele în grădină, la stupi. Preoteasa le făcuse la amândouă, deși cu inima-ndoită, două măscuțe potrivite pe capul lor și niște halate lungi, albe, ce le ajungea pân' aproape de glezne. Așa-i ceruse părintele, ca fetele să intre de mici în prisacă, că, zicea el, multe lucruri trebuincioase despre viață pot învăța ele de la găzele astea mici. Iar dacă uneori albinele-paznic de la urdiniș răzbăteau spre pielea lor albă și subțire de copile, atunci părintele dădea repede cu sare la locul înțepăturii și le răsplătea pe nepoate pe seară cu faguri mari și dulci din care se scurgeau șiroaie de dulceață.

Astăzi, însă, nu au timp de stupi. Părintele mai trebăluiește ceva prin curte așteptând pe cineva. Pentru că vizitatorul întârzie, se așează pe prispă și privește atent la cuibul rândunicilor de la streășina casei. Puii ieșiți din găoace cască niște ciocuri mari, neobișnuit de mari, în care părinții lor vin din când în când și le pun de mâncare. În gând îi sună un stih dintr-o cântare bisericească care se repetă-ntr-una: „Mare ești, Doamne și minunate sunt lucrurile mâinilor Tale și nici un cuvânt nu este de ajuns spre lauda minunilor Tale...Mare ești, Doamne ...și nici un cuvânt...”. Dinspre drum se-aude glas de călător:

— Sărut dreapta, părinte! Acasă sunteți?

— Acasă, acasă, nea Vuță. Poftim în curte nu sta pe la colțuri. Vino aici, pe prispă, la umbră că e mai răcoare.

— Viu părinte da' să vie și Iulicuță. Rămase-n colț lângă mașină că cura apă fiartă din ea! Oprirăm și la un leat de-al meu, Anghel Perețeanu, la Gresia, și-o mai „adăparăm” o dată da' ...dăgeaba! Cred că iar i s-a dus „garnitula” de „ghiuloasă”, zise nea Vuță intrând în curte cu capul întors în lungul străzii.

Se așează pe scaun și părintele îi puse în față un pahar cu apă rece. Încercă să pornească discuția dar nu-și găsi repede cuvintele. Nea Vuță este dascălul bisericii. De fapt e pensionar dar a slujit cu credință casa Domnului mai bine de 40 de ani. A rămas la slujbe să-l ajute pe Iulian, dascălul cel nou, fără prea multe rugăminți, pentru că n-a putut să plece.

— Părinte, eu când oi pleca din biserică, plec cu picioarele-nainte, spunea el când rămâneau singuri, după slujbă. Aici m-am pomenit de mic copil, de-aici am plecat la școală la Turnu în '35, aici m-am luat cu Măria mea, nepoata popii Petre...așa că aicea e casa mea. Și *dupăia* (așa-i spunea el morții, nebăgând-o prea mult în seamă), mă mutați colea, afară lângă ai mei, deci... tot la biserică. Așa pot și eu s-ascult slujba și...bagă de seamă Iulicuță, taică, dacă nu zici cum trebuie vin eu și continuu, atâta-ți trebuie! Și râdeau toți cu poftă!

Acum însă cuvintele nu le mai găsea așa ușor. Părintele încercă să-l ajute:

— Tanti Lenuța ce face? Tot așa cum am lăsat-o vineri când am fost s-o împărtășesc?

— Tot așa, părinte. Mulțumim lui Dumnezeu... pân' acum... așa cum o știți... Cine știe mai încolo...

Sorbi cu sete din paharul îmbrumat, în speranța ca va găsi printre picăturile de apă și cuvintele care se încăpățâneau să rămână doar în mintea lui.

— Încet, tataie Vuță, spuse părintele după ce-l lăsă să-și tragă sufletul. La telefon te-am simțit tare-ngrijorat. D-aia l-am și rugat pe Iulică să treacă să te ia cu mașina și să stăm de vorbă acasă.

— Părinte, vă rog să nu vă supărați. Eu vă spui așa cum este și dumneavoastră...

— Hai măi, Iulică, frate, îi întrerupse vorba părintele. Fir-ar să fie de vechitură. N-ai zis c-o dai cum trece culesul porumbului, ca să ai cu ce să-l cari?

Iulian, ȋrcovnicul, apăru de după colțul casei transpirat și roșu ca un gogoșar bine copt:

— Săru'mâna părinte. Cârpeala săracului, taică, ce să fac și eu să dau înainte. Cred că remorcat plec d-aci. Iar chiuloasa...

— Coană preoteasă ia-l tu, te rog, în grijă pe Iulian și pune-i o lingură de șerbet, mai mare dacă se poate, că mi-a spus mie că-i place tare mult cel de zmeură. Eu am ceva de vorbă cu tataie Vuță.

Rămăși din nou singuri părintele îl încurajă din nou:

— Mata spune, că eu te ascult. Nu tre' să te grăbești...

— Părinte, eu v-am sunat...să vă spui...că și Măria mea mi-a zis... sună tu pe părintele și spune-i...poate vine să-i mai facă vreo slujbă sau să vorbească cu ea...

— Cu tanti Lenuța?

— Da, părinte. Vineri, după ce-ați grijit-o am ieșit să vă conduc și dup' aia m-am dat cu ale trebii. Că ea dacă are nevoie de ceva, strigă ș-o auzim... De când a căzut la boală, greu se mai ridică din pat, da' ținută de cineva să nu cadă...Pe seară, Măria a intrat la ea să vadă dacă are nevoie de ceva și numai ce-o aud:

— Doamne, Dumnezeu, mamă! Când am intrat și eu (am crezut că murise, săraca), ea era în picioare, rezemată de spătarul unui scaun și se uita la pozele vechi de pe perete, alea care v-au plăcut și dumneavoastră: cu popa Petre, cu prioteasa, cu ei la bălci la Roșiori, gătite cu mărgelile de turtă dulce colorată la gât... Și-am zis în gând: uite, vezi, a grijit-o părintele și se simte mai bine. Am vrut s-o așezăm pe pat da' s-a-mpotrivit cât a putut de tare. Minune mare, părinte. Ea, care nu s-a mai ridicat singură de nu-știu-

când... Și vorbea...vorbea...vorbea într-una.

— Și ce zicea? Întrebă părintele ca să-i mai dea răgaz lui nea Vuță să răsuflă.

— Păi aci e toată povestea, părinte... că eu am crezut c-a luat-o razna... și după aia am ascultat-o mai cu luare-aminte. Zicea vorbe așa... ca la dumneavoastră la predică...

— E, cum așa?

— Da, părinte, striga tare, parcă s-o audă și-ăia de pe drum: „Ce spui preotului la Taina Spovedaniei n-are voie să spună nimănui! NIMĂNUI, m-auzi!” Ş-apoi spunea psalmu' 50, da' nu pe tot, și după -aia începutu' lu' 142: „Doamne, auzi rugăciunea mea, ascultă cererea mea, într-o credincioșia Ta, să nu intri la judecată cu robul Tău, că nimeni din cei vii nu-i drept înaintea Ta...” ș-apoi iară începea cu spovedania: „Preotul este dator a da canon celui ce se mărturisește și numai așa va primi dumnezeiasca Împărtășanie...” și tot vorbe d-astea de catehism de parcă n-ar mai fi apucat până-n seară să le zică pe toate. Duminică la slujbă nu v-am zis nimic, am crezut și io că se liniștește, da' nuuu...

Aseară, și mai rău. A-nceput să vorbească despre morții de demult, despre frați-su Florea, ăla mort în războiul cel mare, și alții, și alții de nu-i știu nici eu. Părinte, m-am speriat! Am plâns ca un copil... iar Măria mea, ce să vă mai spun... că, na, doar e mă-sa! Are, săraca, 95 de ani... lu' bărba-su i s-a surpat și crucea-n cimitir de când e mort, iar ea a dus-o pân' acuma... și uite ce patimă veni pe capul ei. Așa că d-aia venii. Să vă rog să dați pe la noi. Că chiar ea a zis: Să-și ieie părintele patrafirul și să vină până la mine, că-l rog eu frumos!

— Păi, mamă, doar mai alaltăieri te-ai grijit! I-am zis și eu părinte, ce m-am priceput, spuse nea Vuță, gâtuindu-se de emoție. Dar ea nu și nu, să vie părintele cu patrafiru'. Eu mă gândeam să vorbiți cu părintele de la Gresia să vie pân' la noi, la Bratcov, să-i faceți un Sfânt Maslu și n-o rămâne neomenit. Sau întâi să vorbiți cu ea...Cum ziceți, că eu nu mai știu...

Părintele Paul rămase puțin pe gânduri, încercă să mai ceară câteva lămuriri dar în final îi promise lui nea Vuță că va veni pe înserat până la ei acasă să vadă cum și în ce fel poate să ajute.

*

De cum intra pe poarta casei cuiva, fie de grijit, fie că citea rugăciunea vre-unei lăuze sau de ieșirea sufletului, părintele Paul își anunța prezența într-un fel anume, particular, la care dumnealui se gândise în anii de preoție pe care-i strânsese în geanta-i parohială. Când se apropia, intra în vorbă cu cineva din drum, așa ca o discuție oarecare (hmm: uneori când nu avea cu cine, vorbea chiar și singur), da` vorbea tare, tare, ca s-audă cei din casă că vine. Așa putea să se anunțe și să nu-i ia „pe nepregătite”.

— Să trăiești, mamă Petruțo! zise părintele unei femei ce se apropia din capu` uliții. Vre`nică de când te știu!

— Săru`mâna părinte! Acuma de, fiecare cum s-a `nvățat de-acasă, părintele! răspunse ea icnit, apăsată de greutatea unei găleți pline, făcută parcă peste măsura ei. Io mulsei mai dăvreme, că Lonica mea are ceasu` dupe soare...și dacă nu ești prezentă cu găleata la ugere...bate din picere! Da` ce, iară venirăți la bâta Lenuța? Că doar alaltăieri ați grijito! I-o fi mai rău, săraca! Sau n-o fi murit, Doamne ferește!

— Nu, mamă Petruțo! Am ceva treabă cu nea Vuță! ocoli părintele răspunsu`, de frică să nu se umple satul în juma` de oră cu cine-știe-ce... informații eronate. Apoi schimbă vorba:

— Duminică, când te lași spre biserică, să-mi iei o legătură de busuioc verde, d-ăla d-al matale, c-al meu s-a trecut tot. Hai, Doamne ajută!

Întră apoi în curtea casei. Ocoli joardele de vie care formau din dreapta și din stânga umbrar pe toată lungimea aleii, și o luă direct prin iarbă. Picăturile de brumă, transformate-n rouă, spălară cu sârg marginile încălțărilor, noroite mai devreme pe o uliță lăturalnică.

Vestiți de dialogul din uliță, nea Vuță și tanti Maria îl așteptau în prag. O candelă aprinsă fumega încet spre răsărit iar de pe focul stins al mașinii de gătit se ridica încet, în rotocoale, aburul unui ceai de mentă.

— Sărut dreapta, părinte!

— Săru`mâna!

— Doamne ajută! Ce bine te-ai gândit, matale! Ai ținut minte de menta mea creață! `Ai întâi să intrăm, și vedem de ceai mai încolo...

În timp ce socoteau acestea împreună, părintele deja lăsa cu grijă, pe un scaun cu spătar, haina de stofă, potcapul, geanta și umbrela cu vârf de fier și mâner argintat cu cap de leu. Luă doar epitrahilul brodat și un culion de catifea, cu care-și acoperea capul atunci când se afla în locuri de azăvadă! Le avea de la maica Petronia de la mănăstirea Robaia și le purta chitite cu

grijă în geanta parohială.

— Doamne ajută, mamă Lenuțo! Bine te regăsi, că doar alaltăieri ne-am văzut ultima oară! spuse părintele, intrând în cămăruța îngustă, și se așează pe un scaun anume pregătit pentru sfinția sa. Tanti Lenuța nu mai era întinsă pe pat. Sta, sprijinită în capul oaselor, pe un mic fotoliu, cu buret la spătar, ca să se așeze comod oasele-i betegite de timpuri. În poală ținea o Biblie care cândva avusese copertile negre și tari, iar foile albe ca cearceafurile scrobite. Acum copertile erau moi și tocite pe la colțuri, iar pe paginile îngălbenite de vreme se mai putea citi, scris cu cerneală, pe toate cele trei laturi : RAICU T. PETRE, SEMINARIST ANUL IV B !

— Săru' mâna părinte! spuse tanti Lenuța și plecă capul încet, în semn de mulțumire că părintele s-a ostenit să vină la rugămintea ei.

Părinte, văzând că vorbele nu vin ușor, se așează pe scaun. Își puse epitrahilul, apoi culionul, își trecu mâna prin barbă și se scutură de câteva fire de mătreață (imaginară) de pe reverendă.

— Și...ia zi, bătă! De ce vruseși mata neapărat să vorbim?

— Părinte ... eu ... aș vrea ... dacă se poate ... săăăă ... vă spui ceva ... ca la spovedanie...daaa' ...invers!

— Adică...cum bătă? se miră părintele. Că nu-nțeleg!

— Părinte, să nu uiți mata că eu sunt crescută în casă de preot. Taicu, Dumnezeu să-l ierte, ne spunea mereu cât de mare este Taina Spovedaniei.

— Așa! Asta înțeleg și ... sunt de acord! Mata lămurește-mă cu... inversu'!

— Părinte...io, ce voi spune acuma, vreau să nu ții pentru Dumnezeu și mata. După ce eu m-oi duce... că mult ... sâmt eu că nu mai ie, mata să ieși colo în fața la lume și să le spui așa:

— Fraților, uite ce mi-a spus mie bâta Lenuța, soacra lu' Vuță țarcovnicu' pân' să moară! Și dup'aia le spui tot! Că ce am eu aicea (și duse mâna la frunte), în devla mea, am de muuultă vreme, de când ieream mititică, de-o șchioapă! Dar cu mine în mormânt nu vreau să iau...ce voi spune!

— Așaaa...înțeleg...și nu prea! Avem ceva nemărturisit...la spovedanie? Asta-i lucru destul de grav!

— Nuuu, părinte! Nu așa! Să nu te gândești acolo! Păi mie tocmai d'aia mi-era frică! Nu am nimic pă sufletul meu, dar...de spus tot trebuie să spui. Un suflet de om are mare nevoie să vă spui ce....oi spune eu acuma!

Părintele înțelese că discuția lor se va prelungi. Tăcut, ieși doar pentru câteva secunde ca să-și ia cana cu ceai de mentă creată, îndulcită cu puțină miere de mană, de pe raftul bucătăriei. Se așază la loc pe scaun și sorbi încet, fără zgomot, ca nu cumva să tulbure amintirile bătii Lenuța și să nu-i mai spuie nimica.

*

— Floriiicăăă! Floriiicăăăă! Florică, maică, pă unde ești!

Preoteasa părintelui Petre avea multă treabă iar băiatul cel mare, care abia împlinise 15 ani, fugise de muuult la țurcă, imediat ce terminase de arănit dobitoacele de prin gospodărie, după rânduiala lăsată de tata. Era Săptămâna Mare iar părintele era prin sat cu grijitul celor bătrâni și pe la biserică să gătească sfântul lăcaș de sărbătoare.

Cu Lenuța, aia mică, preoteasa n-avea ce să facă! Avea doar 6 anișori și nu-i sta gândul decât la păpușa luată de la bălci. Așa că treaba toată rămânea pe capul ei. Vica, vecina de peste drum, venise vre-un ceas de dimineață s-o ajute, după care plecase acasă. Preoteasa mai ieși o țară prin grădină în speranța că Florică își va face apariția, după care se dete într-ale trebii.

Lenuța, urcată în fânarul de deasupra magaziei, o urmărea pe mamă-sa cu privirea printre zăbrelele de lemn dar, de frică să n-o pună la vreo treabă în locul lui Florică, nu zicea nimica. Sta ghemuiă acolo, singură doar cu păpușa ei. Nea Marin, croitorul din sat, îi dăduse coanei preotese câteva legături cu petice rămase de la materialele croite, ca să le folosească la bucătărie pe post de cârpe. Din ele, mama alesese câteva mai frumoase, una chiar de damasc alb, și le dăduse Lenuței să „înfeșe” păpușa ei. Ca o „mamă grijulie”, fata îi dădea să mănânce, o îmbrăca curat, o certa când „facea pe ea”, îi lua temperatura cu dosu’ palmei, o legăna pe picioare să adoarmă și câte și mai câte...

Azi Lenuța este foarte veselă. Când se știe singură, gângurește peltic și fără să știe sensul cuvintelor, un cântecel pe care îl fredona, când era mai mică, cu mămăica Rița:

— Gălgăliță liță! Zboală-n poieniță! Acolo unde-oi zbulaaaa, acolo m-oi mălitaaaa!

Timpul zboară repede iar Lenuța deja s-a plictisit de locul ei de

joacă. S-a făcut cald și se hotărăște să plece din fânar. Coboară-ncet pe scară și se hotărăște să meargă spre camera mare, acolo unde este mai răcoare dar pașii n-o ascultă. Ajunge, din câteva sărituri într-un picior, aproape de cămăruța de la drum pe care tata o numește pompos CANTILARIE. Acolo părintele își ține actele importante ale bisericii, mitricalele parohiale, tocul și călimara cu cerneală și câteva rafturi mari, pline de sus și până jos cu cărți vechi și cu copertile groase.

Amintita călimară are o legătură foarte...strânsă cu Lenuța, legătură pe care și-o aduce aminte de fiecare dată când vine vorba în casă. Urechile micuțe ale copilei au avut de suferit de pe urma ei iar palmele au flăcărit câteva ore bune după atingerea repetată a unei joarde. Și toate acestea după ce, („DIN GREȘALĂ, DA?”), fata noastră a răsturnat-o pe dușumeaua din odaie împreună cu alte hârtii de pe masă. Din ziua respectivă nu mai are voie să intre acolo decât cu permisiune specială și însoțită de cineva mai mare.

Dar azi...e așa de cald...Și nimeni nu e prin preajmă... Și...cine știe căd o veni tata...așa căăăă....o să intre și ea puțin! Doar puțin! E acolo sub birou numai bun de culcuș pentru Măriuca ei înfășată în cârpe. Iar...dacă tata va veni, ea siiiigur îl aude și va merge în camera ei! Și de acolo va fugi direct în brațele lui și...îl va cotrobăi prin geantă! Că doar de fiecare dată îi aduce ceva bun!

Planul este făcut. Mama, în bucătărie nu-și mai vede capul de treabă și în niciun caz nu-i stă gândul la Lenuța. Ușa se deschide încet, cu grijă, și la fel este închisă la loc. Sub masa grea de nuc furniruit, cu picioarele încovoiate artistic, Lenuța își etalează o întreagă lume. Fetița „se joacă” în voie pe păturica întinsă anume, „bucatele” fierb încet la un cuptor imaginar iar pretânăra mămică (de păpușă) pune cheag la laptele abia muls de la căprițe.

Dintr-o dată, fără veste, se aud pași grei ce se apropie de „cantilarie”. Nu, nu este mama, căci ea ar călca mai ușor. Lenuța își ține respirația și speră să n-o găsească nimeni în ascunzătoarea de sub masă. Vocea baritonală a părintelui Petre se aude din ce în ce mai clar, trimițând săgeți de gheață spre spatele fetei:

— Hai aici, că e răcoare! Nu te sfii Costică, frate, că nu e nimeni! Hai stai jos coala pe taburet...sau pe ce găsești și tălică liber...

Constantin, vizitatorul părintelui este foarte stânjenit. Nu-și găsește

locul deloc, se uită mereu la pendulul din perete și se tot caută prin buzunare. Pare chiar puțin speriat și tot încearcă să se calmeze. Trage adânc aer în piept de câteva ori... Pare nedormit de câteva zile și scormonește adânc după cuvinte.

Lenuța a înlemnit în ascunzișul ei! Nu poate să iasă de acolo cu niciun chip! Se tot gândește cum să se furișeze sau cum s-o rupă la fugă dar picioarele n-o ascultă din nou. De data aceasta rămân înghesuite sub ea. A uitat cu totul de păpușă, n-o mai interesează nici căprițele imagine, nici bucatele din „cuptor”. Gândurile eliberatoare se derulează rapid, dar, în final, înțelege că singura soluție (fără urmări) este să rămână pe loc și să aștepte să se încheie vizita neașteptată.

— Așaaaa...ia zi, Costică, frate ce vânt te aduce pe la mine? Gândesc că vrei să mergem în târg la Ruși vineri, da ' să știi că...nu să poate! Săptămâna asta e Vinerea Mare și am de treabă la biserică...Dimineață scoatem Sfântu' Epitaf, mai spovedim prin sat, ajunăm și noi ca tot omu' iar pe seară jăluim pe Domnul spre mormânt, la cântarea Prohodului...Așa că...vineri te duci, tălică singur și-ți promit că după Săptămâna Luminată nu mai pierdem nicio vinere de târg!

Costică nu zice nimic. Îl ascultă pe interlocutorul său cu atenție, dar pare că gândul său este undeva, departe! Și părintele a observat asta și de aceea dă, cumva, informații suplimentare (și nu neapărat necesare) despre ziua de vineri, tocmai pentru al scoate pe Costică din stare.

Dintr-odată omul din fața părintelui se schimbă la față. Își ia capul între mâini și își acoperă fața cu degetele noduroase. Începe să plângă încet, icnit, aproape forțat, ca un bărbat care știe și înțelege că nu este în firea lui să facă asta, dar nu se poate stăpâni. Mâinile se mișcă încet, paralel pe cap, de la tâmplă către ceafă, într-o mișcare ritmică înceată, ce vădește clar starea sufletească. Părintele observă cu o mică întârziere gesturile sale și își ridică capul dintre hârtiile de pe masă abia când aude primul icnet înecat de plâns.

— Costică, frate, tu ai pățit ceva! Hai, liniștește-te! Hai...încet! Hai că nu ne lasă Domnul în necaz! Hai...Măi, Costică, frate, nu te pierde cu firea!

Mâna părintelui atinge ușor umărul lui Costică și nu se ridică de acolo decât în momentul în care simte că acesta este mai bine. La plecare, simțind că s-a liniștit, mâna părintelui răvășește părintește, ca într-o joacă, părul interlocutorului.

Gata! Costică s-a liniștit. Sorbi o gură de apă din cana de pământ pe

care părintele i-o pusese în față și încercă să lege câteva cuvinte. Nu știa cu ce să înceapă. Tot repeta într-una:

— Era în sac, părinte! Era în sac! Vă jur că l-am văzut! Era în sac!

— Ce Costică? Ce era în sac?

— Părinte, m-am nenorocit, părinte!

— Costică, eu zic s-o luăm ușurel! Stai așa umpic! Hai, trage-ți sufletu' că viu imediat!

Părintele ieși pentru câteva secunde din cameră, își aruncă privirea în sălița de la intrare și zări pe măsută geanta în care ținea Sfânta Împărtășanie, un patrafir (epitrahil) mai vechi (purtăreț, cum îi spunea părintele) un molitfelnic cu copertile groase și tot alte lucruri trebuincioase unui preot. Luă la repezeală patrafirul, îl însemnă cu semnul crucii la „jug”, și începu să rostească tot mergând spre cameră o rugăciune de spovedanie ce se stinse încet pe buzele părintelui de îndată ce intră în cameră: „Dumnezeule, Mântuitorul nostru, cel ce prin proorocul Tău, Natan ai dăruit lui David, cel ce s-a pocăit, iertare...”

— Așa Costică, frate! Sunt gata de-acu'! Luai patrafiru' de gât, că gândesc că vrei să-mi spui ceva important! Așa! Dacă te-ai liniștit...te-aș întreba eu întâi!

— Da, părinte! Întreabă-mă!

— Ce e cu sacu'? Ce era în el de te-a speriat așa!

— Părinte, spui și dă sac...da' hai să încep cu-nceputu'! Părinte...am omorât om! Părinte, m-am nenorocit! Ce mă fac eu acu'! Părinteeee...

Costică începu să icnească din nou iar lacrimile începură să cadă ușor pe obraz. De acum se scurgeau lin, căci aveau drum croit de lacrimile dintru început.

— Mă, Costică! Mă, frate! Hai liniștește-te! Hai s-o luă cu-nceputu'!

Să nu credeți că am uitat de Lenuța noastră. Sau că ei nu-i pasă ce se întâmplă deasupra, la masa sub care stă ascunsă. Din contra! Fata este acolo, puțin speriată, puțin gânditoare și foarte atentă la dialogul ce se înfiripă. Nu mai are gând de ieșit deloc. E acolo...și e numai urechi...

— Nu te-ntreb de ce, nu te-ntreb pă cine! spuse părintele. Da' când s-a întâmplat? Azi-noapte?

— Nu, părinte! Nu acu'! Am omorâm...om astă vară!

— Cum astă vară?

— Da, părinte! Astă vară, la Ruși în târg! Mai țineți minte că am

vorbită pe toamnă, când am mers într-o vinere împreună la târg, de un negustor grec pe care l-au găsit mort, cu beregata tăiată...

— Da, da, da, știi, la crâșma lui Călin de la margine, spre drumul Băniei! Să nu-mi spui că...Măi Costică, frate! Acu-mi dau io seama că tu nu prea ziceai nimica! Doamne și cât au vuit gazetele, Doamne și cât au umblat jandarmii...Măi Costică, măi! Ce te-a făcut pe tine, măi...Tu, un om așa pașnic! Care nu tai nicio găină! Măi, frate ce-o fi fost în sufletul tău atunci!

— De, părinte! Cum să zic...cum să-ncep!

— Păi hai acu', dacă tot suntem aci, s-o luăm așa, ușurel! Cum ai ajuns tu, acolo, la Călin! Adică, ce întreb io! Ai fost să te răcorești de arșiță că iarna cârciumarul taie cu joagărele gheață din Bratcov, la fântână la Basamac. Apoi o trage cu cângile și cu săniile cu cai până acasă și o bagă-n pivniță, învelită cu paie! Așa-și răcorește Călin mușterii!

— Da, părinte! Am fost la Călin că m-am întors din drumul Turnului spre casă! Are mama o soră de-a lui al bătrân al meu, măritată-n Belitori! Lelița Ioana! Ea mi-a trimis vorbă că vrea să cumpere o păreche de junci tineri, și că s-o ajut și pe ea să n-o înșele la bani, că de, e femeie singură de când i-a murit omul la Vidin nu mai dă-nainte cu munca. Și m-am dus, părinte! I-am luat junci frumoși de la un jupân din Sfîntești. Și i-am dat bani câștigați cu trudă. Am dus-o pe lelița până spre cetatea cazacilor și a luat-o pe drumul Belitoriului.

Io n-am mai coborât în târg ca să nu mai pierd timpul și am luat-o pe drumul Băniei ca să viu spre casă! Și m-am oprit...la Călin! Că n-am vrut decât să scot o găleată de apă la cai! Atât! Da...când își bagă necurată coadaaaa...

— Așa, de! Și cum ai dat de negustor? Ce ți-a făcut? Te-a suduit? Sau ți-a zis vro vorbă nelalocul ei de te-ai aprins tu?

— Nu părinte, nu! Io...măi știi, beau și io la zile mari! Și-atunci doar așa, de gura neamurilor și-a prietenilor! Da' atunci...băutura aia de Călin mi-a turnat plumb în picioare, părinte, iar mintea mi-a luat-o razna! Mi-aduc aminte că m-am așezat la masa lui că nu mai era loc unde să te așezi că erau mulți mușterii așezați la umbră! Nevastă-sa, cârciumăreasa, învârtea de zor linguroiu în ceaun! Prăja ceva și toți așteptau să mânânce de nămie! Eu...de, ca tot omul, am adăpat caii și...m-a văzut Călin!

— Nu, că stai jos...nu, că îmbuci și tu ceva...nu, că are el un vin dulce

de la Mavrodin! Aproape că m-a-mpins pă bancă, lângă...lângă...

— Lângă negustorul grec, am înțeles! completă părintele.

— Da...lângă el! Avea și el pe masă o cană de vin. Călin mi-a adus și mie una și am așteptat împreună să ne-aducă mâncarea. Și-atuncea, na, ca tot omu', am intrat în vorbă!

— Păi, bun, măi Costică, frate! Ați vorbit, ați vorbit! Da' d-aici până la moarte dă om...e cale lungă! Dacă ai fi fost din fire mai aspru, mai cu nervi, mai iute la mânăie...mai ziceam! Da' așa...nici nu știu...! Hai, că te-am întrerupt! Iartă-mă!

— Da, părinte, așa e! Am...io...că am vorbit...la început am intrat în vorbă ușor! Nu prea înțelegeam ce spunea el că vorbea stricat, așa în vârful limbii! Ssss, ssss...Zicea că-l cheamă Mihalis! Mihalis Panayotis! Că are un unchi, Yannis, la Brăila care l-a adus de flăcău la noi și l-a ținut băiat de teighea. Când a pus și el ceva parale de-o parte, a plecat 'napoi în țara lui și și-a făcut ceva avere. A făcut de toate: a fost cărăuș, a fost marinar! Dar bănișorii și i-a pus deoparte, și, când a găsit momentu' prielnic, a început neguțatorie, cu marfă bună și cu oameni de ispravă, care i-au adus avere mare. Și, crede-mă părinte, că de două ori mi-a arătat un teanc mare de bani ascunși în sân, înfășurați într-o basma roșie cu flori mari. Io nici nu știu de ce-mi spunea el mie toate astea. Erea cam lăudăros! Tot îmi zicea mereu: „Palicare! Palicare!” și mă bătea pe umăr, ce-o mai fi-nsemnând asta! Da, de...ce să mai zic! Acu...

— Oooof, măi Costică, măi! Ce nenorocire veni pă capu' tău! Oooof... Doamne, Dumnezeule! ... Io totuși crez că ți-a zis el ceva dă te-a durut pă tine!

— A zis, părinte! A zis! Că d'aia...arză-o-ar focu' dă zi și dă tot!

— Nu mai da răului, că nu se cade creștinului!

— Da, părinte! Iertăciune! Ce să vă mai spui...Am băut otrava aia de beutură și l-am ascutat! Acu' venise la un cunoscut de-a' lu' unchi-su dă la Brăila, unu' Sotir! Cre' că-l știi și mata! E Sotir bragagiu', ăla din capu' târgului care vinde dă toate pentru copii: și turtă dulce, și 'alviță, și rahate!

— Da, da, da! Îl știu! Așa...

— E! A venit la el cu vorbă trimeasă de ăsta, bragagiu', că la noi la Ruși e târg mare dă animale și poa' să ia multe, la preț bun, și să le negustorească mai spre Brăila, încolo! Iar el...

— Așa, de, ca negustorii! C-așa se face...iei d-aci, vinzi dincolo!

— Da, părinte! Aci a fost toată tărașenia! Că io...am tot turnat otravă d-aia în mine, mâncarea nu mai venea... el tot spunea... Când am deschis și io gura, i-am spus că venisem după o păreche de junci de jug, că i-am luat de la jupănu' din Sfîntești și...și...și i-am spus cât am dat pă ei! E, părinte, aci e momentu'! Că m-am tot gândit ce m-a-mpins pă mine! Părinte, m-a prosti în față! Mi-a zis că sunt un prost că am dat atîta bănet pă junci! Că el îi văzuse dimineață, în zori, cu Sotir, și că, dacă erea el în locu' meu se tocmea mai bine...scotea preț mai bun! Părinte...putea să zică orice...da' să mă facă prost? Am tot stat de m-am gândit: Când am ieșit noi afară? (că ziceau că l-au găsit în spatele cârciumii, acoperit cu fân)? Când ne-am luat la harță? Ce i-oi fi zis? Dă unde oi fi luat io cuțit, sau secere, sau...ce-o fi fost!?! Cre' că ori a fost al lui, ori am luat din vreo căruță trasă p-acolo, o toporișcă sau ceva...! Da' eu...nu-mi aduc aminte nimic! Știu doar că m-am trezit în căruță, cu hățurile înfășurate pă mână, cămașa pă la poale și ismenele pă la genuchi, pline dă sânge, și baticu' înflorat, cu bani cu tot, la mine-n sân! Codin al meu știe singur drumu' spre casă, iar Haiduc, e abia cârlan, merge unde-l duce ălălalt! Păi pân' acasă numa' io știu cum am ajuns! Că dacă mă vedea cineva în halu' ăla...

Costică tăcu. O tăcere lungă și apăsătoare. Părintele Petre se gândea și el.

— Apoi, începu Costică, mata știi cam tot și poți să le legi în minte. Că m-ai și certat. Pă toamnă am adus meșteri de-am învălit casa cu tablă, ce n-are nimeni p-aicea pă la noi. Am adus și fântânari buni dă la Olt și am săpat fântână mare, cu ghizduri și cu cumpănă sănătoasă, înfierată cu fiare de la fierar. Iar mata, pe la târg, îmi tot ziceai:

— Costică, frate, ai grijă cu cheltuiala, că banii se duc repede și iarna-i lungă!” Mata credeai că am dat munca toată din hambar și mi-am făcut dă toate! Că n' colo...eu...Barem dacă eream și io căpătuit cu vreo creștină de femeie! Sau mai bine că nu...Cine știe ce blăstămății mai făceam...Zic și io! Da părinte, mata mă știi...io chiar nu știu ce-a fost în capu' meu! Că, na! De făcut, am făcut dă toate pentru mine! Da mata știi cum am trecut io iarna asta pân' s-a desprimăvărat? Mata mă-nțelegi pă mine câte nopți n-am dormit și m-am gândit doar la ziua aia blestemată! Încă am auzit că jandarmii l-au tot cercetat pă Călin și pă nevastă-sa. Au spus ei cu cine-a stat ăla la masă da' nu cred că m-a cunoscut Călin de pe unde sunt, că el cunoaște pă toți și pă niciunu', că dacă mă cunoștea...sigur mă trezeam cu

jandarmii-n poartă. Toată iarna am tresărit în pat dacă cineva striga pă la poartă. Parcă cineva-mi băga cuțite-n spate de fiecare dată! Ziua eram cu meșterii pă casă sau la fântână, iar când venea noaptea, blestemam orele până-n ziuă! Am slăbit, nu mai mănânc mai nimica! Soru-mea Forica e măritată și n-are grija mea! Ți bătrâni s-au dus! Iar cu verii ce să vorbești că le au pe-ale lor! Credeam că m-am mai liniștit spre primăvară, da' acu' două săptămâni, când m-ai oprit să trag io clopotu' seara că ai avut slujbă, am rămas și io la biserică.

— Aha! Da...Știu când!

— E! Ai citit canonul ăla mare scris de Sfântu' Andrei Critanu', nu?

— Da! Canonul de pocăință...Așa! Bine-ai făcut c-ai rămas!

— Părinte, nu știu cum ai citit mata, nu știu cum am înțeles io cuvintele alea, că, Doamne, cum le-a mai scris omu' ăla! „De unde voi începe a plânge faptele mele cele ticăloase?” Păi crezi mata că până dimineața m-am oprit din plâns? Noooo! Toată noaptea m-am jelit, mai rău ca la mama la moarte! Și de-atuncea, am dormit doar pe-apucate, așa...în capu' oaselor! Nu mai pooot, păriiiiintee...

Îcnetele de mai devreme începură să se audă din nou în canțilarie. Măinile tremurânde începură să cuprindă în aceeași mișcare circulară capul lui Costică. Părintele Petre cuprinse cu mâinile lui, mâinile celui ce mărturisea grozăvia de mai devreme. Încet, încet, icnetele se transformară în suspine și apoi se opriră de tot.

— Hai, Costică, frate! Liniștește-te! Hai, că mare este Dumnezeu, și iertător! Hai...

Când se mai liniști, Costică mai adăugă încă ceva petrecut chiar în dimineața respectivă.

— Părinte io m-am gândit de mult să vin la mata să-ți spun! Da' n-am putut. Chiar și-n căruță spre târg am încercat, și la dus și la-ntors! Da' n-am găsit cuvintele...

Dimineață am mai tras un pardaf de plâns și m-am hotărât. Până să vin încoa', am dat pe margine, pă la ai lui Ciulin ciobanul, și am tăiat un miel de Paște. Zicem să-l duci mata la ăia ai lu' Ismană, că sunt 8 guri la masă, amărății...Da', părinte, o pății paia mai mare. Pă margine Bratcovului, venind încoa', mi-am aruncat ochii în sac că se mai scura din el apă amestecată cu ceva sânge. Și când m-am uitat în sac, părinte...

— A...da, că ziceai ceva de sac...!

— ...mă jur pe ce-am mai sfânt, părinte, că n-am mai văzut capu' mielului. În loc dă cap, mielu' avea capu' grecului, părinte! Amar dă maica mea, părinte! Ce-mi mai văzură ochisorii mei! Am azvârlit sacu' cât colo și nu mi-a mai păsat de nimica decât s-ajung la mata! M-ai găsit în poiană, și uite-ne...

Părintele Petre clătină ușor din cap, apoi căzu pe gânduri. Rămase așa câteva minute, cumva ca să-i dea timp și lui Costică să răsufle. Clanța se mișcă ușor, semn că cineva era dincolo de ușă. Un ciocănit ușor confirmă bănuiala, iar vocea coanei preotese se auzi, ușor speriată:

— Părinte..., Costică..., știu că aveți de treabă și nu vreau să vă deranjez da' nu dau de față aia mică a mea, iar Florică nu știe nimica de ea! Când termenați ce aveți de rânduit, o să-l rog pe părintele să o caute. Nu de alta, da' apa Bratcovului e aci, aproape...și Doamne ferește...iar io nu-mi mai văd capu' de treabă!

— Nu, preoteaso, că noi aproape am isprăvit aci! Ieșim imediat!

Preoteasa închise ușa la fel de încet cum o deschisese. Rămăși din nou singuri (...și cu Lenuța, rămasă tot acolo unde am lăsat-o), părintele îl rugă pe Costică să vină mai târziu în biserică ca să-i dea dezlegarea spovedaniei și să se mai gândească ce sfaturi îi va da pe mai departe. Ieșiră din casă iar părintele îl conduse până la poartă. Lenuța, puțin speriată de cele auzite, ieși ușurel din ascunzătoarea ei și fugi, pe ușa din spate, direct în spatele curții, și de acolo se urcă în fânarul în care își petrecuse dimineața.

Seara veni cu rugăciune și cu candela aprinsă în biserică. Denia de marți seara aminti celor prezenți de cele 10 fecioare din Scriptură, 5 înțelepte și 5 nebune, ce așteaptă Mirele să intre la nuntă. Câțiva copii ștrengari, îmbrăcați în cămeșoaie lungi pân' la pământ, dau ocol bisericii și hohotesc cu glasuri zglobii.

Costică stă retras în spate, în picioare. Își tot plimbă ochii peste pictura veche a bisericii și privește cu luare aminte la detaliile fiecărui sfânt. La citirea Sfintei Evanghelii îngenunchează cu ceilalți creștini și ascultă cu capul plecat. Cântarea utreniei își reia cursul suav și monoton. Toți s-au ridicat demult și s-au așezat pe scaune. Costică este singurul care a rămas în genunchi, în colțul său. Doar ochii și i-a ridicat și privește din nou, atent la măiestria zugravului de demult. Privirea i s-au oprit pe partea opusă lui, la imaginea Sfintei Mucenițe Filoftea. Toporișca însângărată de la picioarele ei îi atrage privirea ca un magnet.

Gata! Denia s-a sfârșit! Părintele miruie pe cei prezenți și, rând pe rând, enoriașii se retrag către case. În biserică rămân doar cei doi de mai devreme din cântărire.

— Frumoasă Evanghelie ați citit, părinte! Treaba e că io sunt ăla fără untdelemn în candelă. Ce mă fac eu acuma...?

— Costică stai colea lângă scaunul arhieresc, ș-o să vorbim. Acuma nu-ți mai spun că toată ziua m-am cam gândit la tine...

— Cred, părinte, că și eu te-am încărcat cu mult! Da' să-mi dai canon după cuviință ș-apoi să-ți spui ce hotărâre am luat și io! După cuvântul de îndreptare, canonul de pocăință și rugăciunea de dezlegare, părintele a aflat și decizia lui Costică:

— Părinte...io...io vă mulțumesc de cuvânt și de sfaturi...dar să știți că io aicea nu mai stau mult! Plec la mănăstire! Nu știu încotro s-o iau, nu știu cui las agoniseala, dar io acuma asta văd singura mea scăpare-să plec.

Discuția, evident s-a întins până târziu în noapte. La final, Costică s-a ales cu binecuvântarea cerută și cu dezlegarea de la Sfânta Taină a Spovedaniei.

Ultima întâlnire a părintelui cu el a fost chiar în noaptea de Înviere. Costică a venit printre ultimii să ia lumină de la lumânarea părintelui. Pășea cu capul plecat și cu lacrimi în ochi.

— Să-ți lumineze Dumnezeu calea, Costică!

— Să-mi lumineze, părinte! Hristos a înviat!

— Adevărat a înviat!

Peste o lună, cineva de la București, care venea mai des pe-acasă, la Bratcov, i-a adus părintelui din partea lui Costică un pachet înfășurat în hârtie groasă și ferecat cu sfoară de cânepă. În el erau 5 candelے frumos lucrate în alpaca, cu lanțuri subțiri și pahare groase-n carne. Pe postamentele lor era scrijelit artistic: „DONAT DE CONSTANTIN T. RĂDULESCU”. Înăuntru a găsit și un bilet pe care scria doar atât: „Părinte, eu vreau ca Mirele să mă găsească cu candela aprinsă!”

*

— Așa, părinte că asta e! De-acuma dumneata ai aflat...ți-am spus tot! Ar mai fi doar câteva lucruri ce-au mai fost dup-aia. Io lu' taicu i-am spus că am fost acolo, sub masă, târziu, după ce m-am măritat. Și i-am

promis că nu voi spune la nimeni. N-a zis nimica, nu s-a supărat atunci! După ce-a murit, i-am găsit printre hârtiile lui câteva scrisori trimise de Costică. Și să știi, părinte că s-a ținut de cuvânt. S-a călugărit și a ajuns la Athos. Din scrisori am aflat. Nu scria prea multe. Doar se mai interesa de-ai lui și de taicu. Semna toate scrisorile cu nume călugăresc-monahu' Carp. Io cred că i-au zis așa de la Carpați, sau...poate io mai știu...

Și d-aia cred io că e drept să spui mata ce ți-am spus acum. Că pe mulți din sat i-am auzit, ani la rând, cum au râs de el că n-a fost în stare de averea agonisită...că a fugit în lume...că a înnebunit...că i-a luat mințile o femeie...că multe alea...iar io n-am avut cum să spun nimica niciodată. Acuma, dacă a trecut atâta amar de vreme, ar trebui cineva să spuie cineva că Costică a greșit, amar s-a căit și a încercat să se-ndrepte. Acuma poți să spui mata! Te rog să nu nesocotești rugămintea mea.

Părintele Paul se ridică ușor de pe scaun. Ceaiul de mentă creată, ce mai rămăsese în cană, se răcise de mult. Întinse mâna și luă micul teanc de scrisori scos din chichița lăzii de zestre și oferit de băta Lenuța. Ieși tăcut din cămăruță. Nea Vuță și soția lui se dăduseră pe-afară într-ale trebii. Se apropiară încet:

— E, părinte...ce e?

— Nimic, tataie Vuță! Am stat doar de vorbă! O să vorbim duminică la biserică! Nu e motiv să te-ngrijorezi mata!

Apoi părintele plecă, lăsându-l cumva nedumerit pe fostul său țarcovnic. După ce ieși pe poartă, o luă încet la deal, spre centru, și începu să murmure, așa, doar pentru el...și pentru cele auzite:

„Mare ești, Doamne și minunate sunt lucrurile mâinilor Tale și nici un cuvânt nu este de ajuns spre lauda minunilor Tale...Mare ești, Doamne ...și nici un cuvânt...”

RECENZII

**Adriana Miu, „Orice clipă este un timp”,
Editura Cartea Ortodoxă, Alexandria, 2018, 128
pagini**

Volumul de versuri „Orice clipă este un timp” al poetei Adriana Miu, ce poartă onorabil binecuvântarea Preasfințitului Părinte Episcop Galaction, Episcopul Alexandriei și Teleormanului, aduce în atenție „Pacea cuvintelor”, pentru cititorul însetat de sărbătoarea clipelor privilegiate ale izvoarelor clare și limpezi din curgerile cuvintelor călăuzitoare.

Preasfinția Sa, un creator al înțelegerii lucrului și cuvântului ziditor, invoca spre luare aminte izvorul și darurile cuvintelor: „atunci cuvintele adevăratului creștin trebuie să izvorască de la Cuvântul, deci să fie roditoare de bine și frumos, ziditoare de suflet”.

„...(cuvântul tipărit) de poezie creștină într-o vreme în care este iubită vorbăria și nu cuvântul, constituie, nădăjduim, nu excepția care confirmă regula, ci grăunțele de grâu, care, aruncate în brazda cât mai multor suflete, vor aduce rod însutit.”

Pornind de la aceste esențe binecuvântate de sens și frumusețe, subliniate de Preasfinția Sa, culegerea „părții celei bune” din roadele cuvântului cu rădăcinile în Cuvânt, exercițiul vieții prinse de mâna virtuților, rămân povestea trăită a lecturării unei compoziții poetice, care trezește, creează definire, structurează imagini și plinătate pentru sărbătoarea împlinirii, ceas de ceas.

Acest peisaj conturează marea vieții și măreția ei, minunea răsăritului neobosit de simțiri al tuturor așteptărilor nădăjduite din Darul lui Dumnezeu.

Conștientizarea frumuseții lucrului smuls din răsăririle virtuților, rămânând haina cea nouă a cerului nou în „lupta” cu timpul, biruința profunzimilor necesare, nealterabile față de superficialități tușate de context ne semnificativ, efemere încercări.

Cartea Doamnei Adriana Miu apare la Editura Cartea Ortodoxă, având 128 pagini, cu o ținută aleasă a prezentării, pe măsura conținutului și a sufletului ei, împletind cuvânt și imagine sugestivă din grafica realizată de Domnul Grosu Cosmin, artist plastic, martor al detaliilor cuprinse în consistența sensurilor subliniate de titluri, ca reazăm orientativ al cuprinsului unui volum, ca un ogor curat și multicolor prin înflorirea sa literară și artistică. Plăcută și subtilă împletire de sensuri.

„Firul” (pag. 104) acestor inflorescențe, cutezătoare înfloririi continue în anotimpurile permanenței darului lui Dumnezeu, cucerește – cu parfum de literă – limitele înțelegerii luminate de pași adverbiali, susținuți de întrebare și dorință, de exclamație și conținut, născuți șederii lângă Cuvânt; toate ... totul împreună pentru conștientizarea însemnătății, virtuților pentru oricare treaptă a scării lui Iacob extinsă versului înrudit însușirilor jocului mijloacelor literare.

În acest avânt însetat de participare logică și necesară, minunea existenței trăirilor cu suflet versificat de taină rămâne respirația firească a unei lecturi detașate de trecerea timpului, necondiționată.

Taina versului curgător conține logic și pătrunzător surprinderi din definirea întrebării sau a exclamației, de repetare sau de omisiune, sugerată totuși prin sens și culoare; este taina rostită cu temeri îngerești, de dorul necrucificat decât de zestrea dragostei cernută de dar.

Volumul propune prin propria definire să fie un cântec contemporan al melodicității psaltice a credinței, ca expresie incontestabilă a nașterii, a trăirilor conștiente de ținuta conștiinței treze, pentru identificare virtuoasă cu folosul, de percepere a lui, metamorfoză de conștiință încreștinată, surprinsă de nevoia împărtășirii ei și din darul versului înnobilitor.

Comunicarea acestora, meșteșugită cu amprente cerești „Inspirație” ... depășește nivelul ospitalității literare și redimensionează atributele ei, născându-se minune din înfloririle argintii ale sufletului – poezie: ... „călător în trăirile înalte, liniștite... înfrumusețează Marea de dedesubt...” (Inspirație, pag. 88). Și cu acest veșmânt al adâncimilor înnăscute, dorința de a călători „cu întrebarea” este parte din răspunsul zidirii cuvântului

propus... sugerat de poetă ca stare de bucurie, de sinceritate, de pace, o mare a trăirilor personificate; un tot! - o floare de colț a zidirilor superlativului de suflet - surprins de clipă, ca timp al zidirilor, ferestre spre veșnicie.

Înscrisurile, versuri din podoaba necesarului - citite de conștiință - se nasc versificărilor trezite de nespaimă, ca liniști cristaline din har; profunzimi redeșteptate de înțelepciunea clipirilor conștiente ale sufletului înversificat, rămânând zidiri ale duhului încredințat credinței treze; desene din mireasma Cuvântului așezat pe scena veșnicilor, ca o rouă a netopirilor existențiale.

Conștientizarea permanentă că „orice clipă este un timp” nu rămâne o simplă metaforă a realității, croiește perspectivă și propune meditație înțelepțitoare prin care, pentru a ședea la masa de șah a vieții, clipa este esențială clipirii și necesară universului ei, pentru șederea noastră la masa trecerii, cu timp - ca o vreme a dobândirilor fără de care vremelnicia numără capitoare ce alcătuiesc cealaltă parte a definirii, din jocul luminilor, desprinsă din senectuți vremelnice și rubedenii ale dorului - talantul cel mare, - viața însăși.

Rămânând, în esență, trăiri înjugate libertății de a înțelege și necesității de a trăi voluntar - frumuseți smulse din răsărituri de conștiință -.

Metafora conținutului nu se rezumă numai la esența nașterii proprii scripiti, ci înrămăază un dat - ca o colindă a conștiinței trezită de bucuria surprinderilor, că totul poate fi altfel, deși, alt fel, este un mod al stărilor exercițiului ca tot.

În acest înțeles universul, caracteristicile, întrebările, chiar dacă înveșmăntează podoaba verbală sau de conjuncție „să...să...să...” (pag. 42) ne invită către determinări ale dorinței ascensionale; „cât aș vrea!” (pag. 87), fără de care, însingurarea, doar ea, rămâne șoapta nerostită a tot ce poate cuprinde ... „cuvântul meu să fie lumină, zborul...” (Cât aș vrea!, pag. 87).

În surprinderile limpezimilor necristalizate, uneori se coagulează reazăm structural-nativ al crezului neporuncit, determinarea de a parcurge sensurile trăirilor sufletului în bogăția exprimării și surprinderii lui alcătuind împreună - șederea în lumină, cuprinderea ei, care urzește realități înfloritoare de suflet și clipă, de viață, și adevăruri așezate definirilor rostite în scris, prin efervescența lor născându-se stări, clipe în care timpul rămâne adesea în urmă. Cuprinsul se transformă el însuși în atitudine prin

propria experiență de viață.

Prin această provocare mărturisită în plenitudinea simțurilor se poate vorbi despre frecvențe de stări, despre altitudine și profunzimi ale sensurilor, trăirilor de suflet, ca despre o electrocardiogramă a sensurilor vitale, cultivate pe ogorul cuvintelor ziditoare și definitorii trăirilor, trăitori provizorii cu secunda timpului și timpul secundelor, așezate la masa cu-prinderilor către vârful înălțărilor altruiste, din bogăția cuvântului. Voința nu este numai sens, ci și starea clipelor nedepășite de praguri incerte, consensuale sensului aclamat verbal, ca într-o sărbătoare așternută cuvântului îmbogățit de curajul scrisului, rupt din suflet.

Acest Univers, un calendar al numirilor cu țeluri înălțătoare așează amprente din mângâierea cuvântului adânc. O călătorie deschisă sufletului, nederanjată de clipiri și întrebare, o poveste sculptată cu meșteșug însuflețit și cu eleganța abordărilor literare; determinată de întrebarea mântuitoare: „Ne poate spune cineva?” (pag. 25). În același fel, versul este un elogiu adus neuitării gândului și a realității lui, aducere aminte a exercițiului folositor de a trăi cuprins de virtute, cu decența virtuții proslăvite de sens. Legătura sensului biologic a rațiunii vii, înviate „biologie”, nu este numai vorbă-cuvânt, rostită, ci mai cu seama rostirea împlinită a șederii biologice în locul dăruit de Creator, dar pentru om, pecetluit cu Duhul Sfânt, către asemănarea cu El, cu șansa neasemuită de a ședea lângă El, în toată libertatea liberului arbitru, a conștiinței, calități și realități ale nevoii de a rămâne fiu al lui Dumnezeu până peste tărâmurile neuitării mărginite de timpul nașterii noastre. Omniprezență a omeniei continue din interior, pentru hora comuniunii exterioare.

Volumul vibrează de sinceritatea întrebărilor, de normalitatea răspunsurilor determinate de firescul înăscut, cât și de pătrunderea sensului scripturistic al duhului - suflet înălțat de versul scăpat din clepsidra măsurilor orizontale și așezat cunună de măslin, zborului rugăciunii visurilor, culegătorului, în toate aspectele lexicale ale atributelor țintite de clipă și timp, fără o definire punctuală, ci doar în spațiul, Univers-Bun, frumos și de trebuință, al cuvântului, adeseori repetativ sau mijloc vital al dimensiunilor propuse exercițiului divin al vieții „năucite” (Sclipiri, pag. 113) de creație.

Realități sclipitoare, în permanenta asistență a ... „Văzduhul dogorât de arșița iubirii”... (Sclipiri, pag. 113), răstigniți demni învierii la viață,

mărturie înnobilitoare a autoarei și a trăsăturilor Domniei Sale... „La Viață!” (Răstignirea, pag. 97).

Pragmatismul șederii sub curcubeul compoziției culese din cardinale șoapte interiorizate, rămâne să fie ghid căilor, răspunsurilor, prin care albastrul firesc al cerului împrumută florilor culorile aceleași armonii ca să surprindă minunat ... „ochii sufletului...” (Albastru, pag. 28), în adâncimile surprinse de literă, ca niște unduirii ale aripilor îngerești, în hora înălțimilor pământene cuprinsă de sărbătoare.

Această dimensiune culege înălțimi pentru atribuirea tuturor conștientizărilor răgazului de a înțelege vorbele timpului rostite alt fel, în tot felul, când... ni se pare că dragostea fuge din calea clipelor, prietenia cu timpul ne face vecinătate necesară Nădejzii Raiului, în toate frământările rostite cu frica surprinderii sufletului bătut de vânturi (Zbatere, pag. 17) și timp care a deștelenit înțelegerea ceasului al doisprezecelea, cât o secundă a străfulgerărilor timpului înțelegerii.

Logica înțelegerii este provocarea literară, literată a artei trecerii care ne marchează cu timp și fără timp, oricare ar fi expresia lui, așezând rostului nostru purtarea poverii dulci a percepției bucuriilor, surprinși permanent de ... „un adânc necunoscut, ...” (Tunelul vieții, pag. 96) care, în perspectiva autoarei, continuă să releve nu numai ... „goana timpului” (Tunelul vieții, pag. 99), ci și șederea îndreptată de dar, oriunde ne-am afla - dar să ne aflăm!

Atitudinea intelectuală a stărilor șederii în pace, înțeleaptă percepere de calitate și consistență, este determinată de intensitate și esență din înmugurirea dorinței de a fi contemporană cu înțelegerea.

Posibilitatea vredniciei de a participa lucrativ prin sudoarea frunții și sentimental la minunile vieții, transformă:... „să fiu un minuscul punct” (Să fiu, pag. 120) care naște neînstrăinarea de sine și perspectiva nobilei virtuți de a fi!

Existența stărilor pesimiste, uneori... sau acelora de teamă, în șlefuirea diamantului certitudinilor profunde, stârnesc îndrăzneli certificate, arareori deslușind „întrebări” care numesc relevanța „...adierea duhului”... (Întrebări, pag. 40), martor al ceasului propriu, flămând de fericirea sufletului și a dumnezeiești lui trăiri, a șederii sub „Vremi.”

Alteori, deasupra timpului, oricât de repede ar fi alergarea lui, conștiințele înțelepte de duhul dragostei, găsesc răgazul rămânerii tainice

la masa minunilor din pacea sufletului, împărtășindu-și nu neapărat cunoașterea ci, mai ales și cu mult mai necesar, aluatul frământat al bucuriei minunii de a fi viu, nu numai trăitor. Chipul acesta, - starea științei de a sta în pace, neclintit îngenuncherii sufletești, deschide virtutea tainei nerostite - ca o altă minune a trăirilor cuprinse de întrebare, pentru care modernitatea atitudinilor ne recomandă scopul existenței judecăților simple, sincere, clare, străine vicleșugurilor pustiite de propria lor încercare și trăirea cerului lor.

Volumul provoacă curiozitate în ascensiunea logică sau cauzată de frământările eleganței, pentru toate lucrurile spuse cu nume ...Dialogul,... pământ-adâncimi, suflet-curat, cer-albastru, deschizând poeziei citită în taina tihnei, o casă a liniștei colibei, dimensiune verticală, asemenea prezenței năzuințelor inspirate de vers în pacea netulburată a albastrului pătrunzător din surâsul înălțării.

Împlinirea, ca sudoare a frunții... aduce experiența bucuriei ... „asta-i împlinirea”...(Din teren, pag. 98), deși „viața, aleargă fulger pe lângă tine!”...

Neînsemnătatea trecerii concentrează esența trăirilor specifice, necesare înălțării pentru deplinătatea împlinirii, niciodată cu părere de rău pentru fișcul trecerii în sine, ci pentru regretul nefructificării ei în folosul atingerilor stărilor înalte. Fără a dori să așezăm definiție în înțelegerea parcurgerii conținutului ca însușire și bucurie, profunzimile născute din sinceritatea exprimării într-un concurs al trăirilor născut de stări de sărbătoare, aduc o subliniere a experienței de viață pentru toate ferestrele orelor de liniște. În acestea șoaptele și litera nasc inoculate sușuri înlăcrimărilor de bucurie, clipă după clipă, sărbătoare după sărbătoare, sufletul poetic regăsindu-se înlănțuit libertății de a visa și de a culege stări din adâncul înțelepciunii, purtătoare de esență curgândă din psalmi.

Împlinirea aceasta desăvârșită, care se descoperă zestre în pragul veșniciei, este cu siguranță și mărturisire (Cred, pag. 99), pentru a putea fi, propune Domnia Sa, ... o întâlnire... cântărită de spaima nerisipirilor, multiplă fațetă a diamantului șlefuit.

Aș îndrăzni să amintesc, parafrazând poeta, la revedere clipă din timpul veșniciei, carte purtată de vers peste privirile sufletelor noastre, să ne vedem la fiecare revedere, deșteptați surprinderilor de taină, gând și cuvânt al sărbătorilor împletite pentru bucurie ca într-o familie a sensurilor cerești iluminate de candela virtuților - prezență a dragostei lui

Dumnezeu, dar al vigorii structurale pentru drumul înțeleptor al timpului, carte cu vers însetat.

Ca o particularitate accentuată, regăsim de exemplu în *Acasă* (pag. 89), citarea din alte conștiințe literare, în demersul decenței coîmpărtășirii sensului; atitudine, cuprinsă relevant de titlu, ce ne familiarizează cu aprofundarea dialogului și altruitatea ospitalității unei comuniuni a rudeinii de literă și a stării de bucurie și mărturisire, percepție și înțelegere deopotrivă așezată în cumpăna cântărilor tainei expuse deasupra înțelegerilor unei uzanțe zilnice.

Răspunsul, viu în existența exprimării sale, cât și în abordarea modalităților sincere, propune prin repetare constructivă, util și meritoriu încă de la început, definirea aceleași concluzii - *acasă ca univers* - și... cu siguranță, nou început în „Cântecul vieții celei vii”... (Veșnicie, pag. 44) care este minunea zilnică a răsăririlor existenței percepută în tihna ei.

Secundă de suflet, găzduită de timp.
Abundă profundă clipirea din anotimp
Surâsului clipei din ceasul învierii următor
În raza de viață și în casa de dor, arzător;

Spre praguri deschise de sărbătoare
În sensul ceresc al privirii înalte,
Din aripa păcii clipirii fugare
În piatra de duh a rugilor redeșteptate.

Adâncă săgeată, simțirii în libertate,
Minune care a sădit creației zi,
Cuvânt al Cuvântului minunilor toate,
Nu te sfii să uiți, de încă a ne mai păzi.
(„Adâncă săgeată” - Adrian Drăghici)

Pr. **Adrian DRĂGHICI**

RESTITUIRI

RESTAURAREA SCHITULUI CRASNA ¹

CRONICAR

Evlavia înaintașilor a lăsat peste vremuri multe locașuri de închinare creștinească. Unul din aceste este și Schitul Crasna, din comuna Izvoarele, regiunea Ploești. Ca să ajungi la Schitul Crasna, trebuie să străbați un drum de 8 km., plecând de la Halta Izvoarele sau de la Halta Homorâciu, prin satul Schiulești, pe albia plină de bolovani a pârului Crasna. Ambele drumuri sunt puțin practicabile. Bune, mai ales, pentru a fi parcurse, cu piciorul, în timpul verii, pe timp de secetă. Când sunt însă ploii și când se topesc zăpezile primăvara, cele două drumuri sînt mult mai greu de străbătut, cu cît te apropii de Schit. Când ajungi însă aici, îți fuge parcă oboseala drumului făcut, în fața frumuseților naturii înconjurătoare și a liniștei adînci. În orice anotimp al anului, locurile acestea își au farmecul și încîntarea lor deosebită. Primăvara este împodobită aici cu o puternică frăgezime a naturii: codrul, pajiștele cu florile lor, cerul și cântecul păsărilor: vara cu soarele ei cald și cu rodnicia bogată a pămîntului; toamna cu melancolia frunzelor îngălbenite, ca aurul, a nesfîrșitelor păduri de fag, contrastînd cu verdele puternic al pîlcurilor de brazi, iar iarna cu ninsorile ei nesfîrșite, la adăpostul pădurilor seculare...

Istoricul acestui schit începe din zilele revoluției lui Tudor Vladimirescu, cînd o parte din locuitorii satului Izvoarele, - așezat pe drumul ce leagă orașul Ploești cu vechea trecătoare de peste munți, Bratocea -, din cauza tulburărilor ce erau în acele zile în țară, au plecat în „băjenie”, în muntele ce se cheamă „Ursoaia”. Și aici, la poalele muntelui, la adăpostul pădurilor seculare, pe întinsul unei finețe bogate, și-au făcut surle și bordeie,

---

1. Articol publicat în Revista *Glasul Bisericii*, nr. 12 (decembrie), 1958, pp. 1192-1195.

pentru ei și vitele lor. Iar după ce turburările s-au liniștit, un om cu frică de Dumnezeu – Constantin Dinu Potloghea, Mare Postelnic – tot din satul Izvoarele, fiul lui Popa Radu Potloghea, văzîndu-și consătenii că locuiesc în muntele „Ursoaia”, care era proprietatea sa, s-au sfătuit împreună și au hotărât că ar fi mai bine să rămână aici și să-și construiască case, fiind și ei mai feriți de turburări și necazuri.

În felul acesta a luat ființă un mic sat, cu numele de „Băjănari”, din care se mai păstrează și astăzi cîteva case.

Odată cu satul, postelnicul Constantin Potloghea a făcut și o biserică, pe care a închinat-o Sfinților Împărați Constantin și Elena.

Timp de patru ani (1824-1828) s-a lucrat la această biserică, construită cu ziduri groase, din bolovani de gîrlă și cărămidă bine legată.

În anul 1828, cînd s-a tîrnosit noua biserică de către Episcopul Chesarie al Buzăului, acesta i-a spus ctitorului:

– „Măi Dinule, aici era frumos pentru un schit”.

La îndemnul episcopului, postelnicul – care era văduv în urma decesului soției sale Catarina, a răspuns:

– „ Să facem schit, și pe mine fă-mă călugăr ca să văd de el”.

Cu voia lui Dumnezeu și cu binecuvîntarea episcopului, postelnicul Constantin Dinu Potloghea, devine schimonahul Chesarie și este rînduit ca primul stareț al Schitului „Izvoarele”, căci așa i s-a spus de la început după numele comunei de care aparținea.

Așezările și oamenii se schimbă însă, odată cu scurgerea vremurilor și cu transformările sociale.

Călugării au plecat la alte mănăstiri mai mari. Cu trecerea anilor, schitul a ajuns un fel de metoc al Mănăstirii Cheia, trăind o viață de declin.

În 1920, din cauza unui incendiu, a ars stăreția schitului dimpreună cu arhiva și chiliile vechi.

Prin stăruința și munca vrednicului ieromonah Nikon, cît și prin purtarea de grijă a blîndului și duhovnicescului protosinghel Ilarie – foști stareți – în schit s-au făcut chilii noi pentru monahi; s-au reparat unele stricăciuni de la biserică și s-a împodobit sfîntul locaș cu mai multe obiecte de cult.

Biserica și clopotnița schitului aveau însă nevoie de reparațiuni și consolidări mult mai mari.

Pardoseala de scînduri din biserică se stricase și nu mai corespundea unui locaș de închinare creștinească. Acoperișul de șîță, de la turla aceleași biserici, putrezise și el, lăsînd ca să pătrundă apa ploilor peste zidăria interioară, amenințînd pictura și întregul edificiu, iar clopotnița, ajunsă într-o stare de mare degradare, cu acoperișul putred, cu zidurile crăpate și zdruncinate de cutremur, stătea gata să se prăbușească.

Veniturile proprii ale schitului, ori cât de bine ar fi fost ele chivernisite, nu puteau să umple aceste goluri, să vindece rănilile deschise. Trebuia ca să vină din afară un ajutor mult mai mare, un sprijin mult mai puternic.

Grija deosebită pe care o arată Guvernul Republicii Populare Române față de conservarea și renovarea monumentelor istorice – tezaurul scump în patrimoniul istoriei Patriei noastre – s-a făcut simțită și la acest schit retras. Schitul, fiind trecut în rîndul monumentelor istorice, a fost declarat, prin Arhiepiscopia Bucureștilor, s-au făcut lucrări importante de restaurare și consolidare la biserica schitului și la clopotniță, ținându-se întru totul seamă de recomandările și îndrumările date de organele tehnice de la Departamentul de arhitectură și urbanistică – secția monumente istorice.

S-a pardosit biserica cu plăci de piatră Bambotok; s-a reparat strănile; s-au construit din nou patru stîlpi din cărămidă, care despart naosul de pronaos; s-au făcut din nou ușile și ferestrele de la biserică.

Totodată, s-a făcut trotuar împrejurul locașului de închinare și o rigolă în partea de nord a bisericii; s-a renovat radical și s-au acoperit din nou cu șîță turla bisericii și pridvorul; s-a spoit întreaga biserică în exterior.

S-a consolidat partea de jos a zidurilor de la clopotniță și s-au făcut renovări radicale la partea superioară, construindu-se din nou acoperișul, precum și o scară de piatră, care duce la clopote.

Din cauza drumurilor aproape inaccesibile, materialele au fost transportate la schit cu mare greutate. S-au învins însă toate greutățile și s-au terminat cu bine lucrările de restaurare și consolidare.

Suma alocată din partea Departamentului Cultelor, pentru efectuarea acestor lucrări importante – fără să se fi încheiat încă o situație definitivă – depășește 200.000 lei.

*

Duminică 9 noiembrie a.c., într-un cadru solemn s-a făcut sfințirea lucrărilor de restaurare și renovare de la Schitul Crasna, de către Prea Sfințitul Episcop Theoctist Botoșăneanul, ca delegat al Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian.

De sâmbătă seara după ce a străbătut o bună parte de drum pe jos – de la parohia Schiulești, pe pîrîul Crasna, Prea Sfințitul Episcop a sosit la schit, însoțit de P.C. Arhimandrit Justinian Florea, Exarhul Mănăstirilor, și de ierodiaconul Vladimir Trandafir de la Catedrala Patriarhală.

Potrivit tipicului mănăstiresc, Prea Sfințitul Episcop Theoctist a oficiat vecernia și litia, luînd parte la slujba utreniei pînă la sfîrșit.

Răspunsurile la strană au fost date de un grup de călugărițe de la Mănăstirea Suzana.

Duminică dimineața, la orele 9, Prea Sfințitul Episcop Theoctist Botoșăneanul, Vicar Patriarhal, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, a săvârșit slujba sfințirii apei, în fața credincioșilor.

În sunetele clopotelor și a cîntărilor susținute de călugărițe, s-au sfințit lucrările efectuate la biserica și clopotnița de la Schitul Crasna, lucrări realizate prin purtarea de grijă a Departamentului Cultelor.

Biserica și clopotnița schitului, altă dată triste și îndoliate de starea în care ajunseseră, îmbrăcau astăzi haina albă de sărbătoare; iar chipurile sfinților, de pe vechea catapeteasmă a bisericii, erau parcă mai luminoase în această zi de bucurie și praznic duhovnicesc. Sufletul schimonahului Chesarie, ctitorul acestui schit se bucura și el din lumea lui, cînd, după un lung șir de ani, s-au găsit alți oameni de bine, ca să așeze în cinstea cuvenită locașul de închinare străbună de la Crasna.

După ce s-a terminat actul sfințirii, a început Sfînta Liturghie. La sfîrșitul Sfîntei Liturghii, cuviosul ieromonah Damaschin Duru, starețul schitului, a făcut o dare de seamă asupra lucrărilor efectuate de acest schit de către Departamentul Cultelor.

După darea de seamă a starețului, Prea Sfințitul Episcop Theoctist Botoșăneanul a rostit o amplă și impresionantă cuvîntare, scoțînd în evidență în mod deosebit grija și atențiunea pe care o arată conducătorii țării noastre, față de monumentele istorice și artistice, presărate pe întinsul patriei, ca niște mărturii scumpe ale trecutului.

În prima parte a cuvîntării Sale, Prea Sfințitul Episcop Theoctist a tîlcuit în cuvinte alese, în fața credincioșilor, pericopa evanghelică cu

învierea fiicei lui Iair, de la Luca VIII, 41-56.

Printre cele arătate, P.S. Sa a scos în evidență purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de sănătatea și viața oamenilor, aducînd o mare bucurie în casa lui Iair, mai marele sinagogei, prin minunea săvîrșită, dînd viață fiicei sale.

În continuare, Prea Sfinția Sa a spus: «Sînt rare asemenea bucurii spirituale pe care le pot trăi oamenii. Dar cu cît bucuriile spirituale sînt mai rare, cu atît sînt parcă mai puternice și cu atît sufletele noastre se înalță mai sus, în văzduhul trăirilor duhovnicești.

Bucuria care s-a simțit în casa lui Iair, în urma minunii săvîrșite de Domnul Hristos, parcă o simțim și noi astăzi, cu prilejul sărbătoresc al sfințirii lucrărilor ce s-au făcut la acest schit, cu sumele primite de la Departamentul Cultelor și prin grija Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Schitul acesta, veche ctitorie de închinare și evlavie străbună, după cum ați auzit din darea de seamă a părintelui stareț, ajunsese din cauza anilor și a vitregiei vremurilor într-o stare de degradare și paragină, pe care unii dintre Dvs. o cunoașteți.

Grija deosebită ce o are Guvernul Patriei noastre față de monumentele istorice, s-a îndreptat însă către acest schit, ridicat în aceste locuri, de către străbunii dvs., în vremuri de „bejenie”.

Din starea lui umiltoare în care ajunsese, în urma reparațiilor și a consolidărilor făcute, biserica și clopotnița schitului au căpătat o altă înfățișare, îmbrăcând haină curată de sărbătoare.

Bucuria noastră trebuie să fie însă cu atît mai mare, cînd vedem că alături de marile realizări ce se înfăptuiesc pe întinsul Patriei noastre scumpe – așezăminte de cultură, uzine și fabrici, case de odihnă și asistență socială – toate puse în slujba oamenilor muncii, se reînoiesc și se îmbracă în veșminte de sărbătoare multe biserici și mănăstiri, monumente istorice ale trecutului nostru mult zbuciumat.

Niciodată nu s-a arătat atîta purtare de grijă față de aceste monumente istorice, ca în zilele orînduirii noastre populare. Guvernul Republicii Populare Romîne, prin Departamentul Cultelor și împreună cu autoritățile superioare bisericești, a scos din ruină și a chemat la viață mai multe locașuri de închinare străbună.

La Mănăstirea Neamț, la Sucevița, la Vatra Moldoviței, de la Dealu, la Căldărușani, la Brebu, la Ghighiu, la Schitul Maicilor și în alte

multe locuri, s-au investit fonduri, s-au dat materiale de tot felul și s-au făcut lucrări importante, pentru restaurarea și consolidarea acestor sfinte așezăminte, care sunt presărate pe întinsul țării noastre, ca niște mărturii scumpe ale trecutului poporului nostru – comori neprețuite și zestre sfântă în patrimoniul istoriei noastre.

Grija aceasta deosebită, pe care o arată conducerea țării noastre, față de aceste monumente, trebuie să ne bucure și să ne înalțe sufletele. Trebuie să ne facă mai încrezători în noi, în munca noastră cinstită și în idealurile noastre curate de apărători ai păcii.

Ca fii ai Bisericii și ca oameni cinstiți și muncitori, fiecare dintre Dvs. trebuie să fie și un apărător al păcii, pentru că acesta este idealul și bunul cel mai mare, după care însetează astăzi cea mai mare parte a omenirii. Căci dacă războiul nu aduce decît nenorocire, lacrimi, moarte și distrugerii – pacea aduce totdeauna bucurie, bună stare și fericire pentru toți.

În timpuri de liniște și pace se construiește, se creiază, rodește și înflorește viața. Suntem stăpîni pe soarta noastră și asigurăm fericirea copiilor noștri.

Cei ce doresc război, doresc nimicirea vieții. Ei nu văd decît morminte și cimitire, case omeniești dărîmate, valori artistice și culturale transformate în pulbere. Să ne ferească Dumnezeu de asemenea timpuri apocaliptice!

Ca oameni ai credinței și ca fii ai Bisericii, să fim încredințați că pacea va triumfa în omenire.

Cu siguranța acestei credințe triumfătoare să fim cetățeni ai Patriei noastre; oameni harnici la locurile noastre de muncă, pentru ca din cinstea și munca noastră curată, închinată înfloririi patriei, să simțim totdeauna aceeași mare bucurie spirituală pe care o simțim astăzi, cînd acest locaș de închinare strămoșească a fost îmbrăcat în veșmînt înouit, prin purtarea de grijă a Departamentului Cultelor».

În încheierea cuvîntării Sale, Prea Sfințitul Episcop Theoctist Botoșăneanul a adus în numele Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, cuvinte de caldă mulțumire și de înaltă apreciere conducerii D. Dogaru, Secretar General al Departamentului Cultelor:

— «Săvârșind sfințirea lucrărilor de restaurare de la Schitul Crasna, noi dimpreună cu preoții slujitori, soborul schitului și credincioșii prezenți, cu acest prilej ne îndreptăm gîndurile cu fiască dragoste către Prea Fericirea

Voastră, mulțumindu-vă pentru părinteasca purtate de grijă ce arătați sfintelor mănăstiri, rugând pe Dumnezeu să vă înzilească cu mulți și fericiți ani, pentru binele sfintei noastre Biserici și pentru cauza sfântă a păcii».

— «Ca delegat al Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, săvârșind sfințirea lucrărilor de restaurare de la Schitul Crasna, monument istoric – lucrări subvenționate de către Departamentul Cultelor – noi, dimpreună cu preoții slujitori, soborul schitului și credincioșii prezenți, ne exprimăm întreaga noastră recunoștință, dragoste și devotament față de conducătorii scumpei noastre Patrii, mulțumindu-vă cu acest prilej, pentru grija ce o aveți față de păstrarea monumentelor noastre istorice, încredințându-vă totodată că ne vom spori strădaniile în lupta pentru apărarea păcii și pentru sprijinirea vieții celei noi, instaurată în țara noastră – Republica Populară Română».

Slujba s-a încheiat cu un polihroniu făcut pentru Întâistătătorul Bisericii noastre, pentru conducătorii Patriei și pentru toți binecredincioșii creștini, care au luat parte la această solemnitate.

Într-un cadru de sobrietate și tradiție mănăstirească, la stăreția schitului s-a servit soborului de slujitori și altor invitați, o agapă frățească.

În jurul orelor 16, Prea Sfințitul Episcop Theoctist Botoșăneanul a părăsit schitul, pe același drum de pe pîrîul Crasnei, pe care ploile toamnei și căruțele sătenilor, ce transportă lemne din pădure, îl desfundase de tot.

Umbrele înserării se lăsau încet peste îndepărtatele întinderi, în timp ce clopotul schitului vestea pînă departe, din clopotnița cea nou împodobită, începutul vecerniei.

În pîlpîirea firavă a unei lumînări, un călugăr bătrîn, care n-a părăsit schitul de 30 de ani, a citit cu glas plin de evlavie, prima laudă din pravila monahilor; iar preotul din fața altarului se ruga pentru «pacea a toată lumea, pentru bună starea sfintelor lui Dumnezeu biserici, pentru liniștea văzduhului și pentru îmbelșugarea rodurilor pămîntului».

UN SCHIT NECUNOSCUȚ, METOH AL MÎNĂȘTIRII ANINOASA LA RÎCA NOUĂ (TELEORMAN) (1678-1787) ¹

Pr. Ilie Gh. DIACONESCU

În 1677 – toamna – spre sfîrșitul penultimului deceniu de domnie al lui Gheorghe Duca voievod (1673-1678), marele clucer Tudoran ² Vlădescu (Teodosie monahul) ³, coborîtor din temutul neam de boieri pămînteni de la Vlădeștii de sus ⁴ după ce isprăvisc cu zidirea ctitoria lui din Aninoasa de pe valea Bratiei, înzestrându-o cu bunuri financiare întinse ⁵, sălașe de robi, sate rumânite, vii și livezi, roate de mori, pive, iazuri și stupini, cumpărate de la unii de la alții, ori dăruite de către boieri dregători, clerici, moșneni și domnie, oblăduia atunci pe cît se știe două schituri: unul la hotarul Moldovei în Urechești - Vărzari ⁶ (Slam-Rîmnice), zidit din piatră de către Radu biv vel armaș (sec.XVIII) și un altul anume Bîndea ⁷, clădit din blojdini de lemn

1. Publicat în Revista *Glasul Bisericii*, anul XXXIX, nr. 3-5 (martie-mai), 1980, pp. 405-408. Tehnoredactare Diac. Nedelea Cristian.

2. Numele său este amintit la 1733-1734 pe crucea de piatră de la Cornățel, înfiptă în Cotul Troianului din valea Teleormanului; ctitorită de către el, clerici și megieși locali și unde va fi poposit în drumul către conacele de pe moșiile sale de la Căldăraru (Burdea) și Strîmbeni. Vezi: Pr. I. Diaconescu, *Reliefuri și inscripții pe cruci de piatră din nord-vestul Ungrovlahiei*. În «*Glasul Bisericii*», XXVII, (1969), nr. 7-8, p. 864.

3. Cf. Pr. I. Răuțescu, *M-rea Aninoasa*, ed. Cîmpulung-Muscel, 1933, p. 14; passim.

4. Veche așezare în fostul județ Muscel, plasa Rîuri, comuna Vlădeștii pămînteni, Comp. D. Frunzescu, *Dicționar toponimic și statistic al României*, București, 1972, p. 528.

5. Vezi: Arhivele Statului, București, Mitropolia Țării Românești, mss.127, p. 134, 224, 333, 410-412 v; 134, f 7 v-9 v; 137 f. 9-25; Suluri 8.

6. Satul este amintit la 1609 cînd Radu Șerban voievod (1601; 1602-1611) întărea stăpîniri peste ocine, multora megieși de acolo, între care și cele ale popii Neage cu fiii săi, cînd se-ntîmplase țării multă răutate. Vezi. Doc. I.R.B., vol. II, p. 416.

7. Străvechi onomastic ardelenesc, împrumutat de la toponimul masivului muscelean

bărduite (1718-1720) la Berivoeștii-Singureni ⁸ de către Necula logofătul și Dumitrașcu iuzbașa de lângă Aninoasa vecină ⁹.

Trei scrisori dintr-aceeași vreme ¹⁰, așternute pe hîrtie aspră de cancelarie – 0,28 m × 0,14 m – atinse de vreme cu semiunciale cirilo-române în culoare de cerneală rădăcinie și-n rînduri continui cu spații inegale, tocmite în limbajul vechiului nostru scris, semnaleză numele altuia metoh al *Aninoasei*, anume schitul de la Rîca nouă (Bucov) ¹¹ din plasa de altă dată a Teleormanului de mijloc ¹².

Asemănător ca factură arhitectonică, poate ctitoriei hatmanului Corbea ¹³ din Valea Cotmenei vecine sau altora lăcașuri de rugă de prin zona subdeluroasă munteană și așezat în aval pe valea cu dumbrăvi bătrîne ale Bucuvățului mare, obiectivul a fost clădit ante 1683 din blojdini de lemn tare de către meșteri țărani la ei acasă din îndemnul și cu cheltuiala unuia *Macarie*, monahul din soborul Aninoasei – nepot al vistiernicului Dragomir din Rîca ¹⁴, ce-l da de pomană acestuia ¹⁵ împreună cu ocina cumpărată în hotarul de sus al Popeștilor din lunca Teleormanului, dăruindu-i și un sălaș de robi, o stupină cu mătcă de albine și vite de hrană ¹⁶. Nu mult după aceea și-n ciuda celor învoite și așezate prin zapis de către ctitorul Macarie, urmau

---

Bindea. Comp. N. A. Constantinescu, *Dicționar onomastic românesc*, ed. ARSR, 1963, p. 203.

8. Apelativul este pomenit în documentele interne la 1603, cînd marea vornicească Chiajna, cumpără ocini multe de la megieșii din Berevoești. Cf. Doc. I.R.B., vol. II, p. 102.

9. Vezi Pr. I. Răuțescu, *op. cit.*, p. 162.

10. Vezi, Arh. St. Buc. mitr. Țării Rom. CXLV/29, 30, 31; ms.137, f. 306, ms. 129, f. 236 v.

11. Roit din Rîca veche de pe valea Ciinelui vecină și amintind numele slav al așezării Rîca –pîriu, groapă mică ce delimitează două terenuri de finăț ori onomatopeicul Rîca – era profilat la 1615 peste cornișa de apus a Teleormanului între cele două Bucove – afluenți ai acestuia – fiind vînduți de către Radu Șerban voevod (1601; 1602-1611), mitropolitul Luca din Țîrgoviște pe 24.000 aspri, dîndu-l și și acesta în schimb, marelui Vornic Cernica Știrbei de la Izvor pentru Șerbăneștii săi de la Recea de sus, cînd, megieșii din Rîca se eliberează din vecinie. Vezi I. Iordan, *Top. Rom.*, ed. București, 1963, p. 97; Colectiv: *Dicționarul Limbii Române*, ed. București, 1975, tom IX, p. 452; DIRB, vol. II, p. 420.

12. Vezi Arh. St. Buc. Doc. ist. CMXVII/4, f. 105 sequens.

13. Vezi Pr. I. Diaconescu, *Note doc. ist. cu privire la cîteva ctitorii argeșene*, în «M.O.», XXIV (1972), nr. 1-2, p. 89-91.

14. Vezi nota 9.

15. *Ibidem*.

16. *Ibidem*.

două cărți vlădicești ¹⁷ ale lui Teodosie de Veștem, mitropolitul țării (1668-1678; 1679-1708), scrise popii Gherghe de la Rîca, ruda ctitorului în pricina prigonirii slujitorului trimis să păzească schitul, a împresurării de către aceasta a uneia ocine închinată mînăstirii de către Damaschin – călugărul – fratele său – mai dinainte vreme, ca și-n pricina zurbalîcului întîmplat, asupra oamenilor Aninoasei la strîngerea de zeciueli și daturi mărunte cum le fusese obiceiul. De bună seamă că-n deceniile ce au urmat, viața monahală va fi continuat în schit fiind îndrumată ca și-n celelalte metoace pomenite de către omenii soborului mînăstirii domnești din Cîmpulungul vecin, unde însăși Aninoasa trecuse în ascultare (1696) ¹⁸ după îndemnul ctitorului Teodosie monahul-ori de către mitropolia țării (1778) ¹⁹ spre mai multă siguranță că nimeni nu se va atinge de ele». Ce-i drept la 1790 în siliștea satului din Rîca nouă pe unde trecea drumul mare de pămînt al sării se număru treizeci și două semibordee cu odăi și tîrle risipite în cîmpie ca și două biserici de lemn ²⁰ între care și aceea a schitului călugărului Macarie de pe moșia lui cu cinci case și un han-bordei în preajmă ²¹, iar în anii de mai tîrziu (1824-1850), cînd locașul se va fi năruit din răzmeriță sau de vechime, viețuitorii risipiți prin satele vecine, între care un *Vlasie* schimnicul, *Teodosie*, *Teofil* ²² și *Calistratie* ²³ monahii se întîlnesc la biserica zisă schit de pe moșia *Șerbăneștilor* din Recea de sus (n.n.) ²⁴ a Teleormanului ce

---

17. *Ibidem*.

18. Cf. Pr. I. Răuțescu, *op. cit.*, p. 221-223.

19. A se vedea Arh. St. Buc. Mitr. Țării Rom. CCCXXIX/3; Pr. I. Răuțescu, *op. cit.*, p. 170.

20. Cf. Bib. A.R.S.R. Hărți: 1790, pl. 52; Harta 1864 CXXII/1. La biserica cu hramul Sf. Dimitrie avînd veșmintele și cărțile deplin se aflau șase preoți și doi diaconi: popa Manasie sîn Sandu; Oprea sîn Dumitru, Marin sîn Gheorghe, Radu sîn popa Oprea, Vladul sîn popa Dumitru, Pătrașcu sîn Ion; diaconul Pîrvu sîn Stoian, Marin sîn Leagu cu cetire bună, iar la 1838 cînd satul număra 100 așezări omenești slujiau popa Marin, popa Coman, Dinică diaconul, Petre diaconul și Ion țircovnicul. Vezi Arh. St. Doc. ist. CMXVII, vol. IV, f. 105 seques; *Catagrafii*, dos. 47/1838, ff. 73-84.

21. Vezi nota 18.

22. Vezi Biblioteca parohiei Glavacioc: *Tipicon*, ed. Iași, 1812, 728, p., însemnare pe fila ultimă a prologului.

23. Cf. Arh. St. Buc. *Catagrafii*: 47/1838, ff. 73-84.

24. Numărînd 42 case cu 181 viețuitori la 1810 în biserica de zid tare a megieșilor cu hramul Adormirea Precistei, avînd podoabe și cărți deplin, slujiau Gheorghe sîn Mihăilă, Bodea sîn popa Gheorghe, popa Mina sîn popa Constantin, popa Ion sîn popa Micu, popa Tudor, sîn Rafailă (monahul)? Diaconul Cîrstea sîn Voicilă, Vladu dascălul sîn popa Vlad,

fusesse dată în schimb la 1615, mitropoliei Țîrgoviște de către marele vornic Cernica Știrbei de la Isvorul vecin ori la biserica din poiana Goii ²⁵, unde alături de aceștia, un Anton dascălul din Humele (Ciupagu), preda citit-scrisul și cîntarea fiilor de clerici și de țărani de prin sate depărate și vecine și unde oamenii Aninoasei vor fi încercat să reazeze, poate pe altă vatră, străvechiul schit ctitorit la Rîca nouă de către călugărul Macarie ²⁶.

Pe marginea celor «arătate se poate spune și cu acest prilej că-n perioada de renaștere culturală feudală de prin Țările Române (secolele al XVI-lea-al XIX-lea) se înălțau pe cît se știe, nu numai ctitorii domnești și boierești – mari și vestite – dar și numeroase schituri – unele necunoscute ori dispărute – zidite din piatră ori cioplite din lemn tare de către meșteri încercați cu cheltuiala unora monahi (misionari) locali, neguțători, meșteșugari și militari, ba chiar și țărani moșteni în locuri retrase pe hotare orășenești și megieșești închinat adeseori, marilor mînăstiri, episcopiilor ori mitropoliei țării în scopuri de evlavie ori de odihnă în necropolele sau în afara lor.

Evident, de-a lungul acelorași veacuri și-n ciuda destrămării obștii devălmașe ori aservirii satelor de prin țara veche, unii cneji (judeci), între care și cei de la Rîca nouă, alături de clerici și cetașii lor, s-au împotrivit din totdeauna înstrăinării ocinelor și brațelor de muncă ca și instituțiilor feudale apăsătoare: renta (zeciuielile și claca), birul, închipuitele datorii de tot felul, scutelnicia și șerbia.

Anexe: Zapisul călugărului Macarie prin care închină schitul său din Rîca, mînăstirii Aninoasa.

«Adic(ă) eu Macarie s(i)n Bogoslov monah ot Rîca sud T(e)l(eo)rm(a)n scriu și mărturisesc eu aceasta al mieu zapis ca să fie de bun(ă) credință la mîna sfinții sal(e) părintelui Teodosie și la toat(ă) obștea mînăstirii de la Aninoas(a) ot sud Mus(cel) ca să știe că apuncîndu-mă eu cu ajutorul milostivului Dumnezău să fac un schitișor pe moșia mia de la Rîca, l-am dat de pomiană sfintei mînăstiri de la Aninoas(a) unde iaste hramul dăciudenii (minuni) făcător (al) sfântului Nicolae. Pentru că

Călin sîn popa Tudor ce învăța la psaltire, Voicu și Stan sîn popa Tudor ce învățau ceaslovul românește. A se vedea: Arh. St. Buc. Doc. ist. CMXVII/4, f. 126.

25. Istorie, descriere și însemnări, vezi de la: Pr. I. Diaconescu, *Note doc. ist. cu privire la cîteva ctitorii argeșene - urmare - (mss)*.

26. Vezi nota 20.

socotind că eu nu-l voi putea ținea, am dat schitul și cu moșia car(e) o am cumpărat de la Vișa fiica lui Vișan, iar den funia dă sus care să chiamă, funia Popească a patra parte după tot hotarul. Și i-am mai dat sfintei mînăstiri un țigan anum(e) Ivan feciorul Neagului țigan și cu o soră a lui anum(e) Maria; care țigan l-am cumpărat și eu de la Apostol din Voneștiot sud Dăm(bovița), iar țiganca o am cumpărat de la Dragul și de la Vasila, frații lui Apostol. Și iar am mai dat și mătcă 30 și boi 4 și vaci 4 ca să fie sfintei mănăstiri dă ajutor și nouă și părinților noștri dă pomiană ca să se pominiască numele nostru și al părinților noștri la sfântul jertfelnic în veaci, dînd sfîn(t) schitului și toate cîtescriu mai sus, stătătoare sfintei mănăstiri. Pentru că le-am dat eu de bună voia mia și de nimeni silit ca să fie de pomian(ă) pentru sufletul nostru. Și să caute și care va fi năstravnic la sfînta mănăstire de la Aninoasa, iar dă cîndpăn voi fi eu zil(e) după sfîrșitul vieții noastre ca să nu stea schitul pustiu, iar altul nimeni, nici tată-mieu (Bogoslav-monahul n.n) nici altul nimeni din tot niamul meu. Iar cine s-ar ispiti a strica aciașă pomiană, unii ca aceia să fie anatema și afurisit de Domnul Is. Hr. și de 318 părinți care au fost la săborul de la Nicheia; așîșderea și dă noi; parte și locaș să aibă cu Iuda și cu Aria la un loc; fierul și piatrile să putrezească, iar trupul fiind legat să stea legat și netopit în viac. Și mărturie încă am pus care voi iscăli mai jos. Și pentru mai adevărată credință mi-am pus și eu mai jos nume(le) și degetu în loc de pecete ca să cread(ă). Și am scris Apostol ot Colești cu zisa moșului Macarie. P(is)m(e)s(ița) ap(rilie) 12 l(ea)t 7191 (1683. Eu Macarie monah». Arh.St.Buc.Mitr.Țării Rom. CXLV 29; ms.129, ff.235-236).

II

Porunca mitropolitului Teodosie către popa Gheorghe din Rîca să lase biserica schitului în pace și pe călugării de acolo să ia veniturile moșiei:

«Teodosie milostiv Biji arhiepiscop i mitropolit vsezemeli Ungro-Vlahia.

Scriem cartea vlădiciei mele, ție popa Gheorghe de la Rîca. Cu aceasta facem în știre, vlădicia mea că ne scrie fiul nostru sufletesc Teodosie pentru un popă călugăr care a fost luat Macarie călugăru(l) cu știrea noastră de l-au dus acolo să păziască biserica. Așa au fost că la noi l-au cerut și am zis să meargă acolo, iar cîndiaște acum, tu te scoli de-l izgonești și nu-l lași să păziască biserica... Și să cauți să odihnească să nu-l mai bîntuești...

Și iar numai scriu cum că un călugăr Damascin s-au fost călugărit acolo la mănăstirea lui la Aninoasa și și-au închinat și partea lui de moșie la mănăstire cu zapis, iar când iaste acum, trimițînd oamenii acolo să strîngă venitul moșii ce au fost... nu vei să-i lași. De care lucru să cauți să lași să-și ia venitul de pe moșie, ce ar fi să nu stai împotrivă de vreme ce iaste moșia închinată acolo la mănăstire. Iar de va fi lucrul în alt chip să vii aici de față să te întrebi cu dînsul, iar de nu vei lăsa pe călugări în pace să păziască biserica...și pentru moșie de vei mai sta împotrivă...și vei păți mare scîrbă și certare; aceasta îți scriem. Și-n vreun alt chip să nu fie. Av(gust) din 10, l(ea)t 7191 (1683) vlăd(ica) Teodo(sie).». Arh. St. Buc. Mitr. Țării Rom. CLXV/31 ms. 429 f. 236 v.

